ASAMIYA SAHITYAR CHANEKI

OR

TYPICAL SELECTIONS

FROM

ASSAMESE LITERATURE

Vol. II

VAISNAVA PERIOD

Part I

EDITED BY

HEMCHANDRA GOSWAMI

ASSAM CIVIL SERVICE

PUBLISHED BY THE

UNIVERSITY OF CALCUTTA

1924

নিৰ্ঘণ্ট ।

শঙ্কৰদেৱ ।

মাধৱদেৱ ।

ৰামসৰস্বতী ।

অনন্ত কন্দলি ।

অসমীয়া সাহিত্যৰ চানেকি।

শঙ্কৰ দেৱ।

[এইজনা মহাপুৰুষেই আসামত বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্ম প্ৰৱৰ্ত্তায়। এওঁ ১৪৪৯ খৃঃ আঃ ত নগাওঁ জিলাৰ বৰদোৱা গাৱঁত জন্মগ্ৰহন কৰে। এওঁৰ পিতৃৰ নাম কুসুমবৰ ভূঞা আৰু মাতৃৰ নাম সত্যসন্ধা আছিল। শঙ্কৰদেৱ নিচেই সৰু থাকোতেই তেওঁৰ পিতৃ মাতৃৰ বিয়োগ হয়, আৰু তেওঁক বুঢ়ীমাকে তুলিতালি ডাঙ্গৰ কৰে। সেই সময়ৰ বিখ্যাত পণ্ডিত মহেন্দ্ৰ কন্দলীৰ শিঙৰিত এখন টোল আছিল, সেই টোলতে শঙ্কৰদেৱে প্ৰথমে সংস্কৃত শিক্ষা লাভ কৰে। অলপ দিনৰ ভিতৰতে তেওঁ সংস্কৃতত বিচক্ষণ পণ্ডিত হৈ উঠে আৰু আসামত সৰ্ব্বসাধাৰণ প্ৰজাৰ মাজত পৱিত্ৰ ভাগৱতী ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰিবলৈ মন কৰে। সেই উদ্দেশ্যে বহুত সংস্কৃত গ্ৰন্থ সৰ্ব্বসাধাৰণে বুজিব পৰাকৈ অসমীয়া ভাষালৈ ভাঙি অসমীয়া সাহিত্য ভড়াল চহকী কৰে। কছাৰী ৰজাৰ লগত আসাম ৰজাৰ যুদ্ধ হোৱাত নগাওঁ অঞ্চলত কিছু অত্যাচাৰ হয় আৰু সেই বাবে ১৫৩০ খৃঃ আঃ ত শঙ্কৰদেৱ বৰদোৱা এৰি মাজুলীৰ বেলগুৰি আদি ঠাইত প্ৰায় ১২ বছৰ থাকি ১৫৪২ চনত বৰপেটালৈ যায়। তেওঁ বেলগুৰিত থাকোতেই তেওঁৰ অন্তৰঙ্গ শিষ্য আৰু ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰৰ প্ৰধান সহায় মহাপুৰুষ মাধৱদেৱ আহি তেওঁৰ লগ লাগে। ১৫৬০ চনলৈকে শঙ্কৰদেৱ বৰপেটাত থাকে, পাছে তাৰ পৰা কোচবিহাৰলৈ যায় আৰু কোচবিহাৰতে ১৫৬৮ চনত স্বৰ্গী হয়। শঙ্কৰদেৱে লিখা পুথিবিলাক এই, হৰিশ্চন্দ্ৰ; উদ্ধৱ সংবাদ; চিহ্নযাত্ৰা; ভাগৱতৰ প্ৰথম, দ্বিতীয়, অষ্টম, একাদশ, দ্বাদশ স্কন্ধ আৰু দশমস্কন্ধৰ আদিভাগ; কীৰ্ত্তন; ৰামায়ণ, উত্তৰাকাণ্ড; ৰুক্মিণীহৰণ; উৎকলমালা; নিমিনৱসিদ্ধসম্বাদ; বৈষ্ণৱামৃত; অনাদি পাতন; ভক্তিপ্ৰদীপ; ভক্তিৰত্নাকৰ (সংস্কৃত), লীলামালা; অজামিলোপাখ্যান; নামমালিকা; প্ৰেমকলসী ঘোষা; কুৰুক্ষেত্ৰ; বলিছলন; কালীয়দমন নাট; পাৰিজাতহৰণ নাট; সীতা-স্বয়ম্বৰ নাট; কোটোৰা খেলা নাট; গোৱালী পাৰা নাট; ৰাসযাত্ৰা নাট; পত্নীপ্ৰসাদ নাট।]

কীৰ্ত্তন।

স্যমন্ত হৰণ।

ঘোষা ॥ ভাই মুখে বোলা ৰাম হৃদয়ে ধৰা ৰূপ।
এতেকে মুকুতি পাইবা কহিলোঁ স্বৰূপ ॥

শুক মুনি বোলন্ত শুনিয়ো পৰীক্ষিত।
কৃষ্ণক কলঙ্ক দিয়া ডৰি সত্ৰাজিত ॥
আপোনাৰ কন্যা আনি দিলেক কৃষ্ণক।
স্যমন্তক মণি দিলা লগত যৌতুক ॥
শুকত সোধন্ত তুনাই ৰাজা পৰীক্ষিত।
দিলে কিবা কলঙ্ক কৃষ্ণক সত্ৰাজিত ॥
কৈত পাইলে স্যমন্তক মণি মহাৰত্ন।
কি হেতু কৃষ্ণক কন্যা দিলে কৰি যত্ন ॥
শুক নিগদতি শুনিয়োক পৰীক্ষিত।
সূৰ্য্যৰ পৰম ভক্ত সখা সত্ৰাজিত ॥
তুষ্ট হুয়া সূৰ্য্যে স্যমন্তক তাঙ্ক দিলা।
সত্ৰাজিতে মহামণি কণ্ঠত পিন্ধিলা ॥
সূৰ্য্য যেন প্ৰকাশিয়া আসে দ্বাৰকাক।
ৰশ্মিয়ে চক্ষুক পীড়ে দেখি প্ৰজা জাক ॥
আসন্ত আদিত্য বুলি মনত শঙ্কিয়া।
কৃষ্ণৰ পাশক সবে যায় লৰবিয়া ॥
সভাত খেলন্ত পাশা প্ৰভু পীতাম্বৰ।
আথেবেথে দেয় জান প্ৰজা নিৰন্তৰ ॥
নমো নাৰায়ণ শঙ্খ চক্ৰ গদাধৰ।
অৰবিন্দ লোচন গোবিন্দ দামোদৰ ॥
তোমাক দেখিবে লাগি ত্ৰিজগত পতি।
আসন্ত আদিত্য হেৰা দেখিয়ো সম্প্ৰতি ॥

সবাৰ চক্ষুক পীড়ি আসে ৰশ্মিজালে।
তোমাক অন্বেষ কৰে দশো দিগপালে ॥
পুৰাণ পুৰুষ তুমি সনাতন হৰি।
যদুকুলে অৱতৰি আছা ছদ্ম কৰি।
তাতেসে আসন্ত সূৰ্য্যো দেখিবে তোমাক।
বোলা হৰি হৰি উদ্ধাৰিয়ো আপোনাক ॥

ঘোষা ॥ গোপাল গোবিন্দ যদু নন্দন।
কৃষ্ণৰ চৰণে লৈলো শৰণ ॥

শুনিয়া হাসি চাহি চক্ৰপাণি।
নোহন্ত আদিত্য বুলিলা বাণী ॥
মণিৰ ৰশ্মি হুয়া প্ৰকাশিত।
গৃহক লাগি আসে সত্ৰাজিত ॥
সত্ৰাজিতে পাছে গৃহক পাইলা।
অনেক মাঙ্গল্য বাদ্য বজাইলা ॥
দেৱৰ গৃহে পশি প্ৰণিপাতে।
নিবেদিল মণি বিপ্ৰৰ হাতে ॥
মণিৰ মহিমা কি কৈবো আৰ।
সুবৰ্ণ নিতে স্ৰবে অষ্ট ভাৰ ॥
যি থানে থাকে সিতো স্যমন্তক।
নাহিক দুৰ্ভিক্ষ মাৰি মৰক ॥
নাহিকে ব্যাধি ব্যাঘ্ৰ সৰ্প ভয়।
একো উপসৰ্গ নোপজে তয় ॥
দিনেক মণি খুজিলন্ত হৰি।
নিদিলা সত্ৰাজিতে গহ কৰি ॥
প্ৰসেন নামে তাৰ ভাতৃ আছে।
কণ্ঠত মণিক পিন্ধিয়া পাছে ॥
ঘোড়াত চড়ি মহা ৰঙ্গ মনে।
মৃগক মাৰি ফুৰে বিজুবনে ॥

দেখি সিংহে তাক নখে বিদাৰি।
ঘোড়ায় সহিতে পেলাইলা মাৰি ॥
কণ্ঠৰ মণিক ছিণ্ডিয়া লই।
চড়িলা গিৰি শৃঙ্গে সিংহ গই ॥
দেখি জাম্বৱন্ত বীৰ বীড়ঙ্গ।
লৈলন্ত মণিক মাৰিয়া সিংহ ॥
স্যমন্ত মণিক গৰ্ত্তক নিলা।
ওমলাবে লাগি শিশুক দিলা ॥
বিচিত্ৰ মণি গোট ধৰি ধাই।
বাটত শিশু ফুৰে ওমলাই ॥
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শঙ্কৰে।
বোলা হৰি হৰি সমস্ত নৰে ॥

ঘোষা ॥ বনমালী জগমোহন ৰাম।
যোনো মোৰ মুখে ছাড়ে ৰাম কৃষ্ণ নাম ॥

ভ্ৰাতৃক নেদেখি অনন্তৰে সাত্ৰাজিত।
মহা শোকে ক্ৰন্দন কৰিল বিপৰীত ॥
স্যমন্তক পিন্ধি গৈল বনক ভয়াই।
জানিলো মাৰিলে কৃষ্ণে নিৰ্জ্জনত পাই ॥
খুজি নপাই ভাইক মাৰি কৃষ্ণে নিল মণি।
শুনি সৰ্ব্বলোকে আক কৰে কণাকাণি ॥
বেকত নকহে কেহো মাধৱক ডৰে।
পাইলেক কলঙ্ক মোক শুনি দামোদৰে ॥
কিমতে দুৰ্যশ চাও গুণি ভগৱন্ত।
লগে লৈয়া নগৰীয়া সেনা অপৰ্য্যন্ত ॥
প্ৰসেনৰ পথে চলি যান্ত বনমালী।
প্ৰবন্ধে ঘোঁড়াৰ সিতো খোজক নিহালি ॥
কত দূৰ গৈয়া পাছে দেখিল মহিত।
প্ৰসেন পৰিয়া আছে ঘোড়ায় সহিত ॥

সিংহে মাৰি মণি নিলা জানি বনমালী।
উঠিলা পৰ্ব্বতে তাৰ খোজক নিহালি॥
মৰি পড়ি আছে সিংহ দেখিলা মুৰাৰি।
জানিলো ভালুকে মণি নিলা আক্ক মাৰি॥
দেখি সৰ্ব্বজন ভৈল মনত নিঃশঙ্ক।
মিছাত পাইলন্ত কৃষ্ণে দাৰুণ কলঙ্ক॥
খোজ গুড়ি ভালুকৰ গৰ্ত্ত পাইলা হৰি।
ঘোৰ অন্ধকাৰে আছে গৰ্ত্তক আবৰি॥
দেখি সেনাগণ সবে বাহিৰত থই।
একেশ্বৰে গৰ্ত্তে কৃষ্ণ প্ৰবেশিলা গই॥
তথাত মণিক কৃষ্ণে দেখিলন্ত পাছে।
হাতে লৈয়া ধাই শিশু ওমলান্তে আছে॥
কাঢ়ি লৈবে লাগি হৰি সমীপ চাপিলা।
হেন দেখি ভয়ে ধাই ধাউ গেড়ি দিলা॥
কোথাৰ মনুষ্য গোটে মণি নেয় হৰি।
আবে ঋক্ষৰাজ লাগ লোৰা ঝাণ্ট কৰি॥
এহি বুলি ধাই আতি কৰে আৰ্ত্তনাদ।
বোলা হৰি হৰি ছাড়া বিষয় বিষাদ॥

ঘোষা॥ ৰামকৃষ্ণ গোপাল।
ত্ৰাহি ত্ৰাহি কৃপাল॥

হেন শুনি জাম্বৱন্ত।
ধাইলা মহা বলৱন্ত॥
নিচিনি স্বামীক পাছে।
ধৰিলন্ত যুদ্ধ কাছে॥
সামান্য মনুষ্য বুলি।
মহাক্ৰোধে গৈল জ্বলি॥
নজানি প্ৰভাৱ আতি।
লগাইলেক হতাহতি॥

দুয়ো দুয়া মহাক্রুদ্ধ ।
লগাইলেক ঘোৰ যুদ্ধ ॥
দুয়ো মাতঙ্গৰ লীলা !
বৰিষে পৰ্ব্বত শিলা ॥
কতো মেলি হানে গাছ ।
কতো কোপে চাপে কাছ ॥
যুজিলন্ত মাল বন্ধে ।
ধৰি ভৰি ভৰি-ছন্দে ॥
দুইৰো দুইকো নাহি তুষ্টি ।
হানে বজ্র সম মুষ্টি ॥
মাংসৰ কাৰণে যেন ।
যুজন্ত দুগোট সেন ॥
কেহ বলে নুহি ক্ষীণ ।
যুজন্ত আঠাইশ দিন ॥
কৃষ্ণৰ প্রহাৰ পাই ।
পাছে মহা ঋক্ষ ৰায় ॥
শ্রান্ত ভৈলা মহাদুঃখে ।
নিশ্বাস বজাইলা মুখে ॥
ভাগে যেন কটিস্কন্ধ ।
শৰীৰৰ ছিণ্ডে বন্ধ ॥
গোড়ে ঘাম যায় বহি ।
ক্ষণেক স্তম্ভিলা ৰহি ॥
সমস্ত সমাজে ঢাকি ।
হৰি হৰি বোলা ডাকি ॥

ঘোষা ॥ ত্রাহি দেৱ দামোদৰ যাদৱানন্দ ।
দীন দয়াশীল স্বামী ॥
কৰাহা নিস্তাৰ তোমাৰ চৰণে ।
শৰণ পশিলো আমি ॥

কৃষ্ণৰ বিক্ৰম দেখি ঋক্ষৰাজ
পৰম বিস্ময় মনে।
স্বামী হেনজানি বুলিবে লাগিল
প্ৰণামি কৃষ্ণ চৰণে ॥
জানিলো তোমাক জগত ঈশ্বৰ
তুমি সনাতন হৰি।
সমস্ত ভূতৰ তুমি প্ৰাণ বল
জগতকে আছা ধৰি ॥
স্ৰষ্টাৰো স্ৰষ্টা তুমি সৰ্ব্ব দ্ৰষ্টা
উদ্ধাৰি ধৰিলা ভূমি।
জীৱৰ নিয়ন্তা পৰম আতমা
মৃত্যুৰ অন্তক তুমি ॥
জানিলো তোমাক সেহি ৰঘুনাথ
যিতো ইষ্টদেৱ মোৰ।
সীতাৰ সন্তাপে জগতৰ বাপে
কৰিলা প্ৰয়াণ ঘোৰ ॥
যাৰ মহাক্ৰোধে কটাক্ষতে গ্ৰাহে
সাগৰ কল্লোল কৰে।
লঙ্কাক লাগিয়া মাজে বাট দিলা
ডৰিয়া অতি সাগৰে ॥
জানকীৰ হেতু বান্ধিলাহা সেতু
দহিলা লঙ্কা নগৰী।
ৰাৱণৰ মাথ কাটিলাহা নাথ
আনিলা সীতা উদ্ধৰি ॥
আগে নিচিনিলোঁ এবেসে জানিলোঁ
তেন্তে তুমি শ্ৰীৰাম।
অজ্ঞানীক মোক প্ৰভু ক্ষমিয়োক
চৰণে কৰোঁ প্ৰণাম ॥

এতেক বুলিয়া নমি জাম্বৱন্ত
আছে কৃতাঞ্জলি কৰি ।
শুনা সৰ্ব্বজন নেড়িবা কীৰ্ত্তন
ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥

ঘোষা ॥ হৰিৰ চৰণ চিন্তিয়ো চিত্ত হৃদয়ে সৰ্ব্বথা ।
মুখে ৰাম বোল কৰ্ণে শুন কৃষ্ণ কথা ॥

হেন স্তুতি বাণী শুনি দৈবকী তনয় ।
চাইলা দয়া দৃষ্টি ভকতক কৃপাময় ॥
মাজিলা অমৃত হাতে সমস্ত শৰীৰ ।
ভৈলন্ত নিৰুজ জাম্বৱন্ত মহাবীৰ ॥
মেঘৰ গম্ভীৰ ধ্বনি দিলা সমিধান ।
মণি হেতু ঋক্ষৰাজ আইলো তযু স্থান ॥
তুমি আনি আছা মহামণি স্যমন্তক ।
মিছাত সমস্তে দেয় আমাক কলঙ্ক ॥
পৰম ভকত তুমি জানোহো তোমাক ।
দিয়া মণি মোক মই নেওঁ দ্বাৰকাক ॥
গুচোক দুৰ্যশ দেখাওঁ লোকত প্ৰত্যয় ।
শুনি আনন্দিত জাম্বৱন্ত মহাশয় ॥
তান কন্যাৰত্ন আছে নামে জাম্বৱতী ।
কৃষ্ণক বিবাহ দিলা ৰঙ্গে ঋক্ষপতি ॥
লগত যৌতুক আনি দিলন্ত স্যমন্ত ।
পৰম আনন্দ দেখি ভৈল ভগৱন্ত ॥
গৰ্ত্তৰ বাজত যত প্ৰজা আছে ৰহি ।
কৃষ্ণক চাহন্তে বাৰ দিন গৈল বহি ॥
নাসিবাৰ দেখি ভৈল পৰম দুঃখিত ।
নিবৰ্ত্তিয়া জান দিলা দ্বাৰকা পুৰীত ॥
গৰ্ত্তত পশিলা মণি হেতু যদুৰায় ।
বাৰদিন তথাতে আছিলো বাট চাই ॥

উলটি নাসিল কৃষ্ণ কিবা অথন্তৰ।
বোলা হৰি হৰি তৰা সংসাৰ সাগৰ ॥

ঘোষা ॥ ত্ৰাহি যদুনন্দন দেৱ।
পাৱে পৰি কৰো সেৱ ॥

বসুদেৱে হেন শুনি।
স্তৰধ ভৈলন্ত গুণি ॥
ৰুক্মিণী মূৰ্চ্ছিতা অতি।
কান্দন্ত দৈৱকী সতী ॥
শোকে যায় প্ৰাণ ফুটি।
ভূমিত পাড়ন্ত লুটি ॥
পুত্ৰ হকৰাওঁ যোনো।
শ্যামল সুন্দৰ তনু ॥
পীত বস্ত্ৰে শোভে কায়।
মেঘত বিজুলী প্ৰায় ॥
মুখ চন্দ্ৰো সুহি সৰি।
কমল লোচন হৰি ॥
কৰ্ণত কুণ্ডল দোলে।
বনমালা শোভে গলে ॥
ভ্ৰমৰে নছাড়ে লোভে।
শিৰত কিৰীটি শোভে ॥
কণ্ঠত কৌস্তুভ মণি।
প্ৰভাতৰ সূৰ্য্য জিনি ॥
একো অঙ্গে সুহি কজ।
আজানুলম্বিত ভুজ ॥
কেয়ূৰ কঙ্কণে ৰঙ্গে।
পাদ পঙ্কজক গঞ্জে ॥
ৰত্নৰ নূপুৰ বাজে।
মেখলা কটিৰ মাজে ॥

কোটি কন্দর্পক জিনি ।
প্রকাশন্ত যতুমণি ॥
হেন কৃষ্ণ মোৰ বাপ ।
এৰাওঁ কৈত তান তাপ ॥
যতেক বান্ধৱ জ্ঞাতি ।
কৰন্ত বিলাপ আতি ॥
সমস্ত নগৰী লোকে ।
কৰন্ত বিলাপ শোকে ॥
সত্রাজিত ধূমকেতু ।
তইসে নাশৰ হেতু ॥
নাৰীগণে পাৰে গালি ।
সত্রাজিত পুত্র খালি ॥
কৃষ্ণক কলঙ্ক দিয়া ।
এভু পাপী আছে জীয়া ॥
দ্বাৰকা পুৰক ছানি ।
কৰে হাহাকাৰ ধ্বনি ॥
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ভণে ।
শুনিয়োক সৰ্ব্বজনে ॥
কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন কৰি ।
ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥

ঘোষা ॥ ও হৰি দীন দয়াল,
গোপাল পালিয়া নিয়া,
তোমাৰ নাম মুখে ফুৰো নিয়া,
তোমাৰ চৰণ চিন্তোক হিয়া ॥

প্যাছে যতুবংশ যতেক আছে ।
কৃষ্ণ আসন্তোক মনত বাঞ্ছে ॥
যাৰ যেন শক্য পাৰিলা মানে ।
পূজিলা তুৰ্গাক বলি বিধানে ॥

মায়াক আৰাধি সাধন্ত বৰ।
সত্বৰে আসন্তোক দামোদৰ ॥
পঢ়ি স্তুতি স্তোত্র কৰে মঙ্গল।
সিতো আশীৰ্ব্বাদ ভৈল সফল ॥
ভাৰ্য্যায়ে সহিতে আসিলা হৰি।
গ্রীৱাত স্যমন্তক মণি ধৰি ॥
দেখন্ত সবে আইলা যদুৰাই।
মৰি উপজিল যেন তুনাই ॥
লগতে কন্যাক আসিলা লই।
সমস্ত সুহৃদে বেঢ়িলে গই ॥
পৰম ৰঙ্গে কৰে শুভ শুভ।
শিৰত সিঞ্চিলে অক্ষত দূৰ্ব ॥
পাছে দিব্য সভা মাধৱে পাতি।
আনিলন্ত সত্রাজিতক মাতি ॥
যি মতে মণিক পাইলন্ত তথা।
ৰাজ সমাজত কহিলা কথা ॥
সাক্ষী কৰি হৰি সবে সভাতে।
দিলা মণি সত্রাজিতৰ হাতে ॥
হাতত মণি লৈয়া সত্রাজিত।
ভৈলন্ত লাজ অতি বিপৰীত ॥
কৰে অনুতাপ মন অসুখে।
গৃহক লাগি গৈল অধোমুখে ॥
আপুনি কৃষ্ণক বিৰোধ কৰি।
ৰাত্রি দিনে গুণে নিদ্রাক এড়ি ॥
মই মহামূঢ় পাপী নৃশংস।
মিছাত কৃষ্ণক দিলো কলঙ্ক ॥
কিমতে এৰাইবো লোকৰ শাপ।
কেনে তুষ্ট হোন্ত জগত বাপ ॥
কিমতে কৃষ্ণৰ ৰঞ্জিবো চিত্ত।
গুণন্ত এহি বুলি সত্রাজিত ॥

কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শঙ্কৰে।
হৰি হৰি বোলা সমস্ত নৰে॥

ঘোষা॥ হৰি ৰাম ৰাম ৰাম ৰাম ৰাম হৰি।
ডাকিয়া ঘুষিয়ো শীঘ্ৰ কৰি॥

দেওঁ কন্যা বিবাহ কৃষ্ণক।
দিবো মণি স্যমন্ত যৌতুক॥
তেবেসে সন্তুষ্ট হোন্ত হৰি।
নেদেখো উপায় আত কৰি॥
হেন মনে নিয়ম কৰিয়া।
মণি সমে কন্যা দিলে নিয়া॥
পায়া সত্যভামাক অচ্যুতে।
কৰিলা বিবাহ বিধিৱতে॥
ৰূপে গুণে জগতৰে ধন্যা।
খুজিলে অনেকে সিতো কন্যা॥
কাহাকো নিদিলা সত্ৰাজিতে।
কৃষ্ণে পাই ভৈল কৃতকৃত্য॥
শ্বশুৰক বুলিলা বচন।
নাহিকে মণিত প্ৰয়োজন॥
তোমাত থাকোক স্যমন্তক।
তুমি সত্ৰাজিত অপুত্ৰক॥
তোমাৰ সৰ্ব্বস্ব সবে মোৰ।
নিয়া মণি এড়া চিন্তা ঘোৰ॥
শুনি সত্ৰাজিত ৰঙ্গ ভৈলা।
স্যমন্তক লৈয়া ঘৰে গৈলা॥
অনন্তৰে জগতৰে নাহ।
কৰি সত্যভামাক বিবাহ॥
ক্ৰীড়িলা আনন্দে নাৰায়ণ।
যিতো শুনে স্যমন্ত হৰণ॥

এড়ায় কলঙ্ক মহা পাপ।
দূৰ যায় সংসাৰৰ তাপ॥
হোৱে সিদ্ধি মনৰ ৰাঞ্ছিত।
জানি শুনা কৃষ্ণৰ চৰিত॥
কহে কৃষ্ণ কিঙ্কৰে শঙ্কৰে।
কীৰ্ত্তন নেড়িবা একো নৰে॥
আত পৰে নাহিকে উপায়।
বেদৰ এহিসে অভিপ্ৰায়॥
মায়াময় পুত্ৰ দাৰা গেহ।
কেতিক্ষণে পড়ে ইতো দেহ॥
আক নেদেখিয়া কিনো অন্ধ।
বিষয়ত তথাপি প্ৰবন্ধ॥
আন চিন্তা সবে পৰিহৰা।
মিছা মোৰ মোৰ কৰি মৰা॥
অন্তকে কেশত আছে ধৰি।
জানি ডাকি বোলা হৰি হৰি॥

ভাগৱত—দশম স্কন্ধ।

বাৰিষা বৰ্ণন।

শুকমুনি পৰিক্ষীত ৰাজাত কহিল।
গ্ৰীষ্ম গৈল ঋতু আসি বাৰিষা মিলিল॥
সূৰ্য্যৰ মণ্ডলে কৰে বিবিধ প্ৰকাশ।
তাৰ ৰশ্মি চিকিমিকি কৰয় আকাশ॥
বহে খৰ্ব্ব বায়ু শুশুনয় মাত বোল।
গগণক ঢাকি মহা মেঘৰ আন্দোল॥

ঘনে ঘনে দেই আতি বিজুলী চমক ।
লাগে তিৰিমিৰি আসি চক্ষুত জমক ॥
নাকলয় চন্দ্র সূর্য্য জ্যোতি তাৰাগণ ।
যেন জীৱ আত্মা শৰীৰত ভৈল ছন্ন ॥
আঠ মাস নিলে শুষি পৃথিবীৰ সত্ব ।
দুনাই সূর্য্যে এড়ি দেন্ত বাৰিষা কালত ॥
বিদ্যুত সঞ্চাৰে চণ্ড বতাস চঞ্চল ।
নিৰন্তৰে মেঘ সবে বৰিষিল জল ॥
খাল বাম ভৰি ভূমি ভাগি বৱে জান ।
যেন মহা মহন্তে দুখীক দিলে দান ॥
গ্রিষ্মত আছিল শুকাই ৰৌদ্র তাপ সহি ।
বৃষ্টি জল পাই দুনাই পুস্ত ভৈল মহী ॥
তপ উপবাসে যেন শৰীৰ শুকাই ।
পুনঃ ভোগ ভুঞ্জিলে পূর্ব্বৰ কান্তি পায় ॥
জুয়াঙ্গনি জ্বলে অতি বাৰিষা নিশাত ।
নকৰে প্রকাশ তাত নক্ষত্র সাখ্যাত ॥
যেন কলিযুগে বেদশাস্ত্র হোৱে ছন্ন ।
প্রকাশে পাষণ্ড শুনে তাৰসে বচন ॥
নাদ শুনি মেঘৰ বেঙ্গৰ ৰাৱ চৰে ।
গুৰু পাঠ দিলে যেন শিষ্যে পাছে পঢ়ে ॥
বহৱে বিপথে আতি ক্ষুদ্র নদী যত ।
কৰে অকার্য্যকো যেন ধনৰ গর্ব্বত ॥
নীলবর্ণ সুকোমল তৃণে ভৈল ছন্ন ।
ঠাই ঠাই ভূমিক দেখিয় কৃষ্ণবর্ণ ॥
কৰিলে গুৱালী পল্ল ৰঙ্গা থানে থানে ।
অসংখ্যাত বেঙ্গছতা দেখি বিন্তমানে ॥
প্রকাশে বাৰিষা নানা বর্ণে বসুমতী ।
জলয় ৰাজশ্রী যেন পৰম সম্পত্তি ॥
নানাবিধ বস্ত্রে কাচি পাৰি সামবাজ ।
ডণ্ডে ছত্রে ছানি যেন ৰাজা ভৈল বাজ ॥

বৃষ্টি জল পায়া শস্য কৰে হলফল।
দেখি কৃষকৰ মনে মহা কুতুহল॥
শুকাই পৰে জল পুনু মনত অসুখ।
দৈৱাধীন নজানিলে মিলে মহাদুখ॥
বাৰিষাত নৱ পানী ব্যাপি পৰে আসি।
কৰে স্নান পান যত জল থলবাসী॥
হোৱে সুকুমাৰ মহা ৰূপ মনোহৰ।
হৰি ভক্তি কৰে যেন লোকক সুন্দৰ॥
যিহেতু পৰম ধৰ্ম্ম সেৱা কেশৱৰ।
নাহি আউৰ যাত পৰে ধৰ্ম্ম সুখকৰ॥
এতেকে হৰিৰ সেৱা সুহৃদ লোকৰ।
কদৰ্য্যকো পাইলে কৰে তেখনে সুন্দৰ॥
হুয়া নদী সব সমে সঙ্গম সাগৰ।
কৰিল কহ্লোল মহা উৰ্ম্মি ভয়ঙ্কৰ॥
যেন মহাযোগীৰ সুগুচে কাম কষ্ট।
বিষয়ক পাইলে পুনৰপি হোৱে নষ্ট॥
যদ্যপি মুষলধাৰে মেঘে বৰষিল।
তথাপি পৰ্ব্বতে কিছু পিড়া নজানিল॥
যি জনৰ ভৈল চিত্ত কৃষ্ণত প্ৰবেশ।
তাক যেন সহিতে নপাৰে দুখ ক্লেশ॥
তৃণে ঢাকিলেক পথ সব ভৈল ছন্ন।
নকৰিলে লোকে আউৰ আমনাগমন॥
নপঢ়িয়া দ্বিজে যেন তেজিলে অভ্যাস।
পাসৰিল বেদ পথ সব ভৈল নাশ॥
লোকৰ সুহৃদ মেঘ সব মহা ধীৰ।
চঞ্চল বিজুলী চটা তাতো নুহি থিৰ॥
যেন মহাগুণৱন্ত পুৰুষক পাই।
তথাপিতো বেশ্যাৰ বুদ্ধিৰ থিৰ নাই॥
পঞ্চবৰ্ণে ৰচিত নিগুৰ্ণ ইন্দ্ৰ ধনু।
গুণৱন্ত মেঘত প্ৰকাশে পুনু পুনু॥

যেন তিনি গুণময় জগত যতেক।
নিৰ্গুণ পুৰুষ তাতে প্ৰকাশে প্ৰত্যেক॥
চন্দ্ৰ জ্যোতি প্ৰকাশিত যিতো মেঘগণ।
নজলন্তু চন্দ্ৰো সেহি মেঘে হুয়া ছন্ন॥
যেন যিতো চৈতন্যে প্ৰকাশে অহঙ্কাৰ।
সেহি অহঙ্কাৰে ঢাকে জ্যোতি জীৱাত্মাৰ॥
মেঘৰ সম্বাদে মিলে আনন্দ প্ৰচুৰ।
চালি কৰি নাচে আসি অনেক ময়ূৰ॥
যেন গৃহবাসী দুখে পৰম তাপিত।
হৰি ভকতক পাইলে শান্ত হোৱে চিত্ত॥
বৃক্ষ সব বৃষ্টিৰ শিফায়ে পিয়ে জল।
মেলে ডাল পাত নিতে কৰে হলফল॥
যেন উপবাসে দেহা আছিল খিনাই।
হোৱে মহা পুষ্ট আতি ভুঞ্জিবাক পাই॥
কণ্টকে যুগুত সৰোবৰৰ তীৰত।
তাতে ৰঞ্চে তথাপি চকোৱা পক্ষী যত॥
যেন গৃহবাস ঘোৰ দুখময় জানি।
তথাপি নছাৰে তাক দুৰাশয় প্ৰাণী॥
মুষল ধাৰায়ে বৃষ্টি কৰে মেঘ যত।
ভাগে আলি সব মহা বৃষ্টিৰ বেগত॥
যেন পাষণ্ডৰ বাদে মুহিয়া লোকক।
কলিযুগে ছন্ন কৰে বেদৰ পথক॥
বায়ুৱে চলাৱে চতুৰ্ভিতি ঠাই ঠাই।
বৰিষয়ে মেঘগণে পৰিছেদ নাই॥
যেন পুৰোহিতে কৰে বেদৰ বিধান।
দীন দৰিদ্ৰক দেই ৰাজা সবে দান॥
এহি মতে পৰম সমৃদ্ধি বৃন্দাবন।
সুপক্ক খাজুৰি জাম্ব ফলে সুশোভন॥
গৰু গোপগণে আছে চৌপাশে আবৰি।
ক্ৰীড়া কৰিবাক তাতে প্ৰবেশিলা হৰি॥

ওযাৰৰ ভাবে ধেনু হাণ্ডৈ অল্প কৰি।
তাক যদি ডাকন্ত মাধৱে নাম ধৰি॥
শুনি ঝাম্পে ঝাম্পে খেদি আসে হাম্বাৰাৱে।
যাই দুধ পথত পড়ন্তে স্নেহভাৱে॥
কৃষ্ণৰ মধুৰ মূৰ্ত্তি চাৱে নেত্ৰ মেলি।
বাৱন্ত মোহন বংশী কৃষ্ণে কৰি কেলি॥
তাক শুনি আনন্দতে পুলকে শৰীৰ।
ধাৰে বহি যাই দুই নয়নৰ নীৰ॥
সুন্দৰ মূৰ্ত্তিক যেন নেত্ৰে কৰে পান।
আনন্দে হৃদয় দ্ৰৱে কৰি থাকে ধ্যান॥
পক্ষী সবো শুনি সিতো গোবিন্দৰ গীত।
প্ৰেমে পৰসিয়া হোৱে তনু ৰোমাঞ্চিত॥
ফল ফুল ভক্ষ তেজি যতেক চটক।
বৃক্ষৰ শিখৰে চৰি নিৰিখে কৃষ্ণক॥
আনন্দে লোতক শ্ৰৱে তন্তাই চিত্ত আতি।
মৌন হুয়া গীতক উনাৱে কাণ পাতি॥
গীত শুনি খেদি আসে বনৰ হৰিণী।
আতি উত্ৰাৱলে কৃষ্ণসাৰৰ ঘৰিণী॥
কৃষ্ণক দেখিয়া প্ৰেমৰসে দ্ৰৱে চিত্ত।
তস্থি থাকে দ্ৰৱে নীৰ তনু ৰোমাঞ্চিত॥
দেখি বৃক্ষো পুলকিত হোৱে সৰ্ব্ব গাৱ।
আনন্দতে মধুশ্ৰৱে মিলে প্ৰেমভাৱ॥
ফলে ফুলে নম্ৰ কৰি শিখা আপুনাৰ।
সাক্ষাতে কৃষ্ণক বৃক্ষো কৰে নমস্কাৰ॥
কিৰাতৰো ভাৰ্য্যাগণে শুনি সিতো গীত।
উত্ৰাৱলী প্ৰেমত নধৰে আউৰ চিত্ত॥
হুয়া ভোল কৃষ্ণৰ খোজৰ লৱে ধূলি।
শিৰ শৰীৰত ঘসে শুদ্ধ হৱো বুলি॥
আনন্দতে দ্ৰৱে কিৰাতিনীৰ হৃদয়।
দেখিলা কৌতুকে তাক কৃষ্ণ কৃপাময়॥

পশু পক্ষী বৃক্ষবো আনন্দে মগ্ন মন।
বাৰিষা ঋতুৰ শ্ৰীক চান্ত ভ্ৰমি বন॥

ববিষা বৰ্ণনৰ অৰ্থ।

পৰমাত্মা শুকে জীৱ নৃপত কহয়।
ভকতি ববিষা ঋতু ভৈলন্ত উদয়॥
মাধৱৰ ভকতি নিকৰ দিনকৰ।
নানা কান্তি ভাতি আতি অশুৰ ভিতৰ॥
বিষয় বতাস হাস লাস জ্ঞান হৰে।
ভক্তি শক্তি চানি বানি তৰ্ক মেঘে কৰে॥
সুত দ্বাৰা ধন জন উজুৰি বিজুৰি।
ঘনে ঘনে আচাদন জ্ঞান নেত্ৰ জুৰি॥
চন্দ্ৰ বুলি ভক্তগণ গুৰু বিকৰ্ত্তন।
তাৰানাক নিয় বুলি কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন॥
অধৰ্ম্ম অজ্ঞান অবৈৰাগ্য অনিশ্বৰ।
লোভ মোহ কাম ক্ৰোধ মহা দৃঢ়তৰ॥
এহি আঠ মাসে জীৱ ভৈলন্ত বিতন্ত।
গুৰু কৃপা জ্ঞান লব্ধে ছুনাই পাৱে তত্ব॥
পুত্ৰাদি বিত্যুত বিষই বতাস চপুল।
সাধু মেঘগণে বৰিষিল ভক্তি জল॥
শ্ৰোত্ৰ ত্বক্ ঘ্ৰাণ দৃগজ্জিহ্বা এহিখান।
বাক পাণি মেদ্ৰ অংত্ৰি পায়ু বাম ভান॥
সবাবো দুবৃত্তি নাশি আসি হৰি জ্ঞান।
অহঙ্কাৰ ভাগি দেহ ভৈল ভক্তি জ্ঞান॥
অনাদি জনম গ্ৰীষ্ম যিতু ঋতু কাল।
তিনি তাপ ৰৌদ্ৰ বাপ পৰম বিশাল॥
চতুৰবিংশতি তত্ব শুষ্ক সমুদাই।
ভক্তি জল পায়া বন পুষ্ট ভৈল কাই॥

ভৱ ৰাতি প্ৰভাতি কুবাদি জুয়াঙ্গনি।
নাহিকে প্ৰকাশ ঋক্ষ নাম শিৰোমণি॥
শ্ৰীগুৰু মেঘৰ বৰ জ্ঞান আজ্ঞা পাই।
শিস্য ভেক এক ভাৱে তাৱে গুণ গাই॥
খুদ্ৰ নদী কুতৰ্ক পাষণ্ড যত যত।
বেদ শিৰ বজ্ৰ মন্ত্ৰ খণ্ডি কৰে হত॥
শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন পদ সেবন স্মৰণ।
অৰ্চ্চন বন্দন দাস্য সখ্যাত্মা অৰ্পন॥
এহি নব সুকোমল হন নীল বৰ্ণ।
ইন্দ্ৰিয়ৰ দুৰ্বৃত্তি নিবৃত্তি কৰি চন্ন॥
গাৱে গাৱে বাজি বৈল শ্ৰীকৃষ্ণ বিষয়।
এহি দেহ ভূমি কৃষ্ণ বৰ্ণৰূপ কয়॥
প্ৰেম ভৰে নীৰ জৰে দুই নয়নত।
পাইলো বুলি বাহু তুলি নাচে আনন্দত॥
এতদিন মই থিন ভৈলোহো বিহিন।
হেন স্মৰি উচ্চ কৰি কান্দে অবিছিন্ন॥
ইত্যাদি ভাবনা পুনু ৰঙ্গা চিহ্ন পাই।
গাৱৰোম সিহৰয় বেঙ্গচতা ভাই॥
ভক্তি নানা চিহ্নে বৰ্ণ শোভে দেহ ভূমি।
দিব্য কাচে প্ৰজাসমে যেন ৰাজা তুমি॥
গুৰু জ্ঞান জনে বলে বাঢ়ে শিষ্য শস্য।
কৃষক শ্ৰীগুৰু উক্ত মনত ৰহস্য॥
গুৰু পদনত হত যত শিষ্য দুষ্ট।
টুটে ভক্তি দেখি গুৰু তভো অসন্তুষ্ট॥
ত্বক দৃগ ঘ্ৰাণ কাণ জিহ্বা বাসা জলে।
বাণি পাণি পদ গুদ মেত্ৰ বক্ষে থলে॥
ভকতি বৰ্ষাৰ নৱ লক্ষণে সলিল।
ব্যাপিল সমস্তো ভক্তি বিষয়ে মজিল॥
নাৰী ৰূপ ষড় ৰস সুখ স্পৰ্শ হৃত।
সুগন্ধ শীতল সুমধুৰ ধ্বনি গীত॥

সুবর্ণ সহিতে নদী বুলি বুজা ভাই।
মহাযোগী সমুদ্র কহিলো অভিপ্রাই।
সান্ত দান্ত তথাপিতো কাম সুগুচয়।
নদী নগ্নে উর্ম্মি বুলি স্বভাব চলয়॥
ত্রৈলোক্যে সম্পত্তি জল কর্ম্ম মেঘে বর্ষে।
পর্ব্বত ভকত যত মন সেন পর্শে॥
দম্ভ দর্প অবিবেক ক্রোধ মান মদ।
ইত্যাদি যতেক সঙ্গি আসুৰি সম্পদ॥
হুয়া তৃণ গাজি চন্ন কৈল ভক্তি পথ।
স্বৰূপ পাসৰি জীৱ ভৈলন্ত অস্বস্থ॥
জীৱৰ সুহৃদ মেঘ গুৰু মহা ধীৰ।
বিযুতিক চটা মন তথাপি অথিৰ॥
অস্তি ভাতি প্রিয় ৰূপ নাম পঞ্চ বর্ণ।
শোভন নির্গুণ ব্রহ্ম ধম্মু সুলক্ষণ॥
গুণময় দেহ চয় মেঘ সুনিছয়।
ভৈল ধাম আত্মাৰাম প্রকাশ বিষয়॥
চন্দ্রকান্তি বুলি তাপ শান্তিক থাপান্তি।
ভক্ত মেঘ বিৰাজন্তি কণ্ঠে মালা গান্থি॥
কৃষ্ণ চন্দ্র পদ হিৰা পায়া ভক্তগণ।
হৃদয় চন্দুকে বান্ধি কৰি থৱে চন্ন॥
ভক্ত মেঘ সব ৰৱ সদা হৰি গীত।
বৈকুণ্ঠ সম্পত্তি যেৰা ভ্রমে হুয়া ভৃত্য॥
তন্মু বৃক্ষ ইন্দ্রি সিফা ভক্তি নিৰপানে।
ধৈর্য্য ধৃতি ক্ষমা লজ্জা তুষ্টি বিদ্যমানে॥
ইত্যাদি যতেক গুণ ভৈল ডাল পাত।
নৱ নৱ প্রেমেহে সৱ বাঢ়ে অসংখ্যাত॥
ক্রোধ মদ নিষ্ঠুৰ মৎসৰ অভিমান।
ইৰিসা অসুয়া হিংসা-প্যসুন্য অজ্ঞান॥
ইত্যাদি সুতীক্ষ্ণ ভৈল কটক বিস্তৰ।
তন্মু সৰোবৰ বিধ ইতিৰ নিৰন্তৰ॥

মন জীৱ চকোৰ ভৈলন্ত দুৰাশয়।
হৰি পদ তীৰ চাৰি তভো নিবাসয় ॥
কুতর্ক পাষাণ্ড শাস্ত্র বেত্তা জলধৰ।
নানা সূক্ষ্ম অর্থ তাৰ নীৰ নিৰন্তৰ ॥
মুষল প্রহাৰ বাদে দৃঢ় বৃষ্টি কৰি।
ধর্ম্ম আলি ভাঙ্গি মোহে পথক আবৰি ॥
কৃষ্ণ কৃপা সমিৰণ শুক্ল ঘন গণ।
চতুৰ্ব্বিতি জ্ঞান জল কৰাৱে বর্ষণ ॥
এহিমতে সন্তোস সৎসঙ্গ বৃন্দাবন।
ধৈর্য্য ক্ষমা বৃক্ষ দয়া ফলেৰে শোভন ॥
উপনিসৎশিৰ বত্ব মন্ত্র ধেনু চয়।
ইন্দ্রি অধিষ্ঠাত্রি দেৱ গোপৰ তনয় ॥
শ্রীধৰ শ্রীগুৰু পৰমাত্মা নির্ব্বিশেষ।
নিজানন্দ মুখ মনে কৰিতে প্রবেশ ॥
ধেনুৰ তুসাৰ ভাৰ গীতা ভাগৱত।
মন্দ গতি বুলি অর্থ অৱগাহ যত ॥
শ্রীনন্দ নন্দন আত্মা ধেনু উচ্চাৰণ।
মূৰ্ত্তি ধৰি আসি সবে কৰয় স্তৱন ॥
হৰিভক্তি পথে মহা গীতা ভাগৱত।
দুগ্ধ হুয়া শ্ৰৱে প্রেমে গুঢ় অর্থ যত ॥
জ্ঞান নেত্রে পূর্ণ পৰমাত্মাক দেখয়।
আত্ম তনু বংশী বাস্ত শ্রীনন্দ তনয় ॥
শুনি ভক্তগণ দ্রৱ আনন্দ হৃদয়।
মূৰ্ত্তি জ্ঞান নেত্রে পান ধ্যান অতিশয় ॥
ইন্দ্রিয় চটকে নধৰ আত্ম তত্ব গীত।
প্রেমে বুদ্ধি শুদ্ধ বৃত্তি সেহি ৰোমাঞ্চিত ॥
কর্ম্ম পুত্র স্বর্গ ফল মুক্তি এড়ি।
ধৈর্য্য বৃক্ষে ইন্দ্রি চড়ি জিজ্ঞাসন্ত হৰি ॥
তেজি ভ্রান্ত আক্রান্ত একান্ত শান্ত মন।
আত্ম তত্বগীতৰত ভৈল পক্ষীগণ ॥

আত্ম তত্বগীত মোহ মায়া বিনাশিনী।
সৎসঙ্গৰ নৰ বাঢ়ে ভকতি হৰিণী॥
দৃঢ়তৰ ভৈল কৃষ্ণ বৃত্তি সমুদাই।
কৃষ্ণসাৰ পক্তি বুলি অর্থ বুজা ভাই॥
কৃষ্ণত মজিল চিত্ত বৃত্তি বিপৰীত।
সুখী হুয়া ৰৈল তত্তি প্রেমে পুলকিত॥
কৰ্ম্মে তৰু মধ্য এৰে বুলি হুয়া শিষ্ট।
ভক্তি মুক্তি ফুলে ফলে শিখা উপদিষ্ট॥
দেখি হৰি নম্র কৰি প্রেমে আনন্দত।
কৃষ্ণৰ চৰণত নত কৰে বৃক্ষ যত॥
মন জন কিৰাত জানিবা অতিশয়।
ভাৰ্য্যা শুদ্ধি বুদ্ধি আদি ঋতি প্রিতিচয়॥
কৃষ্ণ গীতে মন্দ চিতে ভোল হুয়া মত্ত।
নৰে তুলি খোজ ধূলি হৈবো বুলি সত্ব॥

মহাপুৰুষ শঙ্কৰ দেৱৰ আত্ম-পৰিচয়।

বড়দোৱা নামে গ্রাম শস্তে মৎস্তে অনুপাম
লোহিতৰ আতি অনুকূল।
সেই মহা গ্রামেশ্বৰ আছিলন্ত ৰাজধৰ
কায়স্থ কুলত পদ্ম ফুল॥
তান পুত্র সূৰ্য্যবৰ মহা বড়া দেশধৰ
দানী মানী পৰম বিশিষ্ট।
যাৰ যশ এভু স্থলৈ জয়ন্ত মাধৱ দলৈ
দুয়ো ভাই যাহাৰ কনিষ্ঠ॥
তান পুত্র কুলোদ্ধাৰ ভৌমিক মধ্যত সাৰ
* প্রসিদ্ধ কুসুম নাম যাৰ।
তান পুত্র শিশুমতি কৃষ্ণ পাৰে কৰি নতি
বিৰচিল শঙ্কৰে পয়াৰ॥

শুনিয়োক বুধজন হুয়ো সাৱধান মন
কৰজোড়ে বোলো স্তুতিবাক।
যেবে টীকা ভাষ্য চাই দেখা ইটো কথা নাই
নিন্দা তেবে কৰিবা আমাক॥

যিবা কিছু বঢ়া দেখা ইটো অপৰাধ এড়া
ব্যাসো দেন্ত কথাত ৰঞ্জন।
আনো মহা কবিচয় কাব্যৰস নিবন্ধয়
তাক নিন্দে কোন সাধুজন ? ॥

অক্রূৰৰ গোকুললৈ যাবলৈ উদ্যোগ।

শুক নিগদতি ৰাজা শুনা কথা আতপৰে
কৃষ্ণত ভকত তুমি আতি।
কংসৰ পাঞ্চনি পাই অক্রূৰবো নিদ্রা নাই
মথুৰাতে বঞ্চি সিটো ৰাতি॥

প্রভাততে চড়ি ৰথ ধৰিলা ব্রজৰ পথ
হৰি স্মৰি কৰন্ত হৰিষ।
উপজিল প্রেম ভাব সিহৰিল সর্ব্বগাত্র
যান্ত মন কৰি বিমৰিষ॥

আচৰিলোঁ কিনো তপ জপ যজ্ঞ ব্রত দান
দিলো কিবা বিশিষ্ট বিপ্রক।
কোননো পুণ্যৰ ফলে আজি গৈয়া অবিকলে
সক্তি চক্ষু দেখিবো কৃষ্ণক॥

কৃষ্ণ দৰশন দেখো দুর্ল্লভ পৰম মোৰ
বিষয়ত আছে অহঙ্কাৰ।
শূদ্রাত জনম যাৰ বেদ উচ্চাৰণে তাৰ
নাহি যেন একো অধিকাৰ॥

কৃষ্ণ দৰশন জানো হুইবে অধমৰ মোৰ
হৃদয় উল্লাসে আতি কৰে।
ইটো কাল নদী মাজে ভাসি যায় যত জীৱ
তাৰো মাজে মাজে কতো তৰে ॥
এতেকে জানিলো মোৰ অমঙ্গল নষ্ট গৈল
হুইব আজি জন্মৰ সাফল।
আজি এই মাথে মই কৰিবো প্ৰণাম পড়ি
মাধৱৰ চৰণ কমল ॥
কংসে কিনো কৃপা মোক কৰিলেক পঠাই আজি
দেখিবোহোঁ কৃষ্ণৰ চৰণ।
যাৰ নখ কান্তি স্মৰি সংসাৰক গৈল তৰি
অম্বৰীষ আদি ৰাজাগণ ॥
যিটো পদ পঙ্কজক পূজে ব্ৰহ্মা মহাদেৱ
লক্ষ্মীয়ো অৰ্চ্চন্ত প্ৰতিনিত।
সংসাৰত সাৰ জানি ভকতে সততে সেৱে
লক্ষ্মী-কুচ-কুঙ্কুমে ৰঞ্জিত ॥
সংসাৰৰ তাপহাৰী মহাশ্বেত ছত্ৰ প্ৰায়
সুখসেব্য পৰম কামদ।
তীৰ্থৰো উত্তৰ থান দেখিবোহো বিদ্যমান
গোবিন্দৰ হেন দুই পদ ॥
হেৰ মৃগগণ মোক প্ৰদক্ষিণ কৰি ফুৰে
পাইলো বড় যাত্ৰাৰ মঙ্গল।
নিশ্চয় দেখিবো মই মুখ মুকুন্দৰ যাত
স্থলে নেত্ৰ পঙ্কজ-যুগল ॥
সুনাসিকা সুকপোল অলকে আবৰি ৰঙ্গে
মনোহৰ ঈষত হসিত।
সাক্ষাতে দেখিয়া মুখ চক্ষুক সাফলি মই
আজি হুইবো মহা কৃতকৃত্য ॥

জগতৰ পাপ হৰে যাৰ হেন গুণ নাম
মিশ্রিত তেজকে বাক্যচয়।
জগতক শোভে সেই জগতক জীৱ দেয়
জগতকে পবিত্র কৰয় ॥
যিটো বচনত নাই গুণ নাম মাধৱৰ
সিটো শৱ সম অপবিত্র।
যদুকুলে অৱতৰি আছন্ত হেনয় হৰি
কৰি ব্ৰজে বালক চৰিত্র ॥
মহন্তৰ গতি মতি ত্রৈলোক্য মোহন মূৰ্ত্তি
ধৰিয়াছে জগতৰ গুৰু।
লক্ষ্মী যাত ভৈলা বশ দেৱে গাৱে যাৰ যশ
ভকত জনৰ কল্পতৰু ॥
দেৱতাৰো সাধি সুখ মহন্তৰো খণ্ডি দুখ
গোকুলত আছন্ত সাক্ষাত।
হেনয় হৰিক মই সক্রিঁ চক্ষু দেখিবোহোঁ
কিনো ভৈল শুভ সুপ্রভাত ॥
ৰাম মাধৱৰ পদ দেখিলে মাত্রকে মই
পড়িবো ৰথৰ ঝাম্প দিয়া।
যাক যোগী ধ্যানধৰে হেন চৰণক গৈয়া
প্রণামিবো সাক্ষাতে দেখিয়া ॥
পাদ পঙ্কজৰ ধূলি মাথে লৈবো হাতে তুলি
মোৰ অনুৰাগ যাইবে চড়ি।
ৰাম গোবিন্দৰ সঙ্গী গোপগণ আছে যত
তাকো প্রণামিবো পড়ি পড়ি ॥
পৰম সুগন্ধি যিটো হস্তে গোপিকাৰ শ্রম
গুচাইলা কৰন্তে ৰাস ৰতি। •
যিটো হস্তপদ্মে আনি উচ্ছৰ্গিয়া দিয়া পানী
পাইলা বলি ত্রৈলোক্য সম্পত্তি ॥

অন্তকক ভয়ে যিটো শৰণ পশয় তাকো
নির্ভয় কৰান্ত যিটো হাতে।
চৰণত পড়িবাৰ দেখি সেই হস্ত পদ্ম
দিবা কৃষ্ণদেৱে মোৰ মাথে॥
যদ্যপি কংসৰ দূত হুয়া আইলো তথাপিতো
মোক নকৰিবা পৰ জ্ঞান।
মোৰ হৃদয়ত থিত যেন ভাল মন্দ চিত্ত
জানন্ত আপুনি সর্ব্বজ্ঞান॥
চৰণৰ সমীপত পড়িবাৰ দেখি মোক
দয়া দৃষ্টি চাহিবন্ত স্বামী।
তাৰক্ষণে পাপ মানে সব হুইবে দূৰ মোৰ
পৰম আনন্দ পাইবো আমি॥
বাহু মেলি আলিঙ্গিয়া আসি যেবে বনমালী
ধৰন্ত সুহৃদ বুলি মোক।
শৰীৰ পবিত্র হইবে কর্ম্ম-বন্ধ ছিণ্ডি তেবে
তৰিবো-সংসাৰ-তাপ-শোক॥
গোবিন্দৰ অঙ্গ সঙ্গ পায়া হুয়া মহা ৰঙ্গ
থাকিবোহোঁ কৃতাঞ্জলি কৰি।
হাসি হাসি মাথা তুলি অক্রূৰ খুড়াই বুলি
প্রবোধন্ত যেবে মোক হৰি॥
তেবে আউৰ কিবা চাওঁ সমস প্রসাদ পাওঁ
তেবে জন্ম সাফল আমাৰ।
মহন্তে নাদৰে যাক কোনে ভাল বোলে তাক
সিজনৰ জীৱন ধিক্কাৰ॥
শত্রু মিত্র উদাসীন যদ্যপি সমস্ত হীন
ভকতক ভজন্ত তথাপি।
যেন সেই পাৱে ফল গৈয়া কল্পতৰু তল
খোজে যিটো জন পাশ চাপি॥

কৰি কৃতাঞ্জলি মই হুয়া অৱনত আতি
থাকিবাহো কৃষ্ণৰ আগত।
হাসিয়া হাতত ধৰি গৃহ প্ৰবেশাইবে হৰি
বসুৱাইব মোক আসনত॥
কৰিয়া সৎকাৰ তথা পুছিব কংসৰ কথা
তেবে মোৰ পুৰে মনোৰথ।
এহিমতে মাধৱক চিন্তন্তে দিনান্ত গৈল
নাজানিলা সিটো দীৰ্ঘ পথ॥
সূৰ্য্য যেবে গৈলা অস্ত গোকুল পাইলেক ৰথ
তেবেসে চেতন ভৈল গাত।
নজানিলা মহামানী ঘোড়ায়ে নিলেক টানি
গোপপুৰ দেখিল সাক্ষাত॥
মথে দধি তাৰ ধ্বনি লোকৰ আৰাৱ শুনি
চতুৰ্ভিতি নিহালন্ত পাছে।
শুনা সভাসদগণ মাধৱত দিয়া মন
অন্তকে কেশত ধৰি আছে॥
আয়ু ক্ষণে ক্ষণে যায় কালে ধৰিলেক প্ৰায়
তথাপি চেতন নাই গাত।
আন কৰ্ম্ম অনাদৰি ডাকি বোলা হৰি হৰি
হৰিনামে তাৰিবে সাক্ষাত॥

অক্ৰূৰৰ ব্ৰজধামত প্ৰবেশ আৰু কৃষ্ণ বলভদ্ৰক লৈ মথুৰা যাত্ৰা।

এহি মতে পাছে মহা মহন্ত অক্ৰূৰ।
সন্ধ্যা সময়ত গৈয়া পাইলা গোপপুৰ॥
চক্ষুয়ে নিহালি চান্ত আনন্দ হৃদয়।
দেখন্ত পথত গোবিন্দৰ খোজচয়॥

ধ্বজ ব্ৰজ পঙ্কজ অঙ্কুশে সুশোভিত।
কৰিয়াছে আতি পৃথিবীক অলঙ্কৃত॥
দেখি অক্ৰূৰৰ উপজিল প্ৰেমভাৱ।
ভৈল হৰিষতে ৰোমাঞ্চিত সৰ্ব্ব গাৱ॥
লোতকে বেঢ়িলে আঁখি দ্ৰৱ ভৈল হিয়া।
আথে বেথে ৰথৰ পড়িলা ঝাম্প দিয়া॥
এহিতো প্ৰভুৰ পদ-পঙ্কজৰ ধূলি।
পাড়ন্ত লোটাৰি তাতে কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি॥
আনন্দতে ভৈল বীৰ বিহ্বল স্বভাৱ।
ৰাম কৃষ্ণ বুলি আতি দেন্ত দীৰ্ঘ ৰাৱ॥
কৃষ্ণপদ ৰেণু পাই প্ৰেম যায় চড়ি।
কৰন্ত প্ৰণাম প্ৰতি খোজে খোজে পড়ি॥
এহিমানে মাত্ৰ পুৰুষাৰ্থ পুৰুষৰ।
দেখন্তে খোজক যেন ভৈল অক্ৰুৰৰ॥
দেৱৰো দুৰ্লভ আকে বুলি প্ৰেম-ভাৱ।
ভৱ নদী তৰিবাৰ এহি দৃঢ় নাৱ॥
কতক্ষণে অক্ৰূৰে কৰিয়া মন সুস্থ।
পাছে ৰাম কৃষ্ণ বড়ি আৰোহিলা ৰথ॥
বাঢ়ি যায় প্ৰীতি চিত্ত আনন্দ নধৰে।
যেন কথা ভৈল শুনা আত অনন্তৰে॥
সেহি সময়ত ৰাম কৃষ্ণ দুয়ো ভাই।
দোহে গাই আনন্দে আছন্ত তাকে চাই॥
পৰম সুন্দৰ দুয়ো ৰূপে সুকুমাৰ।
নীল পীত বস্ত্ৰে আতি কৰে ঝাতিস্কাৰ॥
শ্যাম শ্বেত বৰ্ণ দুইবো বদন প্ৰসন্ন।
আজানুলম্বিত ভুজ পঙ্কজ নয়ন॥
সুগন্ধ চন্দনে দুইবো সৰ্ব্বাঙ্গ লেপিত।
পিন্ধি আছা মালা দিব্য ৰত্নে বিৰচিত॥
হেমময় অলঙ্কাৰে দুইবো কলেৱৰে।
হসিত বদন দুয়ো চান্ত দয়াতৰে॥

জগত কাৰণ দুয়ো পুৰুষ পৰম।
কিশোৰ বয়স বাল মাতঙ্গ বিক্রম ॥
ধ্বজ বজ্র পদ্মে দুইৰো পদ কলঙ্কৃত।
কৰন্তে আছন্ত খোজে ব্রজক মণ্ডিত ॥
শৰীৰৰ কান্তি দিশ প্রকাশিত দুই।
মৰকত ৰূপাৰ পর্ব্বত যেন দুই ॥
ৰচিয়াছে তাক যেন সুবর্ণ ৰতনে।
ভ্রমন্তে আছন্ত লীলা গতি ৰঙ্গমনে ॥
দুইৰো ৰূপে গোকুল দীপিতি আতি কৰে।
দুইৰো দৰশনে মদনৰ দর্প হৰে ॥
অৰুণ চৰণ চাৰু নূপুৰে সুহাই।
ৰূপৰ প্রভাৱে দুইকো চাহান নাযায় ॥
আছন্ত আনন্দে দুয়ো পুৰুষ প্রখ্যাত।
অক্রূৰে দেখিলা সেই সময়ে সাক্ষাত ॥
ৰাম মাধৱৰ দেখি মূর্ত্তি বিপৰীত।
উপজিল প্রেম আতি তনু পুলকিত ॥
স্নেহে নয়নৰ নীৰ ধাৰে বহি যায়।
ভৈলন্ত অক্রূৰ আতি বিহ্বল পৰায় ॥
প্রেমৰসে মজিল দ্রৱিল তান হিয়া।
আথেবেথে ৰথৰ পড়িল ঝাম্পদিয়া ॥
ৰাম মাধৱৰ চৰণৰ সমীপতে।
নিঢালে পড়িলা দুইৰো আগে দণ্ডৱতে ॥
ভাগ্যে ভৈলা পৰম ঈশ্বৰ দৰশন।
আনন্দে কান্দন্ত নাসে মুখত বচন ॥
ত্রাহি কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি ধৰি দুইৰো ভৰি।
কতো বেলি আছিলন্ত দণ্ডৱতে পড়ি ॥
কৈৰে নপাৰিলা আগমনৰ কাৰন।
অক্রূৰৰ ভকতি দেখিয়া নাৰায়ণ ॥
সলোতক নেত্রে স্নেহে ভৈলন্ত বিহ্বল।
নমাতি আছিলা তস্তি ভকতবৎসল ॥

চক্রাঙ্কিত হস্তে পাছে ধৰি তাঙ্ক তুলি।
বাহু মেলি আলিঙ্গিলা খুড়া খুড়া বুলি॥
ধৰিলা সাবটি ৰামো ভকতক পাই।
অক্রূৰকো গৃহ প্রবেশাইলা দুয়ো ভাই॥
সাদৰে বসাইলা নিয়া সুবর্ণ আসনে।
পুছিলা কুশল বার্ত্তা মধুৰ বচনে॥
আপুনি পখালি পাৱ হৰি অক্রূৰৰ।
দিলা মধুপর্ক্ক কৰি অনেক সাদৰ॥
তৈল লৈয়া দোভাইয়ো জান্তিলা তান ভৰি।
দিলা পৰমান্ন পাছে শ্রম দূৰ কৰি॥
ভূষিলা চন্দন পুষ্পে দিয়া মুখ শুদ্ধি।
পুছন্ত সাদৰে নন্দে আনন্দে সম্বোধি॥
শুনিয়ো অক্রূৰ ক্রূৰ কংস বিদ্যমানে।
কিমতে বর্ত্তাহা তুমিসব তৈত প্রাণে?॥
বাঘ যেন ভৈল আসি ছাগৰ গোৰখ।
তাত কিছু নাই আৰো জীৱনৰ লেখ॥
ভাগিন গণক যিটো বধিলে নিস্খল।
কিবা পুছো আৰো আন প্রাণীৰ কুশল॥
কৰিল অনেক নন্দে মধুৰ আলাপ।
এড়াইলন্ত বীৰে মহা পথশ্রম তাপ॥
ৰাম মাধৱৰ মান্য লভিয়া প্রচুৰ।
সুবর্ণৰ খাটে সুখে শুতিলা অক্রূৰ॥
আসন্তে কৰিলা পথে যত মনোৰথ।
সকল লভিলা মাধৱত মহাৰথ॥
যাত তুষ্ট ভৈলা লক্ষ্মী-নিবাস সাম্প্রত।
তাৰ কি অপ্রাপ্য আউৰ আছে ত্রৈলোক্যত॥
তথাপি নবাঞ্ছে কিছু ভকতৰ মনে।
আনক এড়িয়া ভজে কৃষ্ণৰ চৰণে॥
পাছে ৰাম কৃষ্ণে পৰ বেলা ভুঞ্জি ভাত।
আসিলা আনন্দে আছা অক্রূৰ যথাত॥

আনন্দে বসিলা দুয়ো ৰাম নাৰায়ণ।
পুছিবে লগিলা আগমনৰ কাৰণ ॥
শুনা খুড়া বাপ তুমি আসিলা কল্যাণে।
সুখে কি আছে মোৰ জ্ঞাতি বন্ধু মানে ? ॥
বাঢ়ে কুল-ৰোগ কংস আমাৰ মমাই।
মিছা পুছো জানোহো কুশল কাৰো নাই ॥
হা পিতৃ মাতৃ মোৰ পৰম মহন্ত।
মই হেতু পাইলা দুয়ো দুঃখ অপৰ্য্যন্ত ॥
মোৰেসে কাৰণে ছয়ো পুত্ৰৰ মৰণ।
মোহোৰ নিমিত্তে পাইলা দুৰ্ঘোৰ বন্ধন ॥
হৰি হৰি দৈৱকী দুখিনী মার মোৰ।
ভুঞ্জিলা নিকাৰ আপদৰ নাই ওৰ ॥
মই পুত্ৰ হেতু বন্ধনতে গৈল কাল।
তোমাৰসে দুখে হৃদয়ত ভৈল শাল ॥
তোমাক দেখিলো খুড়া আনন্দ ইহাত।
আইলা কিবা কামে কহিয়োক আবে তাত ? ॥
শুনিয়া অক্ৰূৰে বৰ্ণাইলন্ত নিৰন্তৰে।
যি কামে পঠাইলা তাঙ্ক কংস নৃপবৰে ॥
নাৰদে যি মতে কথা কহিলা তহিতে।
যেন মতে গৈল বসুদেৱক বধিতে ॥
নিবেক পঠাইলা যেন ধনুৰ্যাগ ছলে।
হস্তী মালে মাৰিবে যিমতে ধৰি বলে ॥
কংস বিচেষ্টাক ৰাম মাধৱৰ আগে।
প্ৰতি প্ৰতি কহিলা অক্ৰূৰ মহাভাগে ॥
হেনয় সম্বেদ কথা শুনি হৃষীকেশ।
পিতৃত কহিলা সব কংসৰ আদেশ ॥
দুয়ো সাজ পিতৃ কালি যাইবে লাগে জানি।
নন্দ আদেশিল সব গোপগণ আনি ॥
লৈয়োক বাৎসৰী কৰ দধি দুগ্ধ ঘৃত।
শকট যুড়িয়া তাতে তুলিয়া সম্ভৃত ॥

মল্ল মহোৎসৱ চাইবে যাইবে প্ৰভাতত।
দিয়ালন্ত সাড় এহি বুলিয়া ব্ৰজত॥
লৰড়া লৰড়ি কৰি সাজে গোপগণে।
পাছে গোপীগণে হেন শুনিয়া শ্ৰৱণে॥
আইল কংস দূত আজি ব্ৰজক অক্ৰূৰ।
নিবে কালি ৰাম মাধৱক মধুপুৰ॥
হেন বাৰ্ত্তা পাই যেন থিয়য়ে মৰিল।
তমোময় দেখে মুখে বচন হৰিল॥
হৃদয় সন্তাপে তেজে শ্বাস ঘনে ঘনে।
শুকাইল অধৰ ভৈল মলিন বদনে॥
সোলকে বলয়া খোঁপা শিথিল বসন।
কৃষ্ণক ধ্যানত ধৰি নেমেলে নয়ন॥
দেহাকো পাসৰি চিন্তে মনে অবগাই।
কৃষ্ণৰ আলাপ স্মৰি কতো মূৰ্চ্ছা যায়॥
সুললিত লীলা গতি হাস্য নিৰীক্ষণ।
সমৰন্তে পৰিহাস নৰহে জীৱন॥
কৃষ্ণক চিন্তন্তে ভৈল বিৰহে বিহ্বল।
তিতিয়াছে মুখ ঝৰে নয়নৰ জল॥
ভৈল এক ঠাই দেখি কৃষ্ণত নিৰাশ।
বুলিবে লাগিলা সবে তেজিয়া নিশ্বাস॥
হে বিধি কিঞ্চিতেকো তোৰ দয়া নাই।
প্ৰিয় জন সমে আনি কৰ এক ঠাই॥
আস্তৰাস নতু পান্তে মনোৰথ পাৰ।
ছৱালৰ চেষ্টা যেন চৰিত্ৰ তোমাৰ॥
সুকপোল সুনাসিকা মুখ মুকুন্দৰ।
অলকে আবৃত অল্প হসিত সুন্দৰ॥
হেন মুখ দেখাই ছুনাই কৰ বিঘটিত।
দেখ বিধি কেন তোৰ কৰ্ম্ম গৰিহিত॥
শুন শুন বিধি কিনো তই ক্ৰূৰ মন্দ।
কৃষ্ণ চক্ষু কাঢ়িনেস আমি ভৈলো অন্ধ॥

পূর্ব্বত আপুনি দিলে আরে কেন নেস।
জগত ব্যাপিবে পুনু তোহোৰ দুর্যশ ॥
বিধাতাক এড়ি অন্যোঅন্যে বোলে বাক।
ইসে খেদ নন্দসুতো ত্যজন্ত আমাক ॥
পতি পুত্র তেজিয়া ইহান ভৈলো চেড়ী।
কিনো নিদাৰুণ কোন সতে যান্তএড়ি ॥
কিনো পুণ্য কৰিলেক মথুৰাৰ নাৰী।
ভৈল সুপ্রভাত আজি দেখিবে মুৰাৰি ॥
কৃষ্ণৰ কটাক্ষ হাস্য অমৃত সমান।
নয়ন ভ্রমৰ ভৰি কৰিবেক পান ॥
মধুৰ মূৰ্ত্তিক দেখি হৈবে কৃতকৃত্য।
প্রিয় সম্ভাষণে আন মোহিবেক চিত্ত ॥
নাগৰী নাৰীৰ ৰতি-ৰস সিটো পাই।
আমি কুগ্রামীক লাগি নাসিব দুনাই ॥
আজি মহোৎসৱ মিলিবেক মথুৰাত।
বৃষ্ণি ভোজ বংশৰ আজিসে সুপ্রভাত ॥
দেখিবে নয়নে লক্ষ্মীৰমণ মাধৱ।
পন্থু কৰো হুইবে আজি নয়ন উৎসৱ ॥
অক্রূৰকো শপে কতো পৰম ক্রোধত।
কৈৰ ধূমকেতু আসি পড়িল ব্রজত ॥
আমাৰো প্রাণকো কাঢ়ি নেয় নিদাৰুণে।
ইহাৰ অক্রূৰ নাম থৈল কোন গুণে? ॥
গোপাৰ জীৱন কাঢ়ি নেয় দূৰ পথ।
কঠিন হৃদয় কৃষ্ণ আৰোহিলা ৰথ ॥
নেদেয় হাক আনে লগে লড়ে গোপ সঙ্গ।
পড়িব বিঘিনিহুনো হুইবে যাত্রা ভঙ্গ ॥
নযায় ভূমিকম্প কিয় নুহি বজ্রপাত।
হেনবা থাকন্ত কৃষ্ণ দেখি উতপাত ॥ *
নবাধয় হাঙ্কি জেঠি নাই উপচক্র।
জানিলো আমাৰ কিনো ভৈল বিধি বক্র ॥

অন্যোঅন্যে বোলে কতো মহা সাস কৰি।
আমা সবে মিলি ৰাখোঁ মাধৱক ধৰি ॥
কিনো কৰিবেক নন্দ আদি গোপচয়।
কৃষ্ণ বিনে দৈৱে মৰোঁ আউৰ কিবা ভয় ॥
দেখি হাস্য কটাক্ষ কৰন্তে ৰাসকেলি।
ক্ষণ প্ৰায় নিলোঁ ৰাত্ৰি আমি গোপী মিলি ॥
হেন প্ৰাণ কৃষ্ণৰ নেদেখি আৰে মুখ।
কি মতে তৰিবোঁ ঘোৰ বিৰহৰ দুখ ॥
গোধূলি আসন্ত যিটো হাসি বংশী বাই।
গোৰজে ৰঞ্জিত মুখ অলকে সুহাই ॥
আমাৰ হৰন্ত চিত্ত কটাক্ষ নিৰীক্ষি।
জীবোঁ কোনমতে সিটো কৃষ্ণক নেদেখি ॥
এতেক বোলন্ত সবে আকুল বিৰহে।
কৃষ্ণৰ বিয়োগ বহ্নি শৰীৰক দহে ॥
এড়িলেক লাজ আতি যত গোপনাৰী।
গোবিন্দ মাধৱ বুলি কান্দে গেড়ি পাড়ি ॥
ধাৰায় বহয়ে নয়নৰ নীৰ ঝৰি।
কুল শীল ধৈৰ্য্য ত্যজি সমস্ত সুন্দৰী ॥
পৰম বিহ্বল হুয়া মহা প্ৰেম ভাৰে।
কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি আতি কান্দে দীৰ্ঘ ৰাৱে ॥
এহিমতে কৰন্ত বিলাপ বিপৰীত।
অক্ৰুৰো চড়িলা ৰথে কৰি নিত্যকৃত্য ॥
নন্দ আদি গোপগণো শকটত চড়ি।
পৰম আটোপে চলে জয় কৃষ্ণ ৰড়ি ॥
সমান বয়স সব গোপৰ কুমাৰ ॥
বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে আতি হুয়া ঝাতিস্কাৰ ॥
ৰথৰ দুই পাশে আসি ধৰিল যোগান।
কান্দেঁ মকমকি গোপী ফুটে যেন প্ৰাণ ॥
ভকতৰ বান্ধৱ মাধৱে দেখি দুঃখ।
ৰথেতে পালটি ভৈলা গোপীক সমুখ ॥

সদয় নয়নে চাই সবাকো নিৰীক্ষি।
জুৰাইল কিঞ্চিত চিত্ত কৃষ্ণ মুখ দেখি॥
উৰ্দ্ধমুখে চাই সবে আছে বিদ্যমান।
কিবা পাওঁ প্ৰিয় মাধৱৰ সন্নিধান॥
প্ৰাণনাথে বুলিবন্ত আমাক আশ্বাস।
থিয় দিয়া আছে গোপীচয় চাৰি পাশ॥
ভকতৰ শোকে কৃষ্ণ আকুল একান্ত।
দূতবাক্যে সবাৰো কৰাইলা চিত্ত শান্ত॥
তুমি সব সম প্ৰিয়তম নাই আন।
তোমাসাৰ দুঃখ দেখি নসহয় প্ৰাণ॥
আসিবো অচিৰ কালে চাই মল্ল-খেড়ি।
যাওক পালটি সখীসব মোক এড়ি॥
বচন অমৃতে গোপীগণ ভৈলা সুস্থ।
নিৰীক্ষি থাকিলা প্ৰাণ গোপালৰ ৰথ॥
পাছে শুভক্ষণে যাত্ৰা কৰিলা মাধৱ।
কৰে কৃষ্ণ-গুণ গায়া গোৱালে উৎসৱ॥
বাৱে বীণা বেণু শঙ্খ শিঙ্গাৰ নিশান।
কংস বধিবাক কৃষ্ণ কৰিলা পয়ান॥
আতি চমৎকাৰে চলি যান্ত জগন্নাথ।
চাই আছে গোপী নিৰন্তৰে তুলি মাথ॥
কৃষ্ণ লগে যায় সমস্তৰে চিত্ত চলি।
ৰহিয়াছে সবে যেন কাঠৰ পুত্তলী॥
ধ্বজ দণ্ড ৰথ ধূলি দেখিলেক মানে।
আছিলেক চাই আউৰ নসহয় প্ৰাণে॥
নিবৰ্ত্তিল হুয়া পাছে কৃষ্ণত নৈৰাশ।
হা কৃষ্ণ বুলি আতি ফোকাৱে নিশ্বাস॥
গোবিন্দৰ গাৱে গুণ হুয়া শোকহীন।
কৃষ্ণৰ চৰণ মাত্ৰ চিন্তি বঞ্চে দিন॥
তৰিলেক গোপীসবে সংসাৰ সাক্ষাত।
বোলা হৰি হৰি পাপে পৰোক বিঘাত॥

জল মধ্যত অক্রূৰৰ ৰূপ দৰ্শন।

অনন্তৰে বীৰে অক্রূৰে চাবুকে,
তাবিল চাবি ঘোড়াক।
বায়ুতো অধিক, বেগে যায় ৰথ,
উঝাৰি পথ ধূলাক॥
হড়হড়ি কৰি, ৰথ চক্র চলে,
মেঘৰ যেন সম্বাদ।
গোৱাল সকলে, কৰে জয় কৃষ্ণ,
বুলিয়া আনন্দে নাদ॥
সমস্ত দিশৰ, পলায় অমঙ্গল,
শুনিয়া তাৰ শবদ।
পাছে কৃষ্ণ ৰাম, অক্রূৰ সহিতে,
পাইল কালিন্দীৰ হ্রদ॥
ৰথৰ নামিয়া, ৰাম কৃষ্ণ পীল,
জল যমুনাৰ পাছে।
বৃক্ষৰ ছায়াক, অনুসৰি দুয়ো,
থাকিলা ৰথৰ কাছে॥
শক্রক শঙ্কায়ে, অক্রূৰে দুইহাঙ্কো,
থৈলন্ত ৰথত তুলি।
নামিলা যমুনা জলে দানপতি,
মই সন্ধ্যা কৰোঁ বুলি॥
বিধিমতে স্নানি, নিমজ্জিলা জলে,
জপিলন্ত মন্ত্র পাছে।
দেখে দানপতি, সেই ৰাম কৃষ্ণ,
দুভাইয়ো অহিতে আছে॥
জানো তৈত ৰথে, নাহিকন্ত বুলি,
জলৰ উঠি সত্বৰে।
পুৰ্ব্বৰতে বসি, আছন্ত দোভাইয়ো,
দেখন্ত ৰথ ওপৰে॥

তৈত মিছা মই, দেখিলোঁ। বুলিয়া,
তুনাই বুড় দিল আসি।
দেখন্ত অনন্ত, সহস্রেক শিৰে,
আছন্ত আতি প্ৰকাশি ॥
হাজাৰেক ফণা, মণি ৰত্ন জ্বলে,
যেন আদিত্যৰ পান্তি।
সহস্রেক শিৰে, ৰত্নৰ কিৰীটি,
হাজাৰেকে কৰে কান্তি ॥
বিচিত্র পবিত্র, নীলবস্ত্রে শোভে,
মৃণাল ধৱল কায়।
শৃঙ্গ সমে যেন, কৈলাস পৰ্ব্বত,
আছন্ত ফণা উচ্চাই ॥
সর্পৰ নায়কে, অনেক প্ৰণামে,
বেঢ়িয়া মাথা দমাই।
পৰম আশ্চৰ্য্য, দেখিয়া অক্রূৰে
চাহন্ত চক্ষু বলাই ॥
তাহান কোলাত, দেখন্ত কৃষ্ণক,
তনু নৱ ঘন শ্যাম।
তাতে পীত বস্ত্র, প্ৰকাশন্তে আছে,
ত্রৈলোক্য নাহি উপাম ॥
প্রসন্ন বদন, অৰুণ নয়ন,
যেন পঙ্কজৰ পাসি।
অধৰ ৰাতুল, দন্ত কুন্দ কড়ি,
তাতে মনোহৰ হাসি ॥
শোভন নাসিকা, নিৰ্ম্মল কপোল,
প্ৰকাশে অলকা পান্তি।
শিৰত মুকুট, মকৰ কুণ্ডল,
কৰ্ণে ঝলমল কান্তি ॥

চাৰু চতুৰ্ভুজ, আজানুলম্বিত,
কঙ্কণ কেয়ূৰ স্থলে।
শঙ্খ চক্ৰ গদা পঙ্কজ হাতত,
দিব্য বনমালা গলে॥
কম্বু-কণ্ঠ শোভে, কৌস্তুভ সুবৰ্ণে,
ৰচিত ৰত্নৰ হাৰ।
শ্ৰীবৎস লক্ষ্মীৰ, ছটা উৰস্থলে,
মালা গজ মুকুতাৰ॥
তিনি ৰেখা সমে, শোভিত উদৰ,
অশ্বত্থ পত্ৰ আলয়।
কান্ধে নৱ গুণ, সুগভীৰ নাভি,
কোটি কাঞ্চি ৰত্নময়॥
কুড়ি আঙ্গুলীত, ৰত্নে বিৰচিত,
সোণাৰ ঝাপ আঙ্গুঠী।
চাৰু উৰু জানু, জঙ্ঘা যুগলক,
দেখন্তে পৰম তুষ্টি॥
পদ পঙ্কজৰ, পাসি যেন ভৈল
চাৰু আঙ্গুলীৰ পান্তি।
ৰত্নৰ উঝন্টি, আতি প্ৰকাশিত,
অৰুণ নখৰ কান্তি॥
ৰত্নৰ নূপুৰ, ঝুৰে তাতে আতি,
আৰকত পদতল।
ধ্বজ বজ্ৰ যব, পঙ্কজ অঙ্কুশ,
প্ৰকাশে চিহ্ন সকল॥
সুনন্দ প্ৰমুখ্যে, যত পাৰিষদ,
ব্ৰহ্মা আদি যত দেৱ।
সুনন্দ প্ৰমুখ্যে, যত ব্ৰহ্ম, ঋষি,
পড়ি পড়ি কৰে সেৱ॥

আছন্ত উপাসি, প্রহ্লাদ নাৰদ,
প্ৰমুখ্যে ভকতচয়।
হেন দিব্যৰূপ, দেখি অক্ৰূৰ,
মিলিল মহা বিস্ময় ॥
আমাঠৈৰ কৃষ্ণ, এন্তে মহেশ্বৰ,
আহানে হেন স্বভাৱ।
এহি বুলি বীৰে, অতি প্ৰীতি পাই,
সিহৰাইল সৰ্ব্ব গাৱ ॥
প্ৰেম উপজিল, হৃদয় দ্ৰৱিল,
ধাবায় লোতক ঝৰে।
কৃষ্ণৰ আগতে, পড়ি দণ্ডৱতে,
আছিলা পাছে অক্ৰূৰে ॥
কৰি ধৈৰ্য্য চিত্ত, পড়ি পৃথিবীত,
পাৰে প্ৰণামিলা মাথে।
কৰযোড়ে স্তুতি, বুলিবে লাগিলা,
পাছে গদগদ মাতে ॥
শুনা সৰ্ব্বজন, এড়া আন মন,
কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ শুনি।
হিয়ে ৰূপ ধৰি, বোলা হৰি হৰি,
তৰিবা তেবে আপুনি ॥

অক্ৰূৰ কৰ্ত্তৃক ভগৱন্তৰ স্তুতি।

কৰন্ত অক্ৰূৰে স্তুতি গদ গদ বাক।
হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ মই প্ৰণামো তোমাক ॥
জানিলো জগত হেতু তুমি নাৰায়ণ।
যাৰ নাভি পদ্মে ভৈলা ব্ৰহ্মা উতপন্ন ॥
যত পঞ্চ ভূত দেব ইন্দ্ৰিয় প্ৰখ্যাত।
তোমাৰ মূৰ্ত্তিত হন্তে সব ভৈল জাত ॥

তথাপি তোমাৰ ৰূপ নজানয় কেৱ।
ইটো জড় জগত চৈতন্য তুমি দেৱ॥
ব্ৰহ্মাকো কৰিলা বন্দী মায়াৰ গুণত।
নিৰ্গুণ ৰূপক আৰে জানিব কিমত॥
যত বস্তু একোৱে নজানে আপোনাক।
জীৱ জড়কেসে জানে নজানে আত্মাক॥
তোমাকেসে বোলে জ্ঞানি-ব্ৰহ্ম নিৰঙ্কুশ।
সাংখ্য মতে বোলে তুমি প্ৰকৃতি পুৰুষ॥
ভকতৰ মতে তুমি পৰম ঈশ্বৰ।
মতি ভেদে তোমাকেসে পূজে নিৰন্তৰ॥
ইন্দ্ৰ চন্দ্ৰ বায়ু বুলি পূজে যত দেৱ।
তাৰ অন্তৰ্য্যামী তুমি বিনে নাহি কেৱ॥
সৰ্ব্বদেৱময় তুমি বচন নলড়ে।
যেন যত নদী মানে সাগৰত পড়ে॥
প্ৰণামো তোমাক কৃষ্ণ তুমি নিত্য জ্ঞান।
সমস্তৰে আত্মা তুমি সাক্ষী সৰ্ব্বজ্ঞান॥
যত সুৰাসুৰ নৰ স্থাৱৰ জগত।
প্ৰৱৰ্ত্তয় তোমাৰেসে মায়াৰ পথত॥
স্বৰ্গ ভৈল শিৰ দিশ বিদিশ শ্ৰৱণ।
সূৰ্য্য যাৰ চক্ষু ভৈল মুখ হুতাশন॥
মেঘ ভৈল কেশ কুক্ষি সপত সাগৰ।
ভৈল যাৰ বাহু দিগপাল পুৰন্দৰ॥
লোম ভৈল বৃক্ষচয় বায়ু পঞ্চ প্ৰাণ।
পৰ্ব্বত সমস্ত অস্থি যাহাৰ নিৰ্ম্মাণ॥
ৰাত্ৰি দিনে নিমেষ প্ৰজেশ জল দ্বাৰ।
বৃষ্টি-জল ভৈল বীৰ্য্য বিৰাট তোমাৰ॥
লোক সব অসংখ্য ব্ৰহ্মাণ্ড কোটি কোটি।
ফুৰে প্ৰভু তোমাৰ লোমৰ গুড়ি গুড়ি॥
ডম্বৰু ফলৰ ভিতৰৰ যেন মশ।
এতেকে নজানে ৰূপ সন্তে গাৱে যশ॥

নমো মহা মৎস্য প্রলয়ৰ জলচৰ।
নমো কূৰ্ম্মৰূপী পৃষ্ঠে ধৰিলা মন্দৰ॥
শূকৰ আকাৰে প্ৰভু উদ্ধাৰিলা ভূমি।
ভকত পালক প্ৰভু নৰসিংহ তুমি॥
ত্ৰৈলোক্য আক্ৰমিলা তুমি সি বামন।
প্ৰণামো পৰশুৰাম ক্ষত্ৰিয় উচ্ছন্ন॥
নমো শ্ৰীৰাম ৰাৱণৰ অন্তকাৰী।
নমো বাসুদেৱ নমো ৰাম হলধাৰী॥
প্ৰণামো প্ৰদ্যুম্ন প্ৰভু তুমি অনিৰুদ্ধ।
দানৱমোহন তুমি অৱতাৰ বুদ্ধ॥
ম্লেছ উচ্ছাদক তুমি কল্কি অৱতাৰ।
তোমাৰ চৰণে কোটি শত নমস্কাৰ॥
তোমাৰ মায়াত সৰ্ব্বলোক ভৈল ভ্ৰম।
কৰ্ম্মপথে ভ্ৰমি মৰে কৰে অহম্মম॥
মই মহা মূঢ়মতি একোয়ে নজানো।
স্বপ্ন সম পুত্ৰ ভাৰ্য্যা আকে সুখ মানো॥
স্বৰ্গ-সুখ নিত্য বুলি কৰো কৰ্ম্ম ঘোৰ।
জড় শৰীৰত অহং বুদ্ধি ভৈল মোৰ॥
দুঃখময় গৃহবাসে ভৈল সুখ চিত্ত।
কিনো অধমৰ মোৰ বুদ্ধি বিপৰীত॥
অজ্ঞান আন্ধাৰে বন্ধ কৰিলে আমাক।
তুমি প্ৰিয় আত্মা নাথ নজানো তোমাক॥
তোমাক নপাই পুত্ৰ ভাৰ্য্যা বুলি মৰো।
গুচায়ো কুবুদ্ধি বন্ধু চৰণত ধৰো॥
জানিয়ো নোৱাৰো মই নিয়মিবে মন।
তোমাৰ চৰণে আবে লৈলোহোঁ শৰণ॥
কৰিয়ো আপুনি প্ৰভু পাতকীৰ গতি।
তোমাৰ সে অনুগ্ৰহে হোৱে ইটো মতি॥
হৈব যি জন্মত মোৰ সংসাৰ নিস্তাৰ।
লৱে ভকতৰ সঙ্গ তেবেসে তোমাৰ॥

তেবেসে কৰিবে পাৰে শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন।
তযু কৃপাতেসে সিঝে সব প্ৰয়োজন॥
এই বুলি চৰণত পড়িলা অক্ৰূৰ।
প্ৰণামো জগত নাথ কৰা দুঃখ দূৰ॥
বিজ্ঞান মুকুতি জগতৰ অন্তৰ্য্যামী।
জীৱ সুখ-দুঃখ-দাতা তুমি সব স্বামী॥
নমো পৰিপূৰ্ণ ব্ৰহ্ম অনন্ত শকতি।
জন্মে জন্মে তযু পাৱে থাকোক ভকতি॥
ত্ৰাহি ত্ৰাহি কৃষ্ণ কৰা মোৰ মোহ দূৰ।
এহি বুলি পাৱে পড়ি কান্দন্ত অক্ৰূৰ॥
পাছে কৃষ্ণ একো তাঙ্ক নিদি সমিধান।
ৰূপ দেখাই ভৈলন্ত আগতে অন্তৰ্দ্ধান॥
উঠিলা জলৰ পৰা পাছে দানপতি।
চড়িলা ৰথত কৰি কৃত্য সমাপতি॥
ডাকন্ত ঘোড়াক হুয়া পৰম বিস্ময়।
হাসিয়া পুছন্ত পাছে কৃষ্ণ কৃপাময়॥
কৈত কিবা আবে খুড়া দেখিলা অদ্ভুত।
সত্বৰে কহিও কথা গান্দিনীৰ সুত॥
হেন শুনি অক্ৰুৰে বুলিলা বাক্য পাছে।
সমস্ত অদ্ভুত প্ৰভু তোমাতেসে আছে॥
মোক দেখা দিলা তুমি জগত-আধাৰ।
অদ্ভুত দেখিবে আৰো থাকিল কি আৰ॥
এহি বুলি ধীৰে ধীৰে ধীৰে ডাকে ৰথ।
যথা চন্দ্ৰকৰি ধৰি মথুৰাৰ পথ॥
পথতে পথুকে ৰাম মাধৱক দেখি।
আনন্দ মূৰ্ত্তিক চাৱে নয়নে নিৰীক্ষি॥
যেহি অঙ্গে পড়ে দৃষ্টি নপালটে পুনু।
প্ৰেম পৰশিয়া ৰোমাঞ্চিত হোৱে তনু॥
নয়নৰ ঝৰে নীৰ নথণ্ডে তৃপিতি।
মিলে মহোৎসৱ নভাবয় আন ভিতি॥

শ্ৰীকৃষ্ণ বলভদ্ৰৰ মথুৰা প্ৰৱেশ।

এহি মতে ৰাম কৃষ্ণ আনন্দে যাহন্তে।
মথুৰাৰ সমীপক পাইলন্ত দিনান্তে॥
নন্দ আদি গোপগণ আগ হুয়া যাই।
ৰহিয়াছে ৰাম মাধৱক বাট চাই॥
তেসম্বে সহিতে গৈয়া হুয়া এক ঠাই।
ৰথৰ নামিলা ৰাম কৃষ্ণ দুয়ো ভাই॥
অক্ৰূৰৰ হাতে ধৰি পৰম বিনয়।
বুলিলাহা হাসি পাছে কৃষ্ণ কৃপাময়॥
নগৰৰ উপবন থান অনুপাম।
আমি সব কৰো ঐতে ক্ষণেক বিশ্ৰাম॥
ৰথ লৈয়া আগ হুয়া চলিয়োক ঘৰ।
পাছে সে পশিৰো আমি মথুৰা নগৰ॥
বুলিলা অক্ৰূৰ পাছে কৰি প্ৰণিপাত।
তোমাক এড়িয়া নপশিবো মথুৰাত॥
গৃহক পৱিত্ৰ মোৰ কৰা মহাভাগ।
কৰিবে উচিত নুই ভকতক ত্যাগ॥
গোপগণ সমে আসিয়োক দুয়ো ভাই।
পাদধূলা পড়িয়া পৱিত্ৰ হোক ঠাই॥
এহি পদ-জল শিৰে ধৰি দৈত্যপতি।
লভিলা ঐশ্বৰ্য্য পাইলা ভকতৰ গতি॥
এহি চৰণতে গঙ্গা হুয়া উতপতি।
কৰিলন্ত জগতক পৱিত্ৰ সম্প্ৰতি॥
পাদোদক বুলি শিৰে লৈলা হৰে পাই।
সাফলিবো জন্ম ময়ো চৰণ ধুৱাই॥
তীৰ্থতো অধিক আজি হোক মোৰ থান।
সবংশে কৰিবো তযু পাদোদকে স্নান॥
হুয়োক প্ৰসন্ন দেৱ দেৱ জগন্নাথ।
এতেক প্ৰসাদ দিয়া নমো দমাই মাথ॥

গোবিন্দে বোলন্ত তাঙ্ক শুনিয়োক তাত।
আজি আউৰ আমাক নকৰা উতপাত ॥
যদুকুল কণ্টকক বধিয়া কংসক।
দোভায়ো অরণ্যে যাইবো তোমাৰ গৃহক ॥
অনন্তৰে দানপতি কৃষ্ণৰ বচনে।
মথুৰাত প্ৰবেশিল অসন্তোষ মনে ॥
কৃষ্ণ আসিবাৰ কথা কহিয়া কংসত।
মেলানি মাগিয়া গৈয়া থাকিলা গৃহত ॥
অক্ৰূৰক পঠায়া গৃহক আগ কৰি।
লৈয়া গোপগণ সঙ্গে ৰঙ্গে ৰাম হৰি ॥
পৰম উৎসুকে প্ৰৱেশিলা মথুৰাত।
সিটো বিতোপন পুৰী দেখিলা সাক্ষাত ॥
ফটিকে গঠিত পুৰ দ্বাৰ দুই খাট।
লগাই আছে সুবৰ্ণৰ বৃহত কপাট ॥
হেমময় তোৰণ চিৰলে অলঙ্কৃত।
চতুৰ্ভিতি গড়খাই দেখি ভয় ভীত ॥
বহুবিধ উদ্যান শোভিত কাছে কাছে।
শাৰী শাৰী গৃহ সব প্ৰকাশন্তে আছে ॥
ফটিকৰ ৰাৰ হেম কুন্দকথ জালে।
অগুৰু ধূপৰ ধূম বঝাই বোম্বালে ॥
ফটিকৰ স্তম্ভে গৃহসর আছে ধৰি।
কণকৰ কান্তি প্ৰবালৰ খাটখৰি ॥
হীৰা মৰকত ৰত্নে ৰঞ্জে ঠাৰে ঠাৰে।
শোভা কৰে পাৰাৱত ময়ুৰৰ ৰাৱে ॥
চিৰল আঁৰিয়া ধ্বজ দণ্ড আছে তুলি।
সাঞ্জি মাঞ্জি ৰাজপথ চৌপন্থা পদূলি ॥
প্ৰতি দ্বাৰে দুই পাশে দেখি ফট ফট।
তণ্ডুলৰ ওপৰে প্ৰকাশে পূৰ্ণ ঘট ॥
দূৰ্ব্বাক্ষত দধি চাক চন্দনে ৰচিত।
গলত পুষ্পৰ মালা চিৰলে শোভিত ॥

মুখত পল্লৱ ফল শোভা কৰে আতি।
সুবর্ণৰ গছাত ঘৃতৰ জ্বলে বাতি ॥
আলিপনে লিপিল বিচিত্র যত স্থলী।
চৰে সমে আছ পুতি তাম্বুল কদলী॥
পতাকা চিৰলচয় ৰঙ্গে শাৰী শাৰী।
বস্ত্র অলঙ্কাৰে ৰঞ্জি ফুৰে যত নাৰী ॥
যেহি দিগি চায় যেন সূর্য্যৰ জ্যোতি।
প্রকাশন্তে আছে যেন দ্যুতি অম্রাৱতী ॥
হেন নগৰত পশি গোপগণ সঙ্গে।
ৰাজ-পথে চলি যান্ত ৰাম কৃষ্ণ ৰঙ্গে ॥
ৰাম কৃষ্ণ আসন্তে লোকৰ গলা ৰাৱ।
শুনি নৰ নাৰীৰ মিলিল মহোৎসৱ ॥
বন্ধাই লৱৰন্তে আথেবেথে আনন্দত।
চড়ে চাহিবাক লাগি গৃহ ওপৰত ॥
কৃষ্ণক দেখিবে আতি উত্রাৱল চিত্ত।
পিন্ধে বস্ত্র অলঙ্কাৰ কৰি বিপৰীত ॥
কণ্ঠত মুকুট কঙ্কালত সাতসৰি।
অঙ্গুলিত উঝণ্টি কেয়ূৰে ৰঙ্গে ভৰি ॥
এক কর্ণে কুণ্ডল কঙ্কণ এক কৰে।
আসে বিমোহিত হুয়া বস্ত্রো নসম্বৰে ॥
অঞ্জনে ৰঞ্জিল মাত্র এগোটা লোচন।
বন্ধাই লৱড়ন্তে কতো তেজিয়া ভোজন ॥
কতো কুড় কষাই ঘষি আছিল শৰীৰে।
নকৰিল স্নান কতো তৈল লৈয়া শিৰে ॥
পিন্ধিল নূপুৰ মাত্র কতো এক পাৱে।
কৃষ্ণক দেখিতে বন্ধাই বিমোহিত ভাৱে ॥
কতো কৃষ্ণ আসিবাৰ শুনি মন তুষ্টি।
দিলেক লৱড় ঘুমটিৰ পৰা উঠি ॥
সোলকে বসন বেশ নসম্বৰে কেশ।
কৈৰা কৃষ্ণ বুলি চেঞায় বাতুলৰ বেশ ॥

আছিল পীয়ন্তে স্তন শিশুকো এড়িল।
কৃষ্ণক দেখিবে লাগি গৃহত চড়িল॥
জুমাজুমে নাৰী সবে মহা প্ৰেম ভাৰে।
এক দৃষ্টি কৰি ৰাম মাধৱক চাৰে॥
মধুৰ মূৰ্ত্তিক দেখি নভাবয় আন।
অমৃত পড়িয়া যেন জুড়ায় তনু প্ৰাণ॥
ৰূপৰ সম্পতি দেখি চিত্ত হুয়া ভোল।
চতুৰ্ভিতি কৰে জয় জয় কৃষ্ণ বোল॥
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শুনা সভাসদ।
পাপৰ দাহক মহাভাগৱত পদ॥
কৃষ্ণৰ পৰম লীলা সংসাৰতে সাৰ।
এহিসে কৰিবে কাল-নদীত নিস্তাৰ॥
এড়িলা পৃথিবী কৃষ্ণে ধৰ্ম্ম-জ্ঞান লই।
গৈলা বৈকুণ্ঠক ঐত নাম গুণ থই॥
যেন গতি পাৰে পূৰ্ব্বে কৃষ্ণ দৰশনে।
পাৰে আবে ততোধিক কলিত কীৰ্ত্তনে॥
আপোনাৰ হিত চিন্তা তেজি আন কাম।
নেড়িবা মুখত ৰাম কৃষ্ণ হৰি নাম॥
যদি নাম দুৰাচাৰ চণ্ডালো উচ্চৰে।
তাহাৰো তেখনে সংসাৰৰ বন্ধ হৰে॥
গীতা ভাগৱত ইটো শাস্ত্ৰৰ সম্মত।
কৃষ্ণ সে পৰম দেৱ জানা সাৰ তত্ত্ব॥
পৰম ৰহস্য ধৰ্ম্ম কৃষ্ণ-গুণ-নাম।
হেন জানি বোলা নিৰন্তৰে ৰাম ৰাম॥

নিগদতি শুক শুনা পৰীক্ষিত
যেন কথা আতপৰ।
কৃষ্ণক নিৰীক্ষি নাৰী সব আছে
চৰিয়া গৃহ ওপৰ॥

সুনাসিকা মুখ অলকে আবৃত
যেন শ্যাম পদ্ম কোষ।
নেত্র ভৃঙ্গ ভবি পীয়ন্তে পৰম
মনত মিলে সন্তোষ॥
যেহি যেহি অঙ্গে গৈয়া দৃষ্টি পড়ে
তাতে লাগে যেন ধ্যান।
অমৃত পড়িয়া যেন জুড়াই আসে
তনু মন জীৱ প্ৰাণ॥
মথুৰা নাৰীৰ কিনো ভাগ্যোদয়
মিলিলেক মহা ভাগ।
দেৱৰো দুৰ্ল্লভ যিটো কৃষ্ণ তাঙ্ক
হাততে পাইলেক লাগ॥
ৰাজ-পথে চলি যান্ত গজ গতি
লীলায়ে ৰাম মাধৱ।
সমস্ত নাৰীৰ মন নয়নৰ
বঢ়ায়া মহা উৎসৱ॥
হসিত বয়নে সদয় নয়নে
কটাক্ষে কৃষ্ণে চাহন্তে।
তাসম্বাৰ মন কমল নয়ন
হৰিলা কৃষ্ণে একান্তে॥
যাৰ ৰূপ গুণ বিক্ৰম কথাক
শ্ৰৱণে আছিলে শুনি।
হেনয় কৃষ্ণক প্ৰত্যক্ষে দেখয়
নয়ন ভৰি আপুনি॥
কৃষ্ণৰ কটাক্ষে অমৃত সিঞ্চিল
পাইল সবে মহামান।
নয়নৰ পথে আনন্দ মূৰ্ত্তিক
হৃদয়ে কৰিল ধ্যান॥

পৰম প্ৰেমত মনে আলিঙ্গিল
আনন্দে দ্ৰৱিল চিত্ত ।
নেত্ৰৰ লোতক ধাৰে বহি যায়
তনু ভৈল ৰোমাঞ্চিত ॥
এড়াইল কৃষ্ণৰ নিমিত্তে যতেক
আছিল মনত তাপ ।
চৰণ পঙ্কজ পূজিলেক মনে
তেজিয়া আন আলাপ ॥
কতক্ষণ মানে আছিলেক চিন্তি
চৰণত চিত্ত দিয়া ।
কৃষ্ণ দৰশনে মনে মহোৎসৱ
আনন্দে নধৰে হিয়া ॥
প্ৰীতি-প্ৰফুল্ল মুখ পদ্ম ভৈল
মথুৰা-নাগৰী যত ।
অঞ্জলি ভৰিয়া কুসুম বৰিষে
হৰিষে কৃষ্ণ-শিৰত ॥
অন্যো অন্যে নাৰী সম্বোধি কহয়
ৰাম মাধৱক চাই ।
গোপী সব সম ভাগ্যৱতী আউৰ
ই তিনি লোকত নাই ॥
পূৰ্ব্ব জন্মে সিটো ব্ৰজ বালা আছে
কতনো তপ আচৰি ।
দোভাইবো সুন্দৰ বদন পদ্মক
দেখে নিতে নেত্ৰ ভৰি ॥
মধুৰ অধৰ সুধাৰস পীয়ে
কৃষ্ণক কৰে আলাপ ।
এই পাদ পদ্ম স্তনত অৰ্পিয়া
এড়াইল সংসাৰ-তাপ ॥

ক্ষণেক নপাইলে　　　　প্রেম ওপজয়
অনুৰাগে গাৱে গুণ।
সার্থক জনম　　　　লভিলেক গোপী
সখী সব শুন শুন ॥
হেন সম্ভাষণ　　　　কৰে নাৰীগণে
আনন্দে কৃষ্ণক চাই।
গজ গতি লীলা　　　　লয় লাসে চলি
ৰঙ্গে যান্ত যদুৰায় ॥
দধি দুর্ব্বাক্ষত　　　　নানা উপায়ন
কুসুম চন্দন গন্ধে।
পদূলি পদূলি　　　　দ্বিজগণে পূজে
কৃষ্ণক মহা প্রবন্ধে ॥

একাদশ স্কন্ধ।

দুলড়ি।

নিগদতি শুকে　　　　কথা অনন্তৰে
শুনা নৃপ পৰীক্ষিত।
পৰম ভকত　　　　উদ্ধৱে বুঝিলা
কৃষ্ণৰ সৱ ইঙ্গিত ॥
দেখি বিমঙ্গল　　　　আকলিল মনে
মাধৱৰ ভক্তি কায।
কুলক সংহাৰি　　　　বৈকুণ্ঠে চলিবে
এড়িবে দ্বাৰকা ৰাজ ॥
হা কৃষ্ণ স্বামী　　　　বোলন্তে লোতক
নয়নৰ পৰা পৰে।
শৰীৰত শোক　　　　অগনি উধাৱে
মনে মহা চর্ম্ম চড়ে ॥

ত্যজিয়া নিশ্বাস চাপিলন্ত পাশ
সন্তাপে আকুল ভাৰ ।
বিৰল থানত পৰি প্ৰণমিলা
শিৰে পৰশিয়া পাৰ ॥
কৃষ্ণৰ বিয়োগে অগনি উধাই
হৃদয় দগধ কৰে ।
শোকে মকমকি কৰন্ত ক্ৰন্দন
নয়নৰ নীৰ ঝৰে ॥
কতক্ষণে আসি মুখ মুছি পাছে
উঠিল নমায় মাথ ।
কৃতাঞ্জলি কৰি বুলিবে লাগিলা
শোকে গদ গদ মাত ॥
বংশক সংহৰি এড়ি ভূমি তুমি
যাবে জানিলোঁ হো আমি ।
ঋষি শাপ বাপ বৃথা নকৰিলা
সি হেতু জগত স্বামী ॥
তোমাৰ চৰণ নেদেখি ক্ষণেকে
থাকিবে নোৱাৰোঁ হৰি ।
তুমি এড়িলতে ছাৰি প্ৰাণ প্ৰভু
অৱশ্যে যাইব মৰি ॥
তুমি তপ পুণ্য তুমি বিনে শূন্য
দেখো ইতো ত্ৰিজগত ।
কাপূৰ্ণ্যে সে কৰোঁ চৰণত ধৰোঁ
নিওক মোক লগত ॥
তোমাৰ চৰণ পঙ্কজ পূজিতে
কতো পুণ্যে পালে লাগ ।
বাপ জগন্নাথ নকৰা অনাথ
ভকতক পৰিত্যাগ ॥

সম্যকো অমৃত তোমাৰ চৰিত
শুনে মাত্ৰ যিতো নৰে।
পায়া প্ৰেম ভাৰ নেৰে তযু পাৰ
বিষয়ক পৰিহৰে॥
শয়নে ভোজনে স্নান গোপ্য স্থানে
সদা সেৱা কৰোঁ আমি।
তোমাক নেদেখি ৰাখি প্ৰাণ প্ৰভু
কি মতে বঞ্চিব স্বামী॥
মই পিন্ধু ছাৰ বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ
তোমাৰ উচ্ছিষ্ট খায়া।
দমায় আছোঁ চিত্ত ইতো বিপৰীত
তৰিবোঁ দুস্তৰ মায়া॥
জ্ঞানীগণ সুখে ইন্দ্ৰিয়ক দমি
কাম ক্ৰোধ মোহ জিনি।
যিতো ব্ৰহ্ম পদ পায়া প্ৰভু পুনু
তাহাতে আছে বিঘিনি॥
আমি মহা মূঢ় গৃহ বাসী সুখে
সঙ্গ লৈয়া ভকতৰ।
তোমাৰ চৰিত্ৰ কথা শুনিলাতে
তৰিবোঁ মায়া দুস্তৰ॥
তযু পাদ পদ্ম হৃদয়ে ধৰিয়া
গায়ে গুণ নাম গীত।
এতেকে মুকুতি অপ্ৰয়াসে পায়
হেনসে আছিল চিত॥
চৰণ ছত্ৰৰ ছায়া সেৱে যিতো
সিতো এৰে ইতো তাপ।
হেন পাৰ এড়ি ক্ষণেকে নিজীৰ
সঙ্গে নিও মোক বাপ॥

সৱে পৰিহৰি চৰণত ধৰি
তোমাক কৰিলো সাৰ।
তুমি এড়িলাত হে বন্ধু মাধৱ
দিনতে দেখো আন্ধাৰ॥
হে প্ৰাণনাথ নকৰা অনাথ
দন্তে ধৰোঁ খেৰ তুলি।
তোমাৰ বিয়োগ প্ৰাণ ধৰোঁ কিক
দেখা মোক মাৰে পুৰি॥
এহি বুলিলন্ত উদ্ধৱ মহন্ত
আতি প্ৰেম অনুৰাগে।
অনেক কাতৰ কৰিয়া কান্দন্ত
পৰিয়া কৃষ্ণৰ আগে॥
নয়নৰ নীৰ ধাৰায়ে বহয়
শোকতে আকুল ভাৱ।
কতহু কাকুতি কৰিয়া কান্দন্ত
ধৰিয়া কৃষ্ণৰ পায়॥
ই হেন অৰুণ চৰণ দুখানি
ত্যজি যাব কেন মতে।
মাধৱ বান্ধৱ নমাৰা সমূলি
নিয়োক মোক লগতে॥
এই বুলি পাৱে পৰিয়া কান্দন্ত
অনেক কাৰুণ্য ভাৱে।
দশো দিশ দুখে দেখন্তে আন্ধাৰ
চেতন নাহিক গাৱে॥
ভকতৰ দুঃখ দেখি ভগৱন্ত
ভৈলন্ত নেত্ৰ সজল।
অসন্তোষে কিছু চপৰাই মাথ
সঙ্কোচি মুখ কমল॥

শুনা নৰ লোক মহন্তৰ শোক
দেখা দুখ কেন মত।
ধন জন যত জীৱন যৌৱন
জানা সবে অশাশ্বত ॥
পুত্ৰ পৰিবাৰ সবেও অসাৰ
নাটক টাটক মায়া।
ক্ষণেকে থাকিয়া ক্ষণেকে অন্তৰে
সমে মাত্ৰ ঘৰ ছাঁয়া ॥
কেতিক্ষণে পৰে ইতো নৰ তনু
জীৱন জলৰ ৰেখা।
সত্বৰে ভজিয়ো কৃষ্ণৰ চৰণ
শৰণ এভু নেদেখা ॥
দেৱে তীৰ্থে যাক, ভাবিবে নোৱাৰে
পাতকতে গৈলা তল।
হৰি নামে পালে তিলেকে উদ্ধাৰে
দেখা ভকতিৰ বল ॥
দুৰাচাৰ যদি হৰি নাম লয়ে
সিও শুদ্ধ হয়ে আতি।
হৰিক শৰণে হয়ে এক খানি
অন্ত্য যে উত্তম জাতি ॥
বিষয়ৰ দোষে বাধিবে নোৱাৰে
ভকতি পাতক হৰে।
আছোক উত্তম ভকতৰ কথা
সামান্য ভকত তৰে ॥
ভকতিৰ দেখি আশ্চৰ্য্য মহিমা
ভৈলন্ত কৃষ্ণ বিস্ময়।
হেন জানি সবে হৰিৰ নামত
তেজিয়ো সবে সংশয় ॥

দেৱৰ পৰম ঈশ্বৰ মাধৱ
ধৰ্ম্মৰ ঈশ্বৰ নাম।
সুহৃদ বিশ্বাস কৰি নিৰন্তৰ
ডাকি বোলা ৰাম ৰাম॥

পদ।

নিগদতি শুকে আৰে শুনা নৰেশ্বৰ।
ভকতৰ সন্তাপ দেখিয়া দামোদৰ॥
ভৈলন্ত আকুল কৃষ্ণ জগত জনক।
কমল নয়ন ভৰি বহয় লোতক॥
পীত বস্ত্রে মুছি মুখ ত্যজিয়া নিশ্বাস।
স্নেহে উদ্ধৱক ধৰি বুলিলা আশ্বাস॥
ত্যজি চিন্তা চিত্ত স্থিৰ কৰা মহাশয়।
তযু দুঃখ দেখি সখি নসহে হৃদয়॥
স্বৰূপে জানিলা তুমি আমাৰ আসয়।
বংশক সংহৰি এবে চলিবোঁ নিশ্চয়॥
সাধিলো উদ্ধৱ দেৱতাৰ যত কাজ।
নথাকিবো ইথানত তোমাত কি বাজ॥
দ্বাৰকা নগৰী সাগৰত যাবেতল।
মই গৈলে লোকত মিলিবে অমঙ্গল॥
পীড়িবে দুৰ্জ্জন কলি গুচিবে আচাৰ।
হবে অধৰ্ম্মত ৰতি সকল প্ৰজাৰ॥
তুমি আমি দুয়ো গৈলে মিলেবে অনৰ্থ।
লুপ্ত হইবে জ্ঞান ইতো ভকতিৰ পথ॥
অধৰ্ম্মে পীড়িবে লোক যাবে আধোগতি।
ভকতিক ৰাখি তুমি থাকা মহামতি॥
মোহোৰ বচন ইতো নছাৰিবা তুমি।
শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন প্ৰবৰ্ত্তায় থাকা তুমি॥

ভকতি নভৈলে তুমি যায় ৰসাতল।
মোৰ আজ্ঞা পালি কহিওক মহাবল॥
কিন্তু এতে নাথাকিবা কহিলোঁ প্ৰকটি।
মোত চিত্ত দিয়া ফুৰা পৃথিবী পৰ্য্যটি॥
যত দেখা সব মায়াময় স্বপ্নসম।
হৰিময় দেখি দূৰ কৰা মতিভ্ৰম॥
জ্ঞান কৰ্ম্ম ভকতি কহিলোঁ কৰি ভেদ।
ভকতি পৰম পথ দিলোঁ পৰিছেদ॥
নহিকে উত্তম গতি ভকতিত পৰে।
নিষ্ঠ কহোঁ ভকতিত মোকে বশ্যকৰে॥
হে প্ৰাণ নাথ মোক কহিয়োঁ বুঝাই।
ঋষি সকলৰ কিয় এক মতি নাই॥
কেহো বলে কৰ্ম্মে কেহ বলে জ্ঞানগতি।
তোমাৰ সম্মত পথ পৰম ভকতি॥
একে বেদ বাক্য কিয় মতি ভৈলা ভেদ।
কিঙ্কৰৰ কেশৱ সংশয় কৰা ছেদ॥
অনাদি ঈশ্বৰ তুমি শিৱ সৰ্ব্বজ্ঞান।
পৰিছেদ দাতা তুমি বিনে নাহি আন॥
মাধৱে বোলন্ত সখি শুনিও সিদ্ধান্ত।
তুমি মোৰ মহা মিত্ৰ ভকত একান্ত॥
পূৰ্ব্বে প্ৰলয়ত নষ্ট ভৈলা বেদ বাণী।
কহিলো ব্ৰহ্মাত আমি উদ্ধাৰিয়া আনি॥
বেদ যেন কয়ে তাক শুনা প্ৰাণ সখি।
মায়াময় দেৱ ধৰ্ম্ম সবাক উপেক্ষি॥
কেৱলে আমাত মাত্ৰ লৈয়োক শৰণ।
হবে কৰ্ম্ম মল ত্যজি তেবেসে প্ৰসন॥
মক্তি বিনে বেদে কিছু আন নবাখানে।
চাৰিও বেদৰ তত্ত্ব অৰ্থ এহি মানে॥
মনত প্ৰথমে লক্ষি কহিলা হৰিবিধি।
পাছে জানিলন্ত বেদ সবে সপ্ত ঋষি॥

তাত পাছে পালে সুৰাসুৰ সিদ্ধ নাগ ।
অনন্তৰে বেদক মনুষ্যে পাইলা লাগ ॥
যাৰ যেন মতি কহে বেদক বাখ্যান ।
নিজ অৰ্থ ভকতিক ত্যজি বুঝে আন ॥
কেহো বলে বেদে করে যজ্ঞ ব্ৰতদান ।
কতো বলে ক্ষুদ্ৰ দেৱ পূজা তীৰ্থস্নান ॥
কেহো বলে বেদে কহে জ্ঞানতেসে গতি ।
গুণৰ ইচ্ছায়ে বুঝে যাৰ যেন মতি ॥
কতো মন্দমতি শাস্ত্ৰ নকৰে বিচাৰ ।
কৰে ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম পূৰ্ব্ব পুৰুষ আচাৰ ॥
লয়ে কতো তাক এৰি পাষণ্ডৰ মতি ।
যায় লোক নপারে অধৰ্ম্ম অধোগতি ॥
নছাৰে কৰ্ম্মক শোক দুঃখ প্ৰতি দিনে ।
জ্ঞানতো নাহিকে গতি ভকতি বিহনে ॥
আনে নজানয় ইতো বেদৰ বিচাৰ ।
এতেকে ভকতি পথ সকলি আমাৰ ॥
ভকত জনৰ যেন সুখ বিপৰীত ।
স্বপ্নতো নেদেখে তাক কৰ্ম্মী কদাচিত ॥
পাইলে মোক মনত সন্তোষ অসৰিস ।
ভকতৰ সুখ সখি ময় দশো দিশ ॥
জানি মোক ভকত সকলে দেখে মিছা ।
ইন্দ্ৰ ব্ৰহ্ম পদক নকৰে মনে ইচ্ছা ॥
মুকুতি পৰম পদ তাত এড়ে দায় ।
ময় বিনে ভকতৰ প্ৰিয় আন নাই ॥
ব্ৰহ্মা হৰ হৈলা উৰ্দ্ধ লক্ষ্মী প্ৰিয় জায়া ।
পৰম সুন্দৰ ইতো দেখা মোৰ মায়া ॥
অধিক সঙ্কাত তুমি প্ৰাণ প্ৰিয়তম ।
নাঁহি আন বান্ধাৱ উদ্ধৱ তুমি সম ॥
ভকতেসে জানা মোৰ পৰম বান্ধৱ ।
ভকত জনৰ ময় সুহৃদ উদ্ধৱ ॥

ময় বিনে ভকতে নিচিন্তে কিছু জ্ঞান।
ময়ো ভকতক বিনে নজানোহো আন ॥
ভকত সমান সখি মোৰ কোন আছে।
মঞি মহাভকতৰ ফুৰোঁ পাছে পাছে ॥
মোৰ উদৰত আছে ব্ৰহ্মাণ্ড যতেক।
ভকতৰ ধূলা পৰি পৱিত্ৰ প্ৰত্যেক ॥
এমত ভক্তৰ কথা থাকোক সম্প্ৰতি।
উত্তম ভক্তৰ কথা শুনা মহামতি ॥
লোভে মোহে কামে ক্ৰোধে বিষয় আক্ৰোশ।
নোছোৱেই মোৰ ভকতক একো দোষ ॥
সামৰ্থ ভকতি আতি একোৱে নচাৱে।
ভকতক পালন্ত পুত্ৰক যেন মাৱে ॥
ভকতিৰ মহিমাক কহি নপাওঁ সীমা।
ভকতিৰ শুনা সখি আশ্চৰ্য্য মহিমা ॥
কৰে মোত ভকতি যদ্যপি দুষ্ট চিত্তে।
দহয়ে পাতক তাৰ তথাপি তৰিতে ॥
একোয়ে নাবাখে পাপ পুণ্য যত আছে।
যেন মহা বহ্নি কাচা শুখান নবাচে ॥
আন ক্ষুদ্ৰ দেৱতাত যদি নেদেমতি।
মহা দুৰাচাৰ কৰে আমাত ভকতি ॥
সেহিসে পৰম সাধু জানা মহাশয়।
যিহেতু আমাক মাত্ৰ কৰিলে নিশ্চয় ॥
এতেকে নোছোৱে পাপ পুণ্য কলেৱৰ।
পৰম মুকুতি পাত্ৰ হৱে সিতো নৰ ॥
কুতৰ্কী পণ্ডিতে যদি নমানন্ত আক।
ঢোল কোবাই উৰ্দ্ধ বান্ধি থাওক তাৰ বাক ॥
দুৰাচাৰো তৰে আতি ইতো কোন চিত্ৰ।
চণ্ডালকো কৰে মোৰ ভকতি পৱিত্ৰ ॥
চাৰিয়ো বেদেৰ তত্ত্ব কৰিয়া নিশ্চয়।
অৰ্জ্জুনত গীতাত কহিলা কৃপাময় ॥

তপ জপ সন্ন্যাস পৰম মহাদানে।
নপাৱে অমাক সখি যোগ মহা জ্ঞানে ॥
কেৱলে ভকতি একে মোক কৰে বশ্য।
কহিলো উদ্ধৱ ইতো তোমাত ৰহস্য ॥
জগতৰ ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম কৰোক সকলে।
মোক আত্মা বুলি যদি জানে যোগ বলে ॥
তথাপি পৱিত্ৰ তাৰ নহে তনু চিত্ত।
নেৰাই মৃত্যু ভয় জানি কস্মিন কদাচিত ॥
প্ৰেম ভকতিৰ চিহ্ন শুনিয়ো উত্তৰে।
হৰি হৰি বোলন্তে লোতক যাৰ ঝৰে ॥
মোৰ কথা শুনন্তে শৰীৰ ৰোমাঞ্চিত।
জানা তাৰ পৰম পৱিত্ৰ ভৈলা চিত ॥
প্ৰেমে দ্ৰৱে চিত আতি গদ গদ বাণী।
কতো হাঁসে কতো কান্দে মোকে প্ৰিয় মানি ॥
জল এড়ি গাৱে গীত নাচে আনন্দতে।
জগত পৱিত্ৰ কৰে সেহিসে ভকতে ॥
মোক লাগি প্ৰেম উপজিল যাৰ মনে।
নেৰোঁ সখি তাহাৰ হৃদয় সৰ্ব্বক্ষণে ॥
বান্ধিলেক আমাৰ পাৱত প্ৰেম জৰি।
জানা নাই উত্তম ভকতি তাক সৰি ॥
পৰম শ্ৰদ্ধায়ে যিতো ভজন্ত সৰ্ব্বথা।
হৈবেক মুকুত সিতো ইতো কোন কথা ॥
তাৰ সঙ্গ পালে হবে জগত মুকুত।
নেদেখিবা সখি ইতো কথা অদভুত ॥
কৃষ্ণৰ বচন শুনি মুখ্য হৰি দাস।
প্ৰণামি পুছন্ত পুনু ত্যজিয়া নিশ্বাস ॥
ভকতি পৰম গতি জানিলো নিশ্চয়।
ছেদিয়োক দেৱ জুনায় মনৰ সংশয় ॥
বিষয়ক পৰম আপদ হেন জানি।
তথাপিত আক কিয় নেৰে এক প্ৰাণী ॥

মাৰন্তে ভুঞ্জন্তে তেবে নিগুৰ্ণ কুকুৰ।
তথাপি উচ্ছিষ্ট ভুঞ্জে ত্যজি নযায় দূৰ॥
কাটিবাক আনন্তে নিৰ্গত যেন ছাগ।
লাগি পায়ো গাধ গৰ্দ্দভীৰ নেৰে লাগ॥
সেহি মতে দেখ মায়া জানি নিৰন্তৰে।
তোমাক নভজি কিয় আত্মাঘাত কৰে॥
মাধৱে বোলন্ত সখি শুনা পৰিছেদ।
পঢ়ে সৱে মাত্ৰ যেবে জানি চাৰিবেদ॥
কৰিবে নোৱাৰে মোত তথাপি ভকতি।
নলৱয় নৰে যেবে সন্তৰ সঙ্গতি॥
কৰ্ণত কহন্ত কৃষ্ণ কথা গোপ্য কৰি।
নাহিকে উপায় সখি সৎ সঙ্গত সৰি॥
আমাক নপাৰে মহাজ্ঞানী কৰ্ম্ম লোক।
সাধু সঙ্গে আৰশ্যকে বশ্য কৰে মোক॥
নপাৰয় মোক যোগ যাগ যজ্ঞ দানে।
মহামন্ত্ৰ জপি কোটি শত তীৰ্থ স্নানে॥
নপাৰে আমাক একাদশী উপবাসে।
নকৰয় বশ্য মোক পৰম সন্ন্যাসে॥
আন কৰ্ম্ম এড়িয়া মিছাত মৰে লোক।
ভকতৰ সঙ্গে শেষ মাত্ৰ জানে মোক॥
কহিলোহোঁ গোপ্য কথা শুনিয়ো উদ্ধৱ।
যি হেতু ভকত তুমি পৰম বান্ধৱ॥
মোক্ষত অধিক সখি সাধুৰ সঙ্গম।
যাহাৰ ৰেণুক স্বৰ্গ সুখে নহে সম॥
সাধু সঙ্গে অনেক পাইলেক মোৰ গতি।
দেওঁ লেখা সখি তাক শুনিও সম্প্ৰতি॥
যক্ষ ৰক্ষ বৃক্ষ পক্ষী পশু পালে পাল।
স্ত্ৰী শূদ্ৰ অন্ত্য জাতি অধম চণ্ডাল॥
ই সৱত অধিক অনেক পাপ মতি।
ভকতৰ সঙ্গত পাইলেক মোৰ গতি॥

বিভীষণ বিৰাধ প্ৰহ্লাদ বলী বাণে ।
জাম্বুবান জটাৰ সুগ্ৰীৱ হনুমানে ॥
মালাকাৰ,কুব্জি ধৰ্ম্ম ব্যাধ তুলাধাৰ ।
দ্বিজ ভাৰ্য্যা ব্ৰজবাসী গোপী অনাচাৰ ॥
নাই তপ ব্ৰত শৌচ নপঢ়িলে বেদ ।
নজানে অজ্ঞানে একো শাস্ত্ৰ তত্ত্ব ভেদ ॥
কেৱল সাধুৰ সঙ্গ মোক্ষ সাধে গতি ।
সৎ সঙ্গত পৰে নাই উপায় সম্প্ৰতি ॥
দেৱতো তীৰ্থত কৰি ভকতে সে বড় ।
ভকতৰ সঙ্গ পালে গুচে কৰ্ম্ম জড় ॥
কৰে যেবে ভকতি ঈশ্বৰ মনে মানি ।
কহিলো তোমাত সখি ইতো তত্ত্ব বাণী ॥
নাহি এবে ভকতৰ নাহিকে অন্তৰ ।
মোৰ সঙ্গ এবে সখি সঙ্গতি সন্তৰ ॥
এতেকে লৈয়োক সাধু সঙ্গ সৰ্ব্বক্ষণ ।
শুনিয়োক সখি এবে সাধুৰ লক্ষণ ॥
ভকতিসে সমস্ত পুণ্যৰ হৱে পাত্ৰ ।
জানি নিজ ধৰ্ম্ম ত্যজি মোক ভজে মাত্ৰ ॥
সুহৃদ বিশ্বাস মোতে কৰিলে নিশ্চয় ।
সেহি মহা সাধু সখি নাহিকে সংশয় ॥
আন দেৱ নাৰাধে নসাধে স্বৰ্গ কাম ।
নেৰে সুখে দুঃখে মুখে মোৰ গুণ নাম ॥
মোৰ মূৰ্ত্তি মনে নিতে হৃদয়ত ধৰে ।
জানা সখি সেহি মহা সাধু সুখে তৰে ॥
তাৰ সঙ্গে ক্ষণেক আমাক কৰে বশ্য ।
পুনঃ পুনঃ প্ৰাণ সখি কহিলো ৰহস্য ॥
জগতৰ ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম জানা নিকৃষ্ট কৰি ।
ভকতৰ সঙ্গ ৰেণুক নহে সৰি ॥
আপুনি দেখিলা গোকুলত মহামতি ।
ব্যভিচাৰী দুষ্টা যত গোপৰ যুৱতি ॥

কাম ভাৱে কেৱলে ভজিলা মাত্র মোক।
এতেকে পৰম সুখে পালে মোৰ লোক ॥
আন নেদেখিলো ব্রজ যুৱতীক সৰি।
ভৈলো বন্দি উদ্ধৱ গোপীৰ প্রেমজৰি ॥
থাকোঁহু সর্ব্বদা সখি তাসম্বাৰ পাশ।
যেই বোলে সেই কৰোঁ যেন নিজ দাস ॥
এতেকে উদ্ধৱ তুমি ছাড়া বেদ পন্থ।
জিবা জানা শুনা আবে এবা আন গ্রন্থ ॥
একে মোত মাত্র তুমি লয়োক শৰণ।
নকৰিবা ভয় ময় কৰিবো ৰক্ষণ ॥
সত্য বোলে উদ্ধৱ বান্ধৱ মোৰ সম।
মোক যেবে নজানে তেবেসে আন ধর্ম্ম ॥
ভকতি তৰিবে তুমি স্থিৰ কৰা মতি।
লৈয়া সাধু সঙ্গ সখি সুখে সাধাগতি ॥
শুনা সভাসদ পদ মহা ভাগৱত।
এহি কথা কৈলা কৃষ্ণে গীতাৰ অন্তত ॥
সর্ব্বধর্ম্ম এড়ি এক শৰণ সাক্ষাত।
সুহৃদ বিশ্বাস সখি লৈয়োক আমাত ॥
নাহি কিছু ভয় হেৰা কৰোঁ অঙ্গীকাৰ।
সমস্ত পাপত মক্রি কৰিবো নিস্তাৰ ॥
অর্জ্জুনত কহিলা এহিসে হৰি তত্ব।
ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ আবে লৈয়োক সম্মত ॥
বেদ ৰামায়ণ আৰু পুৰাণ ভাৰত।
হৰিকেসে কহে মাত্র সমস্ত শাস্ত্রত ॥
ইহাক নজানি আন কৰে অল্পমতি।
কদাচিত সুশুনিবা সি সবৰ মতি ॥
পাতকীৰ কর্ম্ম আছে শুনি মৰি ঘিণে।
নাই গতি কলি যুগে হৰি নাম বিনে ॥
কৃষ্ণৰ নামেসে কৰে পাতকীৰ গতি।
নামৰ মহিমা কৈলো শুনিও সম্প্রতি ॥

যিতো জনে যায় মাধৱৰ নাম ধৰি।
পাছে পাছে ফুৰে দেৱ দেৱী স্তুতি কৰি॥
মূৰ্ত্তিমন্ত হুয়া পঞ্চ প্ৰকাৰ মুকুতি।
মোক লৈয়ো বাপ বুলি কৰন্ত কাকুতি॥
পাপক সংহৰি হৰি নাম মহা বলী।
যাৰ ধ্বনি শুনি কম্পে পলায় পাপ কলি॥
জগতৰ পৰম সুহৃদ হৰি নাম।
জানি নিৰন্তৰে নৰে বোলা ৰাম ৰাম॥

ছবি।

কৃষ্ণৰ সিদ্ধান্ত শুনি উদ্ধৱে সোধন্ত পুনাই
শুনা প্ৰভু জগতৰ বাপ।
জানিলো সন্তৰ সঙ্গে তোমাত ভকতি কৰে
তেবেসে সংসাৰে তৰে তাপ॥
তোমাৰ সম্মত ইতো কেৱল ভকতি পন্থ
যেহি মতে লোকে সাধে গতি।
কিন্তু বেদ ফুৰে গাই জ্ঞান বিনে গতি নাই
আক শুনি ভ্ৰম মোৰ মতি॥
কতো বোলে কৰ্ম্ম কৰা কতো বোলে পৰিহৰা
মিলে অতি মনত সংশয়।
তুমি বিনে নাহি আন তুমি শিৱ সৰ্ব্বজ্ঞান
বুঝা মোত কহিও নিশ্চয়॥
সংসাৰ গৰ্ত্তত ইতো পৰিল সমস্ত লোক
তাত দংশিলেক কাল সৰ্পে।
পৰম কৃপায়ে আৰে বাক্য অমৃতক সিঞ্চি
উদ্ধাৰিলা জগতৰ বাপে॥

তোমাৰ মুখৰ বাণী জানিয়া হেন বা ধৰি
তবে ইতো দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ।
নমো নমো দোৱাঁহি নাথ হে বাপ জগন্নাথ
কৰা গতি সম্প্ৰতি আমাৰ॥
দেৱতাৰ তৃপ্তি দুই অৰুণ চৰণ দুই
ময় থাকোঁ খনেক নিৰখি।
মহা ভাগ্য দূৰে গৈল আজি পৰিছেদ ভৈল
তোমাৰ আমাৰ দেখা দেখি॥
কতবা পুণ্যৰ ফলে সাক্ষাতে সুধিব পালে
দিয়োক সিদ্ধান্ত নাথ তুমি।
বিয়োগে আকুল কৰে ধাৰায়ে লোতক ঝৰে
কান্দন্ত উদ্ধৱ হুমাহুমি॥
ভকতৰ দেখি তাপ আকুল জগত বাপ
সলোকত নেত্ৰ ভৈল আতি।
নসহে হৃদয়ে দেখি শোক পৰিহৰা সখি
প্ৰবোধন্ত উদ্ধৱক মাতি॥
বোলন্ত মধুৰ বাণী, তাপ তেজা মহা মানী
তুমি মহা সুহৃদ আমাৰ।
জানা মায়াময় ইতো সংশয় পুছিলা যিতো
শুনিয়ো উত্তৰ তুমি তাৰ॥
জ্ঞান গতি কয়ে বেদ লৈয়া তাৰ পৰিছেদ
আছে জ্ঞান ভকতিৰ মাঝে।
ভকতি কৰন্তে জ্ঞান আপনি ওপজে জ্ঞান
যোগ চিন্তি মৰে নিজ বাক্য॥
আৰু কি তোমাত বাঝে জ্ঞানত নাহিকে কাজ
কেৱলে ভকতি তৰে লোক।
হৃদয়ত ৰূপ ধৰি মোৰ গুণ নাম স্মৰি
পাৰে অপ্ৰয়াসে আসি মোক॥

কৰ্ম্মৰ পুছিলা বাণী তাক শুনা মহা মানী
যিতো নাম নধৰে আমাৰ।
জনম গোৱাই বৃথা নুশুনে আমাৰ কথা
তাবেসে কৰ্ম্মৰ অধিকাৰ ॥
দুষ্ট চিত্তে যিতোজন কথা বৃথা বৃথা মন
তাৰ কৰ্ম্ম সকলো বিফল।
তিলেকো নথাকে ৰই তেতিক্ষণে যায় বই
এওঁৱা ঘটৰ যেন জল ॥
ইতো কথা সাৰে সাৰ জ্ঞানত কৰ্ম্মত আৰ
নকৰিবা বিশ্বাস কিঞ্চিত।
শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰা সুখে সংসাৰক তৰা
দিয়া মোৰ চৰণত চিত্ত ॥
তপ জপ যজ্ঞ দানে যিতো ফল মহাদানে
জ্ঞান বৈৰাগ্যত মহাফল।
যিতো হৰি নাম গাৱে বসি সবে সুখ পাৱে
দেখা সবে ভকতিৰ বল ॥
জানা তুমি সাৰে সাৰ ভকতিত পৰে আৰ
নাই গতি দাতা সংসাৰত।
এহিসে কহয় বেদ দিলোঁ হেৰা পৰিচ্ছেদ
লয়ো তুমি আমাৰ সন্মত ॥
শুনিয়োক সভাসদ মহাভাগৱত পদ
কৃষ্ণ কথা সংসাৰত সাৰ।
আয়ু যায় আলে জালে ইতো ঘোৰ কলিকালে
জ্ঞান কৰ্ম্মে নাপাই নিস্তাৰ ॥
নকৰিয়ো জন্ম বৃথা শুনা ইতো কৃষ্ণ কথা
কুৰা ৰাম নাম গলে বান্ধি।
ইতো আয়ু পাত ভৈলে ঘোৰ পৰলোক গৈলে
আকে লাগি মৰিবাহা কান্দি ॥

পৰম বান্ধৱ নাম শুনা আৰ গুণ গ্ৰাম
আত পৰে পুণ্য কিবা আছে।
যাত পৰে পাপী নাই তাকো তাৰে নামে পাই
কুলে হুয়া একত্রে নবাছে॥
দহয়ে পাতক চয় পুণ্য কৰে অৰ্ব্বুদয়
মিলাৱে মুকুতি মহাসুখে।
বোলন্ত নাহিকে শ্ৰম শুনন্তে অমৃত সম
হেন নাম কিয় এৰা মুখে॥
ইতো কলি কালে আৰ নাম বিনে নাহি সাৰ
নামত সমস্ত পুণ্য সিঝে।
যত তীৰ্থ তপ স্নান মন্ত্ৰ জাপা যোগ জ্ঞান
নাম সুমৰন্তে সবে সিঝে॥
নামত দিয়োক চিত্ত নামেসে সুহৃদ হিত
সংসাৰ ব্যাধিৰ মহৌষধি।
এড়ি হেন হৰি নাম কৰি মৰে আন কাম
তাত পৰে নাহিকে বিবুধি॥
কৃষ্ণেসে পৰম দেৱ তাত পৰে নাহি কেৱ
ব্ৰহ্মা হৰে সেৱন্ত চৰণে॥
পৰলোক বন্ধু হৰি তানেসে চৰণ তৰি
আন গতি নাহিকে মৰণে॥
কালে ধৰিলেক পৰা মিছাত বিলম্ব কৰা
চিন্তা হৰি ভকতিৰ কাম।
আয়ু যায় ক্ষণে ক্ষণে কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ভণে
নিৰন্তৰে বোলা ৰাম ৰাম॥

পদ ।

কৃষ্ণৰ সিদ্ধান্ত শুনি উদ্ধৱ মহন্ত ।
কৰযোড় কৰি পুনৰপি পুছিলন্ত ॥
নমো নমো কৃষ্ণ কহিয়ো কৃপাময় ।
তুমি বিনে কোনে মোৰ ছেদিবে সংশয় ॥
কোন শম দম দান সত্য শৌচ কাম ।
কোন মহা কাম প্ৰভু যজ্ঞ কাৰ নাম ॥
কাৰ নাম স্ত্ৰী কোন গুণে সুপণ্ডিত ।
কাৰ নামে সুখী কাৰে বুলিয়ো পণ্ডিত ॥
কাক বন্ধু বুলি দীন দুঃখী কোন জন ।
কাৰ নাম স্মৰে কাক বুলি মহাধন ॥
কোন পথ বিপথ বুলিয়া কাক হৰি ।
কোন সুখে দুখে দেৱ কহিয়ো উদ্ধৰি ॥
কোন স্বৰ্গ নৰক কহিয়ো ভগৱন্ত ।
কাক বুলি গৃহ কোন জন ধনৱন্ত ॥
কোনবা ঈশ্বৰ অনীশ্বৰ কোন প্ৰাণী ।
কহিয়োক আমাত বিচাৰি চক্ৰপাণি ॥
আপুনি সৰ্ব্বজ্ঞ জগতৰ অন্তৰ্য্যামী ।
তোমাত পুছিবা যিবা নজানিলো আমি ॥
তাকো প্ৰভু ভালমতে কহিয়ো আমাত ।
কৰোঁ হেৰা চৰণত পৰি প্ৰণিপাত ॥
উদ্ধৱক বোলন্ত কেশৱ কৃপাময় ।
পুছিলা পৰম ভাগৱত ধৰ্ম্মচয় ॥
মহা মহা জনে যাক নজানে সাক্ষাত ।
কৰিবো বেকত তাক তোমাৰ আগত ॥
আন দেৱ ধৰ্ম্মক কৰিয়ো পৰিহাৰ ।
মোতে মাত্ৰ একনিষ্ঠ মতি ভৈল যাৰ ॥
যি জনে জানিলে ময় পৰম বান্ধৱ ।
তাহাক বোলন্ত শম শুনিয়ো উদ্ধৱ ॥

মোৰ নাম চিন্তন্তে যেসনে কৰে শ্ৰম।
জানিবা উদ্ধৱ সখি তাক বুলি দম॥
মোতে চিত্ত দিয়া যিতো জন মহাশয়।
হানি অপমানে শোক দুঃখক সহয়॥
তাৰ নাম ক্ষমা তুমি জানিবা উদ্ধৱ।
ক্ষমাৱন্ত পুৰুষৰ নাহি পৰাভৱ॥
মোকে মনে ধৰি যিতো ত্যজিলে নিবিড়।
সেহিসে যজ্ঞৰ সম শুনিয়ো সুধীৰ॥
মোতে চিত্ত দিয়া যিতো ত্যজি আছে মায়া।
নিচিন্তে প্ৰাণীৰ দ্ৰোহ কৰে ভূতে দায়া॥
হৰি বুদ্ধি সদায়ে সবাক কৰে মান।
জানিবা উদ্ধৱ তাকে বুলি মহাদান॥
মোত চিত্ত দিয়া ত্যজে ভোগ অভিলাষ।
জানা তাৰ নাম মহা তপ অবিনাশ॥
সমস্তে জগত যিতো দেখে হৰিময়।
তাৰ নাম সত্য সখি জানিবা নিশ্চয়॥
মোক জানি যিতো জনে ত্যজে কৰ্ম্ম মল।
তাকেসে বুলিয়ো শৌচ জানা মহা বল॥
ঈশ্বৰ জ্ঞানক যিতো দেই উপদেশ।
তাকেসে দক্ষিণা বুলি নাহিকে সন্তোষ॥
মোতে চিত্ত দিয়া যিতো কৰে ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম।
তাৰ নাম যজ্ঞ সখি শুনা ইতো মৰ্ম্ম॥
তাকে বুলি ভাগ্য ইতো জানিলে আমাক।
শুনা প্ৰাণ সখি অবিনাশ বুলি যাক॥
ভাগ্য ক্ষয় হয়ে কৰ্ম্ম দেখা মায়াময়।
শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন পুণ্য পৰম অক্ষয়॥
পুত্ৰ ধন জন লাভ সকলে অসাৰ।
এতেকে উত্তম লাভ ভকতি আমাৰ॥
সমস্ত ভূততে আছোঁময় মহেশ্বৰ।
জানিয়া সবাকো কৃপা কৰে যিতো নৰ॥

তাকেসে বুলিয়ো সখি শৰীৰৰ ভূষণ।
মোৰ নাম গুণেসে জানিবা মহাধন॥
তাকেসে বুলিয়া জ্ঞান দেখে হৰিময়।
মোক জানি যিতো আৰু যত নিবৰ্ত্তয়॥
তাৰ নাম জানা সখি কৈলোঁ নিষ্টবাক।
শুনা আৰ উদ্ধৱ পণ্ডিত বলি জাক॥
জানে যিতো ইতো কৰ্ম্মে ধৰ্ম্মে মোৰ বন্ধ।
তাক এৰি কৰে মোৰ সেৱাক প্ৰৱন্ধ॥
নপঢ়িলে শাস্ত্ৰ এক নপাৰে খণ্ডিত।
তথাপি জানিবা সখি সেই সে পণ্ডিত॥
পুত্ৰ দ্বাৰা বিষয়ৰ কৰে মাত্ৰ ৰতি।
নলয় সাধুৰ সঙ্গ মোত নাই মতি॥
যদি চাৰি বেদ চৈধ্য শাস্ত্ৰত পাৰ্গত।
তথাপিতো সিদ্ধি সুখ জানা মোৰ মত॥
আনক এৰিয়া যিতো মোক ভজে মাত্ৰ।
তাহাকে জানিয়ো পন্থ সেহি সাৰ শাস্ত্ৰ॥
যিতো কৰ্ম্ম কৰন্তে চিত্তত নাহি থিৰ।
তাৰে নাম বিপন্থ জানিবা মহাবীৰ॥
আমাকে চিনায়ে যিতো গুৰু কৃপাময়।
সেহিসে পৰম বন্ধু জানিবা নিশ্চয়॥
মোত চিত্ত দিলে যিতো আনন্দ মিলয়।
সেহি স্বৰ্গ সুখ সখি জানিবা নিশ্চয়॥
কাম ক্ৰোধ অন্ধ যেবে কৰে পুৰুষক।
মোক পাসৰিলে মিলে ক্ষণেক নৰক॥
মোহোৰ সেৱাৰ যোগ্য মনুষ্য শৰীৰ।
তাকেসে বুলিয়া গৃহ জানা মহাধীৰ॥
নকৰে ভকতি মোত তুষ্ট নাহি যাৰ।
তাঁকে বুলি দৰিদ্ৰ অধম কুলাঙ্গাৰ॥
মোক অৱহেলি কৰে বিষয়ত ৰতি।
তাৰ নাম দুখী সখি জানিবা সম্প্ৰতি॥

বিষয়ত থাকিয়া ভকতি নাহি যাৰ।
সাধু সঙ্গ লৈয়া কৰে আমাক বিচাৰ॥
আন কৰ্ম্ম এৰি ভকতিত তত্ব পৰ।
জানিবা উদ্ধৱ সখি সেই সে ঈশ্বৰ॥
সাধুৰ সঙ্গত যাৰ নাহিকে প্ৰৱন্ধ।
সিতো পাতকীৰ নাহি ভকতিৰ গন্ধ॥
ধন জন পুত্ৰ ভাৰ্য্যা বুলি মৰে আতি।
সেইতো অধম অনীশ্বৰ আত্মাঘাতী॥
উদ্ধৱক সম্বুধি বোলন্ত নাৰায়ণ।
কতেক কহিবো গুণ দোষৰ লক্ষণ॥
সেহি দোষ যিতো শেষ গুণ বুলি লেখে।
সেহি গুণ যিতো দোস গুণকো নেদেখে॥
গুণময় জ্ঞান কৰ্ম্ম যিতো পৰিহৰি।
নিৰ্গুণ ভকতি ধৰি সখি সুখে তৰি॥
গুণেসে কৰিছে সবে সংসাৰৰ ক্লেশ।
তাক তৰিবাৰ সখি শুনা উপদেশ॥
মোৰ কথা শুনা নিতে গায়া নাম যশ।
তাত হন্তে আতি উপজিবে প্ৰেমৰস॥
এতেকে সংসাৰ তাপে তৰিবা হৰিষে।
সিতো প্ৰেম ভকতিত অমৃত বৰিষে॥
জগতৰ অন্তৰ্য্যামী আছা হৃদয়ত।
তথাপি কৰ্ম্মত ময় নুহিকে বেকত॥
আমাক নেদেখি মহা কৰ্ম্ম অন্ধকাৰ।
যেন আদিত্যক ঢাকে কুহুৰী আন্ধাৰ॥
নৰ তনু নৌকা ইতো সুদৃঢ় সংসাৰ।
উপদেশ দাতা গুৰু ইহাৰ কাণ্ডাৰ॥
ময় অনুকূল বায়ু হুয়া কৰোঁ পাৰ।
তথাপি নতৰে যিতো দুৰ্ঘোৰ সংসাঁৰ॥
সেহি নৰে কৰে কিন্তু কতে আত্মাঘাত।
আপুনাকে আপুনি পেলায় যাতনাত॥

অথিৰ জীৱন জানি সমস্তে উপেক্ষি।
নকৰি বিলম্ব মাত্র মোক ভজা সখি॥
মন্ত্র তন্ত্র ঔষধ ধাৰণা ধৰি বন্ধ।
মৃত্যুকে তৰিবে কৰে অনেক প্রবন্ধ॥
তাসম্বাৰ মতক দূৰতে কৰি ত্যাগ।
মোৰ নাম গুণক ধৰিয়ো মহাভাগ॥
এতেকে অল্পতে পাবা মোক মহমানী।
কহিলো স্বৰূপ সখি বেদ তত্ত্ব বাণী॥
আত পাৰে নাহি আৰ যোগ্য সুখ পথ।
মোহৰ সম্মত তুমি ধৰা মহাৰথ॥
কৃষ্ণৰ বচন পাছে উদ্ধৱে আকোলি।
পুনৰপি পুছিলন্ত কৰি কৃতাঞ্জলি॥
জ্ঞান যোগ কৰ্ম্ম যোগ পৰম দুৰ্ঘোৰ।
আক আচৰিতে নাহি শকতি লোকৰ॥
ভকতি পৰম পথে তোমাৰ সম্মত।
মোক্ষতম ভকতি কহিয়ো কেন মত॥
তত্ত্বহেন মানি মোক কহিয়ো বুঝাই।
তামাৰ আমাৰ দেখা দেখি আজি যাই॥
হৃদয়ৰ ঈশ্বৰ তোমাত এৰি আশ।
জ্ঞানত কৰ্ম্মত কোনে কৰিবে বিশ্বাস॥
প্রিয়তম আত্মা মোক কেনে তাজি যায়।
আন দেৱতাক ভজিবেক আখি থায়॥
বাহিৰে ভিতৰে তুমি দিয়া উপদেশ।
ভৃত্যৰ পৰম গুৰু হুয়া হৰা ক্লেশ॥
সুজন নজাই উপকাৰ ঋণচয়।
যাৰত নজাই নৰ তোমাত বিক্রয়॥
ভকতৰ বশ্য হুয়া ইতো কোন চিত্র।
উপদেশে দিয়া প্রভু কৰাহা পৱিত্র॥
হুয়া পুনু ঈশ্বৰৰ পৰম ঈশ্বৰ।
যশোদাৰ বন্ধনক লৈলা দামোদৰ॥

ধৰ্ম্ম মোক্ষ কাম অৰ্থ ইসব সকলে।
তোমাৰে সে আত আসি সিজে অবিকলে॥
ঈশ্বৰ সুমৰি গুণ ফুটে যেন প্ৰাণ।
চিত্ত স্থিৰ হোক মোৰ দিয়া সমিধান॥
আজি পৰিচ্ছেদ ভৈল তযু দৰশনে।
এতেক বোলন্তে ঝড়ে লোকত নয়নে॥
অঝোৰন্তে নাসে মাত গদ গদ বাণী।
দেখিয়া বোলন্ত মহা স্নেহে চক্ৰপাণি॥
বান্ধৱ উদ্ধৱ হেৰা পৰি হৰা খেদ।
মোক্ষতম ভকতিৰ দিয়োঁ পৰিছেদ॥
পৰম ৰহস্য ইতো ধৰম আমাৰ।
শ্ৰদ্ধায়ে শুনন্তে তৰে দুস্তৰ সংসাৰ॥
কহিবাক বাকি কি নথাকয় তোমাত।
তুমি সি পৰম মোৰ সুহৃদ সাক্ষাত॥
নিষ্ট কৰি কহোঁ সাৱধানে শুনা তুমি।
ভকত যথাত থাকে সেহি পুণ্যভূমি॥
মোৰ কথা যথাত নিগুৰ্ণ সেহি থান।
ঈশ্বৰক জানিলে নিগুৰ্ণ হৱে জ্ঞান॥
বুলিয়া নিগুৰ্ণ শ্ৰদ্ধা মোহোৰ সেৱাৰ।
নিগুৰ্ণ গতিক পাৱে ভকতে আমাৰ॥
আত্মা জ্ঞান গণে হৱে মায়ায়ে মোহিত।
জানি মোৰ সেৱাত একান্তে দিয়া চিত॥
নকৰিবা সেৱা সখি আন দেৱতাক।
নুহি জানা ভকতি আমাৰ ব্যতিৰেক॥
ভকতৰ সঙ্গ সখি লৈয়া প্ৰথমত।
শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন মোৰ কৰিবা সতত॥
অনেক একত্ৰ হুয়া কৰি হৰি ৰৱ।
কৰিবা আমাৰ মহা যাত্ৰা মহোৎসৱ॥
দণ্ড ছত্ৰ বিচিত্ৰ চামৰ চতুৰ্দ্দোলে।
ফিৰাৱে আমাক মহা বাদ্য ভাণ্ড বোলে॥

মোৰ যশ গায়া যিতো জনে ফুৰে নিত্য।
নাহি তাৰ চিন্তা সিতো ভৈলা কৃতকৃত্য ॥
বাৰে হাত তালি যিতো কৰিয়া কীৰ্ত্তন।
মোৰ প্ৰেম ভাৱত আন্দোল কৰে মন ॥
ভূমিত লুটিয়া পৰি যিতো মহাশয়।
যাওঁ সত্যে সত্যে সখি তাহাত বিক্ৰয় ॥
শুনিয়ো উদ্ধৱ আক ৰহস্য ভকতি।
কৰিবা অভ্যাস তুমি স্থিৰ কৰি মতি ॥
বাহিৰে ভিতৰে জানা ইতো জগতৰ।
পৰিপূৰ্ণ ভাৱে আছো মঞি মহেশ্বৰ ॥
জানি ইতো তত্ত্ব কথা স্থিৰ কৰি চিত।
মোকেসে দেখিবে মাত্ৰ সমস্ত প্ৰাণীত ॥
আপুনাত দেখিবা ঈশ্বৰ অন্তৰ্য্যামী।
জ্ঞান দৃষ্টি কৰি মোক ফুৰিবা প্ৰণামি ॥
ব্ৰাহ্মণ চণ্ডাল নিবিচাৰি জাতি কুল।
মিত্ৰত বৈৰত যাৰ দৃষ্টি এক তুল ॥
নীচত সাধুত যাৰ ভৈলা এক জ্ঞান।
তাকেসে পণ্ডিত বোলে সিসে সৰ্ব্বজ্ঞান ॥
বিশেষত মনুষ্য গণত যিতো নৰে।
জ্ঞান দৃষ্টি সৰ্ব্বদায়ে মোক মান্য কৰে ॥
হৰিষ অসূয়া অহঙ্কাৰ তিৰস্কাৰ।
নষ্ট হুই সবে তেবে তাৰক্ষণে তাৰ ॥
ঈশ্বৰ ভাবনা সখি সতো দেই ফল।
হেন জানি ত্যজিয়োক মনৰ বিকল ॥
হুইবে আপুনি পূৰ্ব্ব বাসন বিনাশ।
মোহোৰ সন্মত হেন কৰিবা অভ্যাস ॥
দেখি সখী গণে যেন হাসে মোক বেঢ়ি।
মহ্যসাধু ইতো নিষ্ট হেন লজ্জা এৰি ॥
কুকুৰ চণ্ডাল গৰ্দ্দভৰ আত্মা ৰাম।
জানিয়া সবাকো পৰি কৰিবা প্ৰণাম ॥

সমস্তে ভূতত কৃষ্ণ বুদ্ধি নহে যেৱে।
কায় বাক্য মনে অভ্যাসিবা এহি ভাৱে॥
সমস্তে প্ৰাণীক দেখিবাহা মোৰ সম।
উপায় মধ্যত ইতো অতি মুখ্যতম॥
নিৰ্গুণ ভকতি ইতো ধৰা মহামানী।
জানা সত্যে ইহাৰ অল্পৰ নাহি হানি॥
যেহেতু সাক্ষাতে কৈলোঁ এতেক তত্বক।
উপদেশ নিদিবাহা দাম্ভিক শঠক॥
এতেকতে দুৰ্জ্জনত নকৈবা উপদেশ।
বৈষ্ণৱ জনক দিবা সদা উপদেশ॥
স্ত্ৰী শূদ্ৰ কৰে যেবে আমাত ভকতি।
তাতো তেবে কেবা ইতো জানা মহামতি॥
জানে যিতো মুখ্যতম ভকতি আমাৰ।
আৰ জানিবাক বাকি নথাকিলা তাৰ॥
যিতো জনে অমৃতক পিয়ে সৰ্ব্বদাই।
আৰ তাৰ মধুৰ পিবাক বাকি নাই॥
শুনিয়ো উদ্ধৱ সিতো সাধু বুদ্ধিমন্ত।
পৰম ঈশ্বৰ সিতো মনুষ্য নহন্ত॥
মোকে মাত্ৰ ভজে যিতো ত্যজি ধৰ্ম্ম নিজ।
মিছা কলেৱৰে কৰে মুকুতি বাণিজ্য॥
জানিলা উদ্ধৱ যেন দিলোঁ উপদেশ।
তোমাৰ কি শোক মোহ গুচিলা নিশেষ॥
যেবে নতু বুঝা কয়া মনে অৱগাই।
কহিলো তোমাত তেবে ভকতি দুনাই॥
পৰম ভকত তুমি মোৰ প্ৰিয়তম।
নাহি আন বান্ধৱ উদ্ধৱ তুমি সম॥
আপনাত কৰি মোৰ তোমাতেসে দয়া।
জানা তুমি তৰিলা দুৰ্ঘোৰ মোৰ মায়াঁ॥
কৃষ্ণৰ শুনিয়া হেন বচন অমৃত।
প্ৰেম উপজিল ভৈল তনু লোমাঞ্চিত॥

লোতকে বেঢ়িল কণ্ঠ নবঝাই বাণী।
থাকিলা নমাতি স্তম্ভি সিতো মহামানী ॥
অৰুণ চৰণ দুই হৃদয়ত ধৰি।
প্ৰাণ বন্ধু মাধৱৰ গুণক সুমৰি।
দ্ৰৱ ভৈল চিত্ত আতি উদ্ধৱত বোধ।
সকৰুণ ভাৱে ভৈল কৃষ্ণ নিশবদ ॥
শুনা সাৱধানে কথা সবে সভাসদ।
পাপৰ অন্তক মহা ভাগৱত পদ ॥
ভাগ্যে আসি ভৈলা ইতো কলিত প্ৰচাৰ।
শ্ৰৱণ মাত্ৰকে কৰে সংসাৰৰ পাৰ ॥
ইসে শাস্ত্ৰ প্ৰকাশিলে ঈশ্বৰ কৃষ্ণক।
যাহাক ভজিলে তৰি যাতনা নৰক ॥
হেনদেৱ ত্যজি যিতো আন দেৱ পূজে।
ৰাক্ষস অসুৰ ঋষি একোও নুবুজে ॥
আন দেৱতাক কৰে কেশৱৰ সম।
চিনিবাহা সি সি জন পাতকী পৰম ॥
হৈবেক বিষ্ঠাৰ কীট জন্মে জন্মে মৰি।
অৰ্জ্জুনৰ গীতাত কহিলা দেৱ হৰি ॥
জানিয়া কৃষ্ণত কৰা একান্ত ভকতি।
বিনাজ্ঞানে কৃষ্ণ কৰ্ম্মে সাধিবন্ত গতি ॥
হেন বন্ধু মাধৱক নিচিন্তি অদ্যাপি।
সবে এড়ি ধৰা হৰি চৰণত চাপি ॥
পালে গতি ভাগ্য ভকতিক যিতো জন।
তাৰ ক্ষুদ্ৰ কৰ্ম্মত কমন প্ৰয়োজন ॥
অমৃতৰ সাগৰত ক্ৰীড়ে যিতো প্ৰাণী।
তাক এড়ি সি কি আৰ খায় খাৰ পানী ॥
জানিবাহা সমস্তে শাস্ত্ৰৰ ইসে মজা।
আনঁ ধৰ্ম্ম কিঙ্কৰ নামেসে তাৰ ৰাজা ॥
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে এৰা আন কাম।
নিৰন্তৰে নৰে ডাকি বোলা ৰাম ৰাম ॥

ছবি।

কতক্ষণে উদ্ধৱৰ সঙ্কুক্ষণ ভৈলা চিত
অঞ্চলে মুছিলা আখি মুখ।
নিশ্বাস ত্যজন্ত ঘনে হৃদয় দগধ কৰে
কৃষ্ণৰ বিয়োগে মন দুঃখে॥
অনন্তৰে ধৈর্য্য ধৰি কৰিলন্ত কৃতাঞ্জলি
দণ্ডৱতে পৰি মহাবীৰ।
প্ৰেমৰ নাহিকে পাৰ কৰিলন্ত নমস্কাৰ
কৃষ্ণৰ চৰণে ছুয়া শিৰ॥
মহা প্ৰেম অনুৰাগে বিনায়ে কৃষ্ণৰ আগে
শুনা প্ৰভু জগত আধাৰ।
তোমাৰেসে উপদেশ গুচিল নিশেষ আবে
মোৰ মহা মোহ অন্ধকাৰ॥
সূৰ্য্যৰ আগত থাকে তাকেসে আন্ধাৰে ঢাকে
বিজ্ঞান প্ৰদীপ মোক দিলা।
বিষয়ৰ অভিলাষে দূৰ ভৈলা মহা পাশে
কিনো কৃপা ভৃত্যাক কৰিলা।
আজিসে জানিলোঁ আমি কিনো কৃপাময় স্বামী
এত মানে করুণা ভৃত্যৰ।
এ প্ৰাণ বন্ধু হৰি তোমাৰ চৰণ এড়ি
আৰ কোন ভজিবে আনক॥
তুমি জপ যজ্ঞ দান তুমিসে পৰম জ্ঞান
ঈশ্বৰ পুৰুষ সৰ্ব্ব সাক্ষী।
তথাপি তোমাক ত্যজি ক্ষুদ্ৰ দেৱতাক ভজি
দিন দুপৰতে খায় আখি॥
নমো যোগেশ্বৰ স্বামী তযু নিজ ভৃত্য আমি
হেন শিক্ষা দিবে মোক কোনে।
মুখ্য তম অৱ মতি তোমাৰ চৰণে ৰতি
নেৰে যেন নাথ সৰ্ব্বক্ষণে॥

এহিমানে মাগো বৰ কৃপাময় মহেশ্বৰ
ছাৰি হেৰ চৰণৰ আগে।
এতেক বোলন্ত মাতি শুনিয়ো উদ্ধৱ বাপ
কান্দন্ত উদ্ধৱ অনুৰাগে॥
শুনিয়ো বিনয় বাণী বুলিলন্ত চক্ৰপাণি
হৌক সিদ্ধি মনৰ বাঞ্ছিত।
শুনিয়ো উদ্ধৱ বাপ এড়াই ইতো অনুতাপ
ভৈলাহা স্বভাৱে কৃতকৃত্য॥
কিন্তু ব্যৱহাৰ কৰি মোৰ আজ্ঞা শিৰে ধৰি
বদৰিকাশ্ৰমক যায়োক।
গঙ্গাজলে কৰি স্নান জপিবা আমাৰ নাম
সদায়ে স্মৰিবা মনে মোক॥
মনক নিয়ম কৰি বাকলি বসন ধৰি
থাকিবাহা ফল মূল ভক্ষি।
তৰিবা সংসাৰ ক্লেশ ভকতিৰ উপদেশ
প্ৰৱন্ধে থানক দিবা সখি॥
হৈবেক পৰম সিদ্ধি অভ্যাসিবা স্থিৰ বুদ্ধি
তোমাত কহিলো তত্ত্ব সাৰ।
মোৰ বাক্য শিৰে ধৰি বিলম্বক পৰিহৰি
এতিক্ষণে এৰা ইতো থান॥

ছুলড়ি।

স্বামীৰ বচন শুনিয়া উদ্ধৱে
উঠিলন্ত চালিগাৱ।
কৃষ্ণৰ বিয়োগে অগনি উধায়ে
অধিকে আকুল ভাৱ॥

কৃতাঞ্জলি কৰি প্ৰদক্ষিণ ধৰি
ঘুৰিলন্ত বাৰ সাত।
কৃষ্ণ কৃষ্ণ ৰড়ি দণ্ডৱতে পৰি
কৰিলন্ত প্ৰণিপাত॥
চৰণৰ ধূলি শিৰে লৈলা তুলি
মিলিল মনে সন্তাপ।
পদ পঙ্কজত মাথা থৈলা থাপি
কৰন্ত পৰি বিলাপ॥
হে প্ৰাণ নাথ আজি সে অনাথ
কৰি মোক কৈক যাহ।
কমল নয়ন বদন পঙ্কজে
পৰিছেদ মোক চাহ॥
ইতো পাদ পদ্ম দুনাই নেদেখিব
কৰিবো কাহাক সেৱ।
ইজন্মক লাগি আজি এৰি যোৱা
মোৰ প্ৰাণ ইষ্টদেৱ॥
দেৱৰো দুৰ্লভ দুখানি চৰণ
কতো পুণ্যে পালোঁলাগ।
চিৰকাল আক সেৱিবে নপালোঁ
মিলিল মোৰ অভাগ্য॥
আৰ কাক দেখি ৰাখিবো জীৱন
ভৈলোঁ অন্ধ সমুদয়।
এই প্ৰাণ হৰি পৰিছেদ কৰি
খানিকে নথাকো চায়॥
এহি বুলি পদ পঙ্কজক তুলি
ধৰন্ত তুলি মাথাত।
কতো খানি মুখ আখি মুছিলন্ত
থাপন্ত কতো হিয়াত॥

শোকে মকমকি কান্দ বিকলে
কতো চৰণত ধৰি।
সন্তাপতে অতি লোতক তিয়াই
মাধৱৰ দুই ভৰি॥
কৃষ্ণ উপদেশ জানিয়া বিশেষ
যদ্যপি পৰম জ্ঞান।
তথাপি কৃষ্ণক এৰিবে খোজন্তে
যেন ফুটি যায় প্ৰাণ॥
ভৃত্যৰ সন্তাপ দেখি কৃপাময়
নয়ন ভৈলা সজল।
উদ্ধৱক বেঢ়ি প্ৰবোধ বোলন্ত
ত্যজিয়ো মনে বিকল॥
আমাৰ দুখানি পাদুকা অৰ্পিলোঁ
কৰা শোক পৰিহাৰ।
আকে সেৱা কৰি থাকা প্ৰাণ সখি
পালিয়া আজ্ঞা আমাৰ॥
উঠা উঠা ঝাণ্টে আৰ দ্বাৰকাত
তুমি নাথাকিবা ৰই।
কৃষ্ণৰ সুহৃদ আদেশ শুনিয়া
উঠিলা আকুল হই॥
দুখানি পাদুকা মূৰত বান্ধিয়া
পুনু প্ৰণামিলা পৰি।
কৃতাঞ্জলি কৰি পাছে পাছে ভৰি
চলি গৈলা ধীৰি ধীৰি॥
ভৰি চাৰি গৈয়া থমকি থাকন্ত
কৃষ্ণৰ চৰণ চাই।
শোকে যায় জ্বলি হাহা কৃষ্ণ বুলি
পৰন্ত দুখে দুনাই॥

কৃষ্ণৰ প্ৰবোধ শুনি পুনৰপি
উঠি আখি মুখ মুছি।
কৃষ্ণক নিৰখি তমোময় দেখি
চলিযান্ত পাছ গুছি॥
অৰুণ চৰণ চাহন্তে দহয়
শোক অগনিৰ জ্বালে।
হা প্ৰাণনাথ বুলি দিয়া ডাক
পৰিলা পুনু নিঢালে॥
দেখি হাত তুলি যোৱা সখি বুলি
ডাকন্ত পুনু মাধৱ।
কৃষ্ণৰ সুদৃঢ় আদেশ শুনিয়া
উঠিলা দুনাই উদ্ধৱ॥
কৃষ্ণৰ অৰুণ চৰণ পঙ্কজ
ধৰি হৃদয়ৰ মাঝে।
কৃষ্ণক স্মৰন্তে কান্দন্তে কান্দন্তে
ভৈলা দ্বাৰকাৰ বাঝে॥
হা প্ৰাণ নাথ বোলন্তে গাৱত
অধিক উধাই জুই।
কৃষ্ণৰ চেষ্টাক চাহিবাক লাগি
থাকিলন্ত আঁৰ হুই॥

ছবি।

শুনিয়োক সভাসদ মহা ভাগৱত পদ
মহন্তৰ দেখা কিনো দুখ।
কেতিক্ষণে ধৰে কালে যেৰে আছে ভালে ভালে
হুয়ো ঝান্তে কৃষ্ণৰ সম্মুখ॥

ক্ষণে ক্ষণে আয়ু যায় তথাপি চেতন নাই
যাবে সবে ঘোৰ নৰকক ।
যমৰ কিঙ্কৰে থাবে যাতনাত প্ৰাণ যাবে
হৰি বিমুখৰ কেন হোক ॥
ভকতি বিহীন যিতো তাৰ ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম সিতো
সবে বৃথা শাস্ত্ৰৰ সম্মত ।
যি দেৱত কৰ আশ তাৰে আছে মৃত্যু ত্ৰাস
আনক ৰাখিবে কোন মত ॥
জানিয়া বিশ্বাস কৰি দেৱৰ দেৱতা হৰি
তাক স্মৰি নিস্তৰিয়ো সুখে ।
শুন শুন সভাসদ দেন্ত আপনাৰ পদ
নাম মাত্ৰ লৱে যিতো সুখে ॥
মহাপাপী অন্ত্যজাতি যাৰ নাম লৈলে আতি
ছিঙ্গে তাৰ ঘোৰ কৰ্ম্ম বন্ধ ।
হেন মাধৱক ত্যজি আন দেৱতাক ভজি
দেখিয়ো নেদেখে কিনো অন্ধ ॥
বাল্মীকি আছিলা চোৰ কৰিলে পাতক ঘোৰ
দেখা দাসী তনয় নাৰদ ।
সিয়োৰাম নাম ঘুষি ভৈলন্ত পৰম সুখী
পাইলা সুখে পৰম সম্পদ ॥
মহাপাপী অজামিল সিয়ো নামে নিস্তৰিল
বৈকুণ্ঠক উঠিলা বিমানে ।
আশ্চৰ্য্য আশ্চৰ্য্য নৰে সংসাৰ তাপত মৰে
হেন হৰি নাম বিদ্যমানে ॥
ব্ৰহ্মা হৰ আদি কৰি দেৱৰো দেৱতা হৰি
ধৰ্ম্মৰ উপৰি ৰাজা নাম ।
পাপক মাৰিয়ো ৰাৰি অন্তক পলাক ছাড়ি
ডাকি সবে বোলা ৰাম ৰাম ॥

দ্বাদশ স্কন্ধ।

পদ।

ভাগৱত ধৰ্ম্মক প্ৰণামো প্ৰথমত।
প্ৰণামো কৃষ্ণক যাৰ অচিন্ত্য মহত্ব॥
ভকত বিপ্ৰক প্ৰতি কৰোঁ নমস্কাৰ।
কৰোঁ সনাতন ধৰ্ম্মচয়ক প্ৰচাৰ॥
শুক নিগদতি শুনা সৌনক প্ৰস্তুত।
কহিলোঁ তোমাত কৃষ্ণ কথা অদভুত॥
যিতো ধৰ্ম্ম পুৰুষৰ শুনিতে উচিত।
সম্প্ৰতি তোমাত তাক কৰিবোঁ বিদিত॥
সংক্ষেপে কহিবোঁ কথা বাৰ্হয় স্কন্ধৰ।
তাক এক চিত্তে শুনা মুনি নিৰন্তৰ॥
প্ৰথমে প্ৰথম স্কন্ধ কৰো উপাখ্যান।
মহা হৰি কৃষ্ণ যাত দেৱতা প্ৰধান॥
যাত হন্তে হোৱে জগতৰ সৃষ্টি লয়।
হেন গোপ্য ব্ৰহ্ম ভৈলা প্ৰথমে উদয়॥
কহে জ্ঞান-কাণ্ড তাত বিজ্ঞানে সহিত।
ভৈল তাতে বিৰকতি ভকতি বিদিত॥
বদৰিকাশ্ৰমে ভৈলা নাৰদ প্ৰবেশ।
ব্যাসক দিলন্ত ভাগৱত উপদেশ॥
কহিলন্ত তাতে অশ্বত্থামাৰ মুণ্ডন।
ব্ৰহ্ম অস্ত্ৰ হন্তে পৰীক্ষিতৰ ৰক্ষণ॥
প্ৰেমভাৱে কৃষ্ণক কৰিলা কুন্তী স্তুতি।
কৃষ্ণৰ আগত ভৈলা ভীষ্মৰ মুকুতি॥
ভৈলা অন্তৰ্দ্ধ্যান ৰাজা বিপ্ৰ শাপ শুনি।
পাতিলা সশয্যা আনি অসংখ্যাত মুনি॥*
শুক পৰীক্ষিতৰ সম্বাদ ভৈল তথা।
নৃপতি পুছিলা পাচে ভাগৱত কথা॥

কহিবাক আৰম্ভিলা মহা ভাগৱত।
দ্বিতীয় স্কন্ধৰ আবে শুনিয়ো সাম্প্রত॥
কহিলন্ত স্থূল সূক্ষ্ম ধাৰণা যুগুতি।
যেন মতে পাৱে ক্রমে পৰম মুকুতি॥
বিৰাট ৰূপকো শুকে কহিলা ৰাজাত।
ব্রহ্মা নাৰদৰ ভৈল সম্বাদ তথাত॥
যেন মতে সৃষ্টি হোৱে প্রকৃতিত হন্তে।
মদ অহঙ্কাৰ ভৈল ইন্দ্রিয় পর্য্যন্তে॥
কহিলা কৃষ্ণৰ যত অৱতাৰ কথা।
তৃতীয় স্কন্ধৰ আবে শুনিয়োক কথা॥
বিদুৰে উদ্ধৱে ভৈল প্রথম সম্বাদ।
কৃষ্ণৰ নির্য্যাণে ভৈল দুইৰো বিষাদ॥
কহিলা বিদুৰে মৈত্রেয়ত তত্ত্ব-জ্ঞান।
আছে তৃতীয়তে মহা পুৰুষ সংস্থান॥
যিমতে প্রপঞ্চ প্রকৃতিত হোৱে জাত।
চৌবিশ তত্ত্বৰো সৃষ্টি কহি আছা তাত॥
যি মতে ব্রহ্মাণ্ড স্রজে কহিলন্ত তাকে।
বৈৰাজ পুৰুষ যেন মতে ৰহি থাকে॥
তাতে কহি আছে স্থূল-সূক্ষ্ম কাল-গতি।
ভৈলা তাতে ব্রহ্মা নাভি পদ্মে উতপতি॥
তৃতীয়তে কহিলা বৰাহ অৱতাৰ।
তাতে হিৰণ্যাক্ষ বধ ধৰণী উদ্ধাৰ॥
স্বয়ম্ভু মনুৰ শতৰূপ ভার্য্যা তান।
দেৱ-হুতি কন্যা কৰ্দ্দমক দিলা দান॥
তাতে হন্তে ভৈলন্ত কপিল অৱতাৰ।
জ্ঞান-দানে কৈলা দেৱ হুতিক নিস্তাৰ॥
কহিলা মাতৃত গোপ্য ভকতিক কথা।
চতুর্থ স্কন্ধৰ আবে শুনিয়োক কথা॥
নৱ প্রজাপতি তাতে ভৈল উতপতি।
কৰিলা কন্দল দক্ষ সমে পশুপতি॥

দক্ষক কোপিয়া সতী তেজিলন্ত প্ৰাণ।
দক্ষৰ যজ্ঞক হৰে কৰিলা নির্ঘাণ॥
ভকত দ্বেষীক কৰিলন্ত বির্ভৎসনা।
হাত দান্ত ভৰি ভাঙ্গি ভৈল কতো কণা॥
স্বপত্নী মাতৃৰ কোপে তপস্যা আচাৰি।
পঞ্চ বৰিষতে ধ্রুৱে আৰাধিলা হৰি॥
মহা তুষ্টে বিষ্ণু আসি দিলা বৰ দান।
পাইলা ধ্রুৱে ব্রহ্মাৰো দুর্লভ যিতো থান॥
ভৈলা অৱতাৰ তাতে পৃথু নামে ৰজা।
হৰি ভকতিত সবে প্রৱর্ত্তাইলা প্রজা॥
পৃথিবীক দমিয়া দুহিলা সবে ৰস।
জগতকে ব্যাপিলে পৃথুৰ মহা যশ॥
প্রাচীন বর্হিৰ হিত চিন্তিয়া নাৰদ।
কর্ম্ম দূৰ কৰি দিলা ভকতি সম্পদ॥
কহিলা ৰাজাত পূৰঞ্জন উপাখ্যান।
নাৰদৰ প্রসাদে বৈকুণ্ঠ ভৈল থান॥
শুনিয়ো পঞ্চম স্কন্ধ আত অনন্তৰে।
মিলিল সম্বাদ প্রিয়-ব্রত নাৰদৰে॥
ভৈলা আসি নাভিত ঋষভ অৱতাৰ।
ভৈলা তাতে ভৰতৰ চৰিত্ৰ প্রচাৰ॥
ৰহুগণ ৰাজাত ভকতি দিলা দান।
উপজিল পৰম বৈৰাগ্য মহাজ্ঞান॥
দণ্ড দুই আলাপনে মায়াৰ পাইলা সীমা।
ভকত সঙ্গৰ কিবা কহিবোঁ মহিমা॥
বৰিষ সমুদ্র দ্বীপ পৰ্ব্বত সমান।
সপত পাতাল জ্যোতিশ্চক্রৰ সংস্থান॥
বর্ণাইলা নৰক সাতো পাতালৰ তলে।
যাত পৰি পাৱে পীড়া পাতকী সকলে॥
নৰৰ যাতনা শুনি পাচে পৰীক্ষিত।
কম্পিত হৃদয় ভৈলা মহাভয়-ভীত॥

নৰকৰ নিস্তাৰ শুকত সুধিলন্ত ।
দিলে শুক মুনি ষষ্ঠস্কন্ধত সিদ্ধান্ত ॥
শুনিয়োক এবে ষষ্ঠস্কন্ধ অনুক্রমে ।
হৰিৰ নামৰ কৈলা মহিমা প্ৰথমে ॥
পুত্ৰ-সঙ্কেতে নাম লৈলা অজামিলে ।
মৃত্যুক তৰিয়া বৈকুণ্ঠত আৰোহিলে ॥
উপজিল দক্ষ আসি দশ প্ৰচেতাত ।
তাহান কন্যাতে ভৈলা সৃষ্টি অসংখ্যাত ॥
পশু পক্ষী যক্ষ নৰ নাগ দেৱাসুৰ ।
ভৈলা কন্যা সন্তানে জগত ভৰিপূৰ ॥
তাতে আছে চিত্ৰ-কেতু চৰিত্ৰ প্ৰচুৰ ।
গৌৰী সাপে তেহোঁ আসি ভৈল বিত্ৰাসুৰ ॥
বধিলা বাসৱে কৰি অনেক প্ৰবন্ধ ।
বজ্ৰে বৰিষেকে তান ছেদিলন্ত স্কন্ধ ॥
শুনিয়ো সপ্তম দিতি দক্ষৰ কন্যাত ।
হিৰণ্যাক্ষ হিৰণ্যকশিপু ভৈলা জাত ॥
জগত কম্পিত দৈত্য হিৰণ্যকশিপু ।
ইন্দ্ৰক খেদায়া ৰাজ্য লৈলা দেৱৰিপু ॥
জগতকে দ্ৰোহ আচৰিলে দুৰাচাৰে ।
লৈলা তাৰো প্ৰাণ নৰসিংহ অৱতাৰে ॥
তাৰে পুত্ৰ ভৈল আসি বৈষ্ণৱ প্ৰহ্লাদ ।
মাধৱৰ হস্তে পাইলা পৰম প্ৰসাদ ॥
সদায়ে নছাৰে মহা হৰিক হৃদয় ।
বাহিৰে ভিতৰে যিতো দেখে হৰিময় ॥
মহাভাগৱত আৰু নাই যাত পৰে ।
শুনিয়ো অষ্টম স্কন্ধ আত অনন্তৰে ॥
মনন্তৰ চৰিত্ৰ গজেন্দ্ৰৰ বিমোক্ষণ ।
ভৈল হয়গ্ৰীৱ অৱতাৰ নাৰায়ণ ॥
কূৰ্ম্ম-ৰূপে মন্দৰ ধৰিলা পিঠি পাতি ।
দেৱাসুৰে সাগৰ মথিলা দিনে ৰাতি ॥

নাৰীৰূপ ধৰি ত্রিদশৰ চিন্তিহিত।
দৈত্যক বঞ্চিয়া দিলা দেৱক অমৃত ॥
কৰিলা দুর্ঘোৰ যুদ্ধ যত দেৱাসুৰ।
দেৱক জিনাইলা হৰি হুয়া পক্ষপুৰ ॥
অদিতিত হন্তে ভৈলা বামন উদিত।
ফুটাইলা কটাহ গঙ্গা ভৈলন্ত বিদিত ॥
বলীক ছলিয়া দিলা পাতালত থান।
তুষ্ট হুয়া ভকতি প্রসাদ দিলা দান ॥
ভৈলা তাতে হৰি-লীলা মৎস্য অৱতাৰ।
প্রলয় জলত আতি কৰিলা বিহাৰ ॥
সত্য ব্রতে স্তুতি কৰিলন্ত কৃতাঞ্জলি।
নৱম স্কন্ধৰ শুনা ৰাজ বংশাৱলী ॥
ইক্ষাকু কাকুস্থ ঐল শশাদ শর্য্যাতি।
খট্বাঙ্গ সগৰ নগ নহুষ যযাতি ॥
জনক শান্তনু নিমি সৌৰভি ভৰত।
এসম্বাৰ বংশৰ কহিলা কথা যত ॥
ভৈলন্ত পৰশুৰাম নামে অৱতাৰ।
নিঃক্ষত্রিয় কৰিলা ভূমি তিনি সাত বাৰ ॥
শ্রৱণে বিনাশে মহা হৰি তত্ত্বৰিত।
আছে তাতে হেন ৰামচন্দ্রৰ চৰিত ॥
যযাতিৰ জেষ্ঠ পুত্র যদু নাম যাৰ।
তাহান বংশতে ভৈল কৃষ্ণ অৱতাৰ ॥
বসুদেৱ দৈৱকীত হন্তে জন্ম ভৈলা।
কংসৰ ভয়ত নিয়া গোকুলত থৈলা ॥
শুনিয়ো দশম স্কন্ধৰ আৱে কথা।
কৰিলা অনেক কৃষ্ণ শিশুলীলা তথা ॥
পূতনাৰ শুষিলন্ত স্তনে সমে প্রাণ।
শকট উচাট তৃণবর্ত্তৰ নির্য্যাণ ॥
উৰল বন্ধন বৃক্ষ অর্জ্জুন ভঞ্জন।
বক বৎস অঘুন্ধক কালীক নিকালন ॥

বন বহ্নি পান আৰু প্ৰলম্ব নিৰ্য্যাণ ।
বন জুইত হন্তে গোপ গৰু পৰিত্ৰাণ ॥
কৰিলা সৰ্পৰ পৰা নন্দক মোক্ষণ ।
পাইলা বৰ ব্ৰত আচৰন্তে গোপীগণ ॥
বিপ্ৰক সন্তাপ দিলা পত্নীক প্ৰসাদ ।
গোবৰ্দ্ধন ধৰি দিলা ইন্দ্ৰক বিষাদ ॥
বৰুণ লোকৰ পৰা নন্দৰ উদ্ধাৰ ।
শৰত ৰাতিত কেলি কৰিলা অপাৰ ॥
শঙ্খচূড় বধ কেশী অৰিষ্ট নিৰ্য্যাণ ।
অক্ৰূৰ গমন ৰাম কৃষ্ণৰ পয়ান ॥
ব্ৰজ বন্ধ বিলাপ মথুৰা দৰিশন ।
গজ মল্ল মৰণ কংসৰ বিনাশন ॥
পিতৃৰ মাতৃৰ বন্ধ মোক্ষ অতিৰেক ।
নন্দ প্ৰস্থাপন উগ্ৰসেন অভিষেক ॥
সান্দিপনি গুৰুক মৃতক পুত্ৰ দান ।
মথুৰাতে কৈলা যদু বংশক সন্মান ॥
উদ্ধৱক পঠাই শান্ত কৰি গোপী যত ।
কুঁজীক ৰমণ অক্ৰূৰৰ গৃহাগত ॥
ৰাম উদ্ধৱক সঙ্গে লৈয়া বহুবাৰ ।
কৰিলন্ত বধ জৰাসন্ধৰ সেনাৰ ॥
যৱনৰ নিৰ্য্যাণ নিৰ্ম্মিয়া দ্বাৰকাক ।
আনিলন্ত পাৰিজাত সুধৰ্ম্মা সভাক ।
যাদৱ বংশৰ মহা মিলন উৎসাহ ॥
ৰুক্মিণী প্ৰমুখ্যে অষ্ট মহিষী বিবাহ ॥
নৰকৰ বধ কন্যাগণৰ হৰণ ।
শাল শিশুপাল পৌণ্ড্ৰ সম্বৰ মৰণ ॥
পাণ্ডৱক নিমিত্তে কৌৰৱ ৰণে জিনি ।
সংহৰিলা হৰি অষ্টাদশ অক্ষৌহিণী ॥
আপুনি বেকত হুয়া জগত আধাৰ ।
লীলায়ে হৰিলা পৃথিবীৰ মহাভাৰ ॥

কতেক কহিবোঁ কৃষ্ণ দেৱৰ মহত্ত্ব।
একাদশ স্কন্ধ আৰে শুনিয়ো সাম্প্রত ॥
বিপ্র শাপ শুনি ভৈলা বংশৰ বিষাদ।
নাৰদে কহিলা নৱ সিদ্ধৰ সম্বাদ ॥
ব্রহ্মা আদি দেৱে কৰিলন্ত তুতি স্তুতি।
উদ্ধৱে জানিলা পাচে প্রভুৰ যুগুতি ॥
কৃষ্ণৰ চৰণে পৰি কৰিলা বিষাদ।
ভৈলা তাতে পাচে কৃষ্ণ-উদ্ধৱ সম্বাদ ॥
ৰহস্য ধৰ্ম্মকো প্রকাশিলা কৃপাময়।
জ্ঞান কৰ্ম্ম ভকতিৰ কহিলা নির্ণয় ॥
বদৰিকাশ্রমক পাঠাইলা উদ্ধৱক।
প্রভাসত সংহাৰিলা যাদৱ বর্গক ॥
নিজ ৰূপে বসি শিশু অশ্বথ-তলত।
মহাজ্ঞান ভকতি কহিলা উদ্ধৱত ॥
দেৱ সবে নিবে আইলা আপোনাৰ থান।
কৰিলন্ত কৃষ্ণে তাতে বৈকুণ্ঠ পয়ান ॥
এহি মানে ভৈলা একাদশৰ ব্যৱস্থা।
দ্বাদশ স্কন্ধৰ আৰে শুনিয়োক কথা ॥
যুগৰ লক্ষণ যুগ ধৰ্ম্ম চাৰি বিধ।
কহিলা কলিত একো ধৰ্ম্মে নাহি সিধ ॥
অধৰ্ম্মে কৰিবে আসি কলিত বিপ্লৱ।
হৰি কীৰ্ত্তনে সে তাৰ পাপ পৰাভৱ ॥
চাৰি বিধ প্রলয় কহিলা মহাভাগ।
পৰীক্ষিত নৃপতিৰ তাতে তনু ত্যাগ ॥
সর্প সত্র মার্কণ্ডেয় মায়া দৰিশন।
বেদ শাখা ভেদ মহা পুৰুষ লক্ষণ ॥
দ্বাদশৰো কথা সবে কহিলোঁ নিশেষ।
কৃষ্ণৰে সে ইতো লীলা চৰিত্র বিশেষ ॥
শুনা সমাজিক লোক ভাগৱত কথা।
শুনন্তে সাক্ষাত হোন্ত ঈশ্বৰ সৰ্ব্বথা ॥

নাহি একো শাস্ত্র আৰু ইহাৰ সমান।
মহন্ত সকলে পাৰে প্রত্যক্ষ প্রমাণ॥
হেন জানি কৃষ্ণৰ চৰণে দিয়া মন।
কৰিয়োক কৃষ্ণ কথা শ্রৱণ কীর্ত্তন॥
আলে জালে আয়ু যাই হুয়ো সাৱধান।
কৃষ্ণ বিনে নাহি জানা যাতায়াত ত্রাণ॥
হে প্রাণ প্রভু কৃষ্ণ মই মন্দ মতি।
তথু পাৰে ই জন্মত নভৈল ভকতি॥
নপাইলো নিস্তাৰ ইতো সংসাৰ দুর্ঘোৰ।
কৰিয়ো চৰণে গতি অগতিৰ মোৰ॥
ইতো নৰ তনু কাল ধর্ম্মৰ অধীন।
ন জানোঁহো দেহা কৈত পৰে কোন দিন॥
ঘোৰ পৰলোকৰ শুনন্তে লাগে ত্রাস।
কৰা হেন কৰুণা দাসৰো ভৈলোঁ দাস॥
নেৰোক ভকত সঙ্গ কর্ণে কৃষ্ণ কথা।
হৃদয়ত কৃষ্ণ মূর্ত্তি থাকোক সর্ব্বথা॥
সুখে দুখে মুখে মোৰ নছাৰোক নাম।
তেবেসে নিস্তৰো সবে বোলা ৰাম ৰাম॥

দুলড়ি।

নিগদতি সুত শুনিয়ো সৌনক
প্রমুখ্যে ঋষি যতেক।
বাৰয় স্কন্ধৰ যিতো তাত্পর্য্য
শুনিয়ো তাক প্রত্যেক॥
হৰি গুণ নাম শ্রৱণ কীর্ত্তন
সমস্তে ধর্ম্মৰে সাৰ।
বাৰ স্কন্ধ মিলি আকে প্রতি পাদ্যে
শুনা ফল শ্রুতি তাৰ॥

পৰে বা পিছনে যদি বা ক্ষুধায়ে
তৃষ্ণায় পীড়িত হুয়া।
নমো হৰি বুলি ডাকি উচ্চকৰি
মাধৱৰ নাম লৈয়া॥
এতেকেতে তৰে যতেক পাতক
অনেক কোটি জন্মৰ।
তাতে লাগে জুই পুৰি ভস্ম হুই
মহা শুদ্ধ হয়ে নৰ॥
যিতো জনে কৰে কৃষ্ণক শ্ৰৱণ
কৃষ্ণৰ কৰি কীৰ্ত্তন।
তাহাৰ চিত্তত হোৱন্ত প্ৰবেশ
ভগৱন্ত নাৰায়ণ॥
এতেক পাতক পলাই তাৰ যেন
সূৰ্য্যৰ আগে আন্ধাৰ।
প্ৰচণ্ড বাতাসে যেন উকৰায়ে
যত মানে মেঘ সঞ্চাৰ॥
হৰি কীৰ্ত্তনে সে জানা মহা-বল
সমস্তৰে হৰে পাপ।
তাতে ব্যতিৰেকে যত আন কথা
সমস্তে মিছা প্ৰলাপ॥
যিতো বাক্য সবে কৃষ্ণক নকহে
নকৰি নাম প্ৰখ্যাত।
সেই মিছা বাক্যে সেই তো অসতী
অসন্তৰ কথা যত॥
সেহি মহা সত্য সেহি সে মঙ্গল
সেহি মহা পুণ্যচয়।
কৰে যিতো বাক্যে ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ
গুণ-নাম অভ্যুদয়॥

সেহি মহাৰম্য মহন্তৰ তাত
বাঢ়ে প্ৰীতি নর নর।
মহন্তৰ তাতে প্ৰেম উপজয়
মনৰো মহা উৎসর॥
সেহি সে হৰিষ বঢ়াবে সেহিসি
শোষয় শোক-সাগৰ।
উত্তম লোকৰ গুণ-যশ গাৱে
যিতো বাক্যে নিৰন্তৰ॥
নানা ছন্দ পদে ৰচিত সি বাক্য
শুনন্তে অমৃত-প্ৰায়।
কিন্তু হৰি-যশ জগত পৱিত্ৰ
নাহিকে যাত সদায়॥
কাক-তুল্য সিতো কামী পুৰুষৰ
জানিবা ৰতিৰ স্থান।
পৰম ভকত যতনে শুনন্ত
তাত নপাতন্ত কাণ॥
যি কপাত কৃষ্ণ আছন্ত সাক্ষাত
গুণ মহন্তৰ গতি।
নিৰ্ম্মল ভকত সকলে তাতে সে
কৰন্ত সদায় ৰতি॥
সেই মহা বাক্যে লোক-সমূহৰ
পাতক কৰে বিঘাত।
কেশৱৰ যশে অঙ্কিত যি নাম
প্ৰতি পদে আছে যাত॥
কহন্তা থাকিলে আপুনি শুনয়
শুনান্ত সকলে আৱে।
সকলেয়ো স্মৰে যি হৰি নামক
ভকতে দ্ৰইবো অভাৱে॥

ৰুক্মিণীহৰণ।

ছবি।

কৃষ্ণৰ চৰণে মোৰ, হেন কথা কহিবাহাঁ,
ৰুক্মিণী বুলিলা হেন বাক।
তোমাৰ চৰিত্ৰ গুণ, দেশান্তৰী মুখে শুনি,
স্বামী ভাৱে বৰিলো তোমাক॥
ইঠাৱৰে পৰা হেৰোঁ, সহস্ৰ প্ৰণাম কৰোঁ,
জানু শিৰে চপৰায়া মাথ।
সপোনে সচেতে মই, তোমাকেসে চিন্তি আছোঁ,
তুমি মোৰ হৈবা প্ৰাণনাথ॥
কায় বাক্য মনে মই, তোমাৰেসে ভাৰ্য্যা হৈবোঁ,
মোহোক নেনোক শিশু পালে।
প্ৰমত্ত সিংহৰ আগে, বঁটা থৈয়া আছে যেন,
নহৰোক অধম শৃগালে॥
জৰাসন্ধ আদি কৰি, যতেক নৃপতি আছে,
তোমাৰ আগত যেন তৃণ।
প্ৰচণ্ড বাঘৰ আগে, যেন গাৱ ঘেলাৱয়,
অতি ক্ষুদ্ৰ মৃগ যে হৰিণ॥
ত্ৰৈলোক্য ঈশ্বৰ তুমি, পৰম পুৰুষ হৰি,
তোমাক নো কোন জনে আটে।
কেন আছা বাট চায়, দিনে এক যুগ যায়,
মোক কিয় নেনা আসি ঝাণ্টে॥
ব্ৰহ্মা হৰ পুৰন্দৰে, ৰাত্ৰি দিনে বাঞ্ছা কৰে,
তোমাৰেসে চৰণ ধূলাক।
কতবা জন্মৰ ভাগ, পুণ্য বলে পাইবো লাগ,
তুমি হেন স্বামী সেৱিবাক॥

সুন্দৰ তৰুণ তনু, ত্ৰৈলোক্য মোহন মূৰ্ত্তি,
প্ৰথম বয়স অভিমত।
তযু ৰূপে গুণে ভুলি, নবৰিব স্বামী বুলি,
কোন তিৰী আছে সংসাৰত ॥
হেনবা বুলিবা কন্যা, অন্তেসে পুৰত থাকাঁ,
কেন মতে লাগ পাইবোঁ যাই।
বন্ধু বান্ধৱক মোৰ, বধিবাক নলাগয়,
শুনা কহোঁ তাহাৰ উপায় ॥
বিবাহৰ পূৰ্ব্ব দিনে, অন্তেস পুৰৰ হন্তে,
যাইবোঁ ভৱানীক পূজিবাক।
তোমাৰে সে বাঞ্ছা যদি, আছে মোক প্ৰভুদেৱ,
সেহি বেলা হৰিবাঁ আমাক ॥
মোক যেবে হেলা কৰি নেনা অসি প্ৰভু হৰি,
থাকিবোঁহো এহি মতে পৰি।
প্ৰাণান্তিকো একো কালে, শিশুপাল নৃপতিৰ,
ছাঁয়াতো নেদিবোঁ মই ভৰি ॥
তযু চৰণক যেবে, নেদেখোঁহোঁ প্ৰভুদেৱ,
দিলোঁ পৰিছেদা এহিমানে।
নিৰাহাৰ ধৰি ব্ৰত, তোমাতেসে স্ত্ৰী বধ,
দিয়া তেবে মৰিবোঁ পৰাণে ॥
এহি বুলি বেদনিধি, ব্ৰাহ্মণক সম্বোধিয়া,
মাতন্ত ৰুক্মিণী মহা সতী।
খণ্ডায়োক হৃদি তাপ, চালিয়োক শুক্ৰ বাপ,
যথাত আছন্ত যদুপতি ॥
যতেক বুলিলোঁ মই, তাতো শত গুণ কৰি,
• আপুনি কহিবাঁ তুমি কথা।
মাধৱক মাতি বুলি, যেনে তেনে আনিবাঁহা,
যেবে তযু মোত আছে বেথা ॥

হেৰা দেখাঁ শিশুপাল, নৃপতি পাপিষ্ঠ ইটো,
আসি ৰহিয়াছে মোক চুম্পি।
বিস্তৰ বিলম্ব ভৈলে, আসিয়া নপাইবাঁ মোক,
মৰিবোঁ তোমাত প্ৰাণ সম্পি॥
এহি বুলি আউৰ কিছু বুলিবাক নপাৰিলা,
লোতকে চলল ভৈল আখি।
অনন্তৰে বেদনিধি, ব্ৰাহ্মণে বুলিবে লৈলা,
ৰুক্মিণীৰ হেন দুঃখ দেখি॥
ইকাৰ্য্যক লাগি আই, চিন্তা দুঃখ পৰিহৰ,
চক্ষুৰ মলছ তই পানী।
আছন্তোক কৃষ্ণদেৱ, আকাশৰ চন্দ্ৰমাক,
হাততে দিবাক পাবেঁ। আনি॥
মোহোত কহিলি যেবে, সাধিবোঁ সকলে কাৰ্য্য,
স্থিৰ কৰি থাক দৃঢ় চিতে।
বচন শিলাৰ ৰেখা, মোৰ মুনিষাই দেখা,
আনিবো কৃষ্ণক তিলকতে॥
চলি যাওঁ দ্বাৰকাক, মোৰ যেবে শুনা বাক,
কদাচিতো নকৰিবা চিন্তা।
হেন শুনি ৰৱনাৰী, আঞ্চলে মুছিল মুখ,
তুষ্ট ভৈল ভীষ্মক দুহিতা॥
অতিশয় ৰঙ্গমনে, ব্ৰাহ্মনক প্ৰদক্ষিণে,
ৰুক্মিণী কৰিলা নমস্কাৰ।
আন জনে নজানয়, গোপ্য কৰি যাইবাঁ গুৰু,
কথা যেন নহয় প্ৰচাৰ॥
ব্ৰাহ্মণে বোলন্ত মোক, শিখাইবাক নলাগয়,
ই কাৰ্য্যে আপুনি মই ডাঠ। •
এহি বুলি বেদনিধি, ৰুক্মিণীক প্ৰবোধিয়া,
ধৰিলন্ত দ্বাৰকাক বাট॥

এহি মতে নদ নদী, অনেক দুৰ্গম তৰি,
পৰ্ব্বত নগৰ গ্ৰাম দেশ ।
দিনা কতিপয় গৈয়া, সাগৰ তৰিয়া দ্বিজ,
দ্বাৰকাত ভৈলন্ত প্ৰবেশ ॥
নমো নমো হৰি পদ, পঙ্কজ যুগল শিৰে,
দণ্ডৱতে কৰি নমস্কাৰ ।
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰ কবি, শঙ্কৰে ৰচিলা ছবি,
পদ হৰি বংশ কথা সাৰ ॥
শুনিয়োক সৰ্ব্বজন, কৃষ্ণপদে দিয়া মন,
ৰুক্মিণী হৰণ কথা সাৰ ।
নপাইবেক একো দুঃখে, সংসাৰ তৰিবা সুখে,
পুৰুষকো কৰিয়া উদ্ধাৰ ॥
শুনিবাক মনোৰম, শৰীৰতো নাহি শ্ৰম,
অৰ্থৰো নাহিকে কিছু হানি ।
নাশ হৈবে যত ভয়, মিলিবেক মহোদয়,
ৰাম ৰাম বোলা সব প্ৰাণী ॥

পদ ।

বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নৃপবৰ ।
বেদনিধি পাইলা গৈয়া দ্বাৰকানগৰ ॥
ৰত্নময় গৃহ সব কৰে জাতিস্কাৰ ।
নাহি খেৰ বেত বাংশ কাঠৰ সঞ্চাৰ ॥
একো একো গৃহ মেৰু সমান উচ্ছ্ৰিত ।
হীৰা মণি মৰকত মাণিকে খচিত ॥
কতো ৰজতৰ কতো শুদ্ধ সুবৰ্ণৰ ।
চিকিমিকি কৰে যেন কান্তি আদিত্যৰ ॥
সৰোবৰচয় চাৰু জলে আছে ভৰি ।
চাৰিয়ো কাষৰে সুবৰ্ণৰ খাটখৰি ॥

ফুলিয়াছে সুগন্ধ কমল উতপল।
মধু লোতে ভ্রমৰে কৰয় কোলাহল ॥
জলচৰ পক্ষী তেজে সুললিত নাদ।
তাক শুনি ৰাত্রি দিনে চিত্ত উনমাদ ॥
বহুতৰ পুষ্প পাৰে পাৰে আছে ফুলি।
পাৰিজাত সুগন্ধিকা মালতী বকুলি ॥
তাতে নানা জাতি পক্ষী কৰয় আৰাৱ।
সৰ্ব্বক্ষণে শীতল মলয় বহে বাৱ ॥
দিব্য উপবন সব আছে অপৰ্য্যন্ত।
বাৰয় মাসত যাক নেৰয় বসন্ত ॥
সুবৰ্ণৰ ঘৰ বাড়ী পদূলি চৌপন্থা।
জুমাজুমি বসি সবে কহে কৃষ্ণ কথা ॥
কতো যদু বীৰগণে কৰে আয়াযাত।
হস্তী ঘোড়ে চড়ি যেন মহেন্দ্র সাক্ষাত ॥
লয়লাসে ফুৰে সবে নাগৰী সুন্দৰী।
ৰূপে মোহে যেহেন ইন্দ্রৰ অপেস্বৰী ॥
সুবৰ্ণৰ ঘটে জল বহে সাৰি সাৰি।
মত্তগজগামিনী সুন্দৰ বৰ নাৰী ॥
আনো নানা কৌতূহল চক্ষু মেলি চাইলা।
পাছে মাধৱৰ সিংহ দ্বাৰ গৈয়া পাইলা ॥
দ্বাৰীক বোলয় ঝাণ্টে জান দেস গই।
কুণ্ডিনৰ হন্তে আসি আছোঁ বাৰ্ত্তা লই ॥
হেন শুনি দ্বাৰপাল কৰিলা গমন।
কৃষ্ণক প্ৰণামি হেন বুলিলা বচন ॥
কুণ্ডিনৰ হন্তে আসি আছে বাৰ্ত্তা লই।
ব্ৰাহ্মণ এগুটি দুৱাৰত আছে ৰই ॥
হেন শুনি কৃষ্ণৰ হৰিষ ভৈল মন।
ৰুক্মিণী পঠাইলা জানিলন্ত নাৰায়ণ ॥
আপুনি আসিল হৰি আসনক ছাড়ি।
কৌতুহলে ব্ৰাহ্মণক নিলা আগ বাঢ়ি ॥

বিদূৰতে দেখি হাস্ত কৰিলন্ত হৰি।
পুছিলা কুশল বাৰ্ত্তা আলিঙ্গিয়া ধৰি॥
পৰম সাদৰে ব্ৰাহ্মণক বনমালী।
অন্তেস পুৰক লাগি নিলা আঙ্কোৰালি॥
সুবৰ্ণৰ খাটত বসাইলা নিয়া ধৰি।
আপুনি ধুৰাইলা কৃষ্ণে ব্ৰাহ্মণৰ ভৰি॥
দিব্য পঞ্চামৃত অন্ন কৰাইলা ভোজন।
পৰম সন্তোষ ভৈলা ব্ৰাহ্মণৰ মন॥
সুবৰ্ণ খাটত যেলাইলা পাছে গাৱ।
তৈল লৈয়া গোবিন্দে জান্তিলা হাত পাৱ॥
পথৰ প্ৰয়াস যেবে এৰাইলা ব্ৰাহ্মণ।
হাসি নাৰায়ণে হেন বুলিলা বচন॥
আপোনাৰ কুশল কহিয়ো দ্বিজবৰ।
সুখে কি আছয় সিটো কুণ্ডিন নগৰ॥
তোমাৰ ভীষ্মক নৃপতিৰ বাৰ্ত্তা ভাল।
ৰাজধৰ্ম্মে কৰন্ত প্ৰজাক প্ৰতিপাল॥
আমাৰ থানক আইলা কিবা প্ৰয়োজন।
ভাগ্যেসে লভিলোঁ তুমি হেনয় ব্ৰাহ্মণ॥
তযু আগমনত পবিত্ৰ হৈলা থান।
যেহি লাগে বোলা শুক তাকে দিবোঁ দান॥
শুনি বেদনিধি পাছে তুলিলন্ত হাস।
আপুনি সকলে জানা মোৰ যেন আশ॥
সমস্তে প্ৰাণীৰ তুমি হৃদয়ত স্থিত।
ত্ৰৈলোক্যত নাহিকে তোমাৰ অবিদিত॥
মোহোৰ ভাগ্যক গোঁসাই কি কহিবে লাগে।
প্ৰত্যক্ষতে ব্ৰহ্ম শৰীৰক দেখোঁ আগে॥
যাক ভেট নতু পান্ত সিদ্ধ মুনিগণ।
আমাঁৰ শুশ্ৰূষা কৰা হেন নাৰায়ণ॥
ভাগ্যৰ মহিমা মই কি কহিবোঁ আৰ।
সাক্ষাতে ধৰিছা তুমি বিষ্ণু অৱতাৰ॥

মায়ায়ে মনুষ্য ৰূপ তুমি আছা ধৰি।
সাধিলা দেৱৰ কাৰ্য্য অসুৰ সংহৰি॥
তোমাৰেসে ভাৰ্য্যা ভীষ্মকৰ জীৰ সতী।
ৰুক্মিণী স্বৰূপে লক্ষ্মী ভৈলা উতপতি॥
তুমি স্বামী হৈবা ৰাত্ৰি দিনে হেন মন।
এক চিত্তে চিন্তি আছে তোমাৰ চৰণ॥
ভীষ্মক নৃপতি বৰ তোমাত ভকত।
তোমাতেসে বিহা দিবে তাহাৰ সন্মত॥
ৰুক্মিণীৰ ভাই ৰুক্মি নামে কুলাঙ্গাৰ।
তোমাক দিবাক বাধা কৰে দুৰাচাৰ॥
শিশুপাল নৃপতিক আনি আছে বৰ।
শুনি ৰুক্মিণীৰ অতিশয় ভৈল ডৰ॥
তোমাত নৈৰাশ দেখি ভৈল হৃদি খেদ।
ৰাত্ৰি দিনে চক্ষুৰ লোতক নাহি ছেদ॥
স্বভাৱত স্ত্ৰী জাতি নোহে স্বতন্ত্ৰী।
লাজে পিতৃ মাতৃত নোবোলে মুখ ফুৰি॥
তোমাৰ বিয়োগ অন্তৰ্গতে দহে প্ৰাণ।
দিন গোট যাই যুগ সহস্ৰ সমান॥
ৰুক্মিণীৰ অৱস্থাক কি কহিবোঁ হৰি।
দুঃখ দেখি পেটতে লুকাই হাত ভৰি॥
তোমাক পাইবাৰ একো নপাস্ত উপায়।
তেবেসে আমাক মাতি দিলন্ত পঠাই॥
তোমাকেসে লাগি হেন পঠাইল সম্বোধি।
এক চিত্তে আছোঁ স্বামী তোমাক আৰাধি॥
তথাপিতো তুমি যদি নকৰাঁহা বিয়া।
মৰিবোঁ তোমাতে তেবে স্ত্ৰী বধ দিয়া॥
হেৰা মোক চুম্পি আছে ৰাজা শিশুপালে।
সিংহৰ ভাৰ্য্যাক যেন ধাৰয় শৃগালে॥
হেন জানি প্ৰভুদেৱ কেনে চিন্ত সখা।
আপোন ভাৰ্য্যাক তুমি কিসক নাৰাখা॥

বিস্তৰ বিলম্ব ভৈলে নাপাইবাঁহা মোক।
কত দিন সহিবোঁ দাৰুণ দুঃখ শোক॥
হেন জানি ঝাণ্টে আসাঁ মোৰ প্ৰাণপতি।
নাসাঁ যেবে ভৈল মোৰ মৰণ সঙ্গতি॥
বিস্তৰ বুলিলা আৰু চিনাই আগ পাছ।
কৃষ্ণৰ আগত নিয়া দিবাঁ খেৰ গাছ॥
হেন কৰন্তোক মোক নিয়ন্তোক আসি।
সেৱা কৰি থাকোঁ চৰণৰ হুয়া দাসী॥
দিন চাপে বিহাৰ সমূলে মোৰ বুৰে।
শিশুপাল পাপীক দেখন্তে ধাতু উৰে॥
দিনা চাৰেকত যেবে হৰি নেনা মোক।
হেন জানিবাঁহা মই গৈলোঁ পৰলোক॥
হাকুতি কাকুতি কৰি পঠাইলা অশেষ।
হেন জানি যেন যোগ্য কৰা হৃষিকেশ॥
ৰুক্মিণী যতেক বুলি পঠাইলা কাৰুণ্য।
কহিলন্ত বেদনিধি তাতো দশগুণ॥
ৰুক্মিণীৰ হেন দুঃখ শুনি জগন্নাথ।
সুদীৰ্ঘ নিশ্বাস তেজি চপৰাইলা মাথ॥
দুই ধাৰা চক্ষুৰ লোতক পৰে বই।
হা প্ৰাণেশ্বৰী যেন তোক নপাওঁ গই॥
যত দুঃখ বান্ধে সহিলেক মোক লাগি।
তই যেবে মৰস মইসে বধ ভাগী॥
মই নতু যান্তে জানো প্ৰাণ যাই আগে।
তোৰ মোৰ দেখা দেখি হৈব কত ভাগে॥
মনত আসুখে হৰি গালে দিয়া হাত।
মুখ ওলোমাই অতি গদ গদ মাত॥
কহিবে লাগিলা আৰু দ্বিজক সম্বোধি।
মোহোঁৰ চিত্তৰ কথা শুনা বেদনিধি॥
বৈসানি শুনিলো ৰূপ গুণ ৰুক্মিণীৰ।
সেহি কাল হন্তে মোৰ চিত্ত নোহে থিৰ॥

নাহি সুখ শান্তি মোৰ নুৰুচয় ভাত।
উগুল থুগুল নিদ্ৰা নাসয় শয্যাত ॥
ৰুক্মিণীৰ যত দুঃখ কহিলা বিপুল।
তাতো দশ গুণে আতি আমিসে আকুল ॥
প্ৰাণ সম মিত্ৰ মোৰ কহিবাৰ ঠাই।
বান্ধৈৰ বিয়োগ দুঃখ সহন নযাই ॥
ঝাণ্টে যাওঁ তৈত জানো মিলে আথান্তৰ।
এহি বুলি দাৰুকক দিলন্ত উত্তৰ ॥
ৰথ খান সাজি মোৰ আতি শীঘ্ৰে আন।
কুণ্ডিনক লাগি মই কৰিবো পয়ান ॥
হেন শুনি সাৰথি উঠিলা আথেবেথে।
চাৰি গোটা ঘোড়া আনি যুৰিলন্ত ৰথে ॥
সৈব্য সুগ্ৰীৱ মেঘপুচ্ছ বলাহক।
ছল বল কৰে ঘোড়া লঙ্ঘি আকাশক ॥
গৰুড়ৰ ধ্বজ ৰথ আগে আৰোপিল।
স্থানে স্থানে সুবৰ্ণৰ কিঙ্কিণী আৰিল ॥
বাচি বাচি লৈলা যত যুদ্ধৰ সম্ভূত।
ভক্ষ ভোজ্য ষড়ৰস লৈলা পঞ্চামৃত ॥
দিব্য ৰথ খান সাজি পৰম উৎসুকে।
কৃষ্ণৰ আগত নিয়া যোগাইলা দাৰুকে ॥
ৰথ আনিবাৰ দেখি ৰঙ্গে বনমালী।
শাৰঙ্গ ধনুক ধৰি উঠি গাৰচালি ॥
ব্ৰাহ্মণকো ৰথত তুলিয়া ধৰি কৰে।
আপুনি উঠিলা সেহি ৰথৰ উপৰে ॥
সাৰথিক বোলন্ত সত্বৰে ডাকা ৰথ।
যথা চমু কৰি ধৰা কুণ্ডিনৰ পথ ॥
হেন শুনি ঘোটকক মাৰিলা চাবুকে।
বিদ্যুত সঞ্চাৰে ৰথ চলাইলা দাৰুকে ॥
উথলিল চাৰি ঘোড়া আলগাইলা ৰথ।
ভূমি এৰি ধৰিলেক আকাশৰ পথ ॥

মন পৱনৰ বেগে চলে ৰথ বৰ।
ছুটিল নাৰাচ যেন আতি শীঘ্রতৰ॥
প্রলয়ৰ মেঘ যেন শোসাই বায়ু লাগি।
আকাশৰ পক্ষী পলাই দশো দিশে ভাগি॥
শ্রুতি ভঙ্গ ভৈল বেদনিধি বেগ দেখি।
দুই হাতে ঢাকি মুদিলন্ত দুই আখি॥
পৰম বিহ্বল ভাব হুয়া দ্বিজৰাজ।
ফুৰণি দেখিয়া পৰিলন্ত ৰথ মাজ॥
আলোল্য ব্রাহ্মণ জাতি কোমল শৰীৰ।
কৃষ্ণৰ ৰথৰ বেগে কেনে হৈবে থিৰ॥
নকাঢ়ে উশাস অচেতন বেদনিধি।
উখসিল পেট একো নাই ঋদ্ধি সিদ্ধি॥
মূৰ্চ্ছা গৈল ব্রাহ্মণ দেখিলা বনমালী।
আথেবেথে সাৰটি ধৰিলা আঙ্কোৱালি॥
দেখিয়া দাৰুকে বাঘ জৰিক আজুৰি।
ৰাখিলন্ত ৰথক ঘোড়াৰ মুখ মুৰি॥
নলৰয় পেট হৰি হাত বুলাই চাইল।
ফুকন্তে ফুকন্তে কথমপি ধাতু আইল॥
ব্রাহ্মণৰ শিৰে হৰি ঢালিলন্ত পানী।
ঢিমিকি ঢিমিকি মাত্র লৰে ধাতুখানি॥
থিৰ হোৱা বেদনিধি দৃঢ় কৰা চিত্ত।
কিসক বিহ্বল ভৈলা হেন বিপৰীত॥
অনেক অশ্বাস কৰি মাধৱে চিয়ান্ত।
তথাপিতো চক্ষু মেলি ব্রাহ্মণে নচান্ত॥
নিচিনোহো তোমাক তুমি বা কোন জন।
কৈৰ হন্তে আসি আছোঁ কোঠৈৰ ব্রাহ্মণ॥
কোন থানে পৰি আছোঁ কি কাৰণে আসি।
হেন শুনি মাধৱে মাতন্ত হাসি হাসি॥
দ্বাৰকাৰ কৃষ্ণ মই চায়ো চক্ষু মেলি।
একে ৰথে চলি যাওঁ কুণ্ডিণক বুলি॥

ৰুক্মিণীৰ কাৰ্য্যে তুমি আইলা বেদনিধি।
ৰথৰ বেগত হৰুৱাইলা শ্ৰুতি বুদ্ধি॥
হেন শুনি বেদনিধি কিছু শ্ৰুতি পাইলা।
ধীৰে ধীৰে মাধৱক চক্ষু মেলি চাইলা॥
কৃষ্ণক বোলন্ত গোঁসাই লাগিল চমক।
আৰু খনিতেক গৈয়া দেখোঁহোঁ যমক॥
ৰথৰ এনুৱা বেগ নতু দেখি শুনি।
এৰাইলোঁ প্ৰমাদ আজি তোমাৰেসে গুণি॥
আউৰ জোনো হেন বেগ ধৰন্ত দাৰুক।
অদ্যাপিও তৰতৰি কাম্পে মোৰ বুক॥
হেন শুনি ৰথক ডাকিলা লাসে লাসে।
দ্বিতীয় আদিত্য যেন আকাশে প্ৰকাশে॥
সুবৰ্ণ কিঙ্কিণী চয় কণঝুণ বাজে।
উৰ্দ্ধ মুখে সচকিতে চাহে সামৰাজে॥
কোনে কহিবেক সিটো ৰথৰ মহিমা।
একদিনে পাইলা গৈয়া কুণ্ডিণৰ সীমা॥
কৌশাম্বীক নামে এক দেখিলা নগৰী।
ৰাখিয়োক ৰথ বুলি আদেশিলা হৰি॥
হেন শুনি দাৰুকে ৰাখিলা ৰথবৰ।
এতেকতে অস্তাঙ্গত ভৈলা দিবাকৰ॥
বিশ্বকেতু নামে ৰাজা কৌশাম্বীৰ পতি।
ৰাত্ৰি দিনে কৰে সিটো কৃষ্ণত ভকতি॥
মাধৱেসে জীৱ তান মাধৱেসে প্ৰাণ।
মাধৱত পৰে ৰাজা নিচিন্তয় আন॥
শুনিলন্ত ৰাজা আসিলন্ত দেৱহৰি।
গলা গোপা কৰে সবে কৌশাম্বী নগৰী॥
নিশ্চয় জানিল আসিলন্ত দেৱহৰি।
পৰম আনন্দে লৰ দিলা শীঘ্ৰ কৰি॥
কৈৰা হৰি কৈৰা হৰি বুলিয়া চেঞ্চাই।
নৃপতিৰ ভকতি আচন্ত হৰি চাই॥

কৃষ্ণৰ ৰথক ৰাজা দেখি বিদূৰতে।
কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি পৰিলন্ত দণ্ডৱতে॥
পুনৰপি উঠি কৃতাঞ্জলি হুয়া ৰবে।
ভৰি চাৰি গৈয়া পুনু দণ্ডৱতে পৰে॥
এহি মতে ৰথৰ পাইলন্ত সন্নিহিত।
কৃষ্ণৰ আগত গৈয়া পৰিল ভূমিত॥
কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি পৰি আছে কতো বেলি।
দেখি নাৰায়ণে ধৰিলন্ত হাত মেলি॥
মাধৱে বোলন্ত বিশ্বকেতু উঠ উঠ।
তোহোৰ ভকতি দেখি ভৈলোঁ মহা তুষ্ট॥
এক চিত্ত মনে তই আৰাধস মোক।
ৰাজশ্ৰীক ভুঞ্জন্তে তোহোৰ মোক্ষ হোক॥
নয়নৰ হন্তে ঝৰে হৰিষ লোতক।
কৃষ্ণ পৰশনে ৰাজা পাইল আনন্দক॥
আতি ৰঙ্গমনে উঠি বিশ্বকেতু ৰাজা।
পাদ্য অৰ্ঘে মাধৱক কৰিলন্ত পূজা॥
কৃষ্ণৰ চৰণে ধৰি কৰয় কাতৰ।
কৰিয়ো মুকুতি মোৰ কোটি পুৰুষৰ॥
ৰাত্ৰি গোট ৰক্ষা আজি প্ৰভু দামোদৰ।
পৰম পবিত্ৰ হোক কৌশাম্বী নগৰ॥
আমাৰ গৃহত গোঁসাই হুয়া অভ্যাগত।
তুমি তুষ্ট ভৈলে তুষ্ট হোৱে ত্ৰিজগত।
কৃষ্ণে অনুমানি সেহি বাক্য নৃপতিৰ।
প্ৰবেশিলা গৈয়া বিশ্বকেতুৰ মন্দিৰ॥
দেখি নৃপতিৰ আনন্দৰ সীমা নাই।
ৰত্নময় আসনক দিলেক বঢ়াই॥
সুখে বসিলন্ত তাতে জগতৰ পতি।
পঞ্চামৃতে ভোজন কৰাইলা মহামতি॥
বেদনিধি বিপ্ৰ আৰু সাৰথি দাৰুকে।
কৰিলা ভোজন দুয়ো পৰম উৎসুকে॥

গন্ধে পুষ্পে তুষ্ট কৰাই মাধৱৰ মন।
কৰযোৰে ৰাজা পাছে বুলিলা বচন ॥
কুণ্ডিনৰ হন্তে মোৰ আসিছে চৰীয়া।
আলোচিল বীৰগণে বিৰলে বসিয়া ॥
যদিবা মাধৱ আসে আমাৰ সমাজ।
সিংহাসন নিদিবোঁহো পাউক বৰ লাজ ॥
সিংহাসন আসনৰ ৰাজা অধিকাৰী।
ৰাজবংশী নুহি যদুকুল অনাচাৰী ॥
পূৰ্ব্বত যযাতি ৰাজা দিয়া আছে শাপ।
লঘু কৰি গোবিন্দৰ ভাঙ্গো কাপ ঝাপ ॥
লাজ হুয়া মাধৱ আপুনি যাইবে উঠি।
শিশুপালে বিহা কৰন্তোক মন তুষ্টি ॥
যদি কদাচিত হৰি পাতয় বিৰিনি।
সবে মিলি কৃষ্ণক বধিবোঁ ৰণে জিনি ॥
জৰাসন্ধ আদি কৰি যত ৰাজাগণ।
এক গোষ্ঠি হুয়া সবে কৰে অলোচন ॥
শিশুপাল ৰাজায়েসে কৰিবেক বিয়া।
সকলে শুনিয়া মোত কহিল চৰীয়া ॥
হেন শুনি প্ৰভু মোৰ নসহয় প্ৰাণ।
মোৰ ৰাজ্য যতেক উৎসৰ্গি দিওঁ দান ॥
কৌশাম্বীৰ ৰাজা তুমি হুয়ো দেৱ হৰি।
তেবে দেখো সিংহাসন নেদে কেন কৰি ॥
স্বপুত্ৰে বান্ধৱে মই তোমাৰ কিঙ্কৰ।
এই দণ্ড পাটে ৰাজা হুয়ো দামোদৰ ॥
সত্ৰি হাতে তোমাত সম্পিবো ৰাজ্যভাৰ।
নৃপতিগণৰ মুখে পৰোক চুণ-খাৰ ॥
তোমাৰ চৰণে প্ৰভু মাগো এহিবৰ।
হেন শুনি হাসি কৃষ্ণে দিলন্ত উত্তৰ ॥*
যেহি মনে বাঞ্ছা তাকে কৰিয়ো নৃপতি।
শুনি উল্লসিল বিশ্বকেতু মহামতি ॥

আতি কৌতুহলে ৰাজা তিল কুশ আনি।
মাধৱৰ হাতত উৎসৰ্গি দিলা পানী ॥
যত ধন ধান্য আছে মোৰ ৰাজ্যভাৰ।
আজি ধৰি তোমাৰেসে ভৈল অধিকাৰ ॥
এহি বুলি বহুৱাইলা সিংহাসন খাটে।
কৃষ্ণক পাতিলা ৰাজা সেই দণ্ড পাটে ॥
ধৱল ছত্ৰক আনি ধৰিলন্ত তুলি।
প্ৰজায়ে জোকাৰ পাৰে জয় কৃষ্ণ বুলি ॥
দ্বাৰকাৰ কৃষ্ণ কৌশাম্বীত ভৈল ৰাজা।
হেন কথা দশো দিশে ঘোষে সবে প্ৰজা ॥
বাৰে বাদ্য ভণ্ড ৰাজা ভৈলন্ত মাধৱ।
শুনিয়া স্বৰ্গত বৰ মিলল উৎসৱ ॥
দেৱতা সহিতে ইন্দ্ৰ আসিলা প্ৰত্যেক।
আপুনি কৰিলা মাধৱক অভিষেক ॥
সমস্ত দেৱৰ যত সম্পতি আছিল।
সেই বেলা কৃষ্ণত সমস্তে সমৰ্পিল ॥
ৰাজ যোগ্য অলঙ্কাৰ দিলা নিৰন্তৰ।
মাধৱক পাতিলেক ত্ৰৈলোক্য ঈশ্বৰ ॥
আজি ধৰি গোবিন্দ ৰাজাধিৰাজ ভৈলা।
এহি বুলি পুৰন্দৰ নিজ থানে গৈলা ॥
বিদ্যাধৰে বাৰে অপস্বৰায়ে নাচয়।
কৃষ্ণৰ শিৰত পাৰিজাত সিঞ্চাৰয় ॥
বিশ্বকেতু নৃপতিয়ে প্ৰশংসিলা আতি।
কৌতুহলে মাধৱে ৰঙ্গিলা তৈত ৰাতি ॥
ৰজনী প্ৰভাত ভৈল হেন মনে জানি।
প্ৰভাতৰ কাৰ্য্য সঙ্কলিলা চক্ৰপাণি ॥
বেদনিধি সমন্বিতে আৰোহিলা ৰথ।
দাৰুকৈ ধৰিলা পাছে কুণ্ডিনৰ পথ ॥
বিশ্বকেতু নৃপতিও মহা কৌতুহলে।
অতি আড়ম্বৰে সাজি চতুৰঙ্গ দলে ॥

আগে পাছে মাধৱৰ ধৰিল যোগান ।
বাৰে ঢাক ঢোল ভেৰী তৱল নিশান ॥
চিহ্ন চৌৰ‍া দণ্ডছত্ৰ ধৰিলেক তুলি ।
আকাশ চানিয়া গৈল কটকৰ ধূলি ॥
হস্তী সব চিহৰয় মেঘে যেন গাজে ।
ভয়ঙ্কৰ নাদে গজ ঘণ্টা সব বাজে ॥
চতুৰ্ভিতি শুনি আতি ঘোড়াৰ হ্ৰেসনি ।
দলদোপ পদাতি সকল যায় চানি ॥
আগে পাছে অসংখ্যাত ৰথ যায় চলি ।
এক ভিতি কৰি তৰু বন নেই দলি ॥
অল্প নদী যতেক নামন্তে হোৱে পঙ্ক ।
প্ৰজাৰ গিড়ত দশো দিশে লাগে ঢঙ্ক ॥
হেন চমৎকাৰে চলি যান্ত দামোদৰ ।
অনন্তৰে দেখিলন্ত কুণ্ডিন নগৰ ॥
পাছে বেদনিধিক পাক্কিলা দেৱহৰি ।
আপুনি ৰথৰ নামিয়োক শীঘ্ৰ কৰি ॥
আমি আসিবাৰ ৰুক্মিণীত দিয়া জ্ঞান ।
নিৰাশা দেখিয়া জানো বান্ধে এৰে প্ৰাণ ॥
কিছু চিন্তা নাহি বুলিবাহা বেদনিধি ।
তান মনো ৰথ মানে আজি হৈব সিদ্ধি ॥
হেন শুনি ৰথৰ নামিল দ্বিজবৰ ।
আগ হুয়া বেদনিধি পশিলা নগৰ ॥
সাধিলোহো সবে কাৰ্য্য বুলি ৰঙ্গ কৰি ।
হৰিষতে মাটিত নেদন্তে যেন ভৰি ॥
ব্ৰাহ্মণক আগ কৰি পঠাই হৃষীকেশ ।
কুণ্ডিন নগৰী পাছে ভৈলন্ত প্ৰবেশ ॥
শুনা সভাসদ ভাগৱত নিৰন্তৰ ।
ৰুক্মিণী হৰণ কৃষ্ণ লীলা মনোহৰ ॥
শুনন্তে সংসাৰ দুঃখ হোৱে উপশম ।
কৃষ্ণক সুহৃদ পাই বোলা ৰাম ৰাম ॥

অনাদি-পাতন।

পদ।

জয় জগন্নাথ জগতৰ আদিমূল।
যাহাক স্মৰণে হোৱে পাতক নির্ম্মূল॥
যাৰ নাম নাৱে কৰে সংসাৰৰ পাৰ।
হেনয় কৃষ্ণক কৰো কোটি নমস্কাৰ॥
জয় জয় দৈৱকী নন্দন আদি দেৱ।
ব্রহ্মা মহেশ্বৰে যাক পড়ি কৰে সেৱ॥
মুকুথ পণ্ডিত হোৱে যাৰ লৈয়া নাম।
হেনয় কৃষ্ণক কৰো সহস্র প্রণাম॥
জয় জয় ঈশ্বৰ কেশৱ সদাশিৱ।
যাৰ মায়া পাশে বন্দি জগতৰ জীৱ॥
মিলে মোক্ষ যাৰ নাম শ্রবণ কীর্ত্তনে।
কৰো প্রণিপাত হেন কৃষ্ণৰ চৰণে॥
নমো দামোদৰ দেৱ জগত কাৰণ।
ভকত অভয় দাতা সত্য সনাতন॥
যাঁৰ কটাক্ষত হোৱে সৃষ্টি স্থিতি লয়।
হেন কৃষ্ণ চৰণে ৰচিবো পদচয়॥
কৃষ্ণ পদ পঙ্কজক ধৰি হৃদয়ত।
গুৰুৰ চৰণ মন কৰি শিৰোগত॥
সৃষ্টি-স্থিতি-লয় মাধৱৰ মোক্ষলীলা।
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰ পদ শঙ্কৰে ৰচিলা॥
মহা ভাগৱত পদ অমৃত সাক্ষাত।
বামন পুৰাণ কিছু মিশ্র দিলো তাত॥
দুই কথা নিবন্ধিলো একত্রে মিশলে।
মধু সমে দুগ্ধ যেন আতি স্বাদ বোলে॥
শুনা সাৱধান মনে যত সভাসদ।
তৃতীয় স্কন্ধৰ মহা ভাগৱত পদ॥

যেন মতে ভৈলা ইটো অনাদি-পাতন।
শুনিয়োক আছে যাৰ মুকুতিক মন ॥
শুকত পুচন্ত পৰীক্ষিত নৃপবৰ।
শুনিলো তৃতীয় স্কন্ধ তোমাৰ মুখৰ ॥
যতেক শুনোহো শুনিবাক যায় মতি।
অমৃত পিবন্তে যেন নখণ্ডে তৃপিতি ॥
সম্প্রতি ছেদিয়ো ঋষি সংশয় মনৰ।
সৃষ্টিৰ মধ্যত এক পুৰুষ ঈশ্বৰ ॥
কেৱলে থাকন্ত হৰি এক ব্ৰহ্মতত্ত্ব।
কিমতে স্ৰজন্ত হৰি ইটো ত্ৰিজগত ॥
এহি কথা শুনিবাক মোৰ যায় চিত্ত।
কহিয়োক ঋষি তুমি কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ॥
যেন মতে জগত স্ৰজন্ত নাৰায়ণ।
যি মতে স্ৰজন্ত ব্ৰহ্মা আদি দেৱগণ ॥
যেন মতে সাতো স্বৰ্গ কৰন্ত নিৰ্ম্মাণ।
যেন মতে স্ৰজন্ত পাতাল সাতোখান ॥
সপ্তদ্বীপা-বসুমতী সপত সাগৰ।
যি মতে স্ৰজন্ত নদী নদ সৰোবৰ ॥
পশু পক্ষী বৃক্ষ লতা চৰাচৰ যত।
যি মতে স্ৰজন্ত মেৰু মন্দৰ পৰ্ব্বত ॥
যেন মতে ব্ৰহ্মাণ্ড কৰন্ত নিৰ্ম্মান।
কহিয়ো আমাত তুমি ঋষি সৰ্ব্বজ্ঞান ॥
কোনে ধৰি আছে সসাগৰা বসুমতী।
কি কাৰণে পৃথিবী নযায় অধোগতি ॥
কিবা হেতু লড়ে ইটো পৃথিবী মণ্ডল।
ছেদিয়োক ঋষি তুমি সংশয় সকল ॥
শুক নিগদতি ধন্য অভিমন্যু সুত।
যি কথা সুধিলা পাতকৰ যমদূত ॥
সৃষ্টি-স্থিতি-লয় মাধৱৰ মোক্ষলীলা।
আপোনি তৰিলা তুমি লোককো তাৰিলা ॥

কৃষ্ণৰ চৰণে তুমি পৰম ভকত ।
যদ্যপি জানিতে হোৱা আপুনি শকট ॥
তথাপিতো পুছিলা লোকৰ উপকাৰে ।
ইটো কথা শুনি ভনি তৰোক সংসাৰে ॥
নৃপতিক প্ৰসংশিয়া স্থিৰ কৰি মন ।
হৃদয়ত চিন্তিলন্ত কৃষ্ণৰ চৰণ ॥
জয় কৃষ্ণ জয় কৃষ্ণ মুখে উচ্চৰিলা ।
পুৰাতন কথা কহিবাক আৰম্ভিলা ॥
কহিবো নৃপতি সৃষ্টি লীলা কথা পাছে ।
শুনা যেন মতে বসুমতী ৰহি আছে ॥
পৃথিবীৰ অধে সাত পাতালৰ তলে ।
ব্ৰহ্মাণ্ডক বেঢ়িয়া কেৱলে আছে জলে ॥
কূৰ্ম্মৰূপে হৰি আছে জলৰ ওপৰে ।
পঞ্চাশ কোটি প্ৰহৰ বহল কলেৱৰে ॥
কূৰ্ম্মৰ ওপৰে সৰ্পৰূপে ভগৱন্ত ।
হাজাৰেক যুগ তাত আছন্ত অনন্ত ॥
সূৰ্য্য সম জ্বলে মহা ফণী মণি যত ।
শৃঙ্গ সমন্বিতে যেন ধৱল পৰ্ব্বত ॥
তাৰ আঠ ফণী আঠ দিশে গৈল বই ।
আছে আঠ দিগ্‌গজ ওপৰে তাৰ ৰই ॥
দ্বাদশ হাজাৰ প্ৰহৰৰ পন্থ কাই ।
দেৱাসুৰ নাগগণ পূজন্ত সদাই ॥
বলৰ দৰ্পত অতি মহালীলা কৰি ।
আঠো আঠ পৰ্ব্বত পিঠিত আছে ধৰি ॥
পৰ্ব্বতৰ ওপৰত সসাগৰা মহী ।
যেন চাঙ্গ খান আলাগতে আছে ৰহি ॥
যি দিশৰ দিগ্‌গজে লড়াৱে নিজকায় ।
সি দেশৰ পৰা জানা ভূমিকম্প যায় ॥
যেতিক্ষণে তোলে হামি কচ্ছপ অনন্ত ।
সাত খণ্ড মেৰু মহী মন্দৰ পৰ্য্যন্ত ॥

সাগৰ সহিতে সবে কৰে তল বল।
দেখিয়ো কৃষ্ণৰ ইটো যোগ মায়বল ॥
কহিলো তোমাত পৃথিবীৰ স্থিতি কথা।
মহা প্ৰলয়ৰ আবে শুনিয়ো ব্যৱস্থা ॥
যেবে গৈল একাশত বৰিষ ব্ৰহ্মাৰ।
ৰুদ্ৰৰূপে কৰে হৰে জগত সংহাৰ ॥
অধে উৰ্দ্ধে শৰীৰত নেদেখি প্ৰমাণ।
ভ্ৰুকুটি কুটিল মুখ দেখি হৰে প্ৰাণ ॥
আউল জাউল জটাজুট হাতত ত্ৰিশূল।
ঘোৰ মূৰ্ত্তি ধৰি কৰে প্ৰজাক নিৰ্ম্মূল ॥
কিল কিল কৰি হাসে লড়ে মুণ্ডমালী।
পৰ্ব্বতৰ শৃঙ্গ যেন দন্ত দুই পালী ॥
সহস্ৰ সহস্ৰ প্ৰজা মুখে ধৰি ডাটি।
মৰমৰি মুণ্ড চোবাৱন্ত দন্তে আতি ॥
জঙ্ঘাৱন্ত মাথা স্বৰ্গবাসী যায় দূৰ।
চৰণৰ প্ৰহাৰে পৰ্ব্বত হোৱে চূৰ ॥
ঘোৰ ৰিঙ্গ দিয়া দিগ্‌গজক খোঞ্চমাৰি।
ওপৰক তুলি নচুৱান্ত ত্ৰিপুৰাৰী ॥
ৰুধিৰে দিগিধ দেহা কৰি ঘোৰ ধ্বনি।
তিনি গোটা চক্ষু যেন জ্বলন্ত অগনি ॥
তেজে ঘোৰ আটাশ নিৰ্ঘত যেন পৰে।
স্বৰ্গ মৰ্ত্ত্য পাতাল একত্ৰ হুয়া লড়ে ॥
জগত সংহাৰে হৰে পৰম বিক্ৰম।
অন্তকৰো অন্তক যমৰো মহা যম ॥
এহিমতে ৰুদ্ৰে কৰিলন্ত প্ৰজাক্ষয়।
শুনা আত পৰে যেন মিলিলা প্ৰলয় ॥
বাৰয় বৰিষ মানে ভৈলা অনাবৃষ্টি।
নোপজয় শস্য প্ৰজা নষ্ট হোৱে সৃষ্টি ॥
বাৰগোটা সূৰ্য্যতাপ কৰে একেবাৰে।
বহয় শোষক বায়ু হৃদয় বিদাৰে ॥

সাগৰকো শুষিলা সূৰ্য্যৰ ৰশ্মিজালে।
জগত প্ৰলয় যায় গ্ৰাসি আসে কালে॥
বায়ু সূৰ্যে নিঃস্বন্ধ কৰিলে সব ৰাজ।
অনন্ত মুখৰ পৰা অগ্নি ভৈলা বাজ॥
হাজাৰেক মুখে বিষ বহ্নি বাজ হুই।
পাতালক দহিয়া উৰ্দ্ধক উধাই জুই॥
সাতো পৃথিবীক বহ্নি লাগিলেক চানি।
পোড়ে সাতো স্বৰ্গ যেন জ্বলন্ত অগনি॥
ব্ৰহ্মাণ্ডক দহিলেক বাহিৰে ভিতৰে।
তপত লোহাক যেন দেখি নিৰন্তৰে॥
ৰক্তময় ব্ৰহ্মাণ্ড বহ্নিৰ পায়া চোট।
যেন দেখি দগ্ধ গোময় পিণ্ড গোট॥
জগতক দহি যেবে বহ্নি ভৈল শান্ত।
বাঢ়ই বৰিষ মেঘে বৰিষে একান্ত॥
দোৰ্ঘোৰ শবদে পৰৈ চোদিশে নিৰ্ঘাত।
মেঘৰ গৰ্জ্জনে ঘনে ঘনে বজ্ৰপাত॥
বৰিষয় শিলা সব পৰ্ব্বত আকাৰ।
কৰে মহাপ্ৰলয় প্ৰাণীৰ ক্ষয়ঙ্কাৰ॥
প্ৰমত্ত হস্তীৰ শুণ্ড যেন ধাৰা জল।
অবিচ্ছেদে পড়য় সংসাৰ যাই তল॥
দশো দিশ জুড়ি জল উৰ্দ্ধক উধাইল।
ব্ৰহ্মাণ্ড গোটক গৈয়া ক্ষণেকে বুৰাইল॥
অগ্নিৰ তাপত চূৰ্ণীকৃত ভৈল অণ্ড।
জলতে মিলাইল সিটো মহামহী খণ্ড॥
অগণিত পৰিজল সমস্ত শুখাইল।
বায়ুতে পড়িয়া পাছে বহ্নিয়ো লুকাইল॥
মহা বায়ু লীন গৈল মহা আকাশত।
আকাশো পশিল অহঙ্কাৰৰ গৰ্ভত॥
মহত্ত্ব তত্ত্বত লীন গৈল অহঙ্কাৰ।
মহত্ত্বো পশিল প্ৰকৃতিত পুনৰ্ব্বাৰ॥

মহা প্রকৃতিয়ো পুৰুষতে ভৈল লীন।
নথাকিল আন একো পুৰুষতো ভিন॥
নাহি জল নাহি স্থল নাহিকে আকাশ।
নাহি মহা বায়ু চন্দ্ৰ সূৰ্য্যৰ প্ৰকাশ॥
নাহি শীত উষ্ণ ঋতু নাহি ৰাত্ৰি দিন।
সমস্তে সংসাৰ গৈল ঈশ্বৰত লীন॥
প্ৰকৃতিৰো ঈশ্বৰ পুৰুষ স্বতন্তৰ।
নাহি যিটো ব্ৰহ্মৰ বাহিৰ অভ্যন্তৰ॥
জগতৰ জীৱ উদৰতে দিয়া বাস।
কেৱল ঈশ্বৰ কৃষ্ণ কৰন্ত প্ৰকাশ॥
অনাদি অনন্ত যিটো ব্ৰহ্ম নিৰঞ্জন।
জ্ঞানময় আনন্দ ৰসত মগ্ন মন॥
নয়ন কমল মুদি যোগ-নিদ্ৰা চলে।
আপোনাকে চিন্তি মাত্ৰ আছন্ত কেৱলে॥
অনেক সহস্ৰ যুগ এহি মতে গৈল।
তুনাই ঈশ্বৰৰ সৃষ্টিক ইচ্ছা ভৈল॥
একশ্বৰে আছো আমি আদি নিৰঞ্জন।
সৃষ্টি নাহি আমাক যে নকৰে শোভন॥
চৈধ্যয় ভুবন উদৰতে দিলো ঠাই।
প্ৰকৃতি মায়াও আছে গৰ্ভতে লুকাই॥
জড়ৰ হুয়া আছে কাৰো নাহিকে চেতন।
মই মাত্ৰ চৈতন্য পুৰুষ নিৰঞ্জন॥
একশ্বৰে থাকি আমি কৰো কোন কাজ।
শৰীৰৰ পৰা সবে জীৱ হৌক বাজ॥
মায়াৰ হাতত কৰাও জগত প্ৰকাশ।
কৰো সৃষ্টি লীলা আবে বিনোদ বিলাস॥
এহি বুলি মেলি পদ্ম নয়ন অনন্তে।
মায়াক কটাক্ষে চাহিলন্ত ভগৱন্তে॥
জড়ৰ প্ৰকৃতিত কৰিলন্ত জীৱ দান।
অষ্ট গুণে তেজষোল গুণে ভৈল প্ৰাণ॥

স্বষ্টি কৰিবাক ঈশ্বৰৰ ইচ্ছা কাজ।
পুৰুষৰ পৰা মহামায়া ভৈল বাজ ॥
অনাদি ৰূপিণী ঈশ্বৰৰ অৰ্দ্ধকায়।
ব্যক্ত ভৈলা মহামায়া স্বষ্টিক ইচ্ছায় ॥
পৰমা সুন্দৰী নাৰী দ্বিধা দেবী বেশ।
কটাক্ষত মোহ যাই জগত নিঃশেষ ॥
কেয়ুৰ কঙ্কণ ৰত্নময় হেম হাৰ।
কিৰীটি কুণ্ডলে আতি কৰে জাতিস্কাৰ ॥
ৰুণ ঝুণ কৰি বাজে পাৱত নূপুৰ।
ৰূপ দেখি মদনৰ দৰ্প হোৱে চূৰ ॥
চাহিবাক নপাৰি দেৱীৰ মহা জ্যোতি।
কোটি এক সূৰ্য্য যেন প্ৰকাশে প্ৰকৃতি ॥
প্ৰণিপাত পুৰুষক কৰিয়া সেবলি।
আগতে বিনাৱে মায়া কৰি কৃতাঞ্জলি ॥
কোন কৰ্ম্ম কৰো আৱে কৰিয়ো আদেশ।
হেন শুনি হাসি বুলিলন্ত হৃষিকেশ ॥
শুনিয়ো প্ৰকৃতি একো গুণে নোহা হীন।
তোমাৰে আমাৰে কিঞ্চিতেকো নাহি ভিন ॥
মোৰ নিজ শকতি সম্যকে দেখো প্ৰাণ।
সত্বৰে কৰিয়ো মায়া জগত নিৰ্ম্মান ॥
তোমাক চেতাইলো আমি এই অভিপ্ৰায়।
জানিয়োক ভালে তুমি মোৰ অৰ্দ্ধকায় ॥
তোমাৰে আমাৰে একো নাহি ভিন্নাভিন্ন।
মোতে যাতে লীন যাহা এহি খানি হীন ॥
সত্বৰে কৰিয়ো মায়া জগত প্ৰকাশ।
কৰো স্বষ্টি লীলা তাতে বিনোদ বিলাস ॥
হেন শুনি প্ৰকৃতি কৰিলা প্ৰণিপাত।
স্বষ্টিৰ কাৰ্য্যক যত লাগিলা আমাত ॥
ঈশ্বৰ কটাক্ষে দেবী ভৈলা গৰ্ভৱতী।
প্ৰকৃতিৰ পুত্ৰ ভৈলা মহত্ব উৎপতি ॥

মহত্ত্বৰো তিনি পুত্ৰ ভৈলা অনুপাম।
শুনিয়ো তিনিৰো কহো যাৰ যিবা নাম ॥
তিনি গুণে তিনি তত্ত্ব ভৈলা অৱতাৰ।
তামসিক ৰাজস সাত্ত্বিক অহঙ্কাৰ ॥
এহি তিনি পুত্ৰ তান জগতে প্ৰখ্যাত।
শুনা যাত হন্তে যিবা সৃষ্টি ভৈল জাত ॥
তামসত হন্তে শব্দ গুণৰ প্ৰকাশ।
শবদৰো পুত্ৰ ভৈলা নামত আকাশ ॥
আকাশৰ হন্তে পৰশৰ উতপতি।
পৰশৰ পুত্ৰ ভৈলা বায়ু মহামতি ॥
বায়ু হন্তে ৰূপ নামে পুত্ৰ অৱতাৰ।
ৰূপৰ তনয় ভৈল অগ্নি চমৎকাৰ ॥
অগনিৰ পুত্ৰ ভৈলা ৰস মহামতি।
ৰস গুণ হন্তে পাছে জল উতপতি ॥
জলে উতপতি ভৈলা গন্ধ গুণ নাম।
গন্ধ গুণ হন্তে বসুমতী অনুপাম ॥
পঞ্চ ভূত পঞ্চ গুণ কহিলোঁ ব্যৱস্থা।
আবে শুনা ৰাজসিক সাত্ত্বিকৰ কথা ॥
ৰাজসত হন্তে দশেন্দ্ৰিয় ভৈলা জাত।
দশৰক নাম ৰাজা কহিবো তোমাত ॥
চক্ষু কৰ্ণ নাসা মুখ চৰ্ম্ম জিহ্বা হাত।
পদ গুহ্য লিঙ্গ এহি দশৰো প্ৰখ্যাত ॥
আবে কহো শুনিয়োক সাত্ত্বিকৰ কথা।
যি দেৱতা ভৈল যি ইন্দ্ৰিয় অধিষ্ঠাতা ॥
সৃষ্টি কথা কহোঁ নকৰিবা আন চিত্ত।
ভিন্ন ভিন্ন কৰি কহোঁ শুনা পৰীক্ষিত ॥
সাত্ত্বিকত হন্তে দশ দেৱ উতপতি।
বায়ু বহ্নি বিষ্ণু ইন্দ্ৰ দিশ প্ৰজাপতি ॥
অশ্বিনী কুমাৰ মিত্ৰ আদিত্য বৰুণ।
এহি অধিষ্ঠাতা দশ দেৱ সত্ত্ব গুণ ॥

চক্ষু অধিষ্ঠাতা যে আদিত্য জ্যোতির্ম্ময়।
কর্ণ অধিষ্ঠাতা দিশ জানিবা নিশ্চয়॥
নাসিকাৰ অধিষ্ঠাতা অশ্বিনী কুমাৰ।
বাক্য অধিষ্ঠাতা ভৈলা বহ্নি নাম যাৰ॥
চর্ম্ম অধিষ্ঠাতা বায়ু ভৈলা সত্বগুণ।
জিহ্বা অধিষ্ঠাতা যেবে ভৈলন্ত বৰুণ॥
হস্ত অধিষ্ঠাতা ভৈলা ইন্দ্র সুৰপতি।
পদে বিষ্ণু গুহে মিত্র লিঙ্গে প্রজাপতি॥
হৃদয়ত থকি কৰে ভাল মন্দ কাম।
একে মন চাৰি ৰূপ শুনা তাৰ নাম॥
মন বুদ্ধি অহঙ্কাৰ আৰু নাম চিত্ত।
ৰাম ৰাম বুলি সবে হুয়োক পৱিত্র॥

বলি ছলন।

পদ।

শুক নিগদতি শুনিয়োক পৰীক্ষিত।
ঋষিগণ সমে ব্রহ্মা মিলিলা তহিত॥
নিয়োজিলা ব্রাহ্মনৰ যত জাতি ধর্ম্ম
কাশ্যপে কৰিলা তনয়ৰ জাত কর্ম্ম॥
বিধি চাই ব্রহ্মায়ে কৰন্ত অনুষ্ঠান।
সূর্য্য আসি আপুনি গায়ত্রী দিলা দান॥
নৱগুণ দিলা দেৱ গুৰু বৃহস্পতি।
অজীর্ণ উত্তৰি যোগাইলন্ত সৰস্বতী॥
পিন্ধাইলন্ত কপীন দেৱৰ মাতা আনি।
কাশ্যপে মেখলা বান্ধিলন্ত টানি টানি॥
স্বর্গে আনি যোগাইল বিচিত্র ছত্র খণ্ড।
সাদৰে দিলন্ত আনি চন্দ্রে ব্রহ্ম দণ্ড॥

দিব্য কমণ্ডলু গোট ব্ৰহ্মা দিলা উঠি।
সপ্ত ঋষিগণে আনি দিলা কুশ মুঠি॥
গৌৰয়ে যোগাইলা অক্ষ মালা ভগৱতী।
ভিক্ষা পাত্ৰ দিলন্ত কুবেৰ যক্ষ পতি॥
ভিক্ষা আনি দিলন্ত অম্বিকা বৰনাৰী।
ভৈলন্ত বামন বটু দিব ব্ৰহ্মচাৰী॥
প্ৰকাশন্ত বসি দিব্য ঋষিৰ সমাজে।
সূৰ্য্যৰ ৰশ্মিক ঢাকি শৰীৰ বিৰাজে॥
পূৰ্ণ চন্দ্ৰ সম শোভে সুন্দৰ বদন।
কনক কমল দল আয়ত লোচন॥
উন্নত নাসিকা দন্ত মুকুতাৰ সাৰি।
হাস্যতে মোহিত হোৱে যত দিব্য নাৰী॥
মনোহৰ কম্বুকণ্ঠ বহল হৃদয়।
নাভি সুগভীৰ যেন নব কিসলয়॥
আজানুলম্বিত দেখি বাহু দুই খান।
মোলানৰ পাৱ যেন বলিত সুঠান॥
বিচিত্ৰ বৰ্ত্তুল চাৰু উৰু ৰাম কল।
দেখি সুখী হুই দুই চৰণ কমল॥
প্ৰকাশন্তে আছে তাত নখ চন্দ্ৰচয়।
দৰশনে নষ্ট হোৱে ভকতৰ ভয়॥
শুদ্ধ সুৱৰ্ণৰ বৰ্ণ প্ৰকাশে শৰীৰ।
মহা ধৈৰ্য্যৱন্ত ধীৰ স্বভাৱে গম্ভীৰ॥
নিত্য নিৰঞ্জন সৰ্ব্ব ব্যাপক স্বৰূপ।
ধৰিলন্ত কপট বামন দিব্য ৰূপ॥
অদিতিয়ো বামন পুত্ৰৰ দেখি মুখ।
পাসৰিলা দেৱতাগণৰ শোক দুঃখ॥
ব্ৰহ্ম ঋষিগণে আছে চৌপাশে উপাসি।
তাৰাৰ মধ্যত যেন পূৰ্ণিমাৰ শশী॥
সেহি বেলা বলি যজ্ঞ কৰে সমাপত।
নৰ্ম্মদা নদীৰ আসি উত্তৰ তীৰত॥

ত্ৰৈলোক্যৰ সম্ভাৰ কৰিয়া এক থান।
পৰম আনন্দে দৈত্য পতি কৰে দান॥
অসাশ্বত ধন জন অসাৰ সংসাৰ।
এহি বুলি ৰাজা আৰ নৰাখে ভণ্ডাৰ॥
জগতকে সন্তোষিলা মহাদান কৰি।
অদৰিদ্ৰ ভৈল দুখী ভিক্ষু দেশান্তৰী॥
মহাজ্ঞানৱন্ত বলি পৰম পণ্ডিত।
স্বৰ্ণৰ যুপে ভূমি কৰিলা মণ্ডিত॥
সবাঙ্করে প্ৰবন্ধে যজন্ত শুক্ৰ ঋষি।
বলিৰ নিৰ্ম্মল যশ ভ্ৰমে দশোদিশি॥
নটে ভাটে কীৰ্ত্তি কহি ফুৰে ঠাই ঠাই।
বলিৰ সমান দানী ত্ৰৈলোক্যতে নাই॥
সমস্তে প্ৰজাক ধৰ্ম্ম পথত স্থাপিল।
পৃথিবী পাতাল স্বৰ্গ যশে বিয়াপিল॥
যজ্ঞৰ কথাক পাছে শুনি নাৰায়ণ।
ঋষিগণ সহিতে কৰিলা আলোচন॥
যেই যিবা খোজে বলি তাকে দেই দান।
আসা আমি শীঘ্ৰে গৈয়া দেখোঁ যজ্ঞস্থান॥
বামনৰ বচনে উঠিলা সবে ঋষি।
দেখি নাৰায়ণে গাৱ চালিলা হৰিষি॥
মেলানি মাগিয়া পাছে মাতৃক প্ৰণামি।
বলিৰ যজ্ঞক দেখিবাক যাওঁ আমি॥
শুনি অদিতিৰ মনে মিলিল বিষাদ।
ৰাত্ৰি দিনে দৈত্যে মোক নেড়ে বিসম্বাদ॥
কেন মতে যাইবা পুতাই শত্ৰুৰ সমাজ।
জানো কূটনাট কৰি মাৰে দৈত্যৰাজ॥
সৰ্ব্ব গাৱ মৰি কৰঙ্গনে জলে ৰাতি।
ত্ৰিদশৰ শোকে মোক পোড়ে দিনে ৰাতি॥
দানৱৰ ভয়ত গৃহতে ধাতু উড়ে।
তোকো হুঙ্কৰাওঁ যোনো সমূলঞ্চে বুৰে॥

এহি বুলি দেৱ মাতা যুৰিলা ক্রন্দন।
কৈক গৈলি ইন্দ্র পুতাই কুলৰ নন্দন॥
কোন স্থানে আছা আবে ভিক্ষা মাগি খাই।
খাৰতো নখাই কেহো তোহোৰ বিলাই॥
হৰি হৰি শচী মাৱ পচিলি দুঃখতে।
ইটো ঘোৰ নিকাৰত জীবি কেনমতে॥
ইটো চক্ষু তোমাসাৰ নেদেখিলো ভাল।
কোন বিধি লিখিলেক মোহোৰ কপালে॥
কৰন্ত বিলাপ এহিমতে মহাসতী।
বামনে প্রবোধ দেন্ত অনেক যুগুতি॥
এড়িয়ো সন্তাপ মাৱ মলচিয়ো মুখ।
চক্রাকাৰে ঘূৰে সংসাৰৰ সুখ দুঃখ॥
আপদ সম্পদ দুয়ো মিলে কর্ম্ম গতি।
দৈৱক বাধিবে কাৰ বাপৰ শকতি॥
হেন জানি মাৱ মন কৰিয়োক স্বস্থ।
গুচিবে বিপদ হুইবে সবে মনোৰথ॥
কত দেখি থাকিবোঁ তোমাৰ হৃদিখেদ।
কৰোঁ আজি সকলে দুঃখৰ পৰিছেদ॥
হেন জানা ত্রিদশৰ গুচিল দুর্গতি।
এহিসে কার্য্যক লাগি মোৰ উতপতি॥
মই অগনিক কি কৰিবে দৈত্য তৃণে।
সিংহক জোঙ্কাইতে পাৰে কহিত হৰিণে॥
যাওঁ যজ্ঞশালাক দিয়োক অনুমতি।
হেন শুনি পাছে স্বস্থ ভৈলন্ত অদিতি॥
কৰাইলা সুতক যাত্রা শুভ ঘট পাতি।
দিয়াইলা উৰুলি কন্যাগণ অনাই মাতি॥
শিৰে দুর্ব্বাক্ষত দিলা আশীর্ব্বাদ পঢ়ি।
শুভক্ষণ বেলাত বামন গৈলা লড়ি॥
মধ্যাহ্নৰ সূর্য্য যেন দেহা কৰে জ্যোতি।
হাতে দিব্য কমণ্ডলু কান্ধে নৱ ছাতি॥

কটিত কপীন উড়ে অজীণ উত্তৰি।
ব্ৰহ্মঋষিগণে যান্ত চৌপাশে আবৰি॥
সিদ্ধগণে স্তুতি বোলে আকাশত থাকি।
বৰিষন্ত পুষ্প বামনৰ কায় ঢাকি॥
মন্দ সুগভীৰ মেঘে আকাশত গাজে।
দেৱ-বাদ্য যতেক আপুনি সবে বাজে॥
হেন সুমঙ্গলে চলি যান্ত হৃষিকেশ।
ধৰি অতি অদ্ভুত বালক বটু বেশ॥
স্বৰ্গ এড়ি পৃথিবীক পাইলা কতক্ষণে।
বোলা ৰাম ৰাম সমজ্যাৰ যত জনে॥

ঝুমুৰি।

কপট বামনে পাছে।
লড়ি যান্ত দিব্য কাছে॥
পৰম গম্ভীৰ ভাৱে।
কাম্পে ভূমি পাৱে পাৱে॥
অগনিৰ শিখা প্ৰায়।
শৰীৰ জলন্তে যায়॥
ঋষিগণে বেদ পড়ি।
চতুৰ্ভিতি যান্ত বেড়ি॥
মেঘে আকাশত থাকি।
ছায়া কৰি যান্ত ঢাকি॥
সমস্তে দেৱতা চয়ে।
মেঘত লুকাৱে ভয়ে॥
বামনৰ লগে যান্ত।
ভুমুকি মাৰিয়া চান্ত॥
হুয়োক বামন জয়।
খণ্ডোক আমাৰ ভয়॥

দেখি যত নৰনাৰী।
চাই থাকে সাৰি সাৰি॥
পৰম সুন্দৰ মুখ।
দৰশনে হৰে দুঃখ॥
আনন্দে লোতক জৰে।
নেত্রে যেন পান কৰে॥
দেখি ৰূপ বিপৰীত।
তাহাত মজয় চিত্ত॥
আন না পেখয়ে আখি।
বামনো প্রজাক দেখি॥
চলি যান্ত ধীৰে ধীৰে।
নৰ্ম্মদা নদীৰ তীৰে॥
দিব্য বটু ৰূপ ধৰি।
চলন্ত বামন হৰি॥
যেন অগনিৰ জ্বালা।
পাইলা গৈয়া যজ্ঞশালা॥
অনন্তৰে বলি ৰাজা।
যত আছে দৈত্য প্রজা॥
বামনক দেখিলন্ত।
উঠি সবে নিহালন্ত॥
যত পুৰোহিত ৰাশি।
বামনৰ ৰশ্মি আসি॥
নিস্প্রভ কৰিল আতি।
সূৰ্য্য আগে যেন বাতি॥
সমস্তে নিস্তেজ প্রায়।
অন্যো অন্যে বোলে চায়॥
দেখা আসে কোন ঋষি।
জানিলোহোঁ বিমৰিষ॥
আসন্ত আদিত্য চলি।
চাহিবাক যজ্ঞ স্থলি॥

কেহো বোলে হুতাশন ।
আসি ভৈল উপসন্ন ॥
যোনো দান অভিলাষে ।
সনতকুমাৰ আসে ॥
কৰিবে নোৱাৰে স্থিৰ ।
বামনৰ পয়োভিৰ ॥
প্ৰতি পাৱে কম্পে ভূমি ।
উৰ্দ্ধমুখে ঝুমাঝুমি ॥
উঠি চাৱে সামৰাজ ।
যজ্ঞৰ এড়িয়া কাজ ॥
নমো হৰি কৰা দায়া ।
গুচোক সংসাৰ মায়া ॥
কৃষ্ণ কথা সৰ্ব্বক্ষণে ।
শুনিয়োক এক মনে ॥
ঝুমুৰি শঙ্কৰে ভণে ।
ৰাম বোলা ঘনে ঘনে ॥

পদ ।

শুক নিগদতি শুনিয়োক কথা পাছে ।
এহি মতে সমস্তে বিস্ময় হুয়া আছে ॥
অনন্তৰে কপট বামন বনমালী ।
ঋষি গণ সমে প্ৰবেশিলা যজ্ঞশালী ॥
কপীনৰ ভুনি আতি লোটয় মাটিত ।
কুশৰ মেখলা বান্ধি আছয় কটিত ॥
অজীণ উত্তৰী নৰগুণ জ্বলে উৰে ।
বিচিত্ৰ পিঙ্গট জটাজুট শোভে শিৰে ॥
এক হাতে আছে কমণ্ডলু ব্ৰহ্মদণ্ড ।
আৰ হাতে ধৰিয়া আছয় ছত্ৰদণ্ড ॥

ললিত বলিত অঙ্গ সৰ্ব্ব সুকুমাৰ।
শৰীৰৰ জ্যোতিক দেখন্তে চমৎকাৰ॥
যেন অগ্নি খণ্ড বাজ ভৈলা মূৰ্ত্তি ধৰি।
ঋত্বিজ আচাৰ্য্যে আগ বাঢ়িলা সাদৰি॥
বামনক দেখি বলি উত্ৰাৱল মন।
মাথাত কৰিয়া দিলা সুবৰ্ণ আসন॥
ৰাজাক আশংসি তাকে বসিলা মুৰাৰি।
আনো ঋষিগণক আসন দিলা পাৰি॥
বসিয়া পাতিলা পাছে বহল সমাজ।
বামনক দেখিয়া সানন্দ দৈত্যৰাজ॥
কৰ যোৰে প্ৰদক্ষিণ কৰি সাতবাৰ।
দণ্ডৱতে পৰিয়া কৰিলা নমস্কাৰ॥
উঠি পুনৰপি আপোনাৰ মেলি চুলি।
বামনৰ চৰণৰ মলচিলা ধূলি॥
সুবৰ্ণৰ পাত্ৰ যোগাইলন্ত বিন্ধ্যাৱলী।
বামনৰ পাদ পদ্ম পখালিলা বলি॥
ভৃঙ্গাৰ ধৰিয়া পটেশ্বৰী দেন্ত পানি।
অনেক ভকতি কৰিলন্ত দুয়ো প্ৰাণী॥
কৰিলা দৈত্যেন্দ্ৰ পাদোদকক সন্মান।
শিৰত ঢালিয়া ৰঙ্গে কৰিলন্ত স্নান॥
যিটো পাদোদক হৰে ধৰি আছে শিৰে।
সিটো জলে দৈত্যেন্দ্ৰে তিয়াইলা সশৰীৰে॥
কৃতকৃত্য হুয়া পাছে মহাৰাজ বলি।
বামনক নমিয়া কৰিলা কৃতাঞ্জলি॥
কুশলে কি ভৈল যজ্ঞশালাত প্ৰৱেশ।
কোন কৰ্ম্ম কৰোঁ আবে কৰিয়ো আদেশ॥
কি মতে কাঢ়িলা খোজ সুকোমল ভৰি।
কিবা আসি আছা সবে তপে মূৰ্ত্তি ধৰি॥
প্ৰাৰ্থিবাক আসি আছা জানিলোঁ ঈঙ্গিত।
যিবা লাগে বটু আবে খোজা ধন বিত্ত॥

সুবৰ্ণ ৰজত আনো অমূল্য ৰতন।
মাগা দেওঁ বিশিষ্ট বিপ্ৰৰ কন্যাগণ ॥
দাসী দাস গ্ৰাম্য দেশ ৰথ গজ বাজী।
খোজা মানে দিবো মোৰ অঙ্গীকাৰ আজি ॥
হেন শুনি কপট বামনে পাছে হাসি।
মাতন্ত বলিক চাই দশন প্ৰকাশি ॥
ধন্য ধন্য কুলৰ প্ৰদীপ দৈত্যৰাজ।
ভৈলো মহা সন্তুষ্ট তোমাৰ দেখি কাজ ॥
যাৰ পিতামহ ভৈল বৈষ্ণৱ প্ৰহ্লাদ।
একো কালে নাহি জানা তাহাৰ প্ৰমাদ ॥
মহাজ্ঞানী শুক্ৰ ঋষি যাৰ পুৰোহিত।
তাৰ কি হুইবেক আৰ নিদিবাৰ চিত্ত ॥
তোমাৰ বংশত নভৈলেক একোজন।
নিশৃক কুদাতা দুঃখী দৰিদ্ৰ কৃপণ ॥
সবে মহাবড়া সৰ্ব্বকালে যাৰ সুখ।
কদাচিতো মাগন্তাক নকৰে বিমুখ ॥
উপৰি বংশৰ কথা শুনা বলি ৰাই।
হিৰণাক্ষ হিৰণ্যকশিপু দুই ভাই ॥
স্বৰ্গত ভৈলন্ত ৰাজা ইন্দ্ৰক খেদাই।
হিৰণ্যাক্ষে ফুৰে পাছে পৃথিৱী কম্পাই ॥
কৰে গদা ধৰি যেন দিগ্‌গজ প্ৰবুধ।
সকলে পৃথিৱী খুজি নপাইলেক যুদ্ধ ॥
পাছে সাগৰত মাগিলেক যুদ্ধ দান।
দেখিয়া সাগৰ ভয়ে তৰেতৰিমান ॥
দৈত্যক বোলন্ত তোক বলে নোহো সম।
বৰাহ স্বৰূপে হৰি তোৰ হৈবে যম ॥
আনন্ত জলৰ হন্তে পৃথিৱী উদ্ধৰি।
যুদ্ধ লাগে যেবে তাঙ্ক ধাৱ শীঘ্ৰ কৰি ॥
হেন শুনি হিৰণ্যাক্ষে গদা গোট তুলি।
সাগৰক এড়ি ধাইল ৰৰাহক বুলি ॥

বৰাহো ধাইলেক পাছে পৃথিবীক থৈই।
দেখি দৈত্য কোবেক বৈসাল গদা লই ॥
বৰাহো দিলন্ত পাছে লাঠিৰ প্ৰহাৰ।
চৰৰতে গাল কৰিলেক ভিঙাকাৰ ॥
দুইক দুই পাছে ধৰিলেক মাল বন্ধে।
কৰে জড়াজড়ি কৰি ভৰি ভৰি চান্দে ॥
হাৰ ঘাৰ মাৰে কতো গোৰ ঘৰা কাতি।
প্ৰাণৰ শঙ্কট কতো দুইৰো মিলে আতি ॥
আছাৰন্ত বৰাহে দৈত্যক কুন্ত বুলি।
দানৱে আছাৰে মহা বৰাহক তুলি ॥
অনেক হাজাৰ যুগ নাহি ভঙ্গজয়।
দুইহানো যুদ্ধতে যাই জগতে প্ৰলয় ॥
মহা ছোটে বৰাহে দেখন্ত কুঁৱাকুঁই।
সমুখে নোৱাৰি ধৰিলন্ত পাছ হুই ॥
কঙ্কালত ধৰি তুলি পেলাইলা আক্ৰান্তে।
উপৰত উঠি ছিৰি পেলাইলেক দান্তে ॥
হিৰণ্যাক্ষ বীৰক মাৰিয়া কথমপি।
জিনিলোহোঁ নোবোলয় বৰাহে অদ্যাপি ॥
হিৰণ্যাক্ষ বীৰৰ মহিমা কি কহিবোঁ।
যাহাৰ প্ৰহাৰে হৰি বোলন্ত নিৰ্জীবোঁ ॥
আজিয়ো দুঃখাই গাৰ মহা পীড়া পাই।
শুনা যেন কৰিলে তাহাৰ জেষ্ঠ ভাই ॥
ভ্ৰাতৃ বধ শুনি পাছে হিৰণ্যকশিপু।
মাধৱত বিনে মোৰ আন নাহি ৰিপু ॥
কৰে শূল ধৰিয়া অসুৰ মহাৰাগি।
দিলেক লৰড় পাছে বৈকুণ্ঠক লাগি ॥
যুগান্তৰ যমে যেন ক্ৰোধে খেদি যাই।
অশেষ গৰ্জ্জন কৰি স্বৰ্গক কম্পাই ॥
হেন দেখি হৰি পাছে চিন্তন্ত উপাই।
ইটো ঘোৰ দৈত্যে পাইলে মোৰ ৰক্ষা নাই ॥

যৈকে যৈকে যাইবোঁ তৈকে তৈকে নিৰে যদি।
ইহাৰ হাতত নেড়াওঁ ব্ৰহ্মাণ্ডক ভেদি॥
প্ৰাণীগণে নেড়াই যেন যমৰাইৰ দায়।
দৈত্যৰ হাতত মোৰ ভৈল সেহি প্ৰায়॥
একোৱে প্ৰকাৰে আক নোৱাৰোহোঁ যুঝি।
পলাইবাক লাগি আৰ ঠায়ো নপাওঁ খুজি॥
পৰিলো নিশ্চয়ে মই দৈত্যৰ হাতত।
এহি বুলি নাৰায়ণে গুণন্ত মনত॥
কতো বেলি গুণিয়া উপায় পাইলা পাছে।
পলাইবাৰ ঠাই মোৰ ওচৰতে আছে॥
ময়া কৰি অসুৰৰ গৰ্ভতে লুকাওঁ।
ইটো অসুৰৰ হাতে তেবেসে এড়াওঁ॥
এহি বিমৰষি পাছে আথে বেথে হৰি।
ভৈল অণু প্ৰমাণ তেখনে মায়া কৰি॥
নাসিকাৰ পথে গৈয়া বায়ুৰ লগত।
লুকায়া থাকিলা হিৰণ্যৰ হৃদয়ত॥
হিৰণ্যকশিপু পাছে হাতে শূল ধৰি।
বৈকুণ্ঠত বিচাৰিলা বিতবিত কৰি॥
বিষ্ণুক নপায়া লাগ তেজিলা আটাশ।
স্বৰ্গ মৰ্ত্ত্য পাতালত লাগিলা তৰাস॥
ভূমিত পড়িল গৰ্ভিণীৰ গৰ্ভ খসি।
বিচাৰিলা পাছে সাতোখান স্বৰ্গ পশি॥
তৈতো যেবে মাধৱক নপাইলেক লাগ।
সাতো পৃথিবীত বিচাৰিলা মহাভাগ॥
বিষ্ণুক নপায়া পাছে দৈত্য বলীয়াৰ।
সাতো পাতালক পাছে কৰিলা বিচাৰ॥
পাতালত মাধৱক নপাইলন্ত ভেট।
হিৰণ্যকশিপু গুণে মাথা কৰি হেঠ॥
জল স্থল আকাশত বিচাৰিলো ফুৰি।
নপাইলোহোঁ লাগ কৈক গৈল ভ্ৰাতৃ বৈৰী॥

কৈতো ঠাই নপাই জানো মাধৱ ডৰিল।
নিশ্চয় জানিলোঁ মোৰ ভয়তে মৰিল ॥
যেবে জীলহন্তে কেন নপাইলোহো লাগ।
মৰা মাধৱক লাগি এড়িলোহো ৰাগ।
যারে জীরেমানে তারে কৰিবে কন্দল।
মৃত্যাকক হিংসা কৰিবাৰ কোন ফল ॥
এহি বুলি দৈত্যৰাজে নিবর্ত্তিলা পাছে।
হিৰণ্যকশিপু সম কোন বীৰ আছে ॥
কতেক কহিবোঁ তান মহিমা সম্বাদ।
যাৰ পুত্র ভৈল মহা বৈষ্ণৱ প্রহ্লাদ ॥
কি কহিবোঁ প্রহ্লাদৰ মহা যশ ৰাশি।
যাক ৰক্ষা কৰিলা আপুনি হৰি আসি।
বাপ খলে মাৰিলেক অনেক বিগুতি।
প্রাণান্তিকো নেড়িলেক হৰিত ভকতি ॥
যাহাৰ নির্ম্মল যশ জগত প্রখ্যাত।
তযু পিতা বিৰোচন তান্তে ভৈলা জাত ॥
মহাজ্ঞানী দেৱ দ্বিজ বিষ্ণুত ভকত।
যম সম পৰাক্রম বৈৰতো শকত ॥
যুদ্ধে নোরাৰিয়া তাঙ্ক পাছে দেৱগণ।
ব্রাহ্মণৰ বেশে গৈয়া ভৈলা উপসন্ন ॥
ছলে সত্য কৰাই পাছে মাগিলন্ত প্রাণ।
বিৰোচনে সত্যত প্রাণক দিলে দান ॥
তাহান তনয় তুমি ধর্ম্মত নিপুন।
মোৰ মুখে তোমাৰ বর্ণাইবো কতগুণ ॥
যাৰ যশে দানে পুণ্যে ব্যাপিল সংসাৰ।
কুলৰ কমল ফুল বংশৰ উদ্ধাৰ ॥
তোমাত বিমুখ নভৈলেক একো প্রাণী।
দাতা বুলি তোমাকেসে জগতে বখানি ॥
দশোদিশে যশ ৰাশি কৰিয়া প্রকট।
দৌলৰ উপৰে যেন তুমি ভৈলা ঘট ॥

মোৰ প্ৰয়োজন আবে শুনা ৰাজা তুমি ।
মাগো মই দিয়া মোক তিনি পদ ভূমি ॥
মোহোৰ ভৰিৰ জোখা কৰি দিয়া দান ।
এহিসে প্ৰাৰ্থনা কৰোঁ নলাগয় আন ॥
হেন শুনি হাসি বলি বুলিলা বচন ।
কিনো অল্প বুদ্ধি তুমি ব্ৰাহ্মণ নন্দন ॥
যতেক কহিলা মানে পণ্ডিতৰ মত ।
আপোন কাৰ্য্যত কেনে বুদ্ধি কৈলা হত ॥
মই সে ঈশ্বৰ মোত পৰে নাহি আন ।
সাতো দ্বীপা পৃথিবী দিবাক পাৰো দান ॥
প্ৰশংসা বচনে মোক আৰাধিয়া তুমি ।
কিসক খুজিলা অল্প তিনি পদ ভূমি ॥
যেন ভাগ্য ৰহিত দৰিদ্ৰ কোন জন ।
কুবেৰক পায়া সিতো খোজে খুদকণ ॥
ৰত্ন দ্বীপো পায়া যেন পাইলেক বিবুদ্ধি ।
বালিক নাৰত তোলে ৰত্নক নুশুধি ॥
সেহিমতে মোত তিনি পদ ভূমি খোজা ।
যিবা দিয়ে যিবা লয়ে দুইৰো মহালজ্জা ॥
একবাৰ মাগে মোক যিবা লাগ পাই ।
কৰো অদৰিদ্ৰ আউৰ নমাগে দুনাই ॥
আশা কৰি আইলা বটু মোহোৰ সমীপ ।
প্ৰাৰ্থিয়োক দিওঁ মই ইটো সাত দ্বীপ ॥
হেন শুনি হাস্য কৰি বদতি বামন ।
অজিজ্ঞাসি বলি কেনে বুলিলা বচন ॥
তিনিয়ো লোকত যত আছে ধান্য ধন ।
যত দিব্য নাৰী আছে সুন্দৰী প্ৰধান ॥
যত দিব্য ঘৰ বাড়ী বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ ।
সবেয়ো নুপুৰে মন এক লুভীয়াৰ ॥
পৃথু, গয় আদি কৰি ৰাজা অপৰ্য্যন্ত ।
অৰ্থৰ তৃষ্ণাৰ কেহোঁ নপাইলেক অন্ত ॥

সপ্ত দ্বীপা পৃথিৱী কৰিলা অধিকাৰ।
তথাপি তৃষ্ণাৰ কেহোঁ নপাইলেক পাৰ॥
ইন্দ্ৰিয়ক দমি যিটো নকৰে আক্ৰোশ।
সি সি মহা সুখী যিটো অল্পতে সন্তোষ॥
অসন্তুষ্ট প্ৰাণীৰ নখণ্ডে মন দুঃখ।
ত্ৰৈলোক্যৰ লক্ষ্মী পাইলে নাহি তাৰ সুখ॥
যেহি পাৱে তাতে মহা তুষ্ট হোৱে মন।
তেবেসে বিপ্ৰৰ তেজ বাঢ়ে অনুক্ষণ॥
অসন্তোষে সমস্তে তেজক কৰে ঠাই।
যেন জল পড়ি অগ্নি নিৰ্ব্বাণক পাই॥
হেন জানি ৰাজা মই এড়িলোঁ আক্ৰোশ।
তিনি পদ ভূমি পাইলে মোহোৰ সন্তোষ॥
এতেকে কৃতাৰ্থ মোক নলাগয় আন।
প্ৰতিজ্ঞাক সাম্ফলি সত্বৰে দিয়া দান॥
হেন শুনি হাসি বলি দিলন্ত উত্তৰ।
দৰিদ্ৰৰ মুখে কিবা আসিবে বিস্তৰ॥
সংসাৰৰ সুখত বঞ্চিত ভৈলা তুমি।
লৈয়োক বামন বটু তিনি পদ ভূমি॥
ডাকি বলি মহাদৈক বোলে জল আন।
সঞ্জি হাতে উৎসৰ্গি বটুক দেওঁ দান॥
শুনিকন্ত বামন সাক্ষাতে দেৱ হৰি।
বামন স্বৰূপে আসি আছে ছদ্ম কৰি॥
এহি বুলি বলি তিল কুশ লৈলা তুলি।
শুক্ৰে নিষেধিলা অৰে ৰহ ৰহ বুলি॥
কাক দান দিবে চাস ভৈলি সৰ্ব্বনাশ।
কপটী বটুৰ ৰলি আটা নতু পাস॥
কশ্যপত হন্তে অদিতিত ভৈলা আসি।
দেৱৰ সাধিবে কাৰ্য্য দৈত্যক বিনাশি॥
নজানি কৰিলি বলি দিবে অঙ্গীকাৰ।
আপুনি চিন্তিলি আপোনাৰ মহামাৰ॥

তোমাৰ ঐশ্বৰ্য্য যশ আয়ু শ্ৰীমান।
আজি কাঢ়ি বামনে ইন্দ্ৰক দিবে দান ॥
ত্ৰৈলোক্য লৈবন্ত কাঢ়ি তিনি পদ ছলে।
হেন জান বলি তই গৈলি ৰসাতলে ॥
দানৱ কুলকো দিলি বিপদ দুৰ্ঘোৰ।
খাইবে খুটিবাক কিছু নথাকিলে তোৰ ॥
সকলে সৰ্ব্বস্ব দিয়া বিষ্ণুক সম্প্ৰতি।
জীবি কেন মতে তই কহ দৈত্যপতি ॥
তিনি পদ দান তোৰ নহৈবে সাম্ফল।
একভৰি জুৰিবে পৃথিবী ৰসাতল ॥
আঙ্ক পদে স্বৰ্গক লঙ্ঘিবে লক্ষ্মীপতি।
তৃতীয় পদৰ পাছে কেনে হৈব গতি ॥
তুমিয়া নেদেস যদি পতিশ্ৰুত দান।
নিশ্চয়ে কহিলো হুইবে নৰকত থান ॥
যিবা দিবি তাহাৰো নপাইবি একো পুণ্য।
কি কাম কৰিলি বলিৰাই মনে গুণ ॥
যিটো দান কৰন্তে বৃত্তিৰ হোৱে ছেদ।
কিছু পুণ্য নাহি মিছা মাত্ৰ পাৱে খেদ ॥
জীবিকা থাকিলে পাই সবে সদ কৰ্ম্ম।
প্ৰতিদিনে সিজে দান তপ যজ্ঞ ধৰ্ম্ম ॥
শুনিয়োক বলি যেন শাস্ত্ৰৰ বিহিত।
পাঞ্চ ভাগ কৰি বিভাগিবে নিজ বিত্ত ॥
ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম যশ পুত্ৰৰ নিদানে।
তেবেসে থাকিবে পাই সুখে সৰ্ব্ব স্থানে ॥
সুৰতি বিবাহ প্ৰাণ শঙ্কটৰ ত্ৰাসে।
গো ব্ৰাহ্মণৰ অৰ্থে সৰ্ব্বস্ব বিনাশে ॥
এতেকতে মিছা মাতিলেও নাহি পাপ।
হেন জানি অঙ্গীকাৰ এড়া বলি বাপ ॥
আসিয়া আছন্ত হৰি ছলিবাক লাগি।
ত্ৰৈলক্যক লৈবন্ত কপট কৰি মাগি ॥

নিদিবি বিষ্ণুক দান বলি হেন জানি।
কপটীক কপট কৰিলে নাহি হানি ॥
তই যেবে জীবে লাগে উপায় হেন গুণ।
আত্মাঘাত নকৰ মোহোৰ বুদ্ধি শুন ॥
নষ্ট নৌক দৈত্যকুল নেদ হৃদিখেদ।
আমাসাক নামাৰ নকৰ আশাছেদ ॥
আগ পাছ চিনাই আনো বুলিলা বিস্তৰ।
চক্ষু পকাই শুক্রক চাহন্ত দামোদৰ ॥
নাই শ্রুতি শুক্রৰ নচান্ত মাথা তুলি।
যজমান নষ্ট ভৈল বুড়িল সমূলি ॥
শুনিয়োক এক মনে সবে সভাসদ।
পাতকৰ যম দূত ভাগৱত পদ ॥
ভণিলা শঙ্কৰে যাব বৈকুণ্ঠত কাম।
আন কথা এড়ি সবে বোলা ৰাম ৰাম ॥

উদ্ধৱ সংবাদ।

পদ।

শুক নিবদতি শুনিয়োক পৰীক্ষিত।
কেশৱৰ শুনি বাক্য বচন অমৃত ॥
ভৈলা অতি প্রীতি পাই গাৱত চেতন।
তুনাই উদ্ধৱ কথা সোধে গোপীগণ ॥
গোবিন্দৰ বাৰ্ত্তা কহ বান্ধৱ উদ্ধৱ।
মথুৰাত কুশলে কি আছন্ত মাধৱ ॥
চিৰকালে পাইলা পিতা মাতাৰ সমীপ।
অতি আনন্দিত যদুকুলৰ প্রদীপ ॥
যাদৱ বংশৰ বৈৰী কংস দুৰাচাৰ।
সসৈন্য মৰিল কিনো আনন্দ আমাৰ ॥

সম্প্রতি কৃতার্থ ভৈলা কৃষ্ণ কৃপাময়।
তাক শুনি কৰে আতি আনন্দ হৃদয়॥
কেহোঁ গোপী বোলে মোত কহিয়ো উদ্ধৱ।
কৰিছিলা যিটো প্রীতি আমাত মাধৱ॥
মথুৰা নগৰি এবে যিটো প্রীতি দেখি।
কৃষ্ণক অৰ্চ্চন্ত স্নেহে কটাক্ষে নিৰখি॥
আউৰ গোপী বোলে সখী একো নজানস।
একে কৃষ্ণ জানন্ত বিশেষ ৰতিৰস॥
মথুৰা নগৰি সিটে শুনি মাত বোল।
হেন কি জানয় কৃষ্ণ নহিবন্ত ভোল॥
কতো গোপী বোলে কাৰ্য্য নাই ই কথাত।
কৈয়ো যিবা সোধো সাধু উদ্ধৱ তোমাত॥
অভাগিনী কুলক্ষণী যেন গোপীঝাক।
পৰস্ত্রীৰ মধ্যে কিবা সোধন্ত আমাক॥
যেন যেন ক্রীড়া কেলি কৰিলা বনত।
সি কি কথা পৰে আউৰ কৃষ্ণৰ মনত॥
কহিয়ো উদ্ধৱ তুমি মুখ্য হৰি দাস।
কতো গোপী সোধে তেজি দীর্ঘ যে নিশ্বাস॥
কদাচিত কেশৱ স্মৰন্ত সিটো ৰাতি।
কুমুদ সুহৃদ চন্দ্রে সুশোভিত আতি॥
বাজে আতি চৰণে নূপুৰ কণ ঝুন।
আমি বেড়ি গাইলো সেই গোবিন্দৰ গুণ॥
আমাৰ কণ্ঠত কৃষ্ণে ধৰি বাহু মেলি।
কৰিলন্ত যিটো বিপৰীত ৰাসকেলি॥
কেহোঁ বোলে ইটো বৃন্দাবনক স্মৰন্তে।
কৃপাময় ভকতৰ গতি ভগৱন্তে॥
আৰ কি দেখিবোঁ তাৰ অৰুণ চৰণ।
এহি বুলি তব্ধি থাকে বৰ্ণাই বচন॥
বহি যায় নেত্রৰ লোতক সৰসৰি।
কৃষ্ণ পদ পঙ্কজক থাকে মনে ধৰি॥

কেহোঁ গোপী বোলে কহ বান্ধৱ উদ্ধৱ।
ব্রজক আসিব আৰ প্ৰাণৰ বান্ধৱ॥
পৰি আছো আমি আতি বিৰহৰ জুই।
আমাক জীয়াইবা তুনাই কৃষ্ণ কৰে ছুই॥
জুড়াইবন্ত প্ৰাণ পুনু মধুৰ বচনে।
ইন্দ্ৰ যেন জীবন্ত বনক বৰিষণে॥
কতো গোপী বোলে সখি তইসে অবুদ্ধি।
উদ্ধৱক ই কথা কিসক লাগি সুধি॥
নাসিলেক পুৰিতলে কংস ৰাইক ডৰে।
গোকুলত তাতে সে বঞ্চিলা নন্দ ঘৰে॥
সিটো শত্ৰু মাৰি তান ৰাজ্যভাৰ পাই।
কিসক আসিব আৰ ঐক যদুৰাই॥
ভৈলা অতি প্ৰীতি পাই সুহৃদ বান্ধৱ।
অনেক ৰাজাৰ কন্যা বিহাইলা মাধৱ॥
আউৰ সিটো কৃষ্ণৰ আমাত কোন কাজ।
সুমৰিবে কিসক ব্ৰজক যদুৰাজ॥
কতো পৰমাৰ্থ গোপী বুলিলা উত্তৰ।
পূৰ্ণ কাম কৃষ্ণ জানা জগত ঈশ্বৰ॥
আমি বনবাসী এবে ৰাজ কন্যাগণ।
লক্ষীৰ স্বামীৰ তাত কিবা প্ৰয়োজন॥
কৃষ্ণক পাইবাৰ আশা নঘটে আমাত।
তথাপি আকুল চিত্ত কি কৰিবো আত॥
নাহিকে পৰম সুখ নিৰাশাত পৰ।
হেন শুনি আউৰ গোপী দিলন্ত উত্তৰ॥
নিৰাশা পৰম সুখ কহিছে পিঙ্গলা।
আক আমি ভাল জানো সব গোপবালা॥
তথাপি কৃষ্ণৰ আশা এৰন নযাই।
আউৰ গোপী বোলে সখি শুনা অভিপ্ৰাই॥
নাহিকে লক্ষীত কিঞ্চিতেকো ইচ্ছা যাৰ।
শুশুচন্ত লক্ষী দেৱি তথাপি হিয়াৰ॥

যাৰ যশে সংসাৰক উচ্ছাদ সৰ্ব্বথা।
হেনো নো কৃষ্ণৰ কোনে নুশুনিবে কথা ॥
আউৰ গোপী বোলে মোৰ শুনিও সম্মত।
পাসৰি থাকন্তে দুখ নুগুচে মনত ॥
তথাপিতো পাসৰিবে কৃষ্ণক নপাই।
সুমৰাই বৃন্দাবন দুনাই দুনাই ॥
এহিটো যমুনা নদী গিৰি গোবৰ্দ্ধন।
আমাসমে এথাত ক্রিড়িলা নাৰায়ণ ॥
ইহাক দেখন্তে অতিশয় তনু তাৱে।
পুনু পুনু কেশৱক মনে সুমৰাৱে ॥
গোধূলি প্রভাত শুনি বংশীৰ নিস্বান।
ধেনু সব দেখি আতি ফুটি যায় প্রাণ ॥
আকে ছড়াই ফুৰিলন্ত ভকত বান্ধৱ।
সুমৰন্তে দহে মন আমাৰ উদ্ধৱ ॥
খোজ সব পৰি আছে কৃষ্ণৰ ভৰিৰ।
তাক দেখি দশগুণে দগধ শৰীৰ ॥
ধ্বজ বজ্র পঙ্কজ অঙ্কুশে অলঙ্কৃত।
সম্বৰণ নজাই আউৰ তাক দেখি চিত্ত ॥
তাঙ্ক লাগি তুমি সব যি মত আকুল।
তোমাসাক লাগি কৃষ্ণ তেনয় ব্যাকুল ॥
ভকতৰ বশ্য হৰি জানিবা নিশ্চয়।
তোমাসাৰ দুখে দুখী জানা কৃপাময় ॥
আপোনাত কৰি ভকতত দয়াবৰ।
কৃষ্ণক অল্পতে পাইবা চিত্ত কৰা দৃঢ় ॥
কি কহিবো তোমাসাৰ ভাগ্যক সম্প্রতি।
বিৰহতে এতমান সাধিলা ভকতি ॥
অনেক জনমে যাক যোগীয়ে নপাৰে।
হেন মাধৱক সবে পূজা প্রেম ভাৱে ॥
এৰিলাহা পতি পুত্র স্নেহ বিপৰীত।
কৃষ্ণতে অৰ্পিলা নিৰন্তৰে প্রাণ-চিত্ত ॥

মিলিলে সুভাগ্য ভৈলা বিধাতা প্রসন্ন।
হেন লাভ ভকতৰ দেখিলো চৰণ ॥
উদ্ধৱৰ প্রবোধে জুৰাইলা গোপীগণ।
এৰাই বিৰহ তাপ ভৈলা সুস্থ মন ॥
এহি গোটা বিষ্ণু এহি আতমা আমাৰ।
হেন বুলি উদ্ধৱক কৰিলে সৎকাৰ ॥
গন্ধ পুষ্প ধূপ দীপ নানা উপহাৰে।
পূজিলেক উদ্ধৱক অনেক সম্ভাৰে ॥
গোপীৰ গুচায়া ক্লেশ মুখ্য হৰিদাস।
ব্রজত বসিলা পাছে কতিপয় মাস ॥
লীলা কথা কৃষ্ণৰ কহিলা সৰ্ব্বদায়।
থাকিলন্ত গোকুলৰ আনন্দ বঢ়ায় ॥
ৰাতি দিনে গোপীগণে নেৰে সন্নিহিত।
আনন্দে উদ্ধৱে কন্ত কৃষ্ণৰ চৰিত ॥
যত দিন হৰিদাস আছিল ব্রজত।
ক্ষণ প্রায় গৈলা গোপী সবৰ মনত ॥
বৈষ্ণৱৰ আলাপত মোহ ভৈলা হীন।
কৃষ্ণৰ কথাত নজানিল ৰাতি দিন ॥
বিকসিত বৃন্দাবন গিৰি গোবৰ্দ্ধন।
কালিন্দী নদীক দেখি অতি অনুপাম ॥
সুমৰন্তে কৃষ্ণক ভ্রমন্তে হৰিদাস।
হৃদয়ত হন্ত হৰি চৰণ প্রকাশ ॥
আনন্দে গোপীকা গণে কৃষ্ণ গুণ গাৱে।
ঝৰে নয়নৰ নীৰ অতি প্রেম ভাৱে ॥
পুলকিত তনু কতো মকমকি কান্দে।
হেৰা পাইলোঁ বুলি কৃষ্ণ কতো গলে বান্ধে ॥
কৃষ্ণ গ্রাহে ধৰে কতো গোপীৰ হৃদয়।
তৰধ নয়নে থাকে দেখি কৃষ্ণময় ॥
কৃষ্ণ কৃষ্ণ বুলি কতো কৃষ্ণক সুমৰে।
মই কৃষ্ণ বুলি কতো কৃষ্ণ লীলা কৰে ॥

কতো গোপী কৃষ্ণৰ চৰণ মনে ছুই ।
পৰি আছে নির্ভয় আনন্দ মৌন হুই ॥
ধাৰায়ে বহয় নয়নৰ নীৰ ঝৰি ।
আনন্দ মূর্ত্তিক হৃদয়ত থাকে ধৰি ॥
পৰম ভক্তিত সর্ব্ব তনু পুলকিত ।
কৃষ্ণতে অর্পিলা নিৰন্তৰে প্ৰাণচিত ॥
কৃষ্ণকেসে লাগিয়া বিহ্বল কৰে মন ।
নাহিকে কাহাৰো সিটো গাৰত চেতন ॥
গোপী সকলৰ হেন ভকতি উত্তম ।
দেখিয়া উদ্ধৱে পাইলা প্ৰীতিক পৰম ॥
প্ৰত্যেকে যে পৰি কৰিলন্ত নমস্কাৰ ।
পৰম বিস্ময়ে প্ৰসংশিলা বাৰে বাৰ ॥
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে শুনা সভাসদ ।
জানা হৰি ভকতিসে পৰম সম্পদ ॥
ইন্দ্ৰ ব্ৰহ্মা পদতো কালৰ নেবাই হাত ।
হৰি ভকতিসে তৰি যম যাতনাত ॥
মায়াৰ ৰচনা পুত্ৰ দাৰা ধন জন ।
সব পৰি হৰি ধৰা কৃষ্ণৰ চৰণ ॥
কেতিক্ষণে মিলে আসি দুর্ঘোৰ মৰণ ।
হৰি গুণ নাম কৰা শ্ৰৱন কীর্ত্তন ॥
কলি যুগে আউৰ আত পৰে গতি নাই ।
বুঝিয়ো শাস্ত্ৰৰ মৰ্ম্ম যুগ ধৰ্ম্ম চাই ॥
জানিবা কলিসে চাৰিযুগ মধ্যে সাৰ ।
শ্ৰৱণ কীর্ত্তনে তৰা দূর্ঘোৰ সংসাৰ ॥
সত্যাদিৰ লোক কৰে মনত বাঞ্ছিত ।
কৈসানি নো জন্ম আমি লভিবো কলিত ॥
হৰি গুণ নাম কৰি শ্ৰৱণ কীর্ত্তন ।
অৱশ্যে হৈবোহো ভাই হৰি পৰায়ন ॥
হেন কলি যুগত দুর্লভ নৰতনু ।
এক কোটি কল্প অনন্তৰে নপাই পুনু ॥

কৃষ্ণৰ কৃপাত আসি লভিলা সম্প্ৰতি।
জানিয়া কৃষ্ণত কৰা একান্ত ভকতি॥
পৰম বান্ধৱ মাধৱৰ নাম গুণ।
শ্ৰৱণ মাত্ৰকে পাই জগতৰ পুণ্য॥
পাপে আসি বেড়য় এৰিলে হৰিনাম।
হেন জানি সদায় ঘুষিও ৰাম ৰাম॥

ছবি।

পৰম ভকত গোপী, সবাকো প্ৰণামি পাছে,
ৰথানন্ত উদ্ধৱ মহন্ত।
এহিসে গোপীকাগণ, সফল ধৰিলা জন্ম,
তুৰ্লভ ভাৰতবৰিষত॥
জগতেৰ অন্তৰ্য্যামী, ঈশ্বৰ পুৰুষ হৰি,
চৰাচৰে সেৱে যাৰ পাৱ।
ইটো গোপ বন্ধু গণে, তাহান্ত একান্ত মনে,
পাইলেক পৰম প্ৰেম ভাৱ॥
এহিটো ভকত বাঞ্ছো, যতেক ভকত আমি,
আন যত জীৱন্ত মুকুত।
ব্ৰহ্মাৰ তুৰ্লভ ভাৱ, ইটো গোপীগণে পাইলা,
কিনো ভৈলা পৰম অদ্ভুত॥
জানিলো ব্ৰাহ্মণ জন্ম, হৈবেক নলাগে তাৰ,
যিটো কৃষ্ণ কথাত ৰসিক।
যৈতে তৈতে হোক জন্ম, সি সি জন সৰ্ব্বোত্তম,
যাৰ শ্ৰদ্ধা হৰি ভকতিক॥
জাতি কুলাচাৰ ধৰ্ম্ম, কোন কাৰ্য্য সাধিবেক,
জ্ঞানে কেন কাৰ্য্যত শকত। *
অজ্ঞানী অজাতি পাপী, কৃষ্ণক ভজোক যিবা,
তাৰ হৈব পৰম মহত্ব॥

একে গোপী স্ত্রী জাতি, আৰু ব্যভিচাৰী আতি,
সদায় বনত ভ্রমে মাত্র ।
আশ্চৰ্য্য দেখোঁহোঁ কিনো, এসম্বো কৃষ্ণৰ পুনু,
পৰম ভক্তিৰ ভৈলা পাত্র ॥
জানিলো পাপীও নিতে, ভজোক একান্ত চিত্তে,
শ্রৱণ কীৰ্ত্তন অনুক্ষণে ।
এতেকতে পাৰে পাৰ, পৰম কল্যাণ তাৰ,
সাক্ষাত সাধন্ত নাৰায়ণে ॥
কৃষ্ণৰ ভকতি আতি, নচাৰে আচাৰ আতি,
জগতৰে মহা হিতকৰ ।
যেন অমৃতক পাইলে, যেই সেই মতে খাইলে,
সবে হয় অজৰ অমৰ ॥
ৰাস-ক্রীড়া উৎসৱ, কৃষ্ণ দেৱ আনন্দত,
কণ্ঠত ধৰন্ত বাহু মেলি ।
অত্যন্ত অপূৰ্ব্ব যিটো, প্রসাদ পাইলেক গোপী,
কেশৱে কৰন্ত ৰাসকেলী ॥
পৰম পদ্মিনী যত, দেৱৰো সুন্দৰী সৱ,
কটাক্ষ চক্ষুৰে নতুদেখে ।
বক্ষঃস্থলে থাকি লক্ষ্মী, নপান্ত প্রসাদ সিটো,
সামান্য নাৰীক কোনে লেখে ॥
আছোক গোপীৰ ভাগ্য, কতেক বৰ্ণাইবো মুখে,
মোহোৰ বাঞ্ছনি এহিমানে ।
গোপীৰ চৰণ ৰেণু, যিতো কুলৰন্তে পাৰে,
এহি মহা বৃন্দাবন স্থানে ॥
ইহাৰ মাজত মজি, একত্রয় হও যেবে,
*তেৰেতো মোহোৰ বৰ ভাগ ।
পৰম ভকত ইটো, গোপ বধূ সমস্তৰ,
সদাই ধূলিক পাইবো লাগ ॥

ইটো গোপী তেজিলেক, দুস্ত্যেজ্য স্ৰজনা বহু,
আৰু একো ধৰ্ম্মক নচাৰে।
এৰি আন মনোৰথ, কৃষ্ণৰ ভকতি পথ,
ধৰিলেক মহা শুদ্ধ ভাৱে॥
যাহাক চাৰিয়ো বেদে, বিচাৰন্ত অবিচ্ছেদে,
তথাপিতো নতু পাৰে লাগ।
হেন প্ৰেম ভকতিত, সদায় মজিলা চিত্ত,
এসম্বাৰ কিনো ভৈলা ভাগ॥
যিটো কৃষ্ণ চৰণক, মহা যোগেশ্বৰো সব,
মনেও নপান্ত পূজি যাক।
লক্ষ্মী দেৱী কোলে ধৰি, অনেক ভকতি কৰি,
সদায় মৰ্দ্দন্ত হাতে তাক॥
ৰাসক্ৰীড়া উৎসৱত, হেন পদ পঙ্কজত,
গোপী সবে অৰ্পিয়া মনত।
এৰাইলেক তাপচয়, ভৈলা মহা মহোদয়,
কি কহিবোঁ ভাগ্যৰ মহত্ত্ব॥
তাসম্বাৰ মহিমাক, সুমৰন্তে উদ্ধৱৰ,
মনত আনন্দ গৈলা চৰি।
কৃতাঞ্জলি কৰি হৰি, দাস বুলিবাক লৈলা,
দণ্ডৱতে পৃথিবীত পৰি॥
নন্দৰ ব্ৰজৰ স্ত্ৰীৰ, চৰণ ৰেণুক হেৰা,
কৰো মই সদায় বন্দন।
যাৰ হৰি গুণ গীতে, পৱিত্ৰ কৰিলা নিতে,
নিস্তাৰিলা ই তিনি ভুবন॥

হৰিশ্চন্দ্ৰ উপাখ্যান ।

পদ ।

জৈমিনিৰ আগে পক্ষীগণ নিগদতি ।
ঋষিক যাইবাৰ দেখি উঠিলা নৃপতি ॥
শৈব্যায়ো বসিলা কুমৰক কোলে ধৰি ।
চিন্তন্ত বসিয়া ৰাজা ঋষিক সুমৰি ॥
আজি ঋষি শাপত সবংশে যাইবো তল ।
কৈক যাইবো কি কৰিবো হৃদয় বিকল ॥
শুনি একো কৰিবাক নোৱাৰন্ত থিৰ ।
দেখি মহাদই হুনাই বোলে ধীৰ ধীৰ ॥
এভো হেন কৰা প্ৰভু মোৰ বাক্য ধৰা ।
শাপ অগনিত পৰি বিপাঙ্গে নমৰা ॥
মোক বিকিয়োক হিয়া কৰিয়োক থিৰ ।
দক্ষিণাক শুদ্ধি হাত এড়ায়ো ঋষিৰ ॥
হেন শুনি ৰাজা আতি ভৈলন্ত বিতত ।
কাদন্তে লোতক নাসে যেন কাষ্ঠৰত ॥
শৈব্যাক বোলন্ত ৰাঙ্কে কৰা মোৰ বাক ।
পৰম নিৰ্দ্দয় হুয়া বিকিবো তোমাক ॥
মহাক্ৰূৰ পাপীজনো নাচৰে ইয়াক ।
তাহাত অধম হৈয়া বিকিবো তোমাক ॥
কেন মতে কণ্ঠৰ বজাইবো হেন বাণী ।
হেন বুলি তৈৰ উঠি গৈলা তিনি প্ৰাণী ॥
ভাৰ্য্যায়ে সহিতে গৈলা নগৰৰ মাজে ।
বেঢ়ি বেঢ়ি তাসম্বাক সোধে সামৰাজে ॥
কোন দেশী তোমৰা উত্তম তিনি প্ৰাণী ।
কুম্মৰক দেখি দুগ্ধ লাড়ু দেই আনি ॥
নৃপতি বোলন্ত শুনা নগৰীয়া লোক ।
পৰম ঘাতুক মই সুশুধিবা মোক ॥

ৰাক্ষস পিশাচ যত সবাতো অধম।
পৃথিবীত মহাপাপী নাহি মোৰ সম॥
ভাৰ্য্যাক বিকিবে আসি আছো আগবাঢ়ি।
আহাৰ নিমিত্তে প্ৰাণ যান্তে আছো ছাৰি॥
দাসী ভাৱে লৱা যেবে আছে প্ৰয়োজন।
ঝান্তে বোলা যেবে মোত আছয় চেতন॥
এক বৃদ্ধ ব্ৰাহ্মণ আসিল হেন শুনি।
জকমক দশন মাটিত লাগে ভুণি॥
চৰাচৰ ফোঁট জকমক কৰে কেশ।
অতি বৃদ্ধ ব্ৰাহ্মণ চলন্তে লাস বেশ॥
গাৰ ভৰি হাত সিটো আচাৰন্তে আসি।
নৃপতিক বোলন্ত বিকস কোন দাসী॥
মই লইবো কিনি দাসী যত লাগে ধন।
কত পাইলে দিবি কহ স্বৰূপ বচন॥
নগৰৰ দ্ৰব্য আমি গ্ৰাহক কৰাওঁ।
নানাবিধ বস্তু যত ঘৰে বসি পাওঁ॥
দুখ পাইবে লাগি কিছু নকৰিয়ো শঙ্কা।
ঘৰত পড়িয়া আছে লক্ষ কোটি টঙ্কা॥
একেখানি ভাৰ্য্যা মোৰ অতি সুকুমাৰী।
প্ৰাণ সম আমাৰ প্ৰথম বিহা-নাৰী॥
কৰ্ম্ম কৰিবাক নেদো দুখ পাইবে ডৰে।
পানী আনি আপুনি ৰন্ধন কৰো ঘৰে॥
তোৰ ভাৰ্য্যা দেখো এই স্বভাৱে সুখিৰ।
কৰ্ম্মত কুশল হৈবে সুদৃঢ় শৰীৰ॥
এইক দাসী পাইলে ভাল পাইবে ব্ৰাহ্মণী।
যেন লাগে লইবি ধন মই নিবো কিনি॥
ব্ৰাহ্মণৰ শুনি বজ্ৰ সমান বচন।
মহাদুখে নৃপতিৰ বিদাৰিলা মন॥
মাতিবাক নপাৰিয়া ৰাজা সেই টালে।
গোৰ কটা গাছ যেন পড়িল নিঢালে॥

উঠি কিবা লইবি বুলি ব্ৰাহ্মণে মাতন্ত।
অচেতন ভৈল ৰাজা নেদন্ত সিদ্ধান্ত ॥
কণ্ঠৰ নোলাই মাত বিহ্বল পৰাই।
তবধ নয়নে ৰাজা থাকিলন্ত চাই ॥
হেন দেখি দ্বিজৰ কুপিত ভৈল মন।
আপোন গান্তিৰ শোলকাই আনে ধন ॥
ৰাজাৰ গাৰৰ বাকলিত বান্ধি থৈলা।
উঠ অৰে দাসী বুলি মাতিবাক লৈলা ॥
শৈব্যায়ে বোলন্ত বৈয়ো খানিতেক লাগি।
স্বামীক মাতিয়া যাওঁ ই জন্মক লাগি ॥
প্ৰাণনাথ এবে দেখা দেখি আজি যাই।
পৰিচ্ছেদা কৰি খানিতেক থাকো চাই ॥
হেন শুনি খঙ্গাইলে ব্ৰাহ্মণ অহঙ্কাৰী।
কোলাৰ শিশুক ধৰি লৈ যান্ত আজুৰি ॥
কৈৰ স্বামী পাইলি বুলি কিল মাৰে ধৰি।
বাম হাতে চুলে ধৰি লৈ যান্ত আজুৰি ॥
মহাদই বোলে গুৰু এৰা এৰা মোক।
চক্ষু গোট মেলি চাওঁ ৰোহিতাশ্ব পোক ॥
মাৱৰ পুত্ৰৰ দেখা দেখি আজি যাই।
চাওঁ মই নেত্ৰ ভৰি স্নেহৰ পুতাই ॥
ভৈলা কুলক্ষণী আজি ব্ৰাহ্মণৰ দাসী।
তই ৰাজকুমৰ নুছুবি মোক আসি ॥
এহি বুলি আৰ্ত্তৰাৱে কৰন্ত ক্ৰন্দন।
মাৱৰ বচন শুনি ৰাজাৰ নন্দন ॥
মাৱ মাৱ বুলি খেদি গৈলা পুত্ৰখানি।
দেখি বৃদ্ধ ব্ৰাহ্মণে মাৰিলে লাঠি হানি ॥
আইস বুলি তথাপি চাপিল আসি পাশ।
মাৱক সাবটি ধৰি পাৰন্ত আটাস ॥
হেন দেখি মহাদই কৰন্ত কাতৰ।
নমাৰা নমাৰা গুৰু মৰিবে কুমৰ ॥

চৰণত ধৰো গুৰু হুয়োক প্রসন্ন।
কুমৰকো কিনি লৈয়ো দিয়ো কিছু ধন ॥
কর্ম্ম কৰিবাক নোৱাৰিবো পুত্র বিনা।
সন্তাপতে মৰিবো মিছাতে মোক কিনা ॥
হেন জানি মার পুত্র একেলগে কিনা।
নোৱাৰো ৰাখিবে প্রাণ ৰোহিতাশ্ব বিনা ॥
হেন শুনি ব্রাহ্মণৰ পালটিল মন।
ৰাজাক বোলন্ত লোৱা পুত্র বিকি ধন ॥
যাই লগ লাগি পাশ নেৰয় মারৰ।
ধর্ম্ম ব্যরহাৰে ধন পাস দুইহন্তৰ ॥
এহি বুলি দুইৰ ধন কৰি এক ঠাই।
বাকলি বস্ত্রত নিয়া বান্ধিল দঢ়াই ॥
মার পুত্র দুইক নেই এক ঠাইতে বান্ধি।
পাছত কোবান্ত দ্বিজে দুয়ো যান্ত কান্দি ॥
কতি হৈয়া পড়িয়া আছন্ত ৰাজা চাই।
আগত বান্ধিয়া ভার্য্যা পুত্র লৈয়া যাই ॥
কৰন্ত ক্রন্দন পৃথিবীত পৰে লুটি !
কিবা চাই আছো প্রাণ কেনে নযাই ফুটি ॥
হা পুত্র ভার্য্যা বুলি হিয়ে হানে মুঠি।
ঢাত ঢাত মাটিত পৰন্ত উঠি উঠি ॥
হৃদয়ৰ মাংস কাটি কোনে লৈয়া যায়।
কৰন্ত ক্রন্দন তাসম্বাক চাই চাই ॥
হৰি হৰি পুত্র সূর্য্যবংশে ভৈলা জাত।
সুকোমল শৰীৰ সুন্দৰ ভৰি হাত ॥
তয়ো গৈলি বিক্রয় জীৱন ধিক ধিক।
আউৰ কিবা দেখিয়াছো প্রাণ নজাই কিক ॥
হা প্রাণেশ্বৰী হা হা ৰোহিতাশ্ব পুত্র।
তোমাসাক বান্ধি নেই কৈৰ যমদূত ॥
হেনয় অৱস্থা ভৈল মোৰ কর্ম্ম ফলে।
জীৱো কিক লাগি আৰে যাওঁ ৰসাতলে ॥

এহিমতে কান্দি কান্দি ৰাজা আছে চাই।
মহাদৈৰ্ক পুত্ৰ সমে দুইকো লইয়া যাই ॥
বৃক্ষ গৃহ তাসম্বাৰ আঁৰ যেবে ভৈলা।
তুনাই পৃথিবীত পৰি মূৰ্চ্ছাগত হৈলা ॥
সেহি সময়ত বিশ্বামিত্ৰ পাইল আসি।
উঠ উঠ ৰাজা বুলি দিলন্ত উকাশি ॥
কিবা ধন পায়া আছা দিয়োক সম্প্ৰতি।
শুনি চকমক কৰি উঠিলা নৃপতি ॥
ভাৰ্য্যা পুত্ৰ বিকি ধন পায়া আছে যত।
তুপলি মেলিয়া দিলে ঋষিৰ হাতত ॥
অল্প ধন দেখি ঋষি সন্তোষ নভৈল।
শীঘ্ৰ উঠি নৃপতিক বুলিবে লাগিল ॥
শুন অবে পাপীষ্ঠ অধম কুলাঙ্গাৰ।
এহি মানে অনুৰূপ দক্ষিণা আমাৰ ॥
ঋষি হেন বুলি তই আমাক নগণি।
ক্ষুধাতুৰ জনে যাচ ভাতৰ পোতনি ॥
এহি ধন পাই তোক কৰিবোহো ক্ষমা।
আজি মোৰ দেখ কেন তপৰ মহিমা ॥
লৈয়ো তেবে দেখ তেবে মোৰ ব্ৰহ্মবল।
ঘোৰ চণ্ড শাপে সবে বংশ যাইবি তল ॥
হেন শুনি হৰিশ্চন্দ্ৰ তৰতৰি মনে।
ভাৰ্য্যা পুত্ৰ বিকিধন পাইলো এহি মানে ॥
দিবে আৰু কিছু মোৰ নাহিকে সম্পত্তি।
এতিক্ষণে ইতো ধন লৈয়ো মহামতি ॥
বিশ্বামিত্ৰে বোলে আৰু নকৰিবা হেলা।
এভো আছে দিবসৰ প্ৰহৰেক বেলা ॥
এয়ো বেলি থানি থাকিবোহো বাট চাই।
আৰু কিছু নবকিবি মোক মহাৰাই ॥
এহি বুলি কপিস্নত বান্ধি লৈলা ধন।
কোপ মনে বিশ্বামিত্ৰ কৰিলা গমন ॥

চিন্তা ভয়ে ৰাজাৰ দগধ ভৈল মন।
শ্রুতি জ্ঞান নাই আৰ হৰিল চেতন ॥
দুখৰ উপৰি দুখ পাইলা মহাৰাই।
শৰীৰত মহাচিন্তা অগনি উধাই ॥
নেদেখো উপায় আৰু আবেসে মৰণ।
বিশ্বামিত্র সাগৰত নভৈল তৰণ ॥
গুণি গান্থি আন একো নেদেখো প্রকাৰ।
আপোনাক বিকি সুজো আপোনাৰ ধাৰ ॥
এহিমতে কতোক্ষণ দঢ়াই আপোনাক।
অধোমুখ হৈয়া ৰাজা দিলা দীর্ঘ ডাক ॥
আপোনাক বিকো হেৰা যাৰ আছে মন।
ভৃত্য কৰি কিনি লোৱা আনি দিয়া ধন ॥
যাৱে নতু আসি হোৱে সূর্য্য অস্তাগত।
সত্বৰে বোলাহা আসি মোহোৰ আগত ॥
এহি বুলি বাৰে বাৰে ডাকন্ত ভূপাল।
শুনি ভয়ঙ্কৰ এক আসিল চণ্ডাল ॥
যেন অঙ্গাৰৰ বর্ণ জ্বলে কলেৱৰ।
অন্ধকূপ যেন জ্বলে নাসিকা বিবৰ ॥
ডাঙ্গৰ দুগোটা চক্ষু দেখি ভয়ঙ্কৰ।
বিকট দশন ৰাজা অগ্রে অগ্রসৰ ॥
ফাল্গুণৰ বায়ু যেন নাকৰ বতাস।
ওলমিছে পেট যেন বড় মৌৰ বাঁস ॥
মেঘৰ গর্জ্জন যেন মুখত শুনি মাত।
ভেঙ্গুৰা তেঙ্গুৰ থুলন্তৰ ভৰি হাত ॥
তাম্র বর্ণ গোফ দাড়ি লোহা অলঙ্কাৰ।
হাতে জাঠি ধৰি যেন ৰাক্ষস আকাৰ ॥
অনেক চণ্ডালগণে বেড়ি আছে তাক।
মই কিনিবোহো বুলি মাতিলা ৰাজাক ॥
কত ধন লাগে তোক কহ মূল দৰ।
কিবা অল্প লাগে কিবা লাগয় বিস্তৰ ॥

ঢলো পড়ো কৰে আতি মত্ত আছে লাগি।
অনুস্তৱ কৰি নৃপতিক মাতে ৰাগি॥
কীল কীল কৰি উন্মত হুয়া হাসে।
ভেল ভেল কৰিয়া মন্তৰ গন্ধ আসে॥
হেন দেখি ৰাজা দিলা নাকত কাপোড়।
তোৰা কোন জাতি বুলি সোধে নৃপবৰ॥
কিবা নাম তোমাৰ সত্বৰে কহিয়োক।
চণ্ডাল বদতি তই কিবা সোধ মোক॥
জাতিত চণ্ডাল থাকো প্ৰবীৰ পুৰত।
বঙ্কবধক নামে মই প্ৰক্ষাত লোকত॥
মৃতকৰ বস্ত্ৰ মানে মোৰ অধিকাৰ।
শুনি নৃপতিৰ ভৈল হৃদয় বিদাৰ॥
ৰাজায়ে বোলন্ত তই উলটিয়া যাস।
প্ৰাণান্তিকে নহো মই চণ্ডালৰ দাস॥
শাপ অগনিত মৰো সেই মোৰ ভাল।
কোননো পাপীষ্ঠে হইবে চিতনি চণ্ডাল॥
সেহি সময়ত বিশ্বামিত্ৰ পাইলা আসি।
তবধ নয়নে ক্ৰোধ দণ্ডক উল্লাসি॥
ৰাজাক বোলন্ত অৰে শুন মহীপাল।
দিবেক বিস্তৰ ধন গৃহস্থ চণ্ডাল॥
পাইবো মই বহুধন চণ্ডালে যদি কিনে।
অল্পসে দিবেক ধন কিনিলে সচ্ছনে॥
হেন জানি চণ্ডালৰ যাইয়ো বিক্ৰয়।
মোৰ যেবে শাপক তোহোৰ আছে ভয়॥

ৰমায়ণ—উত্তৰা কাণ্ড।

আত অনন্তৰে যেন মিলিল অৱস্থা।
শুনা সবে একমনে ৰামায়ণ কথা॥
আছন্ত ৰাঘৱ যেবে দিব্য সভাপাতি।
আনন্ত সীতাক বাল্মীকিয়ে বুলি আতি॥

ঋষিৰ বচন দেৱী বাধিবে নপাৰি।
ধীৰে ধীৰে চলি যান্ত জনক জীয়াৰী॥
আগ ভৈলা বাল্মীকি পাচত যান্ত সীতা।
লাজে অপমানে মাৱ তনু শঙ্কোচিতা॥

শিলিখা বোলোৱা বস্ত্রে অঙ্গ ঢাকি ঘূৰি।
আগক নবাঢ়ে ভৰি নেন্ত সে আজুৰি॥
লাজ অপমানে যেন গাৱতে লুকান্তি।
ঋষিৰ আক্রোশে সমাজ্যাক লাগি যান্তি॥

লৱনু পুতলী যেন সুকোমল কাই।
প্রত্যেক ভৰিত যেন ৰুধিৰ বজাই॥
মহা পতিব্রতা সীতা শান্তী সুচৰিতা।
অধো মুখে যান্ত চলি নচাই একো ভিতা॥

আনে আসি দেখন্তে মাৱৰ বৰ লজ্জা।
আসন্ত জানকী জানি উভতিল প্রজা॥
সমস্তৰে আনন্দ আকুল ভৈল চিত্ত।
লৱৰই নৰ নাৰী সীতাক দেখিত॥

অন্তেস পুৰত যত আছিল সুন্দৰী।
ভৈলা বাজ সবে কৌশল্যাক আগ কৰি॥
অসংখ্য সীতাৰ দাসী ৰঙ্গে যান্ত চলি।
পুছাইল আমাৰ সবে আসন্ত গোসানী॥

উক্কক মুক্কক কৰি যাই নৰবৰন্তে।
থিৱয়ে শুইল গৈ সীতাক দেখন্তে॥
কান্দে নৰ নাৰী অৱস্থাক চাই চাই।
নয়নৰ নীৰ ধাৰসাৰে বহি যাই॥

হৰি হৰি জগত জননী শান্তী আই।
তোমাৰ কৰিলে বিধি হেন সে বিলাই॥
কিয় জীওঁ জানকীৰ দেখি হেন দুখ।
কান্দে হুম হুমি প্ৰজা হুয়া অধোমুখ॥

কণ্ঠৰ নোলাই বাক্য শোকে গদ গদ।
চলৈ নৰ নাৰী দুই সাৰি নিশবদ॥
অতিশয় দহে দেহা দেৱীৰ দুখত।
হাত কোত মাত্ৰ শুনি লোকৰ মুখত॥

কাহাকো নচান্ত সীতা শান্তী মাথা তুলি।
চৰি যাই অধিকে হিয়াৰ গুলগুলি॥
কাকো একো ভাল মন্দ নেদন্ত সিদ্ধান্ত।
মহা দুখে অধোমুখে মাৰ চলি যান্ত॥

অমৃত মথন্তে যেন লক্ষ্মী উপজিলা।
বিষ্ণুক বৰিবে পিতৃ সহিতে লৰিলা॥
বাল্মীকিৰ পাচত তেহুয় মত সীতা
লাসে লাসে চলন্ত ৰামৰ বিবাহিতা॥

নেৰৈ নৰ নাৰী আউৰ জানকীৰ পাচ।
কতোক্ষণে পাইলা গৈয়া সমজ্যাৰ কাব॥
বাল্মীকি সহিতে উঠিলন্ত সভাশালা।
মেৰুত উদিত যেন চন্দ্ৰমাৰ কলা॥

বাল্মীকিক দেখি আসনৰ উঠি ৰাম।
কৰিলা সাদৰে জানু পাৰিয়া প্ৰণাম॥
ঋষিয়ো উচ্চৰি বেদমন্ত্ৰ তুলি নাদ।
ৰাঘৱক দিলন্ত তুলসী আশীৰ্ব্বাদ॥

ৰামে নম্র ভাবে লৈলা দুয়ো হাত পাতি।
থাকিলন্ত সীতা পাচে হুয়া এক কাতি॥
মাথাত ওহ্নণি লাজে চাপৰায়া মাথ।
বাল্মীকি বোলন্ত বাপ শুনা ৰঘুনাথ॥

বশিষ্ঠ প্রমুখ্যে আছা সবে সামাজিক।
ৰামৰ চৰণে আনি দিলোঁ জানকীক॥
যেনে তেনে আনিলো প্রবোধ বুলি বাক।
যেন লাগে দিয়ো আবে পৰীক্ষা সীতাক॥

মহা পতিব্রতা সতী জনক জীয়াৰী।
কিঞ্চিতেকো আন্ত ছিদ্র নপাইবা বিচাৰি॥
পৰম নিষ্পাপ দেহা দেখি হৰে পাপ।
মিছাত কলঙ্ক আঙ্ক দিয়া হৃদি তাপ॥

স্বপনত আন নাই ৰাঘৱত পৰে।
হেন নতো শুনো শান্তী ত্রৈলোক্য ভিতৰে॥
উৰ্দ্ধ বাহু কৰি বোলোঁ শুনিয়ো সমাজে।
কৰিবো শপত আজি জানকীৰ কাজে॥

কৌটি জন্মে যতেক কৰিলোঁ সদকৰ্ম্ম।
ইয়ো জন্মে যত আচৰিলোঁ তপ ধৰ্ম্ম॥
ধৰি অছো ব্রত যিবা কৰি কায় কষ্ট।
সীতা দোষী হন্ত যেবে সিয়ো হৱে নষ্ট॥

সত্য কৰি আবে বোলোঁ সামাজিকে শুন।
মোৰ উৰ্দ্ধ পুৰুষে কৰিলে যিতো পুণ্য॥
কৰিলোঁ স্বকৃতি পিতৃ দেৱতাক তুষি।
সিয়ো নষ্ট হোৱে যেৱে সীতা হন্ত দোষী॥

তপৰ প্রভাৱে জানো ভূত ভবিষ্যত।
মোত আৰ কৰন্তা নাহিকে ত্রৈলোক্যত*॥
কহিলো স্বৰূপ ৰাম আগত তোমাৰ।
যেন লাগে কৰঁা আবে আপুনি বিচাৰ॥

হেন শুনি জয় জয় কৰন্ত সমাজে।
ধন্য ধন্য শাস্ত্ৰী সীতা দেৱ বাদ্য বাজে॥
আকাশৰ পৰা পুষ্প বৰিষিলা মাথে।
কৰযোৰে ঋষিক বুলিলা ৰঘুনাথে॥

মই তো জানো শাস্ত্ৰী সীতা পৰম নিষ্পাপ।
দুৰ্জ্জনৰ অপবাদে দেওঁ হৃদি তাপ॥
সম্বৰিবো সীতা তেবে সভাৰ সম্মতে।
লঙ্কেক পৰীক্ষা ভৈল তোমাৰ শপতে॥

ত্ৰিজগতে জানিলে সীতাত শঙ্কা নাই।
আবে সবে দুষ্টৰে পৰিল মুখে ছাই॥
এহি বুলি আপুনি আসন দিলা পাৰি।
বসিলন্ত বাল্মীকি ঋষিৰ গৈয়া সাৰি॥

ৰামে দেখিলন্ত পাছে জানকীৰ ক্লেশ।
শিলিখা বোলোৱা বস্ত্ৰ তাপসীৰ বেশ॥
ফল মূল আহাৰে শৰীৰ কৃশ আতি।
দেখি হৃদি দগধ তৰধ ৰঘুপতি॥

অৱস্থা দেখিয়া আসে উভতি ক্ৰন্দন।
ধৈৰ্য্যে ধৰিলন্ত তাক কৌশল্যা নন্দন॥
বহয় লোতক নয়নৰ ঝৰ ঝৰি।
আথাকে মোচন্ত তাক হাতে বস্ত্ৰ ধৰি

কান্দন্ত সমাজে দেখি সীতাৰ নিকাৰ।
দেৱ ঋষি লোকে সবে কৰে হাহাকাৰ॥
কত নো এড়াইলে মাৱ মৰণৰ ঘাট।
ৰামৰ সীতাৰ আবে খণ্ডিত ললাট॥

এহি বুলি সবে লোকে কৰৈ কণাকণি।
স্থম্ব হৈয়া পাছে ৰঘুবংশ শিৰোমণি॥

সীতাৰ ক্ৰোধ আৰু পাতাল প্ৰৱেশ।

জানকীক স্নেহে ভৰতক লাগি চাইল।
বসিবাক লাগি ৰত্ন আসন বহুৱাইল ॥
তিনিয়ো দেৱৰে আসি বুলিলা বিনয়।
নবৈসন্ত সীতা শোকে দগধ হৃদয় ॥

কৌশল্যা প্ৰভৃতি শাশু সকলে বৃত্তান্ত।
আউৰ কাকো মাথা তুলি নেদন্ত সিদ্ধান্ত ॥
লাজে অপমানে যেন হৃদয় বিদাৰে।
বহয়ে লোতক দুয়ো নয়নৰ ধাৰে ॥

জাজ্বল্য সমান কোপে চিত্ত নোহে শান্ত।
ঘনে ঘনে কটাক্ষে ৰামক লাগি চান্ত ॥
স্নেহে জানকীক নিৰখন্ত ৰঘুনাথ।
সীতাৰ কটাক্ষ দেখি চাপৰান্ত মাথ ॥

ভয়ে লাজে জানকীক চাহিবে নোৱাৰি।
থাকিলা সঙ্কোচ ভাৱে বাঘৰ মুৰাৰী ॥
দুখ সব সুমৰি জ্বলিল আতি সতী।
সি বেলা সীতাক নাহি চাহিবে শকতি ॥

মহা শোকে কোপে আতি কমলমান কায়।
জাজ্বল্য সমান অগনিৰ শিখা প্ৰায় ॥
অন্তৰ্গতে ৰামৰ মিলিল মহা ভয়।
দেখি সমজ্যাৰ ভৈল পৰম বিস্ময় ॥

সীতাৰ দেখিয়া হেন ক্ৰোধৰ আক্ৰান্তি।
ৰামক কৰন্ত জোনো শাপি ভস্ম শান্তী ॥
আজি জোনো জগতৰে মিলান্ত প্ৰলয়।
কাম্পে ভৰতৰি দেৱ ঋষিৰ হৃদয় ॥

নমাতি আছিলা দেৱী দুই দণ্ড মানে।
আৰকত আখি মুখ কোপ অপমানে॥
ৰামৰ ভিতিকি পিঠি দিয়া ক্রুদ্ধ ভাৱে।
চায় সমজ্যাক লাজ এৰি জগমাৱে॥

বুলিবে লাগিলা অতি চিত্ত অসন্তোষ।
কথা শুনি সমাজে আমাক দিবা দোষ॥
সবাতে বিদিত মোৰ ৰাম যেন স্বামী।
সেৱকিনী প্রায় আন বিবাহিতা আমি॥

বাপ আনে পঠাইলে গৈলেক বনবাস।
কৰিলো লগতে চৌধ বৰিষ নির্ব্বাস॥
একেশ্বৰী নাৰী মই নোহো স্বতন্তৰী।
নোৱাৰিলে ৰাখিবে ৰাৱণে নিলে হৰি॥

চাহিলোঁ লঙ্কাতে অপমানে মৰিবাক।
গৈই এই হনুমন্তে বাধিলে আমাক॥
প্রাণ ৰাখি আছিলোঁ স্বামীক বাট চাই।
ৰাৱণক মাৰি মোক আনিলে দুনাই॥

কৰিলা পৰীক্ষা ৰামে পেলাই অগনিত।
তথাপি নভৈল শান্ত ৰাঘৱৰ চিত্ত॥
বুলিলা বুজাই আসি পাছে বাপ জনে।
তেবে সে আমাক সম্বৰিলা শুদ্ধ মনে॥

এক চিত্তে কৰিলোহো আহাঙ্কেসে সেৱ।
মইতো জানো স্বামী সি পৰম মোৰ দেৱ॥
স্বামী তপ জপ যজ্ঞ স্বামী যোগ ধ্যান।
স্বপনে সচিতে মই নিচিন্তিলো আন॥

তথাপি আমাত আন চিত্ত বিহৰিল।
চুমাঁতে কামোৰ যেন অলগাত কিল॥
ছুষ্টে দিলে অপযশ তাতে আন ত্রাস।
ছলে নিয়া দিয়ালেক আমাক নির্ব্বাস॥

দেখা দেখা ইতো কেনে স্বামীৰ মৰ্য্যাদ।
কিসক কৰিলে এত মান ছল বাদ॥
যেবে লাগে এৰিবে আগতে এৰা মোক।
গৰ্ভতে মাৰিবে চাইলা দুই গুটি পোক॥

স্বামীৰ কহন্তে গুণ শৰীৰ দগধ।
নৈবেক খোজিলা তিনি মা পোৰ বধ॥
গৰ্ভে সমে মোক মাৰি বাক শ্ৰদ্ধা ভৈল।
কৰিবেক বাকী আউৰ ৰামৰ নৰৈল॥

সবে বোলে এনুৱা ৰামক ভাল ভাল।
মইতো জানো মোৰ ৰামেসে যমকাল॥
স্বামী হেন নিদাৰুণ কৈত আছা শুনি।
চাইবো আউৰ আন মই মুখ কিবা গুণি॥

এহি বুলি জানকী কান্দন্ত মকমকি।
শোকানলে হিয়াৰ নোগুচে ভাকাভকি॥
নয়নৰ লোতক ধাৰায়ে যায় বহি।
অধো মুখে কতোক্ষণে আছিলন্ত ৰহি॥

একো মতে নোৱাৰা কৰিবে চিত্ত থিৰ।
নিশবদ লোক শোক দেখি গোসানীৰ॥
সবে বোলে আজি একো মিলিবে প্ৰমাদ।
চৰন্তেসে যাই শান্তী সীতাৰ বিষাদ॥

ধ্যান দিলে হৰৈ আখৈ ৰামৰ মুখত।
বন্দিবে লাগিলা দেৱী দুঃসহ দুখত॥
ৰাঘৱক চাই কোপে কটাক্ষে নিৰিখি।
বোলন্ত এৰিলা মোক তুমি কিবা দেখি॥

জানাহা তেজিবা কিয় সম্বৰিলা আগে।
পূৰ্ব্বতে মৰিলো দুই যেন যুৱাই ভাগে॥
কিনো ৰাম স্বামী মোৰ পুৰুষ দাৰুণ।
নুস্থমৰিলাহা একো দিবসৰ গুণ॥

কাষ্ঠতে ফৰিল বজ্রে বান্ধিলেক হিয়া।
দুৰ্জ্জনৰ বোলতে নিৰ্ব্বাস মোক দিয়া॥
কোন শত্রু তোমাৰ কৰিলোঁ কিবা হানি।
কৰিলা এনুৱা উগ্র দণ্ড কিবা জানি॥

ছল বাদে দিলা নিয়া নিৰ্বাসক বনে।
অকস্মিতে তেজে যেন ভাৰ্য্যাক তেন্টনে॥
ৰাক্ষসতো ধিক ইতো তোমাৰ কুমতি।
নাই একো তিলো তিৰী বধ পাপ ভীতি॥

তোমাৰ উপৰি বংশ আছিল যতেক।
কোন্না কোনে কৰিলেক এনুৱা পাতেক॥
বিনা অপৰাধত কৰিলা হেন শাস্তি।
সংসাৰ ঘুৰিলে ইতো মোৰ কুখিয়াতি॥

জগততে মোৰ আউৰ নুবুলিবে ভাল।
কৰিলেক অনাদোষে ৰামে কি নিকাল॥
আউৰ কি কৰিবে লাগি অনাইলা ইবাৰ।
যেন পোৰা গাত ঘষা সনিয়া আমাৰ॥

বন মানুষক আনি দেখুৱা সভাক।
কত নো বিগুতি মাৰা মৰাক আমাক॥
এভু তবে তোমাৰ নুপুৰে মনোৰথ।
একে জুই মৰোঁ আৰু পিপলীৰ পথ॥

বোলাইবো তোমাৰ আৰু ঘৰৰ ঘৰণী।
তেবে মোত পৰে নাই নাৰী নিলাজিনী॥
জনক ৰাজাৰ মই স্নেহৰ জীয়াৰী।
দশৰথ নৃপতিৰ প্ৰথম বোহাৰী॥

তুমি ৰাম ৰাজাৰ আমি সি মহাদৈ।
হেনঁতো আমাৰ হেন কৰিলা বিলাই॥
এহি বুলি মহামৰ্ম্মে গোসানী জানকী।
পৃথিবীত পৰিয়া কান্দন্ত মকামাকি॥

সীতাৰ সন্তাপে দেৱস্তাৰো মৰ্ম্মচৰে।
হুমাহুমি কান্দে লোক লোতক নিগৰে॥
কোপে অপমানে আতি চিত্ত নুহি থিৰ।
হিয়াত পশিল শাল নোলাই গোসানীৰ॥

বুলিবে লাগিলা তুনাই মনত অসুখ।
আউৰ ইতো স্বামী ৰাঘৱৰ নচাওঁ মুখ॥
পৃথিবীক কাতৰ কৰন্ত যোৰ হাতে।
তুমি মোৰ মার জন্ম লভিলোঁ তোমাতে॥

আউৰ যেন নুশুনোঁ ৰামৰ ইতো নাওঁ।
ফাট দিয়া বসুমতী পাতালে লুকাওঁ॥
স্বৰূপত শাস্ত্ৰী পুণ্য যেবে আছোঁ ৰাখি।
চন্দ্ৰ সূৰ্য্য বায়ু বসুমতী হৈবা সাখি॥

ৰামৰ পাৱত জানা মোৰ চিত্ত ভাঠ।
ঝাণ্টে দিয়া বাট তেবে মার দিয়া ফাট॥
হওঁ যেবে আমি পতিব্ৰতা নিৰঙ্কুশ।
ৰাম বিনে আন যেবে নজানো পুৰুষ॥

গুচোক আমাৰ ইটো কলঙ্ক ললাট।
পাতালত পশোঁ বসুমতী মেলা ফাট॥
কায় বাক্য মনে যেবে ৰামক আৰাধোঁ।
স্বপনতো ৰাম বিনে আনক নসাধো॥

তেবে বসুমতী মোক ঝাণ্টে দিয়া বাট।
নচাওঁ মানৱৰ মুখ মার মেলা ফাট॥
কৰিলোঁ সদৃঢ় চিত্তে ৰামকেসে সেৱ।
স্বামী ব্যতিৰেকে নজানিলোঁ আন দেৱ॥

তথাপি এমুৰা মোৰ মিলিল ললাট।
ৰাঘৱৰ মুখ নচাওঁ মার মেলা ফাট॥
বিগুতি বিগুতি ৰামে মাতিৰন্ত মোক।
আউৰ মই নথাকো নথাকো ইটো লোক॥

লাগিল বৈৰাগ্য মনে মিলিল বিচাট ।
দিয়া দিয়া দিয়া বসুমতী ঝাপ্টে বাট ॥
দিলে তিনি বাৰ ৰাম ৰামৰ বল্লভা ।
টল বল কৰি কম্পিবাক লৈলা সভা ॥

ঠাৎকাৰ শবদে মেদিনী দিলা ফাট ।
উঠিল সুবৰ্ণময় সিংহাসন খাট ॥
চিকিমিকি কৰে আতি ৰত্নৰ জেউতি ।
সীতাক সাদৰে জোগাইলন্ত বসুমতী ॥

চাৰি নাগ কন্যা ধৰি আছে চতুৰ্ভিতি ।
অদ্ভুত দেখিয়া সবে সমাজে বিশ্ৰুতি ॥
হনুমন্ত আদি কৰি যত কপি বল ।
কি ভৈল বুলিয়া সবে হৃদয় বিকল ॥

তধা ভৈল ভৰত লক্ষণ শত্ৰুঘণ ।
ৰামৰ গাৱত আউৰ নাহিকে চেতন ॥
শুনা সৰ্ব্বজন ঐত কেদিন জীৱন ।
মিছা ধন জন জানি তেজিয়ো যতন ॥

ৰামৰ সীতাৰ কেনে দুঃখ তাক দেখা ।
ইটো গৃহ বাস সামান্যৰ কোন লেখা ॥
হেন জানি হৰি ভকতিক কৰা সাৰ ।
তেবেসে তৰিবে পাৰি সংসাৰ নিকাৰ ॥

কাৰ কেতিক্ষণ পৰা মিলয় মৰণ ।
বোলা ৰাম ৰাম চিন্তা কৃষ্ণৰ চৰণ ॥

পাছে পৃথিবীৰ আদৰ দেখিয়া,
ত্বৰিতে উঠিলা সতী ।
ব্ৰহ্মা আদি কৰি সকলো দেৱক,
একত্ৰে কৰিলা নতি ॥

বশিষ্ঠ প্ৰমুখ্যে ঋষিক নমিলা,
জানু পাৰি এক ঠাই।
কৰি কৃতাঞ্জলি বুলিবে লাগিলা,
সীতা উপৰক চাই॥
জন্মে জন্মে হৈবা জনকেসে বাপ,
সাধো মই পৰবাসু।
দশৰথ ৰাজা হুইবন্ত শ্বশুৰ,
কৌশল্যা হুইবন্ত শ্বাশু॥
দুখৰ সহায় ভালুক বানৰ,
হুইব পুত্ৰ সমসৰ।
ভৰত লক্ষণ বীৰ শত্ৰুঘণ,
তিনি সি হুইবা দেৱৰ॥
স্বপনে সচিতে আন নবাঞ্ছোহোঁ,
ৰামে সে হুইবন্ত পতি।
তাহান এহি সে দুখানি চৰণ,
জন্মে জন্মে হুইবে গতি॥
হুইবেক তনয় মহা সুভনয়,
এহি লৱ কুশ দুই।
হেনয় কলঙ্ক কদৰ্থনা জোনো,
আউৰ দুনাই মোৰ সুই॥
নমি কৌশল্যাক বুলিলা কাৰুণ্য,
যি ভৈল মোৰ কপাল।
দুই গুটি পুত্ৰক সম্পিলো গোসানী,
কৰিবাহা প্ৰতিপাল॥
আমাত সম্প্ৰাত নাহিকে ৰামৰ,
পুত্ৰত কমন কাজ।
আছোক পালিব পুত্ৰ বুলিবাকো,
ৰামৰ লাগিব লাজ॥

কুশক লৱক গলত বান্ধিয়া,
কান্দিলন্ত সীতা শোকে ।
তোমাসাক বৰ কৰিতে নপাইলোঁ,
দৈবে দণ্ডিলেক মোকে ॥
অল্পতে তোমাক কৰিলোঁ ছিগুৱা,
হেন সে মই অভাগী ।
তিনি মা পোৰ ভৈল দেখা দেখি,
আজি ই জন্মক লাগি ॥
দুয়ো ভায়েৰে কন্দল নকৰিবা,
একত্রে বঞ্চিবা কাল ।
মোক লাগি পুতাই চিন্তা নকৰিবা,
যি ভৈলা মোৰ কপাল ॥
তোমসাৰ দুখ দুৰ্গতি লৈ যাওঁ,
জীয়া মোৰ লৈয়া আয়ু ।
কুলক্ষণী সীতা পাতালে চলিলোঁ,
পৰিছেদা মোক চাউ ॥
এহি বুলি মকা মকি কান্দিলন্ত,
পুত্র দুইৰ ধৰি গলে ।
ক্ষেনেকে সন্ধুকি আখি মুখ পাছে,
মুচিলা বস্ত্র অঞ্চলে ॥
চিত্ত দৃঢ় কৰি জানকী গোসানী,
ভৈলা শোকে মোহে হীন ।
পৰম সাদৰে কৰিলা ৰামক,
তিনিবাৰ প্রদক্ষিণ ॥
চৰণৰ ধূলি মলচিলা চুলি,
বুলিলা পাছে প্রণামি ।
আবে প্রভু ৰাজ্য ভুঞ্জিয়োক সুখে,
যাওঁ পাতালক আমি ॥

হৃদয় খেদত যি কিছু বুলিলোঁ,
ই দোষ ক্ষমা আমাক।
তোমাৰ চৰণ সেবিবে নপাইলোঁ,
মোৰে সে কৰ্ম্ম বিপাক ॥
তুমি হেন স্বামী ভৈলোহো বঞ্চিত,
কোন বা পাপৰ ফলে।
এহি বুলি আউৰ মাতিবে নোৱাৰি,
কৰিল চক্ষু ছলছলে ॥
গদ গদ বাক্যে বোলন্ত থাকিয়ো,
কৰিলোঁ প্ৰভু মেলানি।
দিব্য সিংহাসনে চড়িলন্ত গৈয়া,
কান্দন্ত সীতা গোসানী ॥
বসুমতী আসি আশ্বাসি সাবতি,
বুলিলা মধুৰ বাক।
গন্ধে পুষ্পে ধুনে পূজিলা প্ৰদীপে,
যত নাগনাৰী জাক ॥
নাগ লোক ছানি জয় বাদ্য বাৱে,
দুন্দুভি ধ্বনি আস্ফাল।
শিৰত সুৰভি পুষ্প বৰিষিল,
পশিলা সীতা পাতাল ॥
পতি পুত্ৰ সব সুহৃদ তেজিলা,
পৰম বৈৰাগ্য মনে।
যেন চন্দ্ৰকলা মেঘতে লুকাইল,
সীতা শান্তী তাৰক্ষণে ॥
ৰামক বিচুই হিয়ে জ্বালে জুই,
সীতা পাতালক গৈলা।
দেখি অন্তৰীক্ষ ধাতু ৰাম চন্দ্ৰ,
বিশ্ৰুতি বিহ্বল ভৈলা ॥

সিংহাসনত পৰি মূৰ্চ্ছা গৈলা,
শোকতে দেখি আন্ধাৰ।
ৰামক ধৰিয়া কান্দে আৰ্ত্তৰাৱে,
সীতাৰ দুই কুমাৰ॥
দেখিয়া অদ্ভুত যত সামাজিক,
কাৰো নাহি মাত বোল।
ৰামৰ বিলাই শিশু দুইক চাই,
কৰে হাহাকাৰ বোল॥
দেৱ ঋষি সবে সন্তাপে কান্দন্ত,
ধৰিতে চিত্ত নপাৰি।
ভালুক বানৰ কান্দে নিৰন্তৰ,
মাটিত পাৰি লোতাৰি॥
ভৰত লক্ষণ বীৰ শত্রুঘণ,
ভূমিত পৰিলা কান্দি।
কৌশল্যা প্ৰমুখো মূঠি হানৈ হিয়ে,
সীতা বুলি ৰাৱ বান্ধি॥
ইহেন পুত্ৰক কি মতে তেজিলি,
বজ্ৰে বান্ধিলেক হিয়া।
গাৱে জুই জ্বালি মাৱ কৈক গৈলি,
এতিক্ষণে দেখা দিয়া॥
সেৱকিনী যত সীতাৰ শোকত,
কান্দে পাৰি লোটালটি।
পাইল স্বৰ্গলোক ক্ৰন্দনৰ সিতো,
তুম্বুল ৰোলক উঠি॥
শুনা সভাসদ ৰামায়ণ পদ,
দুখ গৃহ বাস দেখা।
ৰামৰ সীতাৰ এমুৱা বিপাক,
সামান্যৰ কোন লেখা॥

কাল সৰ্পে গিলে কৈত মৃত্যু মিলে,
তাহাৰ নাহিকে থিত।
ৰাম নাম বিনে নিস্তাৰ নাহিকে,
ছুৰ্ঘোৰ ইতো কলিত॥
ভাৰত ভূমিত লভি নৰ তনু,
আক ব্যৰ্থ কৰা কিক।
মূঢ় জনে যেন নজানি বিকই,
কাচৰ মোলে মাণিক॥
হেন অনুমানি চিন্তা চক্ৰপাণি,
অনাদৰি আন কাম।
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে ৰচিলা শঙ্কৰে,
ডাকি বোলা ৰাম ৰাম॥

কৃষ্ণ গুণমালা।

ঘোষা হৰি হৰি ৰাম।
হৰি ৰাম ৰাম॥

পদ।

নমো লক্ষ্মীপতি, অগতিৰ গতি।
চৰণে সম্প্ৰতি, কৰিলো প্ৰণতি॥
গুণ চিন্তামণি, সংসাৰ তৰণী।
পাপৰ অগনি, ঘুষিয়োক চনি॥
ইটো বিত্তোপন, ধৰ্ম্ম সনাতন।
আকেসে কীৰ্ত্তন, কৰে সাধুজন॥
শুনিয়ো দশম, অতি নিৰুপম।
কৃষ্ণৰ পৰম, জনম কৰম॥
দৈত্যে ভিড়িলা, ভাৰে পীড়িলা।
ছুঃখ সাক্ষী দিলা, পৃথিবী কান্দিলা॥

ব্ৰহ্মায়ে প্ৰাৰ্থন্তে, আসি ভগৱন্তে।
জন্মিলা স্থলন্তে, দৈৱকীত হন্তে ॥
অদ্ভুত বালক, কুটিল অলক।
ৰত্নৰ তিলক, শোভে কপোলক ॥
হসিত বয়ন, কমল নয়ন।
ৰুচিৰ দশন, পীত বসন ॥
কিৰীটি কুণ্ডল, কৰে ঝলমল।
কৌস্তুভে উজ্জ্বল, শোভে কণ্ঠুগল ॥
হস্ত চাৰি খান, অতি বিতোপন।
কেয়ুৰ কঙ্কণ, প্ৰকাশে ভূষণ ॥
ৰহল হৃদয়, বনমালাতয়।
পড়ি গুঞ্জৰয়, ভ্ৰমৰে ৰঞ্জয় ॥
ৰতনে ৰচিত, মেখলা কটিত।
পাটভুনি পীত, লোটয় মাটীত ॥
উৰু কৰী কৰ, জঙ্ঘা মনোহৰ।
কনক ৰত্নৰ, ৰঞ্জিত হোড়ৰ ॥
চৰণ-পল্লৱ, পদ্ম অভিনৱ।
নূপুৰৰ ৰৱ, শুনন্তি উৎসৱ ॥
অঙ্গুলিৰ পান্তি, নখচন্দ্ৰ কান্তি।
দেখি খণ্ডে ভ্ৰান্তি, তাপ উপসান্তি ॥
ৰঙ্গা পদতলে, অঙ্কুশ কমলে।
চিহ্ন সকলে, অতিশয় জ্বলে ॥
জগতৰ তাত, আছন্ত তথাত।
চাৰি অস্ত্ৰ হাত, প্ৰকাশে সাক্ষাত ॥
দেখি দুয়ো প্ৰাণী, এন্তে চক্ৰ পাণী।
মনে অনুমানি, বোলে স্তুতি বাণী ॥
কৃষ্ণে কথা কৈলা শিশুৰূপ ভৈলা।
নিহল চোঁড়াইলা, কোলে তুলি লৈলা ॥
বসুদেৱ সন্ত, লৈয়া লড়িলন্ত।
ফণায়ে অনন্ত, ছত্ৰ ধৰিলন্ত ॥

নমনীয় কূল, যমুনা বিপুল।
চড়াই তাৰ কূল, পাইলন্ত গোকুল ॥
কৃষ্ণক থৈলন্ত, কন্যাক লৈলন্ত।
বসুদেৱ সন্ত, দুনাই আসিলন্ত ॥
নন্দে দেখিল, পুত্র উপজিল।
উৎসৱ মিলিল, মহা দান দিল ॥
নন্দ যশোদাৰ, গৃহত অপাৰ।
কৰিলা বিহাৰ, জগত আধাৰ ॥
অনেক যন্ত্রনা, কৰিলা মন্ত্রনা।
আসিল পুতনা, শুষিল চেতনা ॥
পৰম সঙ্কট, দধি দুগ্ধ ঘৃত।
সহিতে শকট, কৰিলা উলট ॥
দৈত্য চক্রাবাত, ভৈল কৃষ্ণ পাত।
কৃষ্ণৰ লীলাত, পড়িয়া শিলাত ॥
জগতৰ স্বামী, প্রভু অন্তর্য্যামী।
মাতৃ কোলগামী, তুলিলন্ত হামি ॥
জগত নিখিল, গৰ্ভত দেখিল।
বিস্ময় মিলিল, যশোদা ডৰিল ॥
আসি গর্গঋষি, গোপনত বসি।
জাত কৰ্ম্ম ৰাশি, কৰিলা হৰিষি ॥
বিধিমতে নাম, থৈলা কৃষ্ণ ৰাম।
কহি গুণ গ্রাম, গৈলা নিজ ধাম ॥
পাছে ব্রজপুৰে, ৰঙ্গে ভ্রমি ফুৰে।
সোণাৰ নূপুৰে, ৰুণ ঝুণ কৰে ॥
অগনি সর্পক, যান্ত ধৰিবাক।
দেখি দেন্ত হাক, নুশুনন্ত বাক ॥
গোপীকাৰ ঘৰে, পশি দামোদৰে।
অপকাৰ কৰে, দেখি নিৰন্তৰে ॥
গোপীগণ আসি, যশোদাত হাঁসি।
কৃষ্ণচেষ্টা ৰাশি, কৰন্ত প্রকাশি ॥

দেখিলে গোৱালী, শিশু বনমালী ।
নানা চাতুৰালি, কৰন্ত ধূৰ্ত্তালি ॥
কি কহিবো আয়, কৃষ্ণৰ অপায় ।
নাদোহন্তে গায়, বৎসক পিয়ায় ॥
ঘৰে পশি যায়, দধি দুগ্ধ খায় ।
কপিক খুৱাই, ভাঙ্গিয়া পেলায় ॥
কি ভৈল দুৰ্জ্জন, তোমাৰ নন্দন ।
কৃষ্ণৰ কাৰণ, নহবে জীৱন ॥
শুনি হেন বাণী, লাজে চক্র পাণি ।
নেত্রে বহে পানী, দেখি নন্দৰাণী ॥
স্নেহ সম্পজিল, সাবটি ধৰিল ।
অশ্বাস কৰিল, মুখে স্তন দিল ॥
সঙ্গে শিশুগণ, খেলে নাৰায়ণ ।
মৃত্তিকা ভক্ষণ, কৰিল তেখন ॥
দেখি শিশু ঝাক, বোলে যশোদাক ।
শুনি ৰাণী তাক, খঙ্গে বোলে বাক ॥
কেনে মাটি খালি, অৰে বনমালী ।
নখাইলোহো বুলি, দেখাই মুখ মেলি ॥
সকল জগত, দেখন্ত গৰ্ভত ।
হৰিক মনত, স্মৰন্ত ডৰত ॥
বোলন্ত বিস্ময়, মোহোৰ তনয় ।
মনুষ্য নোহয়, ঈশ্বৰ নিশ্চয় ॥
দিনেক প্রভাতে, ৰাণী নিজ হাতে ।
দধিক তথাতে, মথন্ত সাক্ষাতে ॥
আসি দেৱ হৰি, মথনিক ধৰি ।
ৰৈলা ৰঙ্গ কৰি, দেখিলা সুন্দৰী ॥
আনিয়া নন্দন, বদন চুম্বন ।
কৰিশ্বনে ঘন, পিয়াইলন্ত স্তন ॥
দুগ্ধ উথলিয়া, পড়য় দেখিয়া
পুত্রক এড়িয়া, গৈলা লৰড়িয়া ॥

কেশরে কুপিলা, ধৰি পটাশিলা।
ভাণ্ডক ভাঙ্গিলা, যাশোদা দেখিলা ॥
বাড়ি লৈলা কৰে, দেখি দামোদৰে।
নামি উড়লৰে, লড় দিলা ডৰে ॥
যশোদা খেদন্ত, ভয়ে ভগৱন্ত।
কান্দন্ত কাপন্ত, বাড়ি এড়িলন্ত ॥
কৰে ধৰি আনি, উড়খলে টানি।
বান্ধি চক্রপাণী, চলি গৈল ৰাণী ॥
উড়ল ঘসাই, বৃক্ষত লগাই।
উভাড়ি পেলাই, ৰঙ্গে আছা চাই ॥
দুই দেৱ বৰ, দিব্য ৰূপধৰ।
কৰিয়া কাতৰ, চলি গৈলা ঘৰ ॥
কি ভৈল বুলি, নন্দে বান্ধ মেলি।
মলচিয়া ধূলি, কোলে লৈলা তুলি ॥
গোপৰ সুন্দৰী, বঝারে চাপৰি।
অঙ্গি ভঙ্গি কৰি, নাচে দেৱহৰি ॥
পসাৰি ডাকিল, কোনে লৈব ফল।
শুনিয়া চলিল, কৃষ্ণ দয়াশীল ॥
ধান্যক দিলন্ত, ফলক লৈলন্ত।
ৰত্ন অপৰ্য্যন্ত, ভাণ্ড ভৰিলন্ত ॥
গোকুল ভবন, তেজি নাৰায়ণ।
পাছে বৃন্দাবন, কৰিলা গমন ॥
বৎস অসুৰ, পৰম দন্দুৰ।
কৰি মথিমুৰ, নিলা যমপুৰ ॥
আসি বক গোটে, গিলিলেক চোটে।
তাক ধৰি ঠোঁটে, চিৰিলা অস্ফোটে ॥
সৰ্পৰূপে আসি, অঘে তুলি হাঁসি।
বদন প্ৰকাশি, গিলিল গৰাসি ॥
ভেটিলন্ত গল, ভকত বৎসল।
এড়ি মূত্ৰ মল, মৰিল-নিশ্বল ॥

তাৰ কৰি কাল, বৎস বৎসপাল।
জীয়ায়া তৎকাল, বঝাইলা গোপাল ॥
সঙ্গে শিশুগণ, ৰঙ্গে নাৰায়ণ।
অন্ন ব্যঞ্জন, কৰিলা ভোজন ॥
গোৰক্ষ দামুৰি, ব্ৰহ্মা কৰি চুৰি।
থৈয়া ঢাকি ঘুৰি, গৈল নিজ পুৰী ॥
বৎস বৎসপাল, হুয়া সেহি কাল।
আপোনি গোপাল, গৈলা ব্ৰজশাল ॥
অনেক বিভূতি, কৃষ্ণৰ মূকতি।
দেখিয়া বিস্মৃতি, ব্ৰহ্মা ভৈলা ভীতি ॥
যেন মৃতৱত, পড়িল হংসত।
নাহি আৰ তত্ব, চেতন গাৱত ॥
ব্ৰহ্মা মৰন্ত, দেখি ভগৱন্ত।
ৰূপ ঢাকিলন্ত, ভুনাই জীলন্ত ॥
হংস যান এড়ি, চৰণত পড়ি।
নানা স্তুতি কৰি, গৃহে গৈলা লড়ি ॥
ধেনুকক মাৰি, গাছক আছাৰি।
তালফল পাৰি, ভুঞ্জাইলা মুৰাৰী ॥
তৃষ্ণায়ে আকুল, হুয়া গোপকুল।
যমুনাৰ কূল, গৈলা হুয়া ভুল ॥
খাইল বিষজল, ভৈলন্ত বিহ্বল।
জীৱনে বিকল, মৰিল সকল ॥
দেখি নাৰায়ণ, অমৃত নয়ন।
চাহিলা তেখন, লভিল চেতন ॥
কদম্বে চড়িলা, হ্ৰদত পড়িলা।
কালীয়ে ঝাড়িলা, শিৰত চড়িলা ॥
ফণাৰ উপৰে, দেৱ দামোদৰে।
উঠি নৃত্য কৰে, সিটো সৰ্প মৰে ॥
নাগ পত্নীচয়, বুলিলা বিনয়।
কালীক নিৰ্ভয়, দিলা কৃপাময় ॥

তীৰত চড়িলা, জ্ঞাতিয়ে বেড়িলা।
গলত বান্ধিলা, যশোদা কান্দিলা ॥
নিকালি কালীক, পিলা বনাগ্নিক।
গোপ গোপীক, ৰঞ্জিলা অধিক ॥
প্রলম্ব অশিষ্ট, চিন্তিল অনিষ্ট।
মাৰিলা গৰিষ্ঠ, ৰাম বলিষ্ঠ ॥
বেড়ি কুঞ্জবন, লাগে হুতাশন।
দেখি গোপগণ, ভৈল ভয়মন ॥
পাছে নাৰায়ণে, সদয় নয়নে।
তাৰি ৰঙ্গমনে, আনিলা তেখনে ॥
বসন্ত গ্রীষ্মত, বর্ষা শৰতত।
ক্রীড়া নানা মত, কৰিলা ব্রজত ॥
এক চিত্ত কৰি, গোপৰ কুমাৰী।
সাধে ব্রতধৰি, স্বামী হৈবা হৰি ॥
বস্ত্র থৈয়া তীৰে, কেৱল শৰীৰে।
যমুনাৰ নীৰে, স্নানে ধীৰে ধীৰে ॥
কৃষ্ণে কৰি লীলা, বস্ত্রক হৰিলা।
কদম্বে চড়িলা, হাসি বস্ত্র দিলা ॥
কর্ম্মক উচ্ছাদ, বিপ্রক বিষাদ।
পত্নীক প্রসাদ, দিলাহা আহ্লাদ ॥
বদতি শঙ্কৰ, শুনা সবে নৰ।
আন পৰিহৰ, ভজা দামোদৰ ॥
দিন কতিপয়, জীৱন নিশ্চয়।
যাইবে যমালয়, নাহিকে সংশয় ॥
বিনা লক্ষ্মীপতি, নাহি আন গতি।
জানিয়া সম্প্রতি, কৰিও ভকতি ॥
তেবেসে নিস্তৰি, পুৰুষ উদ্ধৰি।
হৃদি ৰূপ ধৰি, মুখে বোলা হৰি॥
মাধৱৰ নাম, ধর্ম্ম অনুপাম।
এড়ি আন কাম, বোলা ৰাম ৰাম ॥

ভটিমা।

দৈৱকী উদৰে উদয় যোহি দেৱা
কয়লি ভকতক ত্ৰাণ।
অঘ বক ধেনুক কেশী সবংশক
কংসক ধ্বংসল প্ৰাণ॥
বিৰিন্দা বিপিন বিহাৰ বিশাৰদ
শাৰদ চন্দ্ৰ সমান।
সোহি জগত গুৰু তেৰি সততে কৰু
মঙ্গল মুকুতি বিধান॥
যোহি গোপ বধূ বিবিধ বিসঙ্কন
পৰিৰম্ভল ভুজ মেলি।
যোহি যমুনা জলে যামিনী কামিনী
মিলি কৰয় ৰঙ্গ কেলি॥
দুষ্ট অৰিস্টক মুষ্টিক মোড়ল
শঙ্খচূড় লেলহু প্ৰাণ।
সোহি জগত গুৰু তেৰি সততে কৰু
মঙ্গল মুকুতি বিধান॥
যোহি ভূমিক ভাৰ উতাৰল
নিজ জন পূৰয়ে কাম।
পাপী পাপক মূল উপাড়ে
উচ্চাৰি যাকেৰি নাম॥
যাহে নাম শুনি নীচ শ্বপচ মুনি
দোহোঁ হয় এক সমান।
সোহি জগত গুৰু তেৰি সততে কৰু
মঙ্গল মুকুতি বিধান॥
সোহি বৈকুণ্ঠক কৃষ্ণক নাটক
উতপাটক দুখ মূল।
পুণ্যক সঞ্চন কলি-মল ধ্বংসন
নাহি নাহি ওহি তুল॥

শুনহ সভাসদ দেখ বিচাৰি
ভেলহ সব একাকাৰ।
ধৰমক কৰমক আশা দূৰ কৰ
হৰি বিনে গতি নাহি আৰ॥
যাহে চৰণ ৰেণু ব্ৰহ্মা শঙ্কৰ
হৃদয়ে কৰয় ধিয়ান।
যাহেৰি ভকতি কয়লি পুনু মিলে
পৰম ঈশ্বৰ গিয়ান॥
পাষণ্ড দণ্ডন মণ্ডন ভকতক
হৰিৰস সব লোই জান।
কালী দমন ওহি বৰ নাটক
শঙ্কৰ হৰিগুণ গান॥
শুন সব লোই বচনক মোই
সব তেজি ভজ হৰিপায়।
ইহ সংসাৰ সাগৰ তৰণে
কৃষ্ণ পদ পল্লব নায়॥
দেৱক উপৰি ৰাজা মাধৱ
ধৰমক উপৰি নাম।
কোটি কলপক পাতক নাশক
ডাকি বোলহু ৰাম ৰাম॥

জয় জয় মল্ল নৃপতি ৰসবান।
যাকেৰি গুণ গণ সম নাহি আন॥
নিজ কুল কুমুদ প্ৰকাশিত ইন্দু।
গহীন গম্ভীৰ ধীৰ পেখিতে সিন্ধু॥
সভা এক পাত্ৰ আপন মহাৰাজ।
দেৱক মধ্যে যৈসে সুৰৰাজ॥
আপন ভুজ বলে দণ্ডিয়ে ৰাজকুল
পায়ত সকলহি কায।
জয় জয় ঈশ্বৰ পাদ প্ৰসাদ
মল্লদেৱ কৰু ৰাজ॥

নটক ভাটক পশ্চিম দেশক
যত যত পণ্ডিত আৱে।
ঘোটক কম্বল বহুত ৰজত
আপনহি মন পূৰি পাৱে॥
অস্ত্রত শস্ত্রত শাস্ত্রত পাৰ্গত
বিপক্ষক আপন জান।
দেৱ ব্রাহ্মণক পিতৃক অৰ্চ্চনে
যাকেৰি নাহি সমান॥
আপন নৃপবড় ধৰ্ম্ম যুধিষ্ঠিৰ
বিচাৰত আপন সুজান।
কাব্য কবিত্ব শশধৰ পণ্ডিত
ধনুৰ্দ্ধৰ অৰ্জ্জুন সমান॥
মানে দুৰ্য্যোধন আপন পুণ্যজন
দানে কৰ্ণ সমান।
মল্লত যুদ্ধত আপন দৃষ্টিত
তুহুঁ বিনে নাহি আন॥
আপন গুণ যশে ব্যাপিয়ে ধৰণী
নৃপতি মধ্যত পেখি।
নীল উৎপল পেখিতে শৰীৰক
মৃণাল সদৃশ ভুজ দেখি॥
বাহু বক্ষঃস্থল কটি মধ্য দেখিয়ে
কামিনী হোৱে বড়ি লাজ।
যৈসে ৰাজ হংসীক গমনী
গহীন গম্ভীৰ মৃগৰাজ॥
কহলোঁ তয়ু গুণ হামু শিশুমতি
মৰষ সকল মহ দোষ।
কহয়ে শঙ্কৰ নজানো সভাসদ
পাত্র মধ্যে ই কথা পোছ॥

হাঁসি সভাষিত কৰোঁ বহু থিৰ।
মল্ল নৃপতি সম নাহিকয় বীৰ॥
কাশী বাৰানসী গৌড় পর্য্যন্তে।
মল্ল নৃপতিক সব মহিমা কহন্তে॥

পায়া ঘোটক দেশ অশেষ।
ভাট সকলে গুণ গাৱে নিশেষ॥
আপন মন বাঞ্ছিত সকলহি পাই।
আনন্দে মল্ল বিলাস গাই॥

ঐসন নৃপতি কবহোঁ নাহি পেখি।
উদয় গিৰিত যৈসে সূর্য্যক দেখি॥
সভা ৰঞ্জত যৈসে দেৱতা সমাজ।
স্বর্গক মধ্যে যৈসে দেৱৰাজ।

এসব গুণ কহে পশ্চিম মাঝে।
তাহেক শুনল পাৎশা সমাজে॥
উমৰা সৱক আনিয়ে বাত বোল।
এতি বেৰি গাড়াৰা ঘাট মাৰিয়ে তোল॥

পাঠান সকলে যদি বিলাসিত হোই।
ওৱা হোৱা পাৎশা পেখি নাহি কোই॥
যৈসে ৰাহু গৰাসিত সূৰ।
আৱত পাঠান তেজি নিজ পুৰ॥

পাঠান সকলে কহে, গাড়াৰা ঘাট মাৰি যাঞ্ছ।
হাৰাম বাম হাতে কটীয়া খাঞ্ছ॥
যুদ্ধ লাগৱল আতি বড় টানে।
খেদল ছেদল পলাৱল প্রাণে॥

পুনৰপি ওমৰা সকল সব আৱে।
গলায়ে পাটুকা বান্ধি শৰণ সোমারে॥
মুকুথ শঙ্কৰ নজানে সকল।
জয় মল্ল নৃপতিক চৰণ যুগল॥

চপয়।

পড়ি পুনু ভাট চপয় কহে বাণী।
কৃষ্ণ আগে গুণ ৰূপ বখানি ॥
জয় যদুনন্দন দেৱক দেৱা।
তোহাৰি চৰণে কৰহোঁ বহু সেৱ ॥

তোহি মহিমা কহতু নাহি অন্ত।
পূৰল পৰমা কীৰিতি দিগন্ত ॥
তুহোঁ সম পুৰুষ কতিহু নাহি পাই।
শুন অব বচনক বোলহোঁ গোসাঞী ॥

হামাকু কুণ্ডিন নগৰী অনুপাম।
আছে কন্যা এক ৰুকমিণী নাম ॥
ভীষ্মক-ৰাজ-নন্দিনী বৰ বালা।
বাঢ়য় নব জিনি চান্দক কলা ॥

কি কহব ৰমণীক ৰূপ প্ৰচুৰ।
বদনক হেৰি চান্দ ভেল দূৰ ॥
নয়নক পেখি পাই বড়ি লাজ ॥
কৰল ঝম্প কমল জল মাঝ ॥

বন্ধুলি অধিক অধৰ ৰুচ কান্তি।
ওতিম মোতিম দশনক পান্তি ॥
সুবলিত ভুজযুগ ৰতন মোলান।
উৰু কৰীকৰ কটি ডমৰুক ঠান॥

নৱ পল্লৱ ৰুচি পদযুগ শোহে।
পেখিয়ে সুৰ নৰ মুনি মন মোহে ॥
বাণী অমিয়া ৰস গুণে নহে হীন।
ৰাজ কুমাৰীকো বয়স নবীন ॥

কতনু যতনে বিধি কয় নিৰমাণ।
সো কন্যা হয় তোহাৰি সমান॥
কহলোঁ স্বৰূপ অব বচন বিচাৰি।
হোৱয় গৃহিণী যদি ৰুকমিণা নাৰী॥

তব গৃহ-বাস সফল হয় নাথ।
কহল ভাট উপৰ তুলি হাত॥
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ ওহি শঙ্কৰ বোল।
কৰ নৰ সব অব হৰি হৰি বোল॥

শুন শুন ৰুকমিণী মাই।
কৃষ্ণ গুণ কহন নযাই॥
মুখ ইন্দু কোটি পৰকাশ।
দশন মোতিম মন্দ হাঁস॥

নয়ন পঙ্কজ নব পাতা।
কৰতল উতপল ৰাতা॥
মদনক ধনু ভ্ৰুব ভঙ্গ।
ভুজযুগ বলিত ভুজঙ্গ॥

বহল বক্ষ সিংহ বন্ধ।
ত্ৰিবলী বলিত কটি কন্ধ॥
উৰু কৰীকৰ অৱভাস।
মৃদু পদ পঙ্কজ বিকাশ॥

নখচয় চান্দক পান্তি।
পদতল আৰকত ভ্ৰান্তি॥
ধ্বজ যথ পঙ্কজ শোহে।
পেখিয়ে ত্ৰিভুবন মোহে॥

অভিনৱ তৰুণ মূৰুতি।
কি কহব ৰূপক বিভূতি॥
গতি গম্ভীৰ মৃগৰাজ।
কটি মদনক হেৰি লাজ॥

তুহোঁ নব তৰুণী প্ৰধান।
সো হৰি নবীন যুৱান॥
দুহোঁ এক বয়স সমান।
কয়লি বিধি নিৰমাণ॥

ভুবন নিৰুপম ৰূপ।
শুন ধণী বচন স্বৰূপ॥
যব তব পতি সোহি হোই।
সফল জনম তব তোই॥

কহল ভিক্ষুক সব জানি।
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ বোল বাণী॥
ত্যজ সামাজিক কাম।
ডাকি বোলহু ৰাম ৰাম॥

কি কহব ৰূপ কুমাৰীক ৰাম।
কনক পুতলী তুল তনু অনুপাম॥
ৰতন তিলক লোল অলক কপোলে।
হেৰিয়ে ভ্ৰুভঙ্গ ত্ৰিভুবন ভুলে॥

দেখিয়ে বদন চান্দ ভেলি লাজ।
নয়নু নিৰখি কমল জল মাঝ॥
হেৰিয়ে ভুজ যুগ মিলনউ শঙ্ক।
ললিত মৃণাল মজল জল পঙ্ক॥

আৰকত কৰতল মুনি-মন মোহা।
কনক শলকা অঙ্গুলি করু শোহা॥
বন্দুলি নিন্দি অধৰ করু কান্তি।
দাড়িম্ব বীজ নিবিড় দন্ত পান্তি॥

ঈষত হাঁস মদন মোহ যাই।
নাসা তিল ফুল কমলিনী মাই॥
নব যৌবন স্তন বদৰি প্ৰমাণ।
উৰু কৰী-কৰ কটি ডমৰুক ঠান॥

পদ পল্লৱ নব পঙ্কজ কান্তি।
চম্পক পাকৰি অঙ্গুলি করু পান্তি॥
নখচয় চাৰু চান্দ পৰকাশ।
লহু লহু মত্ত গজ গমন বিলাস॥

কত লাৱণ্য বিধি নিৰমিল জানি।
কোকিল কণ্ঠে অমিয়া ঝুৰে বাণী॥
তুহোঁ সুকুমাৰ ৰূপ নোহে হীন।
ৰাজ কুমাৰীক বয়স নবীন॥

সোহি বৰ ৰমণী ঘৰিণী যব হোই।
অব গৃহ-বাস সফল তব তোই॥
কহলোঁ স্বৰূপ অব বচন শ্ৰীৰাম।
চল অবিলম্ব অব জনকক ঠাম॥

ভাঙ্গহ অজগব ধনুক লীলায়ে।
সীতা ভুলিয়ে ভজব তুৱা পারে॥
জানি হামু সত্য বাণী বোল।
ডাকি কৰহু নব হৰি হৰি ৰোল॥

শুন সখি! বচন স্বৰূপ।
কি কহব ৰামক ৰূপ॥
শ্যাম মূৰুতি পীতবাস।
ঘনে যথ বিজুৰী বিকাশ॥

মস্তক ছত্ৰক বেশ।
নীল আকুঞ্চিত কেশ॥
ৰুচিকৰ কৰ্ণ অতুল।
নাসা নীল তিলফুল॥

বদন ইন্দু পৰকাশ।
অৰুণ অধৰ মন্দ হাঁস॥
ওতিম দশনক পান্তি।
মাণিক ঝিক মিক কান্তি॥

মদনক ধনু ভ্ৰূভঙ্গ।
ভুজ যুগ বলিত ভুজঙ্গ॥
নয়ন পঙ্কজ নব পাতা।
কৰতল উতপল ৰাতা॥

অঙ্গুলি ললিত অমোল।
নখচয় চান্দক তুল॥
সুন্দৰ উদৰ কটি স্কন্ধ।
শোহে সিংহক বন্ধ॥

উৰু কৰী-কৰ নিৰমাণ।
চৰণ কমল-কোষ শ্যাম॥
পদতল ৰাতুল কান্তি।
ধ্বজ যথ পঙ্কজ পান্তি॥

মানুষ ঐসন ৰূপ।
নাহি মোহি কহিলোঁ স্বৰূপ॥
নবীন বয়স সুকুমাৰ।
নাৰায়ণ অংশ অৱতাৰ॥

কিনো ভেলি ভাগ্য তোহাৰি।
তুহোঁ নব তৰুণী কুমাৰী ॥
বিধি মিলাৱত আনি।
তেৰি মনোৰথ জানি ॥

অব সব পূৰব আশ।
বিৰহ দুখ গেল নাশ ॥
পাৱব স্বামীক কোল।
কৰ নৰ হৰি হৰি বোল ॥

বড় গীত।

ৰাগ—আশোৱাৰী।

জয় জয় যাদৱ, জলনিধিজা-ধৱ ধাতা,
শ্রুত মাত্রা-খিলত্রাতা।
স্মৰণে কৰয় সিদ্ধি, দীন দয়ানিধি,
ভকত মুকুতি পদ দাতা ॥ ধ্রুং ॥

জগজন জীৱন, অজন জনাৰ্দ্দন
দনুজ দমন দুখহাৰী।
মহদানন্দ কন্দ পৰমানন্দ
নন্দ নন্দন বনচাৰী ॥

বিবিধ বিহাৰ বিশাৰদ শাৰদ
ইন্দু নিন্দি পৰকাশি।
শেষ শিৱ শয়ন কেশী-বিনাশন
পীত বসন অবিনাশী ॥

জগত বন্ধু বিধু মাধৱ মধুৰিপু
মধুৰ মূৰুতি মুৰনাশী।
কেশৱ চৰণ সৰোৰুহ কিঙ্কৰ
শঙ্কৰ এসু অভিলাষী ॥

ৰাগ—নাট মল্লাৰ।

মধুৰ মূৰুতি মুৰাৰু।
মন দেখ হৃদয়ে হামাৰু॥
ৰূপে অনঙ্গ সঙ্গে তুলনা।
তনু কোটী সূৰুয উঝিয়াৰু॥ ধ্রুং॥
মকৰ কুণ্ডল গণ্ড মণ্ডিত।
খণ্ডিত চান্দ ৰুচিস্মিত হাঁসা॥
কনক কিৰীট জড়িত ৰতনা।
নব নীৰজ নয়ন বিকাশা॥
চতুৰ উঝৰ কৰ কঙ্কন।
কেয়ূৰ ভুজমহ মোতিম হাৰু॥
লীলা বিনোদী কম্বু।
কৌমুদী চক্র কেৰিকঞ্জনধাৰু॥
শ্যাম শৰীৰ ৰচিত পীত।
অম্বৰ উৰে বনমালা লোলে॥
কৌস্তুভ শোভি কণ্ঠ।
কটি কাঞ্চী কিঙ্কিণী কনয়া দোলে॥
অৰবিন্দ নিন্দি গাৱ নৱপল্লৱ।
ৰতন নূপুৰ পৰকাশা॥
ভকত পৰম ধন তাহে মজোক মন।
শঙ্কৰ এহু অভিলাষা॥

ৰাগ—ধনশ্রী।

শাৰঙ্গপাণি, পাহে পামৰমতি হামি।
নিৰয় নিবাৰ, অৱৰি নাহি হেৰহোঁ বিনে চৰণ তছু স্বামী॥ ধ্রুং॥

জৰা মৰণ মেৰি নিকটহি আয়া
কায়া পড় কেতি বেৰি।
কৰতহু পাপ সমাপল আৱি
ভাবি চৰণ না তেৰি॥

দেখহু খীন দিন দিন দেহা
আধি ব্যাধিবিঘাত।
অন্তকালে গতি মেৰি কমলা পতি
শঙ্কৰ কৰ প্ৰণিপাত॥

ৰাগ—গৌৰী।

নাহি নাহি ৰময়া বিনে তাপ তাৰক কোই।
পৰমানন্দ পদ মকৰন্দ সেবহু মন মোই॥ ধ্ৰুং॥
তীৰিথ বৰত তপ জপ যাগ যোগ যুগুতি।
মন্ত্ৰ পৰম ধৰম কৰম কৰত নাহি মুকুতি॥
মাতা পিতা পতনী তনয় জনয় সব মৰণা।
ছাড়হু ধন্ধ মানস অন্ধ ধৰতু হৰি চৰণা॥
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ শঙ্কৰ কহ বিছুৰি বিষয় কামা।
ৰাম চৰণ লেহু শৰণ জপ গোবিন্দক নামা॥

ৰাগ—সুহাই।

শ্ৰীৰাম! মই অতি পাপী পামৰ তেৰি ভাবনা নাই।
জনম চিন্তামণি কাহে গয়ো যচ কাচক লাই॥ ধ্ৰুং॥
দিবসে বিষয় বিয়াকুল নিশি শয়নে গোৱাই।
মনে ধন খোজি বিমোহিত তেৰি আৰতি নাপাই॥
হৃদয় কমলে হৰি বৈঠহ চিন্তো চৰণ না তেৰি।
কৰল গৰল যচ ভোজন হামো অমিয়া হেৰি॥
পৰম মূৰুখ হামো মাধৱ একু ভকতি নাজানা।
দাস দাস বুলি তাৰহু এহু শঙ্কৰ ভাণা॥

ৰাগ—বসন্ত।

কৈছে নৰহৰি তৰণ উপায়।
নাশ সকলে কৈলোঁ বিষয় লোভাই ॥ ধ্ৰুং ॥
অথিৰ জীৱন ধন যৌৱন দেহ।
সুহৃদ সোদৰ সুত কিছু নোহে কেহ।
পেখিতে অমিয়া ৰস বিষ পৰিণাম।
তথিয়ে মজাইলোঁ মন মেৰি ৰাম ॥
নিৰমিল বিষ বিন্দু কামিনী লোহ।
তাসু পড়ল মেৰি এমন মোহ ॥
তাকৰ ছোড়াইতে সখ নাহি থিক।
গুৰুৱা মনোৰথ বাঢ়িল ধিক ॥
জনমে জনমে হামো দাসকু দাস।
কেশৱ অবহু ছোড়হু মোহ পাশ ॥
শমনক লাই জীৱ বড় ডোৰ।
শঙ্কৰ কহ হৰি সেৱক তোৰ ॥

ৰাগ—শ্ৰী।

গোপাল কি গতি কৈলে গোবিন্দে কিমতি দিলে
নাথ বিফলে বয়স সব গেলৰে ॥ ধ্ৰুং ॥
এ ভৱ গহন বন আতি মোহ পাশে ছন্ন
তাতে হামো হৰিণ বেড়ায়।
ফন্দিলোঁ মায়াৰ পাশে কাল ব্যাধে ধায়া আসে
কাম ক্ৰোধ কুত্তা খেদি খায় ॥
হৰাইল চেতন হৰি নজানো কি মতে তৰি
গুণিতে দগধ ভেল জীৱ।
লোভ মোহ দুহোঁ বাঘ সততে ন ছাড়ে লাগ
ৰাখু ৰাখু সদাশিৱ ॥

পলাইতে নেদেখোঁ সন্ধি দিনে দিনে দৃঢ় বন্দী
ভৈলোঁ মন্দ মনৰ যুগুতি।
তুরা হৰি লাগো গোড় মোৰ মায়াপাশ ছোড়
শঙ্কৰ কৰয় কাকুতি॥

বাগ—কেদাৰ।

পাৰে পড়ি হৰি কৰহোঁ কাতৰি প্ৰাণ ৰাখবি মোৰ।
বিষয় বিষধৰ বিষে জৰজৰ জীৱন নাৰহে গোৰ॥ ধ্ৰুং॥

অথিৰ ধন জন জীৱন যৌৱন
অথিৰ এহু সংসাৰ।
পুত্ৰ পৰিবাৰ সবহি অসাৰ
কৰবো কাহেৰি সাৰ॥
কমলদল জল চিত্ত চঞ্চল
থিৰ নোহে তিল এক।
নহি ভয়ো ভৰ ভোগে হৰি হৰি
পৰম্পদ পৰতেক॥
কহতু শঙ্কৰ এ দুখ সাগৰ
পাৰ কৰু হৃষীকেশ।
তুহু গতি মতি দেহু শ্ৰীপতি
তত্ত্ব পন্থ উপদেশ॥

ৰাগ—তুৰবসন্ত।

কহবে উদ্ধৱ কহ প্ৰাণেৰ বান্ধৱ হে প্ৰাণ কৃষ্ণ কবে আরে।
পুছয়ো গোপী প্ৰেম আকুল ভাৱে, নাহি চেতন গাৰে॥ ধ্ৰুং॥

বাছুৰি ধ্বনি শুনি গোবৎস পেখি।
লাগে আগি গাৰে উদ্ধৱ সখি॥
কালিন্দী দেখি সখি! ফুটয় বুক।
এথায়ে খোলাইছিলোঁ সে চান্দ মুখ॥

হৰিল নয়ন সুখ।
বিৰিন্দাবন বৈৰী হামাৰ ভেলি ॥
পেখিতে না বিছাৰোঁ গোপাল কেলি।
ধ্বজবজ্র হৰি পঙ্কজ পায় ॥
তথায়ে কান্দোঁ হামু লোটায়া কায়।
গুণ গোবিন্দ গায় ॥
কৃষ্ণ সূৰ্য্যে বিনে ব্রজ আন্ধাৰ।
নেদেখোঁ এদুখ অবধি পাৰ ॥
আৰ কি পেখবো গোপাল প্ৰাণ।
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ শঙ্কৰ ভাণ হৰিকো হৃদয়ে জান ॥

ৰাগ—কৈল্যাণ।

উদ্ধৱ বন্ধু মধুপুৰী ৰহল মুৰাক।
কাহে নাহেৰি, ৰহব অব জীৱন,
বন ভয়ো ভবন হামাক ॥ ধ্রুং ॥
যাহে বিযোগ আগি অঙ্গ তারয়
তিল একু ৰহয়ে নাপাৰি।
সোহি ব্রজ সূৰ দূৰ গয়ো গোবিন্দ
দিশ দশ দিবসে আন্ধাৰি ॥
ভয়া মৰণ ওহি সোহি হৰি চৰণকু
বিছুৰি ৰহয়ে নপায়।
দেখন্ত কালিন্দী গিৰি বিৰিন্দাবন
তনু মন দহয়ে সদায় ॥
ব্রজ জন জীৱন বহুৰি নাহি আৱত
হামাকু কৰত অনাথা।
গোপিণী প্ৰেম পৰশি নীৰ ঝুৰয়
শঙ্কৰ কহ শুণ নাথ ॥

চতিহা।

ক—ই বোলে কলিযুগে ৰামনামে সাৰ।
খ—ই বোলে খেনে খেনে কৰিয়ো উচাৰ॥
গ—ই বোলে গৰ্ব্ব নকৰিবা একো নৰ।
ঘ—ই বোলে ঘনে হৰি ঘুষিয়ো সত্বৰ॥
ঙ—ই বোলে লয়ো সঙ্গ ভকত জনৰ।
চ—ই বোলে চৰিত্র বৰ্ণায়ো গোবিন্দৰ॥
ছ—ই বোলে চাণ্ডালকো নামে শুধ কৰে।
জ—ই বোলে জয়ধনি কৰে যিতো নৰে॥
ঝ—ই বোলে যিতো কৰে নামক যতন।
ঞ—ই বোলে নিজ পদ দেন্ত নাৰায়ণ॥
ট—ই বোলে টল্‌বল্‌ জীৱন চঞ্চল।
ঠ—ই বোলে থোসমোস ভাগিবে সকল।
ড—ই বোলে ডাকিয়া কৰিয়ো হৰি ধনি॥
ঢ—ই বোলে ঢলিয়া পৰক সিদ্ধ মুনি।
ণ—ই বোলে লৈয়ো নাম ধৰ্ম্ম শিৰোমণি।
ত—ই বোলে তাৰন্তা নাহিকে হৰি বিনি॥
থ—ই বোলে থিৰ বুধি কৰি লোৱা নৰ।
দ—ই বোলে দৰ্পচূৰ কৰা পাতেকৰ॥
ধ—ই বোলে ধৰ্ম্ম নাই ৰাম নাম সম।
ন—ই বোলে নাৰায়ণ নাম নৰোত্তম॥
প—ই বোলে পৰমতো পৰম মধুৰ।
ফ—ই বোলে ফুৰে গাই সেহি সে চতুৰ॥
ব—ই বোলে বহুবিধ ভকতি আছয়।
ভ—ই বোলে ভকত জনেসে আচৰয়॥
ম—ই বোলে মধুৰতো পৰম মধুৰ।
য—ই বোলে যিতো কৰে সেহি সে চতুৰ॥
ৰ—ই বোলে ৰাম নামে পাপৰ অসনি।
ল—ই বোলে লোৱা নাম ধৰ্ম্ম শিৰোমণি॥

হ্ৰ—ই বোলে অমৃত তো স্বাদযুক্ত আতি ।
শ—ই বোলে সাধু সব পিয়া কৰ্ণ পাতি ॥
ষ—ই বোলে সনক সুনন্দ সিদ্ধ মুনি ।
স—ই বোলে সিসবো নতৰে হৰি বিনি ॥
হ—ই বোলে হৰিনাম ডাকি লৈয়ো নৰ ।
ক্ষ—ই বোলে ক্ষয়ঙ্কাৰ কৰা পাতেকৰ ॥

অঙ্কীয়া নাট ।

পাৰিজাত হৰণ ।

শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ ।

সূত্ৰধাৰী । নমঃ কৃষ্ণ বিষ্ণো-ব্যক্তপৰানন্তশক্তে
নমো ৰাম ৰাজীবনেত্ৰ প্ৰভো মে
নমো ব্ৰহ্মমূৰ্ত্তে মুৰাৰে পৰেশ
নমো বিশ্ববাস প্ৰসীদ প্ৰসীদ ।

অপিচ—

খগেন্দ্ৰং সমাৰুহ্য নিৰ্জ্জিত্য শক্ৰম্
মুদা লীলয়া দেবকীগৰ্ভজাতঃ ।
প্ৰিয়ঃ পাৰিজাতং জহাৰ প্ৰিয়াৰ্থং
পৰেশায় কৃষ্ণায় তস্মৈ নমস্তে ॥

পহিলহি শ্ৰীকৃষ্ণক প্ৰণাম কয় কহো । সভাসদ লোকক সম্বুধি বোল ।

ভো ভো সামাজিকা ঈশকৃষ্ণস্য জগতঃ পতে শ্ৰীপাৰিজাতহৰণযাত্ৰাং সম্প্ৰতি পশ্যত ।

জয় জয় কৃষ্ণ দেব-অংশ লীলা-নাশিত কংশ সবংশ ।
জাকেৰি চৰিত্ৰ ভকত অৱতংশ ॥
কমলা কেলী-কমল কল হংস ।
তনু ইন্দিবৰ-শ্যামল চোৰি ।
তপি পৰকাশিত পীত পিচোৰি ॥

তড়িত জড়িত জচ নভখণ্ড।
মকৰ কুণ্ডল মণ্ডিত গণ্ড॥
কনককিৰীটি ৰতন অৱভাস।
কুঞ্চিত চাৰুচিকুৰ পৰকাশ॥
ৰুচিকৰ কৰ্ণ ভূৱন মনভুল।
নাসা নীলৰতন তিল ফুল॥
নয়ন কমল মুহ পঙ্কজ জোৰ।
এহু মিলল জচ চান্দচকোৰ॥
মাণিক দশন, হাস তথি থোৰ।
আৰকত অধৰ বন্দুলী-ৰুচি চোৰ॥
ৰুচিৰ শ্ৰীমুখ পেখি হৰু তাপ।
ভ্ৰুৱ যুগ গঞ্জি মদনকেৰি চাপ॥
কুটিল অলক তিলক কপোল।
হৃদয়ে হেমক হাৰ অমোল॥
ওতিম মোতিম মালা লোলে।
কৌস্তুভ কম্বু কণ্ঠ সহ ডোলে॥
চাৰু উদৰ দৰ হৃদয় বিসাল।
লম্বিত পঞ্চ ৰৰণ বনমাল॥
চঞ্চৰ চাৰুৰ মধুকৰ লোহে।
শ্ৰীশ্ৰীবৎস উৰথল শোহে॥
চাৰু চতুৰ ভূজ অঙ্গ ভুৱঙ্গ।
ৰতন কেয়ূৰ উজোৰত অঙ্গ॥
কঙ্কণ কনক ঝণক কৰ মূল।
কৰতল ৰাত উতপল তূল॥
আঙ্গুলী চাৰুহি ৰহ হেম মোতি।
নখমণি নিন্দি চান্দক জোতি॥
অৰী অৰবিন্দ কৌমুদী কম্বু পানি।
কোকিলক কণ্ঠ অমিয়া ঝুৰে বাণি॥
নাভি কুণ্ড ৰঞ্জ অনুপাম।
বিহিক জনম ভেলি জেহি ঠাম॥

কটি তট কনক কাঙ্কি পৰিৰন্ত।
উৰু কৰিকৰ বৰ মৰকত তন্ত॥
লম্বি নিতম্ব পীতৰুচি চীৰ।
পদপঙ্কজ ঝৰে ৰতন মঞ্জীৰ॥
নীল অঙ্গুলী যচ চম্পক কোৰ।
নখচয় চাৰুচান্দ উজোৰ॥
কোমল পদতল আৰকত ভান্তি।
ধ্বজ পঙ্কজ যৱ অঙ্কুশ পান্তি॥
পাশ লাস শ্বেত চামৰ ঢোল।
সঞ্চৰে ৰাজ হংস দোহো কোল॥
মাথে ছত্ৰ চাৰু শশী কান্ত।
বৰিষে সিকৰ অমিয়া নিতান্ত॥
মধুৰি মুকুতি ভকতমন পূৰ।
মনমথ কোটি যাহে নুহি ওৰ॥
হোই জব নীল নৱঘন খণ্ড।
উপৰে ৰহ ৰবিকৰ পৰচণ্ড॥
পূৰ্ণিমাক চান্দ দুহো দহো পাশ।
তথি কৰু ইন্দ্ৰ চাপ পৰকাশ॥
বহে দুহো ধাৰা সুৰ সৰিনীৰ।
উজুৰি বিজুৰি ৰহত তথি থিৰ॥
অভিনৱ সুৰ উগত তথি মাঝে।
তাহে লম্বি বক পাঁকতি বিৰাজে॥
তাৰা জিক মিক কৰো বহু ঠাম।
তব হোই সোই মুকুতি উপাম॥
ৰক্ত হৃদি পঙ্কজ সোহি মুৰাৰি।
অব সব লোই দেখু বিচাৰি॥
কোটি কলপ তৰু পূৰণ কাম।
ঐচনই ধৰহে নিজ ঠাম॥
তাহে চৰণ চেত চিন্ত লাই।
তনু চিন্তামণি বিফলহি জাই॥

আৰে নিকট নীত অন্তকে গৰজি।
লেহু হৰিচৰণে শৰণ বৰজি॥
জো মুহে ৰাম নাম নাহি অংশে।
কলিযুগে কাল ভুজঙ্গম দংশে॥
সোহি কৃষ্ণক নাট উপাম।
পাৰিজাত হৰণ আহেৰ নাম॥
ভকতিক সাধি শুনহ সব লোই।
হৰি বিনে বান্ধৱ আন নাই কোই॥
কৃষ্ণ-কিঙ্কৰ ওহি শঙ্কৰ বোল।
কৰ অব সব নৰ হৰি হৰি বোল॥

আহে সমাজিক লোক! জে জগতক পৰম গুৰু,জাহেৰি স্ৰেজনা সকল সংসাৰ, ব্ৰহ্মা মহেশ বন্দিত পাদপদ্ম, পৰম পুৰুষ পুৰুষোত্তম ৰুক্মিণী সত্যভামা সহিত ওহি সভামধ্যে কহো—নৰকাসুৰ বধ—পাৰিজাত হৰণ লীলা যাত্ৰা কৌতুকে কৰব, তাহে সাৱধানে দেখহ শুনহ। অতঃ পৰে পুণ্য কলিত ন্নাহি নাহি জানি নিৰন্তৰে হৰি বোল। আহে সঙ্গি! কি বাদ্য বাজত?

সঙ্গী। আহে! দেৱ বাত্ত বাজত। আঃ মিলল।

সূত্ৰ। প্ৰৱেশমকৰোৎ দেৱো গোৱিন্দো গৰুড়াসনঃ।
ৰুক্মিণী সত্যভামাভ্যাং সহ চাৰু চতুৰ্ভুজঃ॥

আহে লোক! হামু যে কহল সোহি পৰমেশ্বৰ শ্ৰীকৃষ্ণ সভাৰ্য্যা যাত্ৰা নিমিত্ত এথাৱতহ। পৰম সাৱধান হুয়া দেখহ শুনহ নিৰন্তৰে হৰি বোল।

শ্যাম মুৰুতি দীপিতি পীত বাস।
মুকুট কুণ্ডল মণি মুখ পৰকাশ॥
কৰে কঙ্কণ বনমালা উৰে ডোলে।
চৰণক মাঝে মঞ্জীৰ কৰ বোলে॥
কোটি মদন জিনি উজল মুৰাৰী।
সঙ্গে সত্যভামা ৰুক্মিণী বৰ নাৰী॥
শৰীৰক জ্যোতি জলয় দিশ পাশ।
কহ শঙ্কৰ হৰি দাসক দাস॥

আহে সভাসদ লোক! শ্ৰীকৃষ্ণ পত্নী সব সহিত কৌতুকে নৃত্য কয় কহো ৰুক্মিণী সহিতে এক মন্দিৰে ৰহল সত্যভামা নিজ মন্দিৰে ৰহল।

পশ্চ্য পুৰন্দৰো দেৱো নাৰদেন সহাগতঃ ।
প্ৰণম্য কেশৱং সৰ্ব্বং প্ৰোবাচ ভৌমচেষ্টিতং ॥

তদন্তৰ দেৱতা ইন্দ্ৰ নাৰদ সহিত আসি কহো শ্ৰীকৃষ্ণক শিৰে প্ৰণাম কয় নৰকাসুৰক বিচেষ্টা জৈচে নিবেদল, নাৰদ আশীৰ্ব্বাদ কয় শ্ৰীকৃষ্ণক হাতে জৈচে পাৰিজাত নিৱেদল, ৰুক্মিণীক মাথে জগতক নাথে জৈচে পিন্ধাৱল, আহে লোক তাহা দেখহ শুনহ নিৰন্তৰে হৰি বোল হৰি ।

গীত-ৰাগ-আশোৱাৰি ।

পৰিতাল ।

ঐৰাৰত স্কন্ধে বাসৱ আৱে ।
আসহি নাৰদ হৰি গুণ গাৱে ॥
পদ ॥ সুন্দৰী ৰমণী শচী এহু পাশে ।
চলল ভ্ৰুভঙ্গ লয় লাসে ॥
মাথে ছত্ৰ বজ্ৰ এক হাতে ।
কহ শঙ্কৰ নতি গোপিনী নাথে ॥

তদন্তৰ নাৰদক দেখি শ্ৰীকৃষ্ণ সভাৰ্য্যে উঠি কছু সপাট প্ৰণাম কয়ল ।

নাৰদ । (হাত তুলি) চিৰঞ্জীৱ!

জয় জয় যদুদেৱো দেবকীনন্দনস্ত্বং
ভুবনপতি সমস্তৈঃসেবিতাঙ্‌ঘ্ৰীঃ সদৈব
নিজজন-ভয়হাৰী সৃষ্টি-সংহাৰ-কাৰী
অসুৰ-নৰকতস্ত্বং সাম্প্ৰতং ত্ৰাহি দেবান্‌ ।

সূত্ৰ । আশীৰ্ব্বাদ কয় কৃষ্ণক হাতে পাৰিজাত দিয়ে নাৰদ তাহেক মহিমা কহল ।

নাৰদ । হে কৃষ্ণ ওহি পাৰিজাতক গন্ধ তিনি প্ৰহৰক পথ যাই । ওহি পাৰিজাত যাহেক গৃহে ৰহে ধন জন বিভৱ তাহেক ছাড়য়ে নাহি । ওহি দেৱ দুৰ্ল্লভ পাৰিজাত যে নাৰী পৰিধান কৰে সে পুষ্পক মহিমায়ে পৰম সৌভাগিনী হয় । তাহাক ছাড়ি স্বামী কথাৱ যাইতে নাহি । আঃ ওহি কুসুমক মহিমা কি কহব!

(মৌনে বৈঠল)

সূত্ৰ । শ্ৰুত্বা কুসুমমাহাত্ম্যং ৰুক্মিণী কেশৱপ্ৰিয়া ।
প্ৰণম্য স্বামি-চৰণং পাৰিজাতমযাচত ॥

মুনিক মুখে কুসুম মাহাত্ম্য শুনি ৰুক্মিণী পৰম কৌতুকে কৃষ্ণক গোৰে লাগি কৰযোৰে বোলল ;—

ৰুক্মিণী। (কৰযোৰে) হে স্বামি হামি তোহোক প্ৰথম পতনী জানি ওহি দেৱ দুৰ্লভ পাৰিজাত প্ৰাণনাথ! হামাক দেহু!

সূত্ৰ। ৰাগ-শ্ৰীগান্ধাৰ—মান-জতি।

কৌতুকে ৰুকৰ্ম্মিণী নমিয়ে স্বামীক পাৰে
মাগে আঙ্গুৰি যুৰি হাত ॥
অব প্ৰাণনাথ মাথে মিলায়য় মোহি
ওহি কুসুম পাৰিজাত ॥

পদ। আহেব গুণ শুনি মুনি মুখে মাধৱ
সাধু অতয়ে তোই মান ॥
ভকত কৃপাল লাগো চৰণ তেৰি
কৰহু কুসুম মোহি দান ॥
তোহোৰি প্ৰথম পতনী পৰম স্বামি।
জানি পুৰহ মোহি আশা ॥
ধনীক বাণী শুনি হাসে ৰসিক হৰি
কহতু শঙ্কৰ কৃষ্ণ দাসা ॥

তদন্তৰ ৰুক্মিণীক অতি কাতৰ বাণী শুনি শ্ৰীকৃষ্ণ হাসি হাসি হাতে তুলি প্ৰিয়াক গৌৰবে কোলে বৈঠাই কৌতুকে জগতক নাথে ৰুক্মিণীক মাথে পাৰিজাত পিন্ধায়ল। ৰমণীক বাঞ্ছা সফল ভেল। তদন্তৰ প্ৰিয়া সহিত শ্ৰীকৃষ্ণ নাৰদক সাদৰে বাৰ্ত্তা পুছত।

শ্ৰীকৃষ্ণ। হে মুনিৰাজ! তুহু কুশলে আয়ল। অঃ তোহাৰি আগমনে আজু হামাৰি দ্বাৰকাপুৰি পবিত্ৰ ভেল। তোহাৰি দৰশনে হামু কৃতাৰ্থ ভৈলো।

সূত্ৰ। কৃষ্ণস্য বচনং শ্ৰুত্বা বিহস্যোবাচ নাৰদঃ।
নিজভৃত্যান্তৰৈৰ্হাহং মৰ্য়ী মায়াং কৰোষি কিম্ ॥

নাৰদ। হে স্বামী কৃষ্ণ! মনুষ্য চেষ্টা দেখায়া সব লোক মোহিছ: তোহোক ঈশ্বৰ বুলি জানয়ে নাহি। হামো তোহাৰি ভকতিক বলে সব জানি। হামাকু মোহিতে চায়। অঃ স্বামী! শুনহ।

হে পৰমেশ্বৰ জগত নিবাস।
হামু নাৰদ তুয়া চৰনক দাস ॥

ভৰমি দশ দিশ তুৱা গুণ গায়া ;
হামাকু আগু কৰসি ওহি মায়া ॥
জগত উদ্ধাৰল যাহে চৰিত্র।
তাহেক হামো কয়লি পবিত্র ॥
যাহেৰি নামে মুকুতি পদ পাই।
সো হৰি কৰ তুতি নতি কতি লাই ॥
তুহু জগতক গুৰু দেৱক দেৱা।
তোহাৰি চৰণে ৰহোক মোৰ সেৱা ॥
মুখে যেন নোচোড়োহো তুৱা গুণ নাম।
মাগো অভয় বৰ তোহাৰি ঠাম ॥

হে কৃষ্ণ! তোহো পৰম পুৰুষ নাৰায়ণ। ভূমিক ভাৰ হৰণ নিমিত্ত অৱতৰিছ। সাম্প্রত পাপী নৰকাসুৰে দেৱতা সবক বহুত দুখ লগাব। তন্নিমিত্ত শচী সহিত ইন্দ্র দেৱতা তোহাৰি চৰণে শৰণ লেলহ। হে শ্রীকৃষ্ণ দেখু দেখু।

(মৌন ৰহল)।

সূত্র। ওহি বুলি নাৰদ মৌনে ৰহল। তদন্তৰ কৃষ্ণক আগু পৰি পুৰন্দৰ প্রণাম কয় কহু সভাৰ্য্যে কৰ যোড়ি তুতি বোল, তাহে দেখহ শুনহ নিৰন্তৰে হৰি বোল হৰি।

(সভাৰ্য্যা-পুৰন্দৰ সভামধ্যে প্রবেশ কয়ল)।

পয়াৰ।

পুৰন্দৰ ॥ জয় জয় যাদৱ দেৱ, জয় ধাতাকৃত্য সেৱ।
জয় ভকত ভয় হাৰী, জয় জয় ঈশ্বৰ মুৰাৰী ॥
জাকেৰি নাম উচ্চাৰি, পাই পদ ৰস চাৰি।
জীৱ নিয়ন্তা তুহু আত্মজ, বন্দো তুৱা পদ পঙ্কজ।
অঘ বক ধেনু কংশ, মাৰল অসুৰ সব সবংশ ॥
হৰলি ভূমিকেৰি ভাৰ, ভকত হেতু অৱতাৰ।
সাম্প্রত গোচৰ হামাৰি, বান্ধৱ শুনহ মুৰাৰী ॥
অৱ নৰকাসুৰ পাপ, কৰই বড়ি উপতাপ।
আনল স্বৰ্গক মাৰি, দেৱক যতেক কুমাৰী।
সৰ্ব্বস্ব নৱহে হামাৰি, তৱ পাৰে কয়লো গোহাৰি ॥

হে স্বামি কৃষ্ণ! পাপী নৰকাসুৰে কোন নকৰল। বৰুণক মণিপৰ্ব্বত এসব কাঢ়ি আনল। হে কৃষ্ণ কি কহব! মাতৃ আদিতিক কুণ্ডল দোহো ৰাখয়ে নাহি পাৰল। আৰ হামাৰ হৈতে কি ৰহল!! হে শ্ৰীকৃষ্ণ কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডেশ্বৰ! তোহাৰি চৰণ ছাড়ি হামাৰ গতি নাহি। বাপ জগন্নাথ! ত্ৰাহি ত্ৰাহি!!

সূত্ৰ। ওহি বুলি পুৰন্দৰ কৃষ্ণক আগু কান্দি পৰল।

দৃষ্ট্বা দুঃখং মহেন্দ্ৰস্য শ্ৰুত্বা চ ভৌম-চেষ্টিতং।
সংস্পৃশ্য বাসৱং হস্তে গৃহীত্বোৱাচ কেশৱঃ॥

শ্ৰীকৃষ্ণ। হে পুৰন্দৰ! তুহো তাপ তেজহ। তোহাৰি বৈৰী নৰকাসুৰ সে গতায়ু ভেল। তাহেক মাৰি দেৱতা সৱক প্ৰয়োজন সত্বৰে সাধব। ওহি নিষ্ঠ জানি তোহো আগ হুয়া অমৰাৱতী চলহ। নৰকাসুৰ বধিতে আজু হামু পয়াণ কৰব।

নাৰদ। হে পুৰন্দৰ! শ্ৰীকৃষ্ণ যেখনে অঙ্গীকাৰ কয়ল, তোহাৰ শত্ৰু তেখনে কন্ধপাত ভেল। ইয়াত শঙ্কা নাহি তুহো আগু হুয়া চলয। তোহোক নিমিত্ত শ্ৰীকৃষ্ণ কাতৰ কয় হামু পাচ লৈয়া যাৱয়। চিন্তা নাহি, চলহ।

সূত্ৰ। ওহি নিৰ্ভয় বাণি শুনিয়া বাসৱ কৃষ্ণ নাৰদক প্ৰদক্ষিণ কৰি দুহো পৰি পৰিণাম কয়ল। বিদায় লৈয়া ঐৰাৱতে চড়ি ইন্দ্ৰ চলল।

পৰং মাধৱ মহেন্দ্ৰং গন্তুং ত্বৰস্ব কেশৱ
দ্বাৰাৱত্যাঃ শ্ৰিয়ং পশ্যন্নেস্যামি চান্তিকন্তৱ।

নাৰদ। হে কৃষ্ণ! তোহো চলিবাক সত্বৰমায়হ। হামু তোহাৰি দ্বাৰিকা পুৰক কৌতুক তুখিয়ে এইখনে আৱব।

সূত্ৰ। ওহি বুলি নাৰদ জৈচে চলল তাহে দেখহ শুনহ নিৰন্তৰে হৰি-বোল হৰি।

ৰাগ—গান্ধাৰ।

চলল নাৰদ হৰিগুণ গাই।
ভ্ৰমে দ্বাৰকাপুৰ সম্পতি চাই॥
ৰতনে ৰচিত যত হৰিক আৱাস
জৈচে সুৰপুৰ কৰ পৰকাশ॥
পেখল পাচু ভুবনঅনুপামা।
আসনে ঠিক বৈঠে সত্যভামা॥

পূৰ্ণিমাক চান্দ বদন পৰকাশ।
চিৰঞ্জীৱ বুলি নাৰদ কৰে হাস॥
দেখি মুনিক ধনী অৱনত কায়।
পৰি পৰণাম কয়লি পুনু মাই॥
জীৱতু জীৱতু নাৰদ বোল।
ডাকি কৰহু নৰ হৰি হৰি বোল॥

তদন্তৰ বসুৰ আসনক পাড়ল। মুনি আসন ভিড়ি তথি বৈঠল।

নাৰদঃ সাদৰং দেবী সম্বোধ্যাহ হৰিপ্ৰিয়াং।
কৃষ্ণস্য কৰ্ম্ম বিষমং সত্যভামে নিবোধসে॥

নাৰদ। আঃ হে দেবি সত্যভামা! তোহাৰি স্বামী শ্ৰীকৃষ্ণক বৰি বিষম চেষ্টা দেখল। হা হা মাৱ! তোহো দুৰ্ভগা ভেলি। হামু আজু সে জানল।

সত্যভামা। হে মুনিৰাজ! তুহু কি কইছে। হামু কিছু বুজয়ে নাহি।

নাৰদ। হা হা তোহোক বিধি বঞ্চল। হে মাৱ! কি কহব! কহিতে বৰ দুখ লাগে। (হেট মাথ ৰহল।)

সূত্ৰ। সত্যভামা ভয়াদ্‌ভীতা নিশম্য মুনিভাষিতং।
দৃষ্টং কথয় কিং কুত্ৰ ত্বং পৃচ্ছসি পুনঃ পুনঃ॥

সত্যভামা। (ভীত হুয়া কৰযোৰি) হে মুনিৰাজ! হামো জানো মোহি সম সৌভাগিনী আৱৰি নাহি। সে স্বামী কৃষ্ণ হামাক চাড়ি কতিহো যাবে নাহি। তুহু আজু কোন ঠামে কি দেখল কি শুনল, হামাক শপথ সন্থৰে স্বৰূপ বাত কহ। চিত্ত বৰি উদ্বেগ কৰয়!!

সূত্ৰ। পৃষ্টা দেব্যা সনিৰ্ব্বন্ধং কথয়ামাস সাদৰং।
কৃষ্ণস্য চৰিতং সৰ্ব্বং বোকন্থমান নাৰদঃ॥

দেবীক নিৰ্ব্বন্ধ দেখি মুনি বোলল—

নাৰদ। হা হা হে মাৱ! কি কহব। এসব কথা কহিতে দোষ। হাম দেৱদুৰ্ল্লভ পাৰিজাত পুষ্প স্বৰ্গ হন্তে আনি কৃষ্ণক হাতে দেলো। সে পাৰিজাত যে কুমাৰী পৰিধান কৰে সে পুষ্পক মহিমায়ে পৰম সৌভাগিনী হয়। ইহা জানি হামু বোলল, ওহি পাৰিজাতক যোগ্য সত্যভামা। তথি কৃষ্ণে কয়লি কি, তোহাক কটাক্ষ কৰিয়ে আপুন হাতে প্ৰিয়া ৰুক্মিণীক মাথে পৰম সাদৰে সে দিব্য পাৰিজাত পিন্ধাৱল। আঃ তোহোক জীৱন ধিক ধিক। সতিনীক অভ্যুদয় দেখি কি নিমিত্ত প্ৰাণ ধৰহ। মাৱ! তুহু জীৱন্তে মৰল! হা হা বিস্তৰ কি কহব!

সূত্র। মুনের্ব্বচনমাকর্ণ্য শোক-কোপ-পৰিপ্লুতা।
মূৰ্চ্ছিতা পতিতা ভূমৌ যথা বাতাহতা লতা ॥

তদন্তৰ নাৰদ মুখে সতিনীক মহোদয় শুনি কহো কোপ অপমানে আন্ধাৰি দেখিয়ে দেৱী সত্যভামা মুৰ্চ্ছিত হুয়া পৰল। জৈচে লৱঙ্গলতা বাতে উৎপাতল। তদ্বতং কেশ মুক্ত ভেল। মুখে বচন হৰল। নাসাত প্ৰাণ বায়ু নেখেলে।

ইন্দুমতী। হা হা প্ৰাণ সখি! মৰল—(বাহু মেলি ধৰল, শিৰে জল সিঞ্চল, আঙ্কোৰে বিঞ্চি প্ৰবোধ বোলল) হে প্ৰাণ সখি! সতিনীক অপমানে মৰিতে চাৱ। ওহি কোন ব্যৱহাৰ!! অঃ সে প্ৰাণ মাধৱ স্বামী তোহাৰি মান সাধব নাহি। মাৱ! ওহি দুৰন্ত চিন্তা পৰিহৰ।

সূত্র। কথঞ্চিৎ চেতনাং প্ৰাপ্য লব্ধা দেৱী পুনঃ পুনঃ।
বিনিশ্বস্যাপমানেন রুৰোদ সখী-সন্নিধৌ ॥

সে দেৱী সত্যভামা কথঞ্চিত চেতন লভিয়ে ঘন ঘন নিশ্বাস ফোকাৰি জৈচে সন্তাপ কয়ল তা দেখহ শুনহ নিৰন্তৰে হৰি বোল হৰি।

ৰাগ কৈল্যাণ—জতিমান।

মানিনী মাই নয়ন পঙ্কজ জুৰে বাৰি।
ফোকাৰয় শ্বাস হ্রাস ভেল দেহা—
ঘন ঘন দেখু অঙ্কিয়াৰি।

পদ। সতিনীক উদয়ে হৃদয়ে দহে আগি।
অধিক মিলল মন তাপ ॥
ধিক অব জীৱন যৌৱন মোহে।
অভাগিনী কৰত বিলাপ ॥
হৰি হৰি প্ৰিয় মেৰি বৈৰি অধিক ভেলি।
কয়লি অতয়ে অপমানা ॥
ধৰণী লুটি লুটি বিলাপতি বালা।
কৃষ্ণ কিঙ্কৰ ৰস ভাণ ॥

দেৱী সত্যভামা ওহি সকৰুণ বিলাপ অপমান কয় থিক। তদন্তৰে কলহপ্ৰিয় নাৰদ পুনৰ্ব্বাৰ কৃষ্ণক আগু গিয়া যে বোলল তা শুনহ। •

নাৰদ। (কৃষ্ণ সমীপে গিয়া কহু) আহে শ্ৰীকৃষ্ণ! তুহু এথা কোন সুখে বহস। সে প্ৰিয়া সত্যভামা পাৰিজাতক নিমিত্ত অপমানে অন্নপান সব

চাড়ল পৰম তাপে মৰছে! হা হা চক্ষুরে দেখিতে পার কি নাপার! দের, মন্থৰে যার।

সূত্র। মুনের্ব্বচনমাকর্ণ্য মাধরো ভক্তবান্ধবঃ।
দ্রুতং তস্যা গৃহং প্রাগাৎ প্রিয়ায়াঃ প্রেমবিহ্বলঃ॥

মুনিক মুখে প্রিয়াক দুখ শুনি শ্রীকৃষ্ণ প্রেমে রিহ্বল হুয়া মুনিক কাতৰ কৰি-কহো, বাত পুচিকহো। জৈচে সত্যভামাক সমীপ চলল তাহে দেখহ শুনহ নিৰন্তৰে হৰি বোল হৰি।

ৰাগ—তুৰ—জতিমান।

এমুনি কহিয়ে কহিয়ো কপট পৰিহৰি।
প্রাণে কি জীরয় মোৰ প্রাণেৰ সুন্দৰী॥

পদ। মানিনী নসহে তিলেকো অপমান।
মেৰি অপৰাধ কৈচে ধৰব পৰাণ॥
প্রিয়াক সন্তাপ তাপে দহে শোক আগি।
কুসুম নাদিয়ে ভেলো তিৰি বধ ভাগী॥
জুৰাইতে নয়ন প্রিয়াৰ পাইলা কোল।
দেখি আকুল কৃষ্ণ কাতৰ বোল॥

শ্রীকৃষ্ণ প্রেমে বিহ্বল হুয়া প্রিয়াক দেখল। লোতকে মুখ মলিন। ঘনে ঘনে নিশ্বাস ফোকাৰি মাটিলুটি ৰহ। তাহে পেখি শ্রীকৃষ্ণ হা হা কি ভেল বোলি আঙ্কোৱালি ধৰল। নয়নক নীৰ ঝৰাই আশ্বাস বোলল।

শ্রীকৃষ্ণ। হে প্রিয়ে! গোটা এক ফুল ৰুক্মিণীক দেলো। সে নিমিত্তে যদি অপমান কৰহ তবে উঠহ। তোক একশত পাৰিজাত দেৱব। হে প্রাণ প্রিয়ে! সে ৰুক্মিণী, জাম্বুৱতী তোহোক সম সৌভাগিনী হয় নাহি। তুহু হামাৰ প্রাণসম প্রিয়া। জানি তাপ তেজহ। তোহাবি দুখ দেখি হামাৰ হৃদয় সহয় নাহি। হে প্রিয়ে! হামাক শপত উঠহ উঠহ।

সূত্র। প্রিয়ং প্রণয়-কোপেন নিশ্বস্যাহ ততঃ সতী।
মাং ধূর্ত্তাকেদুর্ভাগাং কিমর্থং ব্যথসে পুনঃ॥

তদনন্তৰ শ্রীকৃষ্ণক বাক্য শুনি দেবী সত্যভামা স্বামীক পিঠি দিএ কহো। হেঠমাথে সকৰুণে ক্রন্দন কয় বোলল।

সত্যভামা। (ক্রন্দন কয়) হে স্বামি হামু দুর্ভগাক কপট বাক্যে কত কদর্থনা কৰহ যে তোহোৰ প্রিয়তম রুক্মিনী তাহেক সমীপ চলহ হামাত কোন প্রয়োজন ঠিক।

সূত্র। ওহি বুলি বহুত বিলাপ কয় কৃষ্ণক যে বোলল তাহেক দেখহ শুনহ নিৰন্তৰে হৰি বোল হৰি।

ৰাগ—শ্রীগান্ধাৰ—জতিমান।

সত্যভামা। কেশৱ হে বুজলোহো তোহো,
জানলোহো তুহো ব্যৱহাৰা।
অত যে চাতুৰি চোড়ি চলহু বহুৰী হৰি
যাহা প্রিয়া ৰমনী তোহাৰা।

পদ। তোহাৰি কপট কৃষ্ণ নাবুঝি মানলো হামু
এ নাহি সৌভাগিনী সম মোই।
জৈচন পীৰিতি ৰীতি সবহি বিদিত ভেলিৰে
আজু জানল মতি তোই।
ওহি অপমানে প্রাণ নাহি ধৰবোহো মোৰে
চোড়ল জীৱনকু আশা।
আগু পিয়ুক পৰি বহু বিলপতি বালাৰে
কহতু চৰণ দাসী ভাষা।

হে স্বামি! হামু দুর্ভগা সতিনীক অধীন। তুহো হামাক কত যে বিকর্থনা কৰহ ওহি অপমানে হামু প্রাণ ৰাখব। অঃ তব হামাক জীৱন ধিক।

সূত্র। ওহি বুলি দেবী কান্দি কান্দি মূর্চ্ছিত হুয়া পড়ল।

কুর্ব্বন্ হাহাৰবং ৰামামালিঙ্গ্যাকুলমানসঃ।
প্রিয়বাক্যৈস্ততাং শান্তিং শান্তয়ামাস মাধবঃ॥

তাহে দেখিয়ে শ্রীকৃষ্ণ হাহা বোলি বাহু মেলি ধৰল। প্রিয়াক দুখ দেখিয়ে মৰম চড়ল। কমল নয়ন ভৰি ঝৰি বহে নীৰ। আলিঙ্গি প্রিয়াক চাপি ধৰি কোৰ কৰিয়া আশ্বাস বচন বোলল।

শ্রীকৃষ্ণ। হে হে প্রাণপ্রিয়ে! শুন বাত।
দেলহো নাতি তুহি পাৰিজাত॥
জত অপৰাধ সহব অবমোই।
তব সম সৌভাগিনী নাই কোই॥

ৰুক্মিনীক দেলো গোটা এক ফুল ।
তাহে লাগি তুহু অতয়ে আকুল ॥
পাৰিজাত তৰু সমূলে উপাৰি ।
ৰোপন কৰব আনি তুৱা বাড়ি ॥
জব মোহি বাক্যে নাহি পতিআৱা ।
কহলো সত্য সত্য শুন জায়া ॥
অব তেজহু তাপ কুমাৰি ।
নসহে হৃদি দুখ দেখি তোহাৰি ॥
হামাক শপত খেৰ লহো মাথ ।
উঠ উঠ প্ৰিয়া তেৰি ধৰহো হাত ॥

(সত্যভামাক হাত ধৰল)

সূত্ৰ । কৰ কাকুতি তিনি জগতক ঈশ ।
সত্যভামা মনে কিছু মিলল হৰিষ ॥
পৰম ঈশ্বৰ কৰ কাতৰ প্ৰিয়াক ।
দেখু অদভুদ ভকতি সতী মহিমাক ॥
ব্ৰহ্মা মহেশ যাক কৰে সেৱা ।
মাথে খেৰ ধৰএ সোহি দেৱা ॥
কৃষ্ণক লীলা বুঝয়ে নপাৰি ।
পূৰ্ণ কাম হৰি কি কৰব নাৰী ॥
ভকতি কয়লি হৰিকো মন ভোল ।
জানি কৰহু নৰ হৰি হৰি বোল ॥

ইন্দুমতি । হে প্ৰাণ সখি! পৰম ঈশ্বৰ তোহোৰ স্বামী । মাথে খেৰ ধৰি অত যে কাতৰ কৰিছে আৰ কি মান সাধিতে ৰহল । সখি! তাপ তেজহ, উঠহ উঠহ ।

সূত্ৰ । দেবী অত যে স্বামীক বিনয় বাণী কহো কিঞ্চিত চিত্ত শান্ত ভেল । শ্ৰীকৃষ্ণ তাহে পেখি আলিঙ্গি কোলে তুলি বৈঠাৱল পীতবস্ত্ৰে শৰীৰক ধুলি ঝাৰল । কেশ বান্ধল । নিজ হস্তে কৰ্পূৰ তাম্বুল ভুঞ্জাৱল ।

ততো দেবী সত্যভামা কৃষ্ণবাক্যামৃতেন সা ।
প্ৰীতা প্ৰসন্নবদনা প্ৰণম্যাহ প্ৰিয়ং হৰিং ।

দেবী স্বামীত মহামান লভিয়ে অতি প্রসন্নমুখী হয়, শ্রীকৃষ্ণক প্রণামি বোলল—

সত্যভামা। হে স্বামী হামাক পাৰিজাত তৰু তুহু দিতে সত্য কয় বোল।

শ্রীকৃষ্ণ। হে প্রিয়ে! পাপী নৰকাসুৰে দেৱতাসবক জিনিয়ে সর্ব্বস্ব আনল। আগু তাহেক মাৰি দেৱকার্য্য সাধো। পাছে পাৰিজাত আনো।

সত্যভামা। আঃ স্বামী! উচিত কহল। আগু দেবকার্য্য সাধি, সেহি যাত্রায়ে পাৰিজাত আনহ। হামু তোহাৰি সঙ্গে চলবো।

শ্রীকৃষ্ণ। হে প্রিয়ে! তোহো স্ত্রীজাতি। যুদ্ধ সময়ে যাহাত উচিত নহে।

সত্যভামা। হে স্বামি! হামাৰ বহুত সতিনী। ইবাৰ পাৰিজাত আনি কোন স্ত্রীক দেব, তাহে বুঝয়ে নাহি। হামু কদাচিতো তোহাৰি সঙ্গ নাহি চাড়ব।

শ্রীকৃষ্ণ। হে প্রিয়ে! তুহু যদি হামাক সঙ্গে চলব তব সত্বৰে সাজহ।

সূত্র। কৃষ্ণমভ্রেত্য ভগবান্ জগাদ নাৰদস্তদা।
জ্ঞাতঃ কিল ভবান্ ভার্য্যাভক্ত সন্তোষী কেশবঃ।

নাৰদ। (সক্রোধমাহ) হে কৃষ্ণ! জানলো। তুহু স্ত্রীকলাবিদ দেৱকার্য্য সব পৰিহৰল। তোহাক ভার্য্যাক চাটু বুলিতে সব দিবস গেল।

শ্রীকৃষ্ণ। হে মুনিৰাজ! স্ত্রী জুজে সে না বুজে কা কৰব! কুমাৰীক হাত এড়াইতে নাহি পাৰি। হে মুনিৰাজ ঐ চলইচো। ক্রোধ নাহি কৰবি।
(ওহি বোলি অতি সত্বৰে চলল।)

সূত্র। সহর্ষমকৰোৎ কৃষ্ণঃ প্রয়াণং প্রিয়য়া সহ।
ধনুষ্টঙ্কাৰঘোষেণ দিশো দশ প্রকম্পয়ন্॥

শ্রীকৃষ্ণ ধনুঃ টঙ্কাৰে দশোদিশ কাপাই প্রিয়া সহিতে জৈচে পয়াণ কয়ল তাহে দেখহ শুনহ নিৰন্তৰে হৰি বোল হৰি।

ৰাগ ধনশ্রী—একতালি।

কয়লি পয়াণ যত্নৰাই
কৰে সাৰঙ্গ সঙ্গে প্রিয়া চলি যাই।
পদ। শ্যামল অঙ্গে সুৰঙ্গ পীত বাস।
বিযুৰি উজোৰ নৱ ঘন পৰকাশ॥
অৰুণ চৰণ মণি মঞ্জীৰ ৰুৰু ৰোল।
তাহে মজোক মন শঙ্কৰে বোল॥

শ্রীকৃষ্ণ ওহি পৰকাৰে প্রিয়া সহিত পয়াণে চলৈছে । সে সময়ে নাৰদে আসি বোলল—

নাৰদ । হে হৰে তুহু সম স্ত্রী-জিত পুরুষক বহু নাহি দেখি, যুদ্ধ সময়ে স্ত্রীক চোড়য়ে নাহি পাৰহ । তুহু জগত গুৰু । তোহক যশ গাই তিনিলোকে যাও । অঃ হামাক লাজ ভেল !

শ্রীকৃষ্ণ । হে মুনিৰাজ ! কি কৰব ! পাৰিজাতক নিমিত্ত সত্যভামা প্রাণ চাড়য় । উম্নিকৰ নির্ব্বন্ধ কত সহব !

নাৰদ । হে কৃষ্ণ ! কামাতুৰ পুরুষক ঐচন অৱস্থা । স্ত্রী যে আজ্ঞা কৰে, সে আৱশ্যে কৰিতে লাগে । হোক, সে কামৰূপ নৰকাসুৰক পাট, ওহি দ্বাৰিকা-হন্তে স্বভাৱে মাস চাৰিকেৰ পথ । স্ত্রী লৈয়া যাইতে বৎসৰ চুই চাৰি পাৰব । অঃ দেৱকার্য্য ভল্ল সহব সাধন । এক কর্ম্ম কৰহ । তোৰাৰ বাহন গরুড় পখী-ৰাজ তাহেক আজ্ঞা কৰহ । তাহেৰ কন্ধে চড়িয়ে সত্বৰে গিয়া নৰকাসুৰক মাৰহ ।

শ্রীকৃষ্ণ । (সত্যভামাক প্রতি) আহে প্রিয়ে ! মুনি ভল্ল কহল ।

সত্যভামা । হে স্বামি ! হামোতো পাৱে হাণ্টিতে পাৰয়ে নাহি ।

শ্রীকৃষ্ণ । (বাহনক স্মৰি) আহে গরুড় পক্ষীৰাজ ! সত্বৰে আৱ ! সত্বৰে আৱ !!

সূত্র । আহ আগত্যগরুড়ো নত্বা কৃষ্ণং কৃতাঞ্জলিঃ ।
মম স্কন্ধং সমাৰুহ্য জহি পাপং দুৰাশয়ং ॥

গরুড় । হে স্বামি ! হামি থাকিতে তুহু পাৱে বেড়াৱব । অঃ হামাৰ কন্ধে চড়ি পাপী নৰকাসুৰক বধ কৰো গিয়া ।

সূত্র । তদন্তৰ শ্রীকৃষ্ণ সভার্য্যে গরুড়ক কন্ধে চড়ি পৰম লীলায়ে চললি ।

প্রাগ্‌জ্যোতিষং সোহতিজৱেন জায়য়া
সুপর্ণমারুহ্য যযৌ জনার্দ্দনঃ ।
ক্ষণেন সম্প্রাপ্য পুৰং পৰেশো
মহোৎসৱং শঙ্খবৰং চকাৰ ।

শ্রীকৃষ্ণ গরুড় বাহনে বায়ুবেগে কামৰূপ পাই পাঞ্চজন্য ধ্বনি কয়ল । তাহে শুনি নৰকাসুৰ খেদি আৱল । শ্রীকৃষ্ণ তাহে জৈচে বধ কয়ল তাহে দেখহ শুনহ নিৰন্তৰে হৰি বোল হৰি ।

ৰাগ—কানাড়া ।

চললি গোবিন্দ গরুড় কন্ধে
নৰক মাৰিতে কয়লি প্রৱন্ধে ।

বায়ুক বেগে চলয়ি পখীৰাজ।
তিল একে মিলল কামৰূপ ৰাজ॥
ফুঙ্কল শঙ্খ হৰি বাৰবাৰ।
শুনি দানৱক ভেল হৃদি বিদাৰ।
জানল আৱল মাধৱ ধাই।
গৰজে দানৱ যুধক লাই।
সমৰক লাগি বজাৱয় ঢোল।
ধৰ ধৰ মাৰ মাৰ কৰে বহু বোল।
ধাৱে সুৰ নৰকাসুৰ ৰাগি।
খাণ্ডা ফিঙ্কাৱয় কৃষ্ণক লাগি।
হৰি টঙ্কাৰল সাৰঙ্গ ভিড়ি।
বৰিষল বাণ দৈত্যকহো পীড়ি।
কাটল কন্ধ কান্ধ কৰ শিৰ।
মাৰল হৰি সব দানৱ বীৰ।
খিদি পলাৱত অপৰ অসুৰ।
বাণ প্ৰহাৰিল মাৰল সুৰ।
কোপে চক্ৰক্ষেপি জগন্নাথ।
কাটল দাৰুণ নৰকক মাথ।
দেখি দেৱক উৎসুক বহুল।
বাৱে দুন্দুভি বৰিষয় ফুল।
জয় জয় যাদৱ কৰে বহু বোল।
সমাজিক সব হৰি হৰি বোল।

সে অসুৰ নৰকক মাৰি শ্ৰীকৃষ্ণ যশ সাধব দেখি দেৱ সব আনন্দে দুন্দুভি বজাই, জয়কৃষ্ণ জয়কৃষ্ণ বোলি শিৰে কুসুম বৰিষল। শ্ৰীকৃষ্ণ সভাৰ্য্যে আনন্দে ৰহল।

ততো বসুমতী পুত্ৰং পুৰঃ স্থাপ্য হতাত্মজং।
বিলপন্তী তদা কৃষ্ণং নত্বা প্ৰোবাচ দুঃখিতা॥

নৰক পুত্ৰ বধ ভেল দেখি বসুমতী পৰম সন্তাপে তাহেক পুত্ৰ ভগদত্ত শিশুক আগ করিকহো কৃষ্ণ দৰশন নিমিত্ত ঘৈছে চললি আহে লোক! তাহে দেখহ শুনহ নিৰন্তৰে হৰি বোল হৰি।

ৰাগ ধনশ্ৰী—একতালি।

পিয়ুক সমীপ চলে মাই।
হৰি দৰশনে চলে মাই।
শিশু সমে বসুমতী লহুলহু গতি যাই।
পদ ॥ সুতক সন্তাপে তাপে তনু ভেল হ্ৰাস।
লোতকে লেপিত মুখ ফোকাৰে নিশ্বাস।
স্বামীক কৰো পাৱে পৰণাম।
কহতু শঙ্কৰ গতি মতি মেৰি ৰাম।

ঐচন শিশু সমে বসুমতী আসি শ্ৰীকৃষ্ণক পৰি পৰণামিকহো কৰযোড়ি বোলল।

বসুমতী। হে স্বামি কৃষ্ণ! কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডেশ্বৰ পৰম পুৰুষ পুৰুষোত্তম তুহু জগতগুৰু। তোহোক দ্ৰোহ কৰিয়ে পাপী পুত্ৰ নৰক নিজ পাপে নাশ গেল। তাহে পুত্ৰ ওহি ভগদত্ত নাতিক তোহাৰি পাৱে সমৰ্পল। আহেক ৰক্ষা কৰহ। হামাৰ সন্ততি ৰহোক। তোহাৰি চৰণ পঙ্কজে কাতৰ কয় অভয় প্ৰসাদ মাগো গোসাঞি।

সূত্ৰ। ওহি বুলি বসুমতী বহুত বিলাপ শ্ৰীকৃষ্ণক আগু কয়ল। ঐচন কাৰুণিক বাণী শুনি, নাৰায়ণ বসুমতীক আশ্বাস কয় বোলল।

শ্ৰীকৃষ্ণ। আহে বসুমতি! তুহু তাপ তেজহ। তোহাৰি পুত্ৰ নৰকাসুৰ ভুমিক ভাৰ ভেলি, সে নিমিত্ত ইহাক মাৰি তোহাৰি ভাৰ দূৰ কয়ল। তোহাৰি বচনে ওহি ভগদত্তক কামৰূপ পাটে ৰাজা পাতব। তুহি চিন্তা নাহি কৰবি।

সূত্ৰ। ওহি বুলি শ্ৰীকৃষ্ণ বসুমতীক আলিঙ্গি আশ্বাসিয়ে অন্তঃপুৰে প্ৰবেশ কয়ল। ষোড়শ হাজাৰ কন্যা তাহেৰ বাৰি পাই দ্বাৰকাপুৰ পাঠাৱল। অদিতিক কুণ্ডল, বৰুণক ছত্ৰ, মণিপৰ্ব্বত লৈয়া গৰুড়ক কন্ধে সত্যভামা সমে স্বৰ্গক কৌতুকে চলল।

অতঃ সৰ্গস্থ নিকটং দৃষ্ট্বা কৃষ্ণো মুদাযুতঃ।
বৱৌ শঙ্খং পাঞ্চজন্যং হৰ্ষয়ন্ দিবি দেৱতাঃ॥

সুৰ নৰকাসুৰ মাৰি শ্ৰীকৃষ্ণ স্বৰ্গক সমীপ পাই পৰমানন্দে শঙ্খধ্বনি কয়ল। ধ্বনি শুনি জানল, দেৱতাসব বোলল—

দেবতাসব। অঃ হামাৰি স্বৰ্গক লাগি শ্ৰীকৃষ্ণ আৱল। জয় শ্ৰীকৃষ্ণ কি জয়। (পুষ্পবৃষ্টি।)

মাধৱদেৱ

[এইজনা মহাকবিয়েই আসামত বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰাত মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ প্ৰধান সহায় আছিল। আৰু মহাপুৰুষ গুৰুৱে বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণৰ সময় এওঁৰ ওপৰতে ধৰ্ম্মভাৰ অৰ্পন কৰে। বিশিষ্ট কায়স্থ কুলৰ গোবিন্দগিৰিৰ ঔৰষে আৰু মনোৰমাৰ গৰ্ভত ১৪৮৯খৃঃ আঃ ত মাধৱদেৱৰ জন্ম হয়। যদিও লৰাকালত তেওঁৰ পিতৃৰ অৱস্থা বৰ ভাল নাছিল তথাপি তেওঁ শিক্ষালৈ পিঠি দিয়া নাছিল। মাধৱদেৱ সংস্কৃতত বিচক্ষণ পণ্ডিত হৈ উঠিছিল আৰু প্ৰধান হিন্দু শাস্ত্ৰ বিলাক ভালকৈ অধ্যয়ন কৰিছিল। তেওঁৰ ডেকা বয়সত মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ লগত সাক্ষাত হয় আৰু শঙ্কৰদেৱত শৰণ লয়। এইদৰে বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্মত দিক্ষিত হোৱাৰ পাচত তেওঁ বহুত সংস্কৃত পুথি ভাঙি অসমীয়া পদ কৰে। এওঁৰ লিখাৰ ভিতৰত এই বিলাকেই প্ৰধান—নামঘোষা, ভক্তিৰত্নাৱলী, নামমালিকা, আদিকাণ্ড ৰামায়ণ, ৰজসূয় যজ্ঞ। এই বিলাকত বাজেও পিপৰা গুচুৱা, ভোজন-বাহাৰ আদি নাট আৰু অনেক বৰগীত ভটিমা ৰচনা কৰিছিল। মাধৱদেৱ ১৫৯৬ খৃঃ আঃ ত কোচবিহাৰত বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ কৰে।]

ৰামায়ণ—আদি কাণ্ড

ৰাম লক্ষ্মণাদি চাৰি ভাইৰ বিবাহ।

নানা জয় মঙ্গল প্ৰজাৰ কোলাহল।
বহুবিধ শবদে কৰ্ণত হানে তাল॥
ত্ৰৈলোক্যৰ লোক একখান মিথিলাত।
ব্ৰহ্মা আদি বসি আছা বিয়াৰ সভাত॥

মধুৰ মৃদঙ্গ ধৰি বিদ্যাধৰে বায়ে।
গন্ধৰ্ব্ব সকলে সুললিত গীত গায়ে॥
মুখ্য মুখ্য বাচি অপচৰা কৰে নাট।
নানা ছন্দে বিছন্দে চপয়া পঢ়ে ভাট॥

নানা থানে নানা ৰঙ্গ নানা কৌতুহলে।
নানা কুটিনাটি লোকে কৰয় সকলে॥
প্ৰজ্ঞায়ে জুৰিল হাট ঘাট বাট মানে।
নানাবিধ ৰস মিলি আছে থানে থানে॥

সৰ্ব্বজান জনক নৃপতি মহামতি।
দেৱ পিতৃ কৰ্ম্ম যত কৰি সমাপতি॥
দ্বিজ কন্যাগণ মাতি আনিয়া সমস্ত।
মঙ্গল আচাৰ কৰাইলন্ত যত যত॥

লৌকিক বৈদিক ব্যৱহাৰ নিৰন্তৰ।
সমস্ত কৰাইলা ৰাজা বিধি বিদাম্বৰ॥
আয়তী সকলে কৰি মঙ্গল বিধান।
চাৰি বৰ চাৰি কন্যা কৰাইলন্ত স্নান॥

দিব্য বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰে কৰাইলা ভূষণ।
হাতত দিলন্ত ফল কটাৰী দৰ্পণ॥
মেনকা সুন্দৰী মহাদই জনকৰ।
সঙ্গে লৈয়া দ্বিজ কন্যাগণ নিৰন্তৰ॥

সীতা সতী উৰ্ম্মিলা মাণ্ডৱী শ্ৰুতকীৰ্ত্তি।
চাৰিৰো মঙ্গল আচৰিলা ভিনি ভিনি॥
নানাবিধ বিভূষণে কৰাইলা বিভূষিত।
কপালে তিলক দিলা কৰি সুবাসিত॥

সিন্দুৰৰ মাঝে দিলা চন্দন ধৱল।
সবিচিত্ৰ কৰি দিলা নয়নে কাঁজল॥
কুশধ্বজ মহামতি নৃপতি জনক।
অৰ্চ্চিলন্ত বিধিৱতে চাৰি কুমাৰক॥

দিলন্ত চাৰিকো বিহা মণ্ডপৰ তলে।
চাৰিঁৰ প্ৰকাশে সভাখান আতি জ্বলে॥
বিবাহৰ লগ্ন আসি ভৈল অনন্তৰে।
জানি পাছে হৰিষে জনক নৃপবৰে॥

কন্যা সম্প্ৰদান কৰিবাক বসিলন্ত ।
ৰামে সমে দেৱতা সবক অৰ্চ্চিলন্ত ॥
বিশ্বামিত্ৰে বিধি পাঠ কৰন্ত হৰিষি ।
ৰঙ্গে হোম কৰন্ত বশিষ্ঠ মহা ঋষি ॥

যেন অনুক্ৰমে বিধি আচাৰিয়া তাক ।
ৰামৰ লগত নিয়া বসাইলা সীতাক ॥
তিল কুশ ধৰিয়া জনক নৰনাথে ।
উৎসৰ্গি সীতাক দিলা ৰাম বৰ হাতে ॥

সেহি সময়ত ভৈলা মহা মহোৎসৱ ।
উৰুলি জোকাৰ বহু বিধ জয় ৰৱ ॥
দেব মনুষ্যৰ বাদ্য একত্ৰে বাজয় ।
সিদ্ধ মুনি সকল কুসুম বৰিষয় ॥

বেদধ্বনি কৰন্ত সকলে দেৱগণ ।
নানা শুভ মঙ্গল ঘোষয় সৰ্ব্বজন ॥
সমস্ত লোকৰ মহা মিলিল হৰিষ ।
জয় জয় ৰাম ধ্বনি শুনি দশোদিশ ।

জনক নৃপতি আতি পুৰি মনোৰথ ।
অনেক যৌতুক দিলা সীতাৰ লগত ॥
হয় হস্তী ৰথ দোলা দাসী দাস দেশ ।
মুকুতা মাণিক ৰত্ন দিলন্ত অশেষ ॥

দিব্য বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ সুবৰ্ণ ৰজত ।
ঘটস্ৰবা ধেনু উৎসাৰ্গিলা শতে শত ॥
এহেন্তে ঈশ্বৰ বুলি মনত জানিলা ।
ৰাজ্য ভাৰ সমস্তে ৰামত সমৰ্পিলা ॥

আজি সে কৰিলো সবে পুৰুষ উদ্ধাৰ ।
পৰম ঈশ্বৰ জোৱাই ভৈলন্ত আমাৰ ॥
ভৈলোহোঁ কৃতাৰ্থ বুলি আনন্দে নাচন্ত ।
অনন্তৰে ব্ৰহ্মা আদি যতেক আছন্ত ॥

যাৰ যেন মত ইচ্ছা তাকে উৎসর্গিলি ।
সুবর্ণ মানিক ৰত্নে যেন বৰিষিল ॥
ত্রৈলোক্যৰ লোক সবে উৎসর্গা কৰিল ।
যৌতুক সম্ভাৰে পুৰী মিথিলা পুৰিল ॥

অনন্তৰে লক্ষ্মণক জনক নৃপতি ।
ঊর্ম্মিলাক বিবাহ দিলন্ত মহামতি ॥
লক্ষ্মণকো যৌতুক দিলন্ত বহুতৰ ।
তাত পাচে কুশধ্বজ ভ্রাতৃ জনকৰ ॥

নিজ জীউ মাণ্ডৱী সুন্দৰী মহাসতী ।
ভৰতক বিবাহ দিলন্ত মহামতি ॥
শ্রুতকীর্ত্তিক দিলা শত্রুঘনক উৎসুকে ।
অনেক যৌতুক দুইকো দিলন্ত কৌতুকে ॥

জনক নৃপতি কুশধ্বজ মহাসন্ত ।
দুই ভাইৰ চাৰি কন্যা চাৰিকো দিলন্ত ॥
বস্ত্র অলঙ্কাৰ পুষ্প তাম্বুল চন্দনে ।
যথা যোগ্য সামজ্যা ৰঞ্জিলা ৰঙ্গমনে ॥

সতকাৰ লভিয়া সন্তোষ আতি ভৈলা ।
স্বকী স্বকী থানে ব্রহ্মা আদি চলি গৈলা ॥
জনক নৃপতি বৰ কন্যা আঠজন ।
পৰমানে পঞ্চামৃতে কৰাইলা ভোজন ॥

পুষ্প শয্যা মাঝে পাছে কৰাইলা শয়ন ।
সুখে অনন্তৰে ভৈলা ৰজনী প্রসন্ন ॥
কৰিলন্ত স্নান দান উঠি প্রভাতত ।
কৰাইলন্ত বাসি বিহা হৰিষে মনত ॥

দশৰথে মাতিলন্ত জনক ৰজাক ।
বৰ কন্যা সমে বিহাই পাঠায়ো আমাক ॥
ৰাজা হুয়া আসি আছোঁ পাট পৰিহৰি ।
শত্রু শঙ্কা লাগে চলি যাওঁ শীঘ্র কৰি ॥

শুনি অন্তঃপুৰে গৈয়া জনক নৃপতি।
সীতাক প্ৰবোধ বুলিলন্ত মহামতি॥
অযোনিকা তোমাক লভিলোঁ যজ্ঞ ভূমি।
পিতৃৰ মাতৃৰ প্ৰিয়তম জীউ তুমি॥

ত্ৰিভুবনে নিৰুপমা তুমি মহাসতী।
পৰম দুৰ্লভ আতি লভিলা সুপতি॥
সতী স্ত্ৰী সকলৰ স্বামীসে ভূষণ।
কদাচিতো নলজ্ঘিবা ৰামৰ বচন॥

একচিত্তে সেবা কৰিবাহা সৰ্ব্বক্ষণে।
কৰিবা শুশ্ৰূষা শাশু শশুৰ চৰণে॥
অৱহেলা নকৰিবা দেৱৰ সবক।
কৰিবাহা দায়া তুমি সমস্ত জনক॥

তেবে তযু শুদ্ধ যশে জুৰিব সংসাৰ।
ইহ পৰ লোকে সুখ মিলিবে তোমাৰ॥
নালাগে শিখাবে সবে জানাহা আপোনে॥
তোমাৰ সদৃশ আৰু নাহি একো গুণে॥

পাছে আসি মেনকা জনক পটেশ্বৰী।
কৰন্ত ক্ৰন্দন জানকীৰ গলে ধৰি॥
কাক লাগি এত মান কৰিলো জীয়াই।
ঘৰ শুৱনীয়া কৈক যাইবে সীতা আই॥

সীতা সীতা বুলি নাম লৈবোহো কাহাৰ।
তই গৈলে প্ৰাণ কেনে ৰহিবে আমাৰ॥
আজি সৰ্ব্ব শূন্য কৰি যাইবে মোৰ ঘৰ।
আনে সে আপোন ভৈল মই ভৈলোঁ পৰ॥

মোৰ বুকু শূন্য কৰি কোনে লৈয়া যায়।
থাকিবি কাহাৰ গৈয়া ঘৰক শুৱাই॥
কৌশল্যা বিহনী আছা কত তপসাই।
আজি তান বুকু জুৰাইবেক তোক পাই॥

সীতায়ো কান্দয় মেনকাৰ ধৰি গলে।
কৰয় ক্রন্দন আৰ সুহৃদ সকলে ॥
একত্রে কান্দয় মিথিলাৰ নাৰী নৰ।
আতিশয় উর্ম্মি উথলিলা ক্রন্দনৰ ॥

কৈক যাহা সীতা সতী জীউ জনকৰ।
আজি শূন্য কৰিলাহা মিথিলা নগৰ ॥
তই বিনে দুঃখত মৰিলোঁ সর্ব্বজন।
আযোধ্যা পুৰীৰ বিধি ভৈলা সুপ্রসন ॥

চক্ষুৰ লোতক মুছি জনক নৃপতি।
কৰিলন্ত দশৰথ ৰাজাত ভকতি ॥
বুলিলন্ত বিনয় ধৰিয়া তান হাতে।
সীতা জীউখানি মোৰ সপিলোঁ তোমাতে ॥

জীউ বুলি প্রতিপাল কৰিবা বিহাই।
বিহনীক বুলিবাহা আপুনি বুজাই ॥
তুলি তালি বৰ কৰি দিলো জানকীক।
আপুনি পালিবা কিবা বুলিবোঁ অধিক ॥

অনন্তৰে দশৰথ উৎসুকে মনত।
চাৰি পুত্র চাৰি বধূ তুলি বিমানত ॥
সুমন্ত্র যোগাইলা ৰথ তাতে চড়িলন্ত।
অযোধ্যাক প্রতি শুভক্ষণে লৰিলন্ত ॥

আগে পাছে বজাৱয় ব্যাল্লিশ বাজন।
চমৎকাৰে সাজিয়া চলিল সেনাগণ ॥
ধ্বজ দণ্ড তুলি প্রজা কৰে জয় জয়।
অসংখ্য প্রমাণ ৰথপতি হস্তীচয় ॥

চানিলেক দিশ পাশ শবদ কল্লোলে।
প্রজাৰ আন্দোলে মহী মণ্ডল হিন্দোলে ॥
চলিল আনন্দে দশৰথ মহামতি।
মিথিলাৰ লোক সমে জনক নৃপতি ॥

আগ বঢ়াইবাক প্ৰতি গৈলা নৰেশ্বৰ।
হৰিষে চলিলা বিশ্বামিত্ৰ মুনিবৰ॥
সীতা সমে ৰামচন্দ্ৰ যান্ত বিমানত।
ৰোহিণী সহিতে যেন চন্দ্ৰ আকাশত॥

দুৰ্ব্বাদল শ্যাম ৰাম দেৱৰ শৰীৰ।
সুবৰ্ণ গৌৰাঙ্গ তনু সীতা গোসানীৰ॥
দুইহন্তৰো ৰূপে দশো দিশ প্ৰকাশয়।
পথিক লোকৰ আতি মনক হৰয়॥

উৰ্দ্ধ মুখ হুয়া চাহি আছে সৰ্ব্বজনে।
যেন অমৃতক পান কৰয় নয়নে॥
নখণ্ডয় তৃপিতি চাহয় নেত্ৰ ভৰি।
ৰামৰ ৰূপক যেন পিয়ে চলু কৰি॥

জলকুম্ভ কাখে লৈয়া যুৱতী সকলে।
ৰামৰ ৰূপক চাহি থাকে কৌতুহলে॥
চিত্ৰৰ পুতলি যেন নভাষে নয়ন।
ৰামৰ সীতাৰ ৰূপে হৰিলেক মন॥

পৰম তৃপিতি হুয়া যত নাৰী নৰে।
ৰামক সীতাক প্ৰশংসয় নিৰন্তৰে॥
ধন্য ৰামচন্দ্ৰ ধন্য সীতা বৰ নাৰী।
দুইহন্তৰ পটন্তৰ দিবাক নপাৰি॥

পুৰুষ ৰতন ৰাম ত্ৰিভুবনে সাৰ।
নাহিকে সমান আন জানকী সীতাৰ॥
প্ৰবন্ধে স্ৰজিলা বিধি দুইহানো ৰূপক।
ধন্য মাৰ বাপ তুলিলেক দুই জনক॥

এহি মতে প্ৰশংসয় পথিক সকলে।
দশৰথ ৰাজা চলি যান্ত কৌতুহলে॥
গৈলন্ত জনক কতোদূৰ আনন্দতে।
বুলি মাতি পলটাই পাঠাইলা দশৰথে॥

পাত্র পুৰোহিত চাৰি পুত্র লৈয়া সঙ্গে।
অযোধ্যাক যান্ত চলি দশৰথ ৰঙ্গে॥
সেহি বেলা বাত বৃষ্টি ভৈলা আকাশত
ৰাজাৰ আগত আসি ভৈলা বজ্রপাত॥

নমনয় দিশ পাশ ভৈল অন্ধকাৰ।
কৰে মৰমৰ চক্র ৰথৰ ৰাজাৰ॥
ঘোৰ শীলা সমে বায়ু বহে বিপৰীত।
হস্তী ঘোৰা সেনা যত ভৈল ভয়ে ভীত॥

শীতে পীড়িলেক থিৰ নোহে হাত ভৰি।
নাসে মুখে মাত বুকু কাম্পে তৰতৰি॥
যিতো যৈত আছিল তহিতে তস্থি ৰৈল।
ৰাজাৰ আগত ৰক্তময় বৃষ্টি ভৈল॥

নানাবিধ বিমঙ্গল দেখি আতিশয়।
বশিষ্ঠত নৃপ পুছিলন্ত হুয়া ভয়॥
ইহাৰ কাৰণ কহিয়োক মুনিবৰ।
কি কাৰণে পথত এতেক আথান্তৰ॥

কোন বা বিঘিনি ভৈল আমাৰ ৰাজ্যত।
অন্ধকৰ শাপ জানো ভৈল উপগত॥
গুচিল আমাৰ জানো ৰাজ্যভাৰ যত।
কিবা মোৰ আয়ু আসি ভৈল সমাপত॥

শুনিয়া ৰাজাক দিলা প্রবোধ বশিষ্ঠে।
নাহি কিছু শঙ্কা ৰাজা জানিবাহা নিষ্ঠে॥

বাটত পৰশুৰামৰ সৈতে ৰামৰ সাক্ষাত আৰু পৰশুৰামৰ পৰাভৱ।

সেহি সময়ত পাছে জামদগ্নি ৰাম।
ধনুভঙ্গ শুনি কোপে নিকলিল ঘাম॥
কেমন ভাঙ্গিল ধনু মোহোৰ গুৰুৰ।
সি জনৰ দৰ্প আজি কৰিবোহোঁ চূৰ॥

পৰশু কুঠাৰখান পাৰিয়া কান্ধত ।
ভয়ঙ্কৰ ধনুখান ধৰিয়া হাতত ॥
ৰাজাৰ সেনাৰ মাঝে ভৈলা উপগত ।
শৃঙ্গে সমন্বিতে যেন সচল পৰ্ব্বত ॥

দুৰ্জ্জয় শৰীৰ ধনুৰ্দ্ধৰ মহাবীৰ ।
ক্ৰোধৰ বেগত আতি নুহিকন্ত থিৰ ॥
ফুৰাৱন্ত চক্ষু দুই অগনি সমান ।
দেখি কটকৰ ভয়ে উৰি গৈল প্ৰাণ ॥

বৃষ্টি অন্ধকাৰে নেদেখিয়া দিশ পাশ ।
পৰশু ৰামৰ মূৰ্ত্তি দেখি ভৈল ত্ৰাস ॥
কিসে পাইলে বুলি ধাতু শুকতি উৰিল ।
চক্ষু জপাই সেনা সবে ভূমিত পৰিল ॥

কৈয়া ৰাম বুলিয়া মাতন্ত শীঘ্ৰ কৰি ।
ব্ৰাহ্মণৰ চিহ্ন যজ্ঞ সূত্ৰ আছা ধৰি ॥
ক্ষত্ৰিয় লক্ষণ হাতে আছে ধনুখান ।
পৰম নিৰ্দ্দয় দায়া নাহি অনুমান ॥

পিতৃৰ বচনে কাটি আছন্ত মাতৃক ।
হেন জনে আনক কৰিবে দায়া কিক ॥
শিৰে জটা ভাৰ গলে ৰুদ্ৰাক্ষৰ মালা ।
কটিত বাকলি বস্ত্ৰ কুশৰ মেখলা ॥

ঝক ঝক কৰে দান্ত শোভা গোফ দাড়ি ।
গাৱে মল পঙ্ক বনবাসী ৰূপধাৰী ॥
হাতে মালা ধৰিয়া জপন্ত সৰ্ব্বক্ষণ ।
উফৰন্ত ক্ৰোধত দেখিবে যম যেন ॥

ভ্ৰূৰ চালি কপালৰ গাঁঠি শিহৰাই ।
দশন চোবায়া কোপে মাতন্ত চেহাই ॥
গৰ্জ্জিবে লাগিলা আতি নিষ্ঠুৰ বচনে ।
আমাৰ গুৰুৰ ধনু ভাঙ্গিল কেমনে ॥

বাম হাতে ধৰি ঘোৰতৰ ধনুখান ।
পৃথিবীৰ ক্ষত্রি মাৰি কৰিলো নির্জ্জান ॥
ক্ষত্রি হুয়া কোন বীৰ পুনৰপি আইল ।
জানিলো সিজনে মোৰ বার্ত্তাক নপাইল ॥

মোৰ কথা শুনি ক্ষত্রি নাম কোন ধৰে ।
হেন মত ভয় সিতো সাসক নকৰে ॥
এবে কোন জনে মোক নগনে মনত ।
এতিক্ষণ থিৰ হৌক মোহোৰ আগত ॥

ৰৌদ্রে ৰবিষণে অতি পৰিয়া আছয় ।
ঘুঘুন্দা ধনুক ভাঙ্গি মুনিহ কহয় ॥
আজি যেবে জীৱ লৈয়া যায় মোৰ আগে ।
তেবে গৈয়া বীৰত্ব কহোক যত লাগে ॥

শুনি দশৰথ ৰাজা গুণন্ত মনত ।
ভৈলা বৃদ্ধ আমাৰ শৰীৰ আশকত ॥
দেখিয়া ছৱাল নিজ পুত্র চাৰি খানি ।
বিপৰীত চিন্তা লভিলন্ত মহামানী ॥

ৰামে সমে আমি যদি আছো দুই বীৰ ।
তেবে কি কৰিবো আহ্ম দুর্জ্জয় শৰীৰ ॥
বিপাকে ঠেকাইলা আনি বিধাতা আমাক ।
বিবাদে নপৰি আহ্ম বোলো প্রিয় বাক ॥

এই বুলি পৰশুৰামক নৰনাথে ।
পাদ্যে অর্ঘে পূজি চৰণত ধৰি হাতে ॥
স্তুতি নতি প্রণতি বোলন্ত দশৰথ ।
তথাপিতো দায়া তাৰ নোপজে মনত ॥

হাতে ঘোৰ ধনুধৰি চক্ষু পকাই চান্ত ।
বাঘে যেন গর্জ্জিয়া ৰামক ধায়া যান্ত ॥
দেখি ৰামচন্দ্রে মুখে অল্প হাস্য কৰি ।
পৰশুৰামৰ আগ ভৈলা ধনু ধৰি ॥

জামদগ্নি ৰামে শ্রীৰামক দেখিলন্ত ।
কৰিয়া তৰ্জ্জন পাছে বাক্য বুলিলন্ত ॥
নজানাহা ৰণ কিছু ছৱাল ৰাজাৰ ।
জানো তুমি কথা নতু শুনাহা আমাৰ ॥

পৰশুৰাম নাম মোৰ বিদিত সংসাৰ ।
নিঃক্ষত্ৰী কৰিলো মহী তিনি সাত বাৰ ॥
ক্ষত্রিয়ৰ নিমিত্তে সাক্ষাত মই যম ।
সম্প্রতি আছোহো মই পৰিয়া নিজম ॥

ডাকিয়া আনিলা মোক দেখাইয়া দৰ্পক ।
দাণ্ডি দিয়া জগাইলাহা কাহাল গোমক ॥
কুপিত সিংহৰ আগে ঘেলাইলাহা গাৱ ।
আনিলা যমক যেন দিয়া হাত বাৱ ॥

মই অন্তকৰ কোপ তুলিলা কিসক ।
শিশু হুয়া কৰা কেনে দুৰ্ঘোৰ কৰ্ম্মক ॥
ধনু ভাঙ্গি যশ বৰ লভিলা ডাঙ্গৰ ।
উপাৰিয়া শৃঙ্গ যেন মেৰু পৰ্ব্বতৰ ॥

কাৰ বৰ পায়া তুমি কৰা হেন কৰ্ম্ম ।
আমাৰ গুৰুৰ ধনু ভাঙ্গি দিলা মৰ্ম্ম ॥
জানিলো কৰিলা গুৰু দেৱত ভকতি ।
নুহি কেন মতে হৈব ই দূৰ শকতি ॥

ত্রিভুবনে পৰম উজ্জ্বল ৰাম নাম ।
নাহি সংসাৰত ইতো নামক উপাম ॥
সেহি ৰাম নাম ধৰি আমাৰ প্ৰকাশ ।
হেন নাম লৈলা তুমি কৰি অভিলাষ ॥

বোলা ৰাম নাম লৈলে মোৰ হৈবে খ্যাতি ।
আমাক বিদ্বেষ তুমি কৰিলাহা আতি ॥
বৰ তেজৱন্ত বীৰ ভৈলাহা অধিক ।
কৰিবাহা লুপ্ত তুমি আমাৰ কীৰ্ত্তিক ॥

ত্রিজগত লোকে জানে মোৰ বিক্রমক।
ক্ষত্রিয়ৰ নামে মই সাক্ষাতে অন্তক ॥
নপাৰো জিনিবে যেবে তোমাক ৰণত।
নিষ্ফল জীৱন মোৰ ইতো সংসাৰত ॥

জনকৰ ঘৰে ভাঙ্গি পচা ধনু খান।
তাতে বোলা নাহি মোত মুনিহ সমান ॥
মই চুৰ কৰিবো তোমাৰ গৰ্ব্ব যত।
পৰিলা চেঙেলি আজি বুঢাৰ হাতত ॥

ৰহি আছা বৃক্ষ যেন নদীৰ তীৰত।
অলপতে পৰে শিপা নাহিকে তলত ॥
হোৱাঁ যদি ৰাম তুমি বীৰ অদভুত।
লগায়োক গুণ দেখোঁ আমাৰ ধনুত ॥

তেবে সে মুনিহ বুলি জানোহোঁ সাক্ষাত।
আনা যুদ্ধে ভঙ্গ মই মানিবো তোমাত ॥
তাক দেখি ৰাম চন্দ্রে লাগিলা হাসিত।
ধনু দেখি দশৰথ ভৈলা ভয় ভীত ॥

প্রসন্ন বদনে ৰামে বুলিলা বচন।
শুনিয়োক ঋষি জমদগ্নিৰ নন্দন ॥
ঋষি ধৰ্ম্ম অনুসাৰি আছা মহাভাগ।
আমাত তোমাৰ কেনে এত মান ৰাগ ॥

ক্ষমা সে উচিত ধৰ্ম্ম হোৱয় তোমাৰ।
কিসক কৰিলা তুমি তাক পৰিহাৰ ॥
ধৰ্ম্ম এৰি অধৰ্ম্ম কৰয় যিতো নৰ।
তাক দণ্ড কৰিবে লাগয় ক্ষত্রিয়ৰ ॥

ব্রাহ্মণত জন্ম ধৰ্ম্ম ধৰিছা ঋষিৰ।
তাক এৰি ধৰ্ম্ম কেনে আচৰা ক্ষত্রিৰ ॥
শম দম দান দায়া ক্ষমা তযু ধৰ্ম্ম।
ক্রোধ অহঙ্কাৰ আদি ক্ষত্রিয়ৰ কৰ্ম্ম ॥

কৰিলাহা তুমি সিতো ধৰ্ম্ম বিপৰ্য্যয় ।
বিচাৰত দণ্ডিবাক তোমাক লাগয় ॥
ভাঙ্গিলোহোঁ ধনু আমি গুৰুৰ তোমাৰ ।
ক্ষত্রিয়ৰ ধৰ্ম্ম ইতো উচিত আমাৰ ॥

কোন দোষে কৰঁা তুমি আমাক বিৰোধ ।
ঋষিৰ তোমাৰ কেনে এত মান ক্রোধ ॥
জ্ঞান শূন্য হুয়া অধৰ্ম্মত প্ৰৱৰ্ত্তিলা ।
ভাল ভৈল আসি মোৰ আগত মিলালা ॥

কৰো আজি তোমাক উচিত প্রায়শ্চিত্ত ।
যেন আনক্ষণ অধৰ্ম্মত নেদা চিত্ত ॥
ধৰ্ম্ম হীন হুয়া দৰ্প কৰা মোৰ আগে ।
অৱশ্য তোমাক দণ্ড দিবে মোৰ লাগে ॥

ভাঙ্গো আজি সকলে তোমাৰ মিছা টোল ।
বুজ কেন মত শিশু ছৱালৰ বল ॥
তুমি কেন মত বীৰ পৰীক্ষাক চাওঁ ।
নাহি যেবে বোলা ক্ষমা কৰিয়া পঠাওঁ ॥

যদ্যপি আমাৰ মুনি নুহি ক্ষমা ধৰ্ম্ম ।
বৃদ্ধ দেখি তোমাক লাগয় মোৰ মৰ্ম্ম ॥
যায়োক গৃহক গুৰু দিলোহো বিদায় ।
তথাপিতো যদ্যপি তোমাৰ ক্ষমা নাই ॥

মোৰ দোষ নাহি তেবে কহো স্বৰূপত ।
কৰো চূৰ সকলে তোমাৰ গৰ্ব্ব যত ॥
তোমাৰ ধনুৰ বৰ বখানা মহত্ত্ব ।
বল বুজি চাওঁ ধনুখান কেন মত ॥

ইহাত লগাইলে গুণ ভঙ্গ যদি মানা ।
লগাইবোঁহো গুণ ধনু মোক দিয়া আনা ॥
তোমাৰ ধনুত গুণ পাৰো যেবে দিতে ।
জানিবা ৰনত তেবে তোমাক ইঙ্গিতে ॥

শুনিয়া পৰশু ৰামে ধনুখান দিলা ।
শ্রীৰামে লগাইলা গুণ কৰি মহা লীলা ॥
বল দিয়া ৰাঘৱে টানন্ত ধনুখান ।
লেক লেক কৰে ফুল ধনুৰ সমান ॥

ধনু টানি ৰামচন্দ্রে হাসন্ত হৰিষি ।
ইহাৰে সে মহত্ব বখানা তুমি ঋষি ॥
এহি বুলি ৰামে পুনৰপি দিলা টান ।
মহাশব্দে মাজতে ভাঙ্গিলা ধনুখান ॥

শবদৰ ত্রাসত কম্পিল ত্রিভুবন ।
মহাভয়ে অচেতন ভৈলা সর্ব্বজন ॥
ৰাঘৱে বোলন্ত গুৰু কৰিলো অকাজ ।
টানন্তে ভাঙ্গিল ধনু ভৈলোঁ মই লাজ ॥

নসহিল ধনু ছুৱালৰো টানিবাক ।
বীৰ বোলাই তুমি কেনে লৈয়া ফুৰা আক ॥
আমাকো কৰিলা লঘু আপুনিও ভৈলা ।
দেখিয়া পৰশু ৰাম স্তব্ধ হুয়া ৰৈলা ॥

অনন্তৰে ৰামচন্দ্র পুৰুষ নিপুণ ।
নিজ ধনুখান লৈয়া লগাইলন্ত গুণ ॥
বাণ জুৰি মাতিলন্ত পৰশুৰামক ।
হেৰা দেখোঁ কৰোঁ ছাই তোমাৰ গর্ব্বক ॥

ৰাখিবাহা প্রাণ যেবে মাগা পৰাজয় ।
ভৈলন্ত পৰশুৰাম দেখি মহাভয় ॥
বল দর্প গুচি মুখে হৰিল বচন ।
হইল বিবর্ণ আতি মলিন বদন ॥

পৰশুৰামৰ ভাগি গৈলা কাপ ঝাঁপ ।
বৈদ্য দেখি যেন মুণ্ড চপৰাই সাপ ॥
শ্রীৰামৰ আগত ভাগিল সবে ভাষ ।
সূর্য্য আগে নাহি যেন চন্দ্রৰ প্রকাশ ॥

অস্ত কালে যেন নষ্কলয় দিনকৰ।
গৰুড়ৰ আগে দৰ্প হৰয় সৰ্পৰ॥
জমদগ্নি সুত ৰাম ভৈলা সেহি নয়।
লোক বিদ্যমানে লঘু ভৈলা আতিশয়॥

যম হেন সাক্ষাতে দেখন্ত ৰাঘৱক।
মাৰিবন্ত শৰ বুলি লাগিল চমক॥
দেখি ৰামচন্দ্ৰ আতি ভৈলা দায়াযুত।
হাসিয়া বোলন্ত শুনা জমদগ্নি সুত॥

আসিলাহা ধায়া তুমি আমাক মাৰিতে।
জানিলোহোঁ তোমাৰ কঠিন বৰ চিত্তে॥
ঋষি হৈয়া ভৈলা তুমি এমুৰা নিৰ্দ্দয়।
তোমাক মাৰিবে মন আমাৰ নলয়॥

ৰাখিলোঁ তোমাৰ প্ৰাণ নকৰিবা ভয়।
কিন্তু মোৰ বাণ জানা অমোঘ নিশ্চয়॥
কদাচিতো বৃথা বাণ নুহিকে আমাৰ।
কহিয়োক তোমাৰ ছেদিবোঁ কোন দ্বাৰ॥

শুনিয়া ৰামৰ দায়াযুকুত বচন।
বোলন্ত বিনয় জমদগ্নিৰ নন্দন॥
নিচিনিলোঁ তোমাক বুদ্ধিত মন্দ আমি।
তুমি সে ঈশ্বৰ জগতৰ অন্তৰ্য্যামি॥

ভৈলা অৱতাৰ তুমি আসি মনুষ্যত।
তোমাৰ অধীন ইতো সকলে জগত॥
তুমি সে ঈশ্বৰ নিষ্ঠে জানিলোঁ সাক্ষাতে।
আমাৰ বিক্ৰম যাই লাগিল তোমাত॥

জগতৰ আত্মা তুমি পুৰুষ পুৰাণ।
হাৰিলোহো তোমাত দিয়োক প্ৰাণ দান॥
কৰিলাহা মোক যেন দায়া দামোদৰ।
শুনিয়োক মোৰ তেৱে স্বৰূপ উত্তৰ॥

নাহিকে স্বৰ্গত কিছু মোৰ প্ৰয়োজন।
শৰে হানি প্ৰভু স্বৰ্গ পথ কৰা ছন্ন॥
তযু অংশে আমি হুয়া আছোঁ অৱতাৰ।
আমাতে আছিল তযু পৃথিবীত ভাৰ॥

আপুনি বেকত আসি ভৈলাহা সাম্প্ৰত।
গুচাইলাহা আপুনি আমাৰ ভাৰ যত॥
সজ্জনক পালি সংহাৰিবা দুষ্ট যত।
তীৰ্থ কৰি ফুৰোঁ মই তযু প্ৰসাদত॥

নাযাইবো স্বৰ্গক নিষ্ঠে বুলিলোঁ বচন।
কৰিয়োক মোৰ স্বৰ্গ পথ নিবাৰণ॥
শুনি ৰামচন্দ্ৰে পূৰ্ব্ব দিশে মুখ দিলা।
পৰশুৰামৰ স্বৰ্গ পথক ছেদিলা॥

শ্ৰীৰামৰ কীৰ্ত্তি প্ৰকাশয় সংসাৰত।
অদ্যাপিও ৰাম শৰ দেখিয়ো স্বৰ্গত॥
পৰশুৰামক ৰামে কৰিলা আশ্বাস।
মোৰ বাণ দেখি ঋষি ভৈলা মহাত্ৰাস॥

ক্ষত্ৰি জাতি আমাৰ দাৰুণ বৰ হিয়া।
পালোঁ অঙ্গীকাৰ ব্ৰাহ্মণক দুঃখ দিয়া॥
মৰষিবা সকলে আমাৰ ইতো দোষ।
কৰো হাত যোৰ নকৰিবা অসন্তোষ॥

শ্ৰীৰামৰ ভকতি দেখিয়া আতিশয়।
দুখ ভয় গুচি ভৈল প্ৰসন্ন হৃদয়॥
বুলিলা পৰশুৰামে বচন মধুৰ।
স্বভাৱতে ক্ষত্ৰিয়ৰ হৃদয় নিষ্ঠুৰ॥

হেন মহাক্ষত্ৰি তুমি পুৰুষ উত্তম।
দেখিলোঁ সাক্ষাতে আজি তোমাৰ বিক্ৰম॥
তথাপি কৰাইলা তুমি আমাকে প্ৰসন্ন।
ধন্য ধন্য ৰাম ৰঘু কুলৰ নন্দন॥

শক্র হুয়া প্ৰসন্ন কৰাইলা বুলি নতি।
তুমিও সন্তুষ্ট হৈবা আমাৰ ভকতি॥
শুনিয়োক ৰাম বোলোঁ স্বৰূপ বচন।
অনাদি ঈশ্বৰ তুমি সত্য সনাতন॥

তুমি নিত্য নিৰগুণ পুৰুষ পুৰাণ।
জগতৰ পতি তুমি বিনে নাহি আন॥
তোমাত ভকতি মোৰ সততে থাকোক।
যাওঁ তপোবনে মোক বিদায় দিয়োক॥

এহি মতে দুয়োজন জগত ঈশ্বৰে।
কৰিলন্ত লীলা নাজানিলা একো নৰে॥
দুইহান্তৰো সংবাদ বিবাদ যত যত।
চাহি আছে লোক সবে বিস্ময় মনত॥

অনন্তৰে বিদাই লইয়া শ্ৰীৰামত।
গৈলন্ত পৰশুৰাম হৰিষ মনত॥
দশৰথে দেখি আতি বিক্ৰম ৰামৰ।
মনত হৰিষে প্ৰশংসিলা বহুতৰ॥

ধন্য ধন্য পুত্ৰ তুমি ভৈলাহা আমাৰ।
ৰহিল তোমাৰ যশ জুৰিয়া সংসাৰ॥
আসিলা পৰশুৰাম খেদি যেন যম।
তাহাঙ্ক জিনিলা ৰণে কৰিয়া বিক্ৰম॥

সাধু সাধু ৰাম তুমি বংশৰ তিলক।
গলে বান্ধি ৰাজা ধৰিলন্ত ৰাঘৱক॥
উপজিল প্ৰেম তনু ভৈলা পুলকিত।
পাইলন্ত সন্তোষ যেন পিয়ন্তে অমৃত॥

আকাশত তৃপিতি ভৈলন্ত দেৱগণে।
অৰ্চ্ছিলা ৰামক আতি পুষ্প বৰিষণে॥
দেখিয়া জানকী বল বিক্ৰম ৰামৰ।
ভৈলন্ত তৃপিতি ৰোমাঞ্চিত কলেবৰ॥

বিশ্বামিত্ৰ বশিষ্ঠ প্ৰমুখ্যে ঋষিগণে।
পূজিলন্ত ৰাঘৱক প্ৰশংসা বচনে॥
পৰম পুৰুষ ৰাম জগত আধাৰ।
ৰাম ৰূপে পৃথিবীত ভৈলা অৱতাৰ॥

পৰশুৰামৰ দৰ্প কৰিলন্ত চূৰ।
কাহাৰ শকতি কৰ্ম্ম কৰয় এদূৰ॥
এহি মতে ৰামক প্ৰশংসে সৰ্ব্বজনে।
অনন্তৰে দশৰথ ৰাজা ৰঙ্গ মনে॥

অযোধ্যাক প্ৰতি চলি গৈলা মহাশয়।
কৰয় কটকে বেৰি ৰাম জয় জয়॥
নানা বাদ্যে সুমঙ্গলে চলে সম দলে।
অযোধ্যাত প্ৰবেশ ভৈলন্ত কৌতুহলে॥

দেখি নাগৰীয়া লোকে ৰাজা আসিবাৰ।
তেতিক্ষণে কৰিলা নগৰী জাতিষ্কাৰ॥
সাজি মাজি লিপিলা বিচিত্ৰ গন্ধজলে।
পতাকা তোৰণ ধ্বজা ৰঞ্জিলা চিৰলে॥

তাম্বুল কদলী ৰুইল ঠোক সমন্বিতে।
থানে থানে আলিপন কৰিলা ৰঞ্জিতে॥
মুখত পল্লৱ ফলে পাতি পূৰ্ণ ঘট।
ঘৃতৰ প্ৰদীপ দিলা তাহাৰ নিকট॥

দুৱাৰে দুৱাৰে তুলি থাপিলা প্ৰৱন্ধি।
লগাইলা বিচিত্ৰ ধুপ অগৰু সুগন্ধি॥
কুসুম চন্দন হাতে লৈয়া দুৰ্ব্বাক্ষত।
চড়িলন্ত নাৰীগণ গৃহ ওপৰত॥

আতি মনোহৰ পুৰী অযোধ্যা নগৰ।
তাৰ মাঝে যান্ত দশৰথ নৰেশ্বৰ॥
চাৰি পুত্ৰ চাৰি কন্যা যান্ত ৰঙ্গমনে।
দুৰ্ব্বাক্ষত পুষ্প বৰিষন্ত নাৰীগণে॥

উকলি জোকাৰ জয় অনেক মঙ্গলে।
ভূমিত পড়িল পুষ্প শতেক সদলে ॥
নগৰত মিলি গৈলা আনন্দ প্রচুৰ।
পুত্রগণ সমে ৰাজা পাইলা অন্তঃপুৰ ॥

কৌশল্যা সুমিত্রা সতী সুন্দৰী কৈকেয়ী।
কন্যাগণ সমে দীপ ঘট হাতে লই ॥
তিনি মহাদই নানা মঙ্গল আচাৰে।
সিঞ্চি দুর্ব্বাক্ষত পুষ্প উকলি জোকাৰে ॥

ভিন্নে ভিন্নে আসি পাছে তিনি পটেশ্বৰী।
আপোনাৰ পুত্র বোহাৰীৰ হাতে ধৰি ॥
নানা ব্যৱহাৰে গৃহ কৰাইলা প্রৱেশ।
পুত্রবধূ দেখি পাইলা আনন্দ অশেষ ॥

সীতাৰ দেখিয়া ৰূপ কৌশল্যা দেবীৰ।
অমৃতৰ পানে যেন জুৰাইল শৰীৰ ॥
চাৰি কুমাৰৰ বিহা ভৈল একেবাৰে।
দেখিয়া আনন্দ আতি মিলিল সবাৰে ॥

নানা নৃত্য গীত বাদ্য বাজন বজাইল।
ৰামক সীতাক লোকে দেখিবাক আইল ॥
দুহানৰ ৰূপ আতি দেখি বিপৰীত।
নয়ন ভৰিয়া যেন পীরয় অমৃত ॥

দিলা আনি লোকে যত যৌতুক অপাৰ।
সুবর্ণ ৰজত বস্ত্র বস্ত্র অলঙ্কাৰ ॥
ৰাজাগণ আইলা লৈয়া যৌতুক সম্ভাৰ।
নানা ৰত্নে ভূপতিৰ ভৰাইলা ভাণ্ডাৰ ॥

দশৰথে সমস্তকে প্রসাদে বস্কিলা।
বস্ত্র অলঙ্কাৰ পুষ্প চন্দনে তুষিলা ॥
চাৰিয়ো পুত্রক সমুচিতে বণ্টা দিলা।
হস্তী ঘোৰা ৰথ ৰাজ্যে মন সন্তোষিলা ॥

অনায়াসে ভৈল বিহা চাৰিয়ো পুত্ৰৰ ।
পৰম কৃতাৰ্থ মন ভৈলা নৃপবৰ ॥
শুনিয়োক সভাসদ পদ আদিকাণ্ড ।
ৰামৰ চৰিত্ৰ যেন অমৃতৰ ভাণ্ড ॥
সংসাৰ মধ্যত ইসি মহাধৰ্ম্ম সাৰ ।
বোলা ৰাম ৰাম সুখে তৰিয়ো সংসাৰ ॥

নামঘোষা ।

মুক্তিত নিস্পৃহ যিতো সেহি ভকতক নমো
বসময়ী মাগোহোঁ ভকতি ।
সমস্ত মস্তক মণি নিজ ভকতৰ বশ্য
ভজো হেন দেৱ যদুপতি ॥

যাৰ ৰাম কৃষ্ণ নাম নাৰে ভৱসিন্ধু তৰি
পাৰে পৰম্পদ পাপী যত ।
সদানন্দ সনাতন হেনয় কৃষ্ণক সদা
উপাসা কৰোঁহো হৃদয়ত ॥

মৎস্য কূৰ্ম্ম নৰসিংহ বামন পৰশুৰাম
হলীৰাম বৰাহ শ্ৰীৰাম ।
বুদ্ধ কল্কি নামে দশ আকৃতি ধৰিছা কৃষ্ণ
তযু পাৰে কৰোঁহো প্ৰণাম ॥

একান্ত ভকত সবে নিৰ্গুণ কৃষ্ণৰ গুণ
গাৱে সদা বসিয়া যথাত ।
বৈকুণ্ঠক পৰিহৰি যোগীৰ হৃদয় এড়ি
থাকা হৰি সাক্ষাতে তথাত ॥

অব্যক্ত ঈশ্বৰ হৰি কিমতে পূজিব তাঙ্ক
ব্যাপকত কিবা বিসৰ্জ্জন ?
এতাৰন্ত মূৰ্ত্তি শূন্য কেন মতে চিন্তিবাহা
ৰাম বুলি শুদ্ধ কৰা মন ॥

যিতো জনে শুদ্ধ ভাৱে হৰিত শৰণ লৈয়া
হৰিক সুহৃদ বুলি আছে ।
হৰিৰ প্ৰসাদে সিতো বিপ্লিৰ মুণ্ডত ভৰি
দিয়া হৰি গুণ গাইয়া নাচে ॥

কৰ্ম্মত বিশ্বাস যাৰ হিয়াত থাকন্ত হৰি
অতিশয় দূৰ হন্ত তাৰ ।
দূৰতো বিদূৰ হন্ততাৰ তাৰ অহঙ্কাৰ থাকন্তেয়ো
সাক্ষাতে কৃষ্ণকে পাৰে ।
শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ধৰ্ম্ম যাৰ ॥

সকলে নিগম লতা তাৰ অবিনাশী ফল
কৃষ্ণ নাম চৈতন্য স্বৰূপ ।
সুমধুৰ সুমঙ্গল শ্ৰদ্ধায়ে হেলায়ে লৈয়া
নৰ মাত্ৰ তৰে ভৱ-কূপ ॥

যিতো জনে কৃষ্ণ কথা বিচাৰ সময়ে মনে
ধৈৰ্য্য ধৰি ক্ষণেক থাকয় ।
যত তীৰ্থ স্নান দান দেৱ পিতৃ যজ্ঞ যাগ
যোগাদিৰো ফলক পাৱয় ॥

যাৰ পুত্ৰে সবে ঐত হৰিত শৰণ লৈয়া
হৰিগুণ গাৱে শুদ্ধ ভাৱে ।
দধি দুগ্ধ ঘৃত মধু নদীৰ জলক পিয়া
পিতৃগণে তৃপিতিক পাৱে ॥

সেহিসে সকল শাস্ত্র পঢ়িলে শুনিলে সি সি
অনুষ্ঠান সকলে কৰিল।
নিৰাশা ঈশ্বৰ কৃষ্ণ তাহাঙ্ক সমুখ ভৈল
আশাক যি জনে পিঠি দিল॥

অপৱিত্র যিতো অতি পৱিত্র হৱেবা যদি
সমস্ত অৱস্থা আছে পায়া।
কমল-লোচন যিতো স্মৰে তাৰেসে শুদ্ধ
বাহিৰে ভিতৰে হোৱে কায়া॥

সেহিসে চতুৰ যিতো পুণ্যৰ নিদান ভূত
নাৰায়ণ নামক স্মৰে।
অচতুৰ সিতো অতি পাপৰ নিদান ভূত
নামে অর্থ বাদ যিতো কৰে॥

মহেশে বোলন্ত মোৰ ৰকাৰাদি নাম শুনি
পৰম প্রসন্ন হোৱে মন।
শুনিয়ো পার্ব্বতি মোৰ মনত শঙ্কৰো ৰঙ্গে
ৰাম বুলিবেক ইতোজন॥

কর্ণ পথে ভকতৰ হিয়াত প্রৱেশি হৰি
দুর্ব্বাসনা হৰে সমস্তয়।
জলৰ জতেক মল যেহেন শৰত কালে
স্বভাৱত নির্ম্মল কৰয়॥

হুয়া দেৱ দিগম্বৰ ভস্মে বিভূষিত অঙ্গ
শিৰত ধৰিয়া জটাভাৰ।
মহেশে সেৱন্ত যাক হেন হৰি বিনে আন
কোন শ্রেষ্ঠ দেৱ আছে আৰ॥

ব্ৰহ্মা আদি দেৱগণে নিশ্চল সম্পত্তি মনে
লক্ষ্মীক সেৱন্ত তপ কৰি ।
লক্ষ্মীয়ো সেৱন্ত যাক হেন মহেশ্বৰ বিষ্ণু
আন কোন দেৱ তাঙ্ক সৰি ॥

সমস্ত বেদান্ত সাৰ শ্ৰীভাগৱত শাস্ত্ৰ
ইহাৰ অমৃত ৰস পাই ।
পৰম সন্তোষে পান কৰিলে যি যনে তাৰ
অন্যত্ৰ ৰসত ইচ্ছা নাই ॥

মহাভাগৱত ৰস মাধৱৰ নাম যশ
আক পান কৰিলে যি জনে ।
কৃষ্ণৰ চৰণে চিত্ত দিয়া মোক্ষ আদিৰসে
ৰতি আন নকৰয় মনে ॥

কৃষ্ণৰ নামক সদা কীৰ্ত্তন কৰয় যিতো
মনে দৃঢ় কৰিয়া নিশ্চয় ।
নিষ্কাম হোক বা যদি সকাম হোৱয় তাক
কদাচিতো কলি নবাধয় ॥

চণ্ডাল পৰ্য্যন্ত কৰি জগতৰ উপকাৰী
নাহি নাম গুণ বিনে আন ।
সেহি সে কাৰণে হৰি নিজ যশ প্ৰিয় ভৈল
ভগৱন্ত ভকতৰ প্ৰাণ ॥

যিহেতু চৈতন্য পূৰ্ণ পৰমাত্মা ৰূপে হৰি
হৃদয়ত আছন্ত প্ৰকাশি ।
তাতেসে ইন্দ্ৰিয় গণ ভূত প্ৰাণ বুদ্ধি মন
প্ৰৱৰ্ত্তে যতেক জড়ৰাশি ॥

ৰাম কৃষ্ণ হৰি নাম সৰ্ব্ব ধৰ্ম্ম অনুপাম
সকল নিগমে তত্ত্ব সাৰ
যাত পৰে ধৰ্ম্ম নাহি আৰ।
হেন নাম নুসুমৰি কমন ভৰসা কৰি
ৰৈয়া আছা ভৱ তৰিবাৰ॥

বিষ্ণু পাদোদকী গঙ্গা মহেশে সহিতে ইতো
জগতকে পবিত্র কৰয়।
হেন কৃষ্ণ বিনে কোন ভগৱন্ত হেন ইতো
শবদৰ স্বৰূপ আছয়॥

পুণ্য অৰণ্যৰ মাজে মাধৱৰ নাম সিংহ
প্ৰকাশ কৰয় অতি বড়ে।
যাৰ ধ্বনি শুনি ভয়ে মহা পাপ হস্তীচয়
পলায় অতি ত্রাসতে লৰড়ে॥

আপুনি আপোন বন্ধু আপুনি আপোন শত্রু
আপুনি আপোন ৰাখে মাৰে।
হৰিক নভজি নৰ আপুনি হৱয় নষ্ট
হৰি ভজি আপোনাক তাৰে॥

দুৰ্ল্লভ মনুষ্য জন্ম লভিয়া পশুৰ যোগ্য
বিষয়ৰ আশা পৰিহৰা।
সন্তৰ সঙ্গত বসি সুখে হৰি গুণ গায়া
সন্তোষ অমৃত পান কৰা॥

হৰিনাম কীৰ্ত্তনত নাহি কাল দেশ পাত্র
নিয়ম সংযম একো বিধি।
হৰিত শৰণ লৈয়া কেৱল হৰিৰ নাম
কীৰ্ত্তন কৰন্তে হোৱে সিদ্ধি॥

বিষয় সম্বন্ধ সুখ সমস্ত যোনিত পায়
হৰি সেৱা একো স্থানে নাই ।
হৰিৰ সেৱাৰ যোগ্য কেৱল মনুষ্য তনু
জানি ফুৰা হৰি গুণ গাই ॥

মৃত্যুৰ মুখত পৰি আছে যিতো লিতো নৰে
হৰিগুণ কীৰ্ত্তন নকৰে ।
মৃত্যু তৰিবাৰ আনা নাহিকে উপায় আন
হৰিনাম কীৰ্ত্তনত পৰে ॥

মৃত্যু তৰিবাৰ আন আছয় উপায় যত
বিধিনি দুষিত নিৰন্তৰে ।
বিধিনি ৰহিত যত মাধৱৰ গুণ কৰ্ম্ম
কীৰ্ত্তন কৰিয়া সুখে তৰে ॥

লুব্ধ মতি মনুষ্যৰ হৰি কীৰ্ত্তনত পৰে
নাহিকে ৰহস্য বিত্ত আৰ ।
আন আশা পৰিহৰি মাধৱক মনে ধৰি
হৰিৰ কীৰ্ত্তন কৰা সাৰ ॥

শুনা পৰমাৰ্থ তত্ত্ব শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ মত
ধৰিয়োক সজ্জন সকল ।
হৰিৰ কীৰ্ত্তন কৰি সুখে সংসাৰক তৰি
পাইবা ভক্তি পৰম নিৰ্ম্মল ॥

শুনা সভাসদ চয় নেড়িবা শাস্ত্ৰৰ লয়
হৰি গুণ ভাগৱত সাৰ ।
সাধু সঙ্গ অনুসৰা শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰা
পৰিহৰা পাষণ্ড আচাৰ ॥

বৈৰাগ্যত পৰে ভাগ্য নাহি প্ৰবোধত পৰে
সুখ আৰ নাহি পুৰুষৰ ।
হৰি বিনে পৰিত্ৰান কৰ্ত্তা আৰ নাহি জানা
ৰিপু নাহি সংসাৰত পৰ ॥

লক্ষ্মী পতি ভগৱন্ত যাহাৰ প্ৰসন্ন ভৈল
তাহাৰ দুৰ্ল্লভ কিছু নাই ।
নাৰায়ণ পৰ ভৈলে তথাপি কিঞ্চিতো আৰ
নবাঞ্ছয় সেৱা সুখ পাই ॥

কৃষ্ণৰ হৃদয় চাক লক্ষ্মীৰ নিবাস-স্থল
মুখ নয়নৰ পান পাত্ৰ ।
দিক পাল সমস্তৰ আশ্ৰয় কৃষ্ণৰ বাহু
ভকতৰ পাদপদ্ম মাত্ৰ ॥

পৰম ঈশ্বৰ দেৱ কৃষ্ণক নপায় লাগ
তপ যপ যাগ যোগ দানে ।
একান্ত ভক্তৰ পদ ৰেণু শুদ্ধ চিত্তে মাথে
অভিষেক নকৰয় মনে ॥

গ্ৰাম্য কথা বিনাশন উত্তম শ্লোকৰ গুণ
প্ৰসৱয় সাধুৰ সঙ্গত ।
তাক অনুদিনে যিতো সেৱে তাৰ মতি সতী
হোৱে বাসুদেৱ চৰণত ॥

সেহিসে দিনক ভাই দুৰ্দ্দিন বুলিয়া মানি
মেঘাচ্ছন্নে নোহয় দুৰ্দ্দিন ।
হৰি কথা অমৃতৰ সম্যক্ আলাপ ৰসে
যিতো দিন হৱয় বিহীন ॥

আত্মা ঈশ্বৰক লাগ প্ৰত্যক্ষে সততে পায়
নপায় জানা তাঙ্ক অবিদ্যাত।
অবিদ্যা নাশিলে লাগ কৃষ্ণক পাৱয় যেন
কণ্ঠলগ্ন বস্তুক সাক্ষাত॥

নাৰায়ণ হেন ইতো শবদ আছন্ত মুখে
বশৱৰ্ত্তী বচন আছয়।
তথাপি অদ্ভুত কিনো ঘোৰ নৰকত মজি
মল মতি মনুষ্য মৰয়॥

তৰ্কশাস্ত্ৰ মহাব্যাঘ্ৰী তাহাত নিপুণ পতি
তাৰ শিষ্য ভৈল পুত্ৰ প্ৰায়।
সংসাৰ বনত পশি পতি পুত্ৰ সমন্বিতে
উপনিষদ্ধেনু ধৰি খায়॥

সৰ্ব্ব শ্ৰুতি শিৰোৰত্ন ভাগৱত বন মাজে
হৰিনাম সিংহ প্ৰকাশয়।
তাৰ মহাধ্বনি শুনি নিজ পৰিবাৰ সমে
তৰ্কব্যাঘ্ৰী পলায় পাইয়া ভয়॥

স্মৰহ গোবিন্দ মূঢ় বোলহ গোবিন্দ মূঢ়
ভজহ গোবিন্দ সৰ্ব্বক্ষণে।
মৰণ সময় পাইলে গোবিন্দহে ৰাখিবন্ত
নাৰাখিবে 'ডুকৃঞ' কৰণে॥

ঈশ্বৰ কৃষ্ণক যিতো অন্য দেৱতাৰ সম
বোলয় অধম মূঢ় মতি।
চৌৰাশি নৰক ভুঞ্জি পাপৰ যোনিত সিতো
অৱশ্যে হইবেক উৎপত্তি॥

মায়া আদি কৰি যত সমস্ত জগত জড়
কৃষ্ণ সে চৈতন্য আত্মা শুদ্ধ।
চৈতন্য কৃষ্ণক এড়ি জড়ক ভজিয়া মৰে
কিনো লোক অধম মুগুধ ॥

তপ জপ তীর্থ ব্রত যাগ-যোগ-যজ্ঞ-দান
কাকো নুসুমৰে মৃত্যু বেলা।
মৰন্তা জনক বেঢ়ি বোলে সবে ৰাম বোল
হেন নামে এতিক্ষণ হেলা ॥

পৰলোক সময়ৰ বান্ধৱ হৰিৰ নাম
সব এড়ি যিহেতু সুমৰে।
এতিক্ষণে কি কাৰণে হেনয় হৰিৰ নাম
মল মতি নৰে নুসুমৰে ॥

দুর্ঘোৰ সংসাৰ ইতো ব্যাধিৰ ঔষধ মহা
ত্যজি হৰি নামক সম্প্রতি।
কমন উপায়ে আন পণ্ডিত সকলে এৰে
লভিবেক আপোন মুকুতি ॥

লভিয়া মনুষ্য তনু যি সব পণ্ডিত নৰ
নসাধিলে গতি আপোনাৰ।
কৌটি জনমক লাগি সংসাৰ সাগৰে মজি
ফুৰিবেক ভুঞ্জিয়া নিকাৰ ॥

গোবিন্দক নৰাধিয়া কোনকালে কদাচিত
সুখী হইয়া আছে কোন জন।
হেন শিক্ষা মনে ধৰি ডাউকে বোলয় সদা
কোৰা কোৰা কুবাক্য বচন ॥

শঙ্কৰে সে শুদ্ধমত ঈশ্বৰ ভক্তিৰ তত্ত্ব
প্ৰচাৰিলা শাস্ত্ৰসাৰ জানি ।
ইহাক নজানি নৰে জীবিকাৰ অৰ্থে ফুৰে
আপোনাৰ মহত্ব বখানি ॥

শঙ্কৰে সংশয় ছেদি শাস্ত্ৰৰ তত্ত্বক ভেদি
প্ৰচাৰিলা কৃষ্ণৰ ভকতি ।
তাঙ্ক এড়ি কি কাৰণে আনক বোলয় গুৰু
কিনো লোক মহা মূঢ় মতি ॥

ন জানে শাস্ত্ৰৰ লয় যেহি আসে তাকে কয়
ছেদিবাক ন পাৰে সংশয় ।
গুৰুবোলাই তথাপিতো ফুৰিয়া লোকৰ মাজে
মান্য সতকাৰ খুজি লয় ॥

বচনে কেৱল মাত্ৰ হৰিত শৰণ লয়
চিত্তে আন দেৱক ভজয় ।
জানিবাহা কদাচিতো সিদ্ধি সিতো নলভয়
হৰি তাৰ সন্তোষ নোহয় ॥

আগম নিগম তৰ্ক পুৰাণ ভাৰত যত
ইতিহাস তন্ত্ৰ মন্ত্ৰ চয় ।
হে হৰি তোমাতে সে খেলাৰে কেৱল বাদ
তোমাৰ তত্ত্বক নজানয় ॥

ঐশ্বৰ্য্য ভোগৰ মদে মত্ত হুয়া ঈশ্বৰত
পৰাঙ্মুখ ভৈল যিতো জন । *
যেন জীৰ্ণ গাই অতি দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ মহা
পঙ্কে পৰি হোৱয় মগন ॥

হৰিনাম ধ্বজ কৰি বেদ পথ পৰি হৰি
ফুৰে অতি পাষণ্ড সকল।
ইহ পৰ লোক ভ্ৰষ্ট হুয়া পেট পুষি মাত্ৰ
ফুৰিবেক পৰম নিষ্খল॥

নাম মালিকা।

জয় জয় কৃষ্ণ প্ৰভু প্ৰণত তাৰণ।
মঙ্গলৰো সুমঙ্গল যাৰ গুণ গণ॥
আৰম্ভিলোঁ পদ আমি নাম মালিকাৰ।
হেন কৃষ্ণ পদে কৰো কোটি নমস্কাৰ॥
নমো নমো নাৰায়ণ জগত কাৰণ।
ব্ৰহ্মা আদি দেৱে সেৱে যাহাৰ চৰণ॥
মুকুত সকলো ফুৰে যাৰ গুণ গাই।
হেন কৃষ্ণ চৰণত প্ৰণামো সদাই॥
হে কৃষ্ণ কৃষ্ণ প্ৰভু তুমি কৃপাময়।
যাৰ কৃপা লেশে মনোৰথ সিদ্ধি হয়॥
তুমি সে পৰম মোৰ গুৰু হৃষিকেশ।
কৃপা দৃষ্টি চাই মোক দিয়া উপদেশ॥
বাহিৰ ভিতৰে প্ৰভু তুমি সে কেৱল।
দূৰ কৰা ভৃত্যাৰ যতেক অমঙ্গল॥
জানি কৃপাময় উপদেশ দিয়া মোক।
তোমাৰ প্ৰসাদে আৰম্ভৰ সিদ্ধি হোক॥
কৃষ্ণৰ চৰণে নমস্কাৰ কৰি মনে।
কৰো নমস্কাৰ নিজ গুৰুৰ চৰণে॥
সুপ্ত প্ৰায় আছিলেক মোৰ সদি মন।
যাঁহাৰ কৃপাত ইটো ভৈল সচেতন॥
হেন গুৰু চৰণত কৰি নমস্কাৰ।
মাধৱে ৰচিলা পদ নাম মালিকাৰ॥

পুৰুষ উত্তম নৰেশ্বৰ গজপতি।
তান আজ্ঞা পালি দিয়া গণ মহামতি ॥
পুৰাণ ভাৰত শ্ৰুতি আগমক চাই।
নানা গ্ৰন্থ সংহিতাক কৰি এক ঠাই ॥
কৃষ্ণ নাম মহিমা কুপাই যত মান।
লিখি আনি সবাকো কৰিলা এক থান ॥
ভৈল সেই লোক কলি পাপ সাগৰত।
তাসম্বাৰ হিত মহা চিন্তিয়া মনত ॥
কৰিলন্ত কৃষ্ণ নাম মহিমা প্ৰচাৰ।
আক শুনি ভণি সুখে তৰোক সংসাৰ ॥
শুনা সভাষদ সব বচন আমাৰ।
মূঢ় হুয়া কৰোঁ পদ নাম মালিকাৰ ॥
ইহাত আমাৰ দোষ নেদিবা বিস্তৰ।
ক্ষমা সে ভূষণ মহা মহন্ত সবৰ॥
নাহিকে শৃঙ্খল গ্ৰন্থ আতি নিৰশছক।
আৰ পদ কৰি কোনে মিলাইবে উক্তক ॥
তথাপিতো বিক্ৰ .ক্ষ কাৰ্য্যিৰ বচন।
বিৰচিবো পদ সব হৈল নৈলে মন ॥
ইহাত অধিক দোষ নেদিবাহা মোক।
কৃষ্ণ নাম গুণ শুনি সন্তোষ হুয়োক ॥
থিৰ ম৲ কৰি সবে দেখিত বিচাৰি।
কলিত তৰিতে আৰ কোন পুণ্যে পাৰি ॥
পৰম দুৰ্জ্জন কলি দুষ্ট দুৰাচাৰ।
কৰিলে মলিন মতি সমস্তে প্ৰজাৰ ॥
পাতকীৰ একো কৰ্ম্মে নাহি অধিকাৰ।
কৃষ্ণ নাম গায়া সুখে তৰোক সংসাৰ ॥
নাম মালিকাৰ পদ কৰিবাক মনে।
নামৰ প্ৰশংসা কহো শুনা সৰ্ব্বজনে ॥
আদি সত্য যুগে ধৰ্ম্ম থাকিল নিৰ্ম্মল।
কৃষ্ণ নাম গুণ যশ পৰম মঙ্গল ॥

আছিল উপাস্য দেৱ কৃষ্ণ সে কেৱল।
কৃষ্ণকে সে সেৱা মাত্র কৰয় সকল॥
যতেক মনুষ্য কৃষ্ণ নাম গুণ গাই।
তৰিয়া সংসাৰ বৈকুণ্ঠত লৱে ঠাই॥
নাহি পাপ লেশ সমস্তৰে শুদ্ধচিত্ত।
উপজিলে মাত্র লোক হোৱে কৃতকৃত্য॥
এতেকে সে সিকালৰ কৃত্য যুগ নাম।
সিকালৰ লোকৰ নাছিল আন কাম॥
কৃষ্ণ সেৱা বিনে ধৰ্ম্ম নজানয় আন।
কৃষ্ণে সে কেৱল দেৱ উপাস্য প্ৰধান॥
নাছিলেক ধৰ্ম্ম একো বৰ্ণাশ্ৰম বিধি।
কৃষ্ণৰ সেৱাত মহা সুখে সাধে সিদ্ধি॥
প্ৰণয় বিনয় নাছিলেক একো শাস্ত্ৰ।
নাহি আন কৃত্য নাম গুণ গাৱে মাত্র॥
সত্য গুছি ভৈল ত্ৰেতা যুগ উপগত।
দেখি ব্ৰহ্মা আদি দেৱগণ আছা যত॥
এক থান হুয়া কৰিলন্ত আলোচন।
কৃষ্ণ বিনে আমাক নভজে একোজন॥
কৃষ্ণক ভজিয়া সুখে সংসাৰ তৰয়।
কতেক কহিবো একো সৃষ্টি নবাঢ়য়॥
কেন মতে কৃষ্ণৰ ভকতি হোৱে ছন্ন।
নতবোক লোক সৃষ্টি হৌক প্ৰৱৰ্ত্তন॥
হেনয় আলোচ কৰি যত দেৱগণ।
নিৰন্তৰে কৰিলা কৃষ্ণক আৰাধন॥
দেৱতাৰ ভকতি দেখিয়া নাৰায়ণ।
তুষ্ট হুয়া দেৱতাক দিলা দৰিশন॥
আশ্বাসিয়া সমস্তকে বুলিলা বচন।
মোত ভক্তি ছন্ন হৌক তোমাসাৰ মন॥
কৰা উপগ্ৰন্থ যাৰ যেন মনে লৱে।
যেন মতে আমাৰ ভকতি ছন্ন হৱে॥

নানা ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম দেখায়োক নানা সুখ।
তাক দেখি হৌক লোক আমাত বিমুখ ॥
তুমি সবো পাইবা পূজা বাঢ়িবেক সৃষ্টি।
কৃষ্ণৰ বচন যেন অমৃতৰ বৃষ্টি ॥
দেৱতা বৰ্গক কৃষ্ণে দিয়া বৰ দান।
মহেশকো আজ্ঞা হৰি দিলা বিদ্যমান ॥
নানাবিধ কল্পিত আগম কৰিয়োক।
নানা ধৰ্ম্ম দেখায়া লুপুত কৰা মোক ॥
কৃষ্ণৰ মোহন বাণী কেহো নাকলিল।
কেৱলে মহেশে মাত্র ইহাক তৰ্কিল ॥
শুনিয়া মহেশে আতি পাইলা অসন্তোষ।
কৃষ্ণক অবজ্ঞা কৰিবাত হোৱে দোষ ॥
বুলিলা বচন ধৰি কৃষ্ণ চৰণত।
তোমাক যদ্যপি ছন্ন কৰো আগমত ॥
অমোচন পাপ তেবে হুইবেক আমাৰ।
কৌটি কলপতো আৰ নেদেখো নিস্তাৰ ॥
তোমাক অৱজ্ঞা প্রভু কৰে যিতো জন।
কৌটি শত কল্পে তাৰ নেদেখো মোচন ॥
তথু আজ্ঞা নকৰিবো ইয়ো দোষ আতি।
শুনিয়া মাধৱে তাঙ্ক বুলিলন্ত মাতি ॥
ভাল তুমি শূলপাণি তৰ্কিলা আমাক।
যিমতে এড়াইবা দোষ শুনা কহো তাক ॥
আমাৰ সহস্ৰ নাম দিবোহো তোমাক।
অন্য দিনে এক চিত্তে জানিবাহা তাক ॥
এড়াইবাহা তেবে অপৰাধ নিৰন্তৰ।
মোহোৰ পৰম প্রিয়তম হৈবা হৰ ॥
আপোনাতো কৰি বৰ কৰিবো তোমাক।
মোৰ নাম লৈয়া বশ্য কৰিবা আমাক ॥
এহি বুলি কৃপাময় প্রভু ভগৱন্ত।
সহস্ৰেক নাম কহি তথতে আছন্ত ॥

নিজ ভক্ত পথ নাম মহেশত থৈলা।
তাহাঙ্ক আশ্বাস কৰি বৈকুণ্ঠক গৈলা॥
কৃষ্ণৰ ভকতি লুপ্ত সমূলক ভৈল।
সৰ্ব্বোত্তম ধৰ্ম্ম নাম মহেশত ৰৈল॥
কৃষ্ণ আজ্ঞা শুনি মুনি দেৱগণ যত।
কৰিলন্ত আগম পুৰাণ যত যত॥
তৰ্ক বেদ বেদান্ত ভাৰত ইতিহাস।
নানা শ্ৰুতি তন্ত্ৰ মন্ত্ৰ কৰিলা প্ৰকাশ॥
বৰ্ণাশ্ৰম ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম নানা তীৰ্থ ব্ৰত।
নানা যোগ জ্ঞান ধ্যান কৰিলা বেকত॥
তপ জপ যাগ যোগ মহাযজ্ঞ দান।
নানাবিধ নিষেধে দেখাইলা বিদ্যমান॥
নানা স্বৰ্গ নৰক দেখাই সুখ দুখ।
লোকক কৰাইলা মহা হৰিত বিমুখ॥
তাতে তৰ্কিলন্ত কতো কতো মহাজন।
কৃষ্ণৰ ভকতি নাম সবে ভৈল ছন্ন॥
কহিলোহো আসি ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম যত বিধি।
মাধৱৰ নাম বিনা কাৰো নাহি সিদ্ধি॥
মন্ত্ৰ তন্ত্ৰ দেশ কালে চিত্ৰ পাতে যত।
কৃষ্ণৰ নামেসে তাকো কৰে সমাপত॥
পৰম নিবৃত্তি ধৰ্ম্ম মাধৱৰ নাম।
তাত হন্তে পাৱে ধৰ্ম্ম অৰ্থ মোক্ষ কাম॥
হেন মাধৱৰ নাম কৰিয়া গুপুত।
প্ৰৱৰ্ত্তি ধৰ্ম্মক মাত্ৰ দেখাইলা বহুত॥
কৃষ্ণৰ মোহন বাণী নবুজিলো আমি।
জানিলো আমাক বঞ্চিলন্ত কৃষ্ণ স্বামী॥
এহি মনে চিন্তি মহা মুনিগণ যত।
থাপিলা কৃষ্ণৰ নাম সমস্ত শাস্ত্ৰত॥
অনেক জন্মৰ যত সুকৃত আছয়।
পাইবেক বিচাৰি নাম সিতো মহাশয়॥

অনেক জন্মৰ মহা পাপ আছে যাত।
নলৈবে কৃষ্ণৰ নাম নিন্দিবে সাক্ষাত ॥
কৃষ্ণৰ ভকতি তেজি কৰে আত্মাঘাত।
ঘোৰ সংসাৰত কৰিবেক আয়াযাত ॥
মহাপাপী অন্ত্য জাতি কৃষ্ণ নাম গায়া।
মহাসুখে তৰিল দুৰ্ঘোৰ মহা মায়া ॥
কৃষ্ণৰ নামত আছে যতেক মহিমা।
আপুনি ঈশ্বৰে নপাৰন্ত যাৰ সীমা ॥
অতৰ্ক প্ৰভুৰ নাম ধৰ্ম্মত অদ্ভুত।
যাক গাই ফুৰে যত জীৱন্তে মুকুত ॥
হেনয় নামৰ তত্ত্ব জানিবাক মনে।
কহিলোঁ মহিমা যাৰ যেন গৈলে মনে ॥
আৰ এক যুগুতি শুনিয়ো অনুপম।
সমস্তে ধৰ্ম্মৰ ফল মাধৱৰ নাম ॥
মুকুতিৰো ওপৰত যিতো প্ৰকাশয়।
যিতো নামে মাধৱক অধীন কৰয় ॥
হেন নামে পাপীক তৰিবে কোন কথা।
জানি মাধৱৰ নাম নেড়িবা সৰ্ব্বথা ॥
কহিলো প্ৰসঙ্গ কথা যেন লৈলে মনে।
আবে নামমালিকা শুনিয়ো সাৱধানে ॥
নামৰ মহিমা কিছু কহো বিদ্যমান।
শুনিবাক প্ৰতি কৰা চিত্ত সাৱধান ॥
দূৰ হোক বিষয়ৰ আছে যত দোষ।
নিৰন্তৰে নৰে কৰিয়োক হৰি ঘোষ ॥
পৰম মহন্ত গজপতি পুৰুষোত্তমে।
লিখাই আছা শ্লোকচয় যেন অনুক্ৰমে ॥
সেহি অনুক্ৰমে আমি ৰচিবো পয়াৰ।
কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে হৌক লোকত প্ৰচাৰ ॥
শুনিয়োক প্ৰমাণ বিৰিঞ্চি পুৰাণত।
কহিয়া আছন্ত যেন নামৰ মহত ॥

ভক্তি ভাৱে যিতো নৰে মাধৱক স্মৰে ।
তাহাৰ মহিমা কহিবেক কোন নৰে ॥
পৰম পবিত্ৰকাৰী মাধৱৰ নাম ।
যিতো নৰে কীৰ্ত্তন কৰয় অবিশ্ৰাম ॥
জ্ঞান শূন্য জনো ক্ৰোধ কৰিয়া কৃষ্ণক ।
অহৰ্নিশে উচ্চৰয় কৃষ্ণৰ নামক ॥
তথাপিতো সমস্তে দোষক পৰিহৰি ।
দুৰ্লভ মুকুতি পাৱে সংসাৰক তৰি ।
তাক অদভুত হেন নলৈবা মনত ।
শুনিয়োক ইহাৰ দৃষ্টান্ত যেন মত ॥
বীৰ শিশুপালে মাধৱক দ্বেষ কৰি ।
অহৰ্নিশে থাকে সিতো কৃষ্ণক স্তুমৰি ॥
স্তুমৰন্তে স্তুমৰন্তে তমোময় ভৈলা ।
কৃষ্ণৰ হাতত পৰি বৈকুণ্ঠক গৈলা ॥
শুনিয়োক আৰু সেই ব্ৰহ্ম পুৰাণত ।
কৃষ্ণৰ মহিমা পড়ে স্তুতি প্ৰস্তাৱত ॥
জলে মগ্ন হুয়া পিতৃগণ নিৰন্তৰে ।
এক চিত্ত মনে মাধৱক স্তুতি কৰে ॥
হে প্ৰভু নাৰায়ণ জগত নিবাস ।
আপোনাৰ উক্তে বিশ্ব কৰিলা প্ৰকাশ ॥
তোমাৰ প্ৰসাদে হৌক আমাৰ উদয় ।
জলে মগ্ন হুয়া আমি আছো কৃপাময় ॥
আমাক উদ্ধাৰ আসি কৰা কৃষ্ণ বাপ ।
কৰোহো কীৰ্ত্তন প্ৰভু নিৰ্ম্মল প্ৰতাপ ॥
ঘোৰ দৰশনে নিদাৰুণ নিশাচৰে ।
মহাভয় আসি আমাসাক পীড়া কৰে ॥
তুমি বিনে নেদেখো শৰণ্য আন জন ।
ত্ৰাস হুয়া লৈলোঁ আমি তোমাত শৰণ ॥
বৰাহ স্বৰূপে তুমি হুয়া অৱতাৰ ।
কৰিলাহা যেন মতে পৃথিবী উদ্ধাৰ ॥

সেহি মতে দুষ্ট দৈত্য গনক জিনিয়া ।
আমৰা সবক প্ৰভু ৰক্ষা কৰি নিয়া ॥
হে কৃষ্ণ বিষ্ণু নাৰায়ণ মহেশ্বৰ ।
পৰম পুৰুষ তুমি নাথ বৈকুণ্ঠৰ ॥
অনুদিন তযু নাম কৰন্তে কীৰ্ত্তন ।
পলাই দশো দিশ ভাগি নিশাচৰ গণ ॥
ভূত প্ৰেত গণ ভাগি দশো দিশে যাই ।
নাম বুলি শুনি মহা বিঘ্নি লাগে ঠাই ॥
তযু নামে যেন মতে নানা দোষ হৰে ।
সেহি মতে সুধৰ্ম্মাদি শতো নাশ কৰে ॥
তোমাৰ নামৰ প্ৰভু মহিমা অপাৰ ।
হৰে পুৰুষৰ ঘোৰ সংসাৰ নিকাৰ ॥
হেনয় তোমাত আমি পশিলো শৰণ ।
আমাক ৰক্ষিয়া সংহৰন্ত দৈত্য গণ ॥
তাসম্বাৰ সেহি কথা শুনি ভগৱন্ত ।
দৈত্যক সংহৰি তাসম্বাক ৰাখিলন্ত ॥
এহি মানে ইসব প্ৰসঙ্গ আবে থওঁ ।
আৰু শুনা নামৰ মহিমা কিছু কওঁ ॥
কপট স্বৰূপে যিটো কৃষ্ণক সুমৰে ।
জনাৰ্দ্দন বুলিয়া কীৰ্ত্তন মুখে কৰে ॥
অন্ত কালে তনু তেজি সিতো মহাশয় ।
অনায়াসে পাৱে বিষ্ণু লোক ৰত্নময় ॥
কোনে কহি পাৱে হৰি নামৰ মহত ।
শুনা যেন কহি আছে পদ্ম পুৰাণত ॥
মহাদুষ্ট সৰ্প ইটো দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ ।
এহি দংশি চেতন কৰিলে নষ্ট যাৰ ॥
তাৰ এক ঔষধ জানিবা কৃষ্ণ নাম ।
কৃষ্ণ নাম এক মহামন্ত্ৰ অনুপম ॥
যিতো শুনে কৃষ্ণ নাম বৈষ্ণৱ মন্ত্ৰক ।
কৰি পান কৃষ্ণ নাম মহা ঔষধক ॥

সংসাৰত যত বিধি নিষেধ আছয়।
ই দুইৰ কিঙ্কৰ আক জানিবা নিশ্চয়॥
বিষ্ণুক যি জনে জানা সততে সুমৰে।
তাহাৰ বুদ্ধিৰ কৰ্ম্ম সিজে নিৰন্তৰে॥
যিতো জনে থাকে জানা বিষ্ণুক পাসৰি।
পাৱয় নিঃশেষ ফল জানা নিষ্ঠ কৰি॥
অনায়াসে পৰম ঈশ্বৰ নাৰায়ণে।
তাঙ্ক নিতে কীৰ্ত্তন কৰন্ত যিতো জনে॥
চিত্তো শুদ্ধ হোৱে মহা পাপ শঙ্কটত।
নকৰিবা আত কিছো সংশয় মনত॥
যথা মন তথাত থাকোক নৰ সুখে।
কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন কৰোকসি মাত্র মুখে॥
এতেকে বিশুদ্ধ চিত্ত হোৱয় স্বভাৱে।
পৰম গতিক সিতো অনায়াসে পাৱে॥
আৰু শুনিয়োক যেন পদ্ম পুৰাণতে।
কৃষ্ণক বিধাতা স্তুতি কৰন্তে বেকতে॥
থিতাত থাকন্তে নহি পৰাণ কালত।
হৰিৰ নামক কৰে কীৰ্ত্তন সতত॥
সন্তে তাৰ সমূহ পাতেক নষ্ট হয়।
পৰম পদক পাৱে সিতো মহাশয়॥
হোৱয় কৃতাৰ্থ যাৰ নাম কীৰ্ত্তনত।
কৰো নমস্কাৰ হেন কৃষ্ণ চৰণত॥
চৈতন্য স্বৰূপে আছা তুমি ভগৱন্ত।
যাহাৰ নামৰ মহিমাৰ নাই অন্ত॥
পৰম কৃপালু দেৱ প্রভু নাৰায়ণ।
সদায়ে প্রণামো তান অৰুণ চৰণ॥
পৰম অনল ইতো মহা মোহচয়।
জাজ্বল্য স্বৰূপে সৰ্ব্ব লোকক দহয়॥
ইহাৰ জ্বালায়ে সশৰীৰ দহৱয়।
হৰয় চেতন শ্রুতি জ্ঞান নপাৱয়॥

মহা মেঘ মাত্র মাধৱৰ নামচয় ।
তাহাৰ ছায়াত যিতো প্ৰবেশ হোৱয় ॥
মহা মোহ বহ্নি আৰ তাহাক নদহে ।
তাপ দুঃখ এড়াই মহা সুখী হুয়া ৰহে ॥
যিতো জনে আলাসক কৰি পৰিহাৰ ।
নাৰায়ণ নামক স্মৰে একবাৰ ॥
এতেকতে সিতো জন হুয়া শুদ্ধ চিত ।
সুখে গৈয়া নিৰ্ব্বান পদত হোৱে স্থিত ॥
পৰম শ্ৰদ্ধায়ে যুক্ত হুয়া যিতো জন ।
হৰিৰ নামক কৰে সদায়ে কীৰ্ত্তন ॥
সুবৰ্ণ হৰণ মহা পাতেক চক্ৰত ।
হোৱয় পবিত্ৰ সিতো যেহেন মুক্তত ॥
যদি ভক্ত সবে কেশৱক প্ৰসঙ্গত ।
একবাৰ মাত্ৰ আসি স্মৰে মনত ॥
তাৰ সবে ধ্বংস কৰি পাতেক সকলে ।
বিষ্ণুৰ পৰম পদ আনন্দতে চলে ॥
পৰম দুষ্কৃত কৰি পাপশীল জন ।
কৰে বহুবাৰ হৰি নামক কীৰ্ত্তন ॥
পাপ সমূহত সিয়ো হোৱয় মুকুত ।
মহাজনে আকে সে দেখিবা অদভুত ॥
নামৰ মহিমা কিবা কহিবো অধিক ।
শুনা যেন হ.ৰ বুলিলন্ত পাৰ্ব্বতীক ॥
শুনিয়ো পাৰ্ব্বতী তুমি বচন আমাৰ ।
একো ধৰ্ম্মে কৰ্ম্মে নৰে নতৰে সংসাৰ ॥
তেবে কেন মতে সিতো পাইবেক বিষ্ণুক ।
শুনিয়ো সিদ্ধান্ত কৰি মনত উৎসুক ॥
বাসুদেৱ বিনায়ে আনত নেদে মতি ।
বোলে বাসুদেৱে সে কেৱলে মোৰ গতি ॥
কিন্তু যিতো জন জানা যোগী আতিশয় ।
নানান বিষয়ে তাক আকুল কৰয় ॥

পৰকো পৰম তাপ দেই প্ৰতিনিত।
জ্ঞান বিৰকতি তান নাহিকে কিঞ্চিত॥
সম দম আদি ব্ৰহ্মচৰ্য্য ধৰ্ম্ম যত।
নাহি আন পূণ্য তপ জপ তীৰ্থ ব্ৰত॥
চিত্তক নিৰ্ম্মল আতি কৰে যিতো কৰ্ম্মে।
পৰম তত্বক জনারয় যিতো ধৰ্ম্মে॥
সিতো ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম জানা সমস্তে বৰ্জ্জিত।
বিষয়ৰ চিন্তাত মলিন মহা চিত॥
কেরলে চিত্তত কৰি বিষ্ণুক নিশ্চয়।
তান নাম ব্যক্তে মাত্ৰ কীৰ্ত্তন কৰয়॥
হেনয় মনুষ্যে সুখে পাৱে যেন গতি।
সমস্তে ধাৰ্ম্মীক তাকো নপাৱে সম্প্ৰতি॥
এতেকে পাৰ্ব্বতী তুমি জানা নিষ্ঠ কৰি।
নাহি ধৰ্ম্ম বিষ্ণু নাম কীৰ্ত্তনক সৰি॥
এহি মানে থৈলো মহেশ্বৰ বচনক।
জানি সৰ্ব্বজনে লৈয়ো কৃষ্ণৰ নামক॥
পুনুৰপি শুনা হৰি নামৰ মহত।
কহিয়া আছন্ত যেন বিষ্ণু পুৰাণত॥
পৰাশৰে কহিয়া আছন্ত মৈত্ৰে যত।
মাধৱৰ নামৰ মহিমা যেন মত॥
হৰি নাম গাওঁ হেন নাহিকে মনত।
কৰে কৃষ্ণ নামক কীৰ্ত্তন অজ্ঞানত॥
তথাপি সমস্তে পাপ ছাড়ে পুৰুষক।
তেতিক্ষণে পলাই যাই দূৰতো দূৰক॥
সিংহ হস্তে ত্ৰাস হুয়া যেন মৃগগণে।
পলাই গৈয়া লৰড়িয়া পশে ঘোৰ বনে॥
সমস্তে কালত হৰি নাম বিনা আন।
নাহি গতি তথাপিতো কলিত প্ৰধান॥
সত্য যুগে যোগী সবে ধৰিয়া সমাধি।
যেন মতে ফল পাৱে কৃষ্ণ কথাৰাধি॥

তাহাতো কৃষ্ণৰ যদি সদা নাম লয় ।
সমাধিৰ ফল যোগী তেবেসে পাৱয় ॥
নিয়মে সংযমে চিত্ত সাৱধান কৰি ।
ত্রেতা যুগে নানাবিধ যজ্ঞে যজি হৰি ॥
মাধৱৰ অষ্টগোটা নামক উচ্চৰে ।
তেবেসে যজ্ঞৰ ফল জানা পাৰে নৰে ॥
নানা মন্ত্রে তন্ত্রে পূজা কৰে দ্বাপৰত ।
হৰিৰ দ্বাদশ নাম জপয় সতত ॥
নাম কীর্ত্তনে সে সাঙ্গ কৰয় পূজাক ।
তেবেসে পূজাৰ যেন ফল পাৱে তাক ॥
ধ্যান যজ্ঞ পূজাৰ কহিলো যেন ফল ।
হৰিৰ নামেসে তাক সাধয় সকল ॥
কলিৰ লোকৰ চিত্ত মলিন অপাৰ ।
আন একো ধৰ্ম্মত নাহিকে অধিকাৰ ॥
কেশৱক কৰে মাত্র কীর্ত্তন কেৱল ।
পাৱে অনায়াসে ধ্যানাদিৰ যেন ফল ॥
কীর্ত্তনৰ ফল আৰু যেন শ্রেষ্ঠতৰ ॥
কলিত কীর্ত্তনে হোৱে নাৰায়ণ পৰ ।
এতেকেসে কলি যুগ শ্রেষ্ঠ আতিশয় ।
সত্যাদিৰ লোকে জন্ম কলিত বাঞ্ছয় ॥
কলিত কৃষ্ণৰ নাম কীর্ত্তন কৰিয়া ।
পাৱয় পৰম পদ সংসাৰ তৰিয়া ॥
শুনিয়ো মৈত্রেয় মাধৱৰ নাম চয় ।
ভক্তি ভাৱে যিতো জনে কীর্ত্তন কৰয় ॥
অনাদি জন্মৰ যত পাপ আছে তাৰ ।
নামৰ কীর্ত্তনে হোৱে নিঃশেষে সংহাৰ ॥
কৃষ্ণৰ কীর্ত্তন মহা বহ্নিৰ সমান ।
পাপৰ দাহক নাহি নামৰ সমান ॥
যেন সুবর্ণৰ ধাতু মিশ্র মল যত ।
কেৱলে বহ্নিসে তাক হৰয় সমস্ত ॥

অগনিত পৰে আন যতেক উপাই।
সুবৰ্ণৰ মল যেন গুচান নযাই॥
সেহি মতে হৰিনাম কীৰ্ত্তনত পৰ।
আন ধৰ্ম্মে চিত্ত শুদ্ধি নুহি মনুষ্যৰ॥
এতেকে সে হৰিনাম ধৰ্ম্মত প্ৰধান।
জগততে নাহি ধৰ্ম্ম নামৰ সমান॥
হৰি নাম কীৰ্ত্তনে সে ধৰ্ম্ম ভৈলা যাৰ।
এড়াইলেক সিজনে যমৰো অধিকাৰ॥
যমৰ বচনে আৰ প্ৰমাণ লৈয়োক।
বোলন্ত শুনিয়ো মোৰ যত দূত লোক॥
যিতো মহাজন ভৈল মাধৱৰ দাস।
কদাচিতো তাসম্বাৰ নচাপিবি পাশ॥
মাধৱৰ দাসৰ লক্ষণ যেন মত।
কহো স্পষ্ট কৰি শুনা সবাৰে আগত॥
হে বিষ্ণু বাসুদেৱ কমল লোচন।
অচ্যুত ধৰণী ধৰ সত্য সনাতন॥
শঙ্খ চক্ৰ গদা পাণি প্ৰভু নাৰায়ণ।
হে কৃষ্ণ তুমি মোৰ হুয়োক শৰণ॥
এহি মতে হৰি নাম যিজনে সুমৰে।
নাহিকে নিষ্পাপ আৰ সিজনত পৰে॥
হে দূতগণ মোৰ বাক্য মনে ধৰি।
তাসম্বাক ফিৰি বিদূৰতে পৰিহৰি॥
এহি মানে সংহৰিয়া যমৰ বচন।
কৃষ্ণতেসে যিজনৰ নিমজিল মন॥
কদাচিতো নৰকে নযাইবে সিতো নৰ।
স্বৰ্গো মহা বিঘিনি নিবাৰে সিজনৰ॥
কৃষ্ণতেসে চিত্ত জানা মজিল যাহাৰ।
ব্ৰহ্মৰো উত্তম পদ আতি অল্প তাৰ॥
কৃষ্ণকেসে চিত্তত ধৰিয়া নিৰন্তৰে।
এক চিত্তে কৃষ্ণত ভাৱনা মাত্ৰ কৰে॥

তাৰ আৰ লাভ কিবা কহিবো অধিক।
দেন্ত ভগৱন্তে তাঙ্ক অধ্যায় শক্তিক ॥
অচ্যুত কীৰ্ত্তন যত মুকুতি পাৱয়।
কোন ইতো ছিদ্র তান পাপ হুইবে ক্ষয় ॥
জপ হোম যজ্ঞ পূজা আদি সময়ত।
বৈল যাৰ মন বাসুদেৱ চৰণত ॥
ইন্দ্র পদ আদি কৰি আছে যত ফল।
জানিবা মোতৱে তাৰ বিঘিনি সকল ॥
তপ জপ যজ্ঞ যাগ যোগ তীৰ্থ ব্ৰত।
কৰ্ম্মৰূপ প্ৰায়শ্চিত্ত কহি আছা যত ॥
সি সবে পাপক শুদ্ধি নকৰে যি মতে।
কৃষ্ণক স্মৰণে পাপ হৰে যেন মতে ॥
এতেকে যতেক আছে প্ৰায়শ্চিত্ত গণ।
সবাহাকে শ্ৰেষ্ঠ কৃষ্ণ নামক স্মৰণ ॥
পাপ কৰি অনুতাপ উপজিল যাৰ।
জানা অনুতাপে এক প্ৰায়শ্চিত্ত তাৰ ॥
তথাপিতো তাহাৰো নিৰ্ম্মল নহি চিত।
হৰিনাম কীৰ্ত্তনেসে মুখ্য প্ৰায়শ্চিত্ত ॥
কৃষ্ণ স্মৰণৰ আৰু মহিমা যিমত।
দেখাওঁ স্পষ্ট কৰি প্ৰহ্লাদৰ বচনত ॥
শুনা সভাসদ পদ নাম মালিকাৰ ;
মাধৱৰ নাম গুণ সৰ্ব্ব শাস্ত্ৰে সাৰ।
সবে পুৰাণত নাম মাত্ৰ সাৰ জানি।
মহাজনে প্ৰতি প্ৰতি কহিলা কাহিনি ॥
সংসাৰ তৰিবে প্ৰতি যাৰ আছে কাম।
কৃষ্ণক চিত্তত ধৰি ডাকি বোলা ৰাম ॥

দোলড়ী।

প্ৰহ্লাদ বদতি শুনিয়ো সম্প্ৰতি,
কৃষ্ণৰ নাম মহত।
বিষ্ণু পক্ষ জানি মোক পিতৃ আতি,
দুঃখ দিলা নানা মত॥
দিগজ সবৰ দণ্ড নিৰন্তৰ,
অগ্ৰভাগে বজ্ৰময়।
মোৰ গাৰ লাগি সিয়ো গৈল ভাগি,
ইতো বল মোৰ নয়॥
পৰম বিপদে পৰি মনে মই,
সুমৰিলো জনাৰ্দ্দন।
সমস্তে বিপদ বিনাশিয়া মোক,
ৰাখিলন্ত নাৰায়ণ॥
কৃষ্ণ স্মৰণৰ প্ৰসাদে মোহোৰ,
বিকল নভৈল চিত।
দেখিয়োক কেন কৃষ্ণ চৰণৰ,
মহিমা কৰো বেকত॥
শুনা আতপৰ কৃষ্ণ স্মৰণৰ,
অনুভয় যেন মত।
মহা উগ্ৰতৰ কলিৰ কল্মষ,
দেখা কেন বল আৰ॥
মনুষ্যাক নিয়া ঘোৰ নৰকত,
ভুঞ্জাৱে দুঃখ নিকাৰ।
ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ নাম এক বাৰ,
কীৰ্ত্তন যিতো কৰয়।
সত্যে যেন বহ্নি কলিৰ পাপত,
দহিয়া ভস্ম কৰয়॥

যাৰ এক বাৰ স্মৰণে তেখনে,
কলি পাপ নষ্ট কৰে।
হেনয় কৃষ্ণক নভজিয়া নৰে,
নিকাৰ ভুঞ্জিয়া মৰে॥
প্ৰভাতে সন্ধ্যাত নিশি মধ্যাহ্নাদি,
সময়ত নাম লৈয়া।
সদ্যে পাপ ক্ষয় কৰি নৰ চয়,
নাৰায়ণ পাৱে গৈয়া॥
বিষ্ণুৰ সম্যকে স্মৰিয়ো সমস্তে,
ক্লেশক বিনাশ কৰে।
পৰম বিশুদ্ধ চিত্ত হুয়া সুখে,
মুকুতি পাৱয় নৰে॥
কৃষ্ণ স্মৰণৰ যিহেতু নিৰ্ম্মল,
মুকুতি পৰম ফল।
তাৰ স্বৰ্গ পদ জানিবা নিশ্চয়,
বিঘিনি মাত্ৰ কেৱল॥
ইহাক জানিয়া যিতো অহৰ্নিশে,
বিষ্ণুক সম্যকে স্মৰে।
পাপ ক্ষয় কৰি হুয়া শুদ্ধ চিত্ত,
নাযাই নৰকক নৰে॥
স্নানাদি কৰ্ম্মত যিতো ধ্যান কৰে,
নাৰায়ণ দেৱতাক।
সমস্তে পাপৰ মোক্ষ্য প্ৰায়শ্চিত্ত,
জানিবা নিশ্চয় আক॥
পুৰাণৰ বস্তু কৃষ্ণৰ স্মৰণ,
প্ৰসঙ্গ সংহৰি থওঁ।
শিৱ পুৰাণত শুনা যেন মত,
নামৰ মহিমা কওঁ॥

জাতিত ৰাক্ষস নামত স্বধৰ্ম্ম,
দেখা তাৰ শুদ্ধ মন।
তাহাৰ আগত শ্ৰীরুদ্র দেৱে,
বুলিলা হিত বচন ॥
সদায়ে কৃষ্ণৰ নাম মাত্ৰ গাইবা,
জানিয়া ধৰ্ম্ম প্ৰধান।
হৰিৰ পৰম ৰূপ মনোহৰ,
সদায়ে ৰুৰিবে ধ্যান ॥
মুৰাৰি নামৰে কীৰ্ত্তন কৰিবে,
সদায়ে নিচল মতি।
ইসব প্ৰকাৰে সংসাৰক তৰি,
লভিব পৰম গতি ॥
রুদ্রৰ বচন থৈলো এহি নামে,
নামৰ কহি মহত।
তাতে শুনা আৰু কহি আছে যেন,
শিৱ নাম মহিমাত ॥
শিৱৰ কৃষ্ণৰ নামত কিঞ্চিতো,
নাহিকে জানা অন্তৰ।
শিৱৰ যতেক গুণ নাম সিয়ো,
জানা সবে মাধৱৰ ॥
আপোনাৰ গুণ নাম নাৰায়ণে,
শিৱত সবে অৰ্পিলা।
আপোনাৰ নিজ ভক্ত বুলি হৰি,
ভিন্ন তাঙ্ক নকৰিলা ॥
বিষ্ণু বৈষ্ণৱৰ কিঞ্চিতো অন্তৰ,
নাহিকে জানা নিশ্চয়।
আৰু ভিন্ন বুদ্ধি কৰিলে কেৱলে,
অপৰাধ মাত্ৰ হয় ॥

এতেকে সে মহা জনে দুইহন্তৰো,
নাম এক কৰি কয়।
দুহানো নামক কীৰ্ত্তন কৰিয়া,
পৰম গতি লভয় ॥
সংশয় তেজিয়া একচিত্ত হুয়া,
শুনিয়োক নিৰন্তৰে।
মহাদেৱ মহা দেৱ অহৰ্নিশি,
বুলিয়া যিতো স্মৰে ॥
প্ৰথম অক্ষৰে মহেশ বুলিয়া,
মুকুত হোৱয় নৰে।
আৰো দুই পদ স্মৰিয়া শম্ভু,
হুয়া মৌনে স্তুতি কৰে ॥
শিৱ পুৰাণৰ কহি কিছুমান,
মহিমা শিৱ নামৰ।
মহা ভাগৱত শাস্ত্রে যেন কহে,
শুনা আবে আত পৰ ॥
মহা ভাগৱত শাস্ত্ৰক বিচাৰি,
দেখিবাহা বিদ্যমান।
ভগৱন্ত ঈশ্ব- ৰৰ গুণ নাম,
বৰ্ণাইলা মাত্ৰ প্ৰধান ॥
সমস্তে ধৰ্ম্মত কৰিয়া গৌৰৱ,
কৃষ্ণৰ গুণ কীৰ্ত্তন।
শ্ৰীমন্ত নাৰদে বৰ্ণয়া ব্যাসৰ,
কৰিলা চিত্ত প্ৰসন্ন ॥
তপ জপ ব্ৰত পূজা বেদ পাঠ,
মন্ত্ৰ জাপ্য জ্ঞান দানে।
সমস্তে ধৰ্ম্মৰ অবিনাশি ফল,
জানিবাহা এহি মানে ॥

মহা মহা কবি বিবেকী সকলে,
কৰি আছা নিৰূপণ ।
উত্তম শ্লোকৰ গুণ নাম কথা
কৰিবে সদা বৰ্ণন ॥
অনেক জনমে পৰম নিষ্কামে
কৰিবে পূণ্য যিজন ।
তাৰ ফলে সদা ইজন্মতো সুখে
কৰয় হৰি কীৰ্ত্তন ॥
হৰি কীৰ্ত্তনত পৰে যত ফল
কহিয়া আছা ধৰ্ম্মত ।
সি সব সকলে বিনাশি কেৱলে
জানিবাহা সাৰসত ॥
হৰি কীৰ্ত্তনত পৰে যত ধৰ্ম্ম
নানান বিঘিনি গ্ৰস্ত ।
হৰিৰ নামসে জানিবা নিশ্চয়
হৰয় তাক সমস্ত ॥
যদ্যপি সঞ্জাত নযায় শুক্রৰ
বচনে লৈয়ো প্ৰমাণ ।
বামনৰ আগে শুক্ৰ মহা ঋষি
কহি আছা বিদ্যমান ॥
যত মন্ত্ৰ তন্ত্ৰ দেশ কাল পাত্ৰ
বস্তুত ছিদ্ৰ আছয় ।
তথু নাম গুণ কীৰ্ত্তনেসে তাকো
সমস্তে দূৰ কৰয় ।
কৰ্ম্মৰ বিঘিনি হৰিকেসে নামে
ইতো অদভুত নয় ।
যিহেতু নামৰ কীৰ্ত্তনে কৃষ্ণকো
সন্তোষ আতি কৰয় ॥

ইহাৰ প্ৰমাণ লৈয়োক ঈশ্বৰ
মাধৱৰ বচনত।
ৰাজাৰ আগত আপুনি ঈশ্বৰ
কহি আছা যেন মত॥
বোলন্ত নৃপতি শুনা মহা মতি
তোমাৰ কল্যাণ হৌক।
মোৰ গুহ্য নাম কীৰ্ত্তন কৰিয়া
সন্তোষ কৰাইলা মোক॥
তোমাৰ সম্বন্ধি পৰম সন্তোষ
ভৈলোহো আমি নিশ্চয়।
পৰম গোপনি যেহি বৰ লাগে
লৈয়ো তাক মহাশয়॥
মোহোৰ সম্বন্ধি বৰ লৈয়া আসি
হও আতে খ্যাতিমন্ত।
ভক্তি মহোদয় হুইবেক অপাৰ
বুলিলন্ত ভগৱন্ত॥
শুনা মহাজনে যেন লৈল মনে
বিচাৰিলোঁ আমি পদ।
হুয়ো পুনু কাম বোলা ৰাম ৰাম
গুচোক সব আপদ॥

ভক্তিৰত্নাৱলী।

পদ।

জয় জয় কৃষ্ণ কৃপা অমৃত সাগৰ।
যাৰ পদ সেৱন্ত বিৰিঞ্চি মহেশ্বৰ॥
মহাবিশ্ব দ্ৰোহী তৰে যাৰ লৈলে নাম।
হেন কৃষ্ণ পদে কৰো সদায় প্ৰণাম॥

গুণ কাল কৰ্ম্ম মায়া অধীন যাহাৰ ।
কৰে কটাক্ষতে সৃষ্টি পালন সংহাৰ ॥
হেন মহেশ্বৰ কৃষ্ণ নিত্য নিৰঞ্জন ।
সদায় প্ৰণমো তান অৰুণ চৰণ ॥
মোৰ নিজ গুৰু হৃদীশ্বৰ যতুৰায় ।
দিয়ো উপদেশ মোক কৃপাদৃষ্টি চাই ॥
পদ বন্ধে নিবন্ধিবো তযু গুণচয় ।
জানি কৃপাময় মোত হুয়োক সদয় ॥
কৃষ্ণ পাদপদ্ম দুই হৃদয়ত ধৰি ।
গুৰুৰ চৰণ মনে শিৰোগত কৰি ॥
ভক্তি-ৰত্নাৱলী গ্ৰন্থ ভাগৱত সাৰ ।
মুকুথ মাধৱে পদ কৰিলা প্ৰচাৰ ॥
কৃষ্ণক স্মৰণে আৰম্ভৰ সিদ্ধি হোক ।
বোলো কৰযোড়ে শুনা সভাসদ লোক ॥
অল্পমতি হুয়া বৰ কৰিলো আৰম্ভ ।
জানি মহাজনে নকৰিবা উপালম্ভ ॥
গৰুড়ৰ উৰাৱ যদ্যপি সম নুই ।
পখা অনুৰূপে পক্ষী তেবেকি নুড়ই ॥
যদি অনুচিত হয় মোৰ ইটো কৰ্ম্ম ।
তথাপিতো মহন্ত জনৰো ক্ষমা ধৰ্ম্ম ॥
হেন জানি মোৰ যত দোষ পৰিহৰি ।
কৃষ্ণ কথা ৰস পান কৰা কৰ্ণ ভৰি ॥
নাহি ধৰ্ম্ম কৃষ্ণ কথা শ্ৰৱণত পৰে ।
যাক শুনি অতি অন্ত্য জাতিও নিস্তৰে ॥
জানি শুনা আন যত ত্যজিয়া চাতুৰী ।
আছিলন্ত সন্ন্যাসী নামত বিষ্ণুপুৰী ॥
পৰম মহন্ত মহাজন মাঝে সাৰ ।
তেন্তে কৰিলন্ত ভাগৱত সাৰোদ্ধাৰ ॥
ভক্তিৰত্নাৱলী নামে নাই পটন্তৰ ।
পৰম অমূল্য ৰত্ন ভকত জনৰ ॥

মতি অনুসাৰে পদ নিবন্ধিবো আৰ।
কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে হৌক লোকত প্ৰচাৰ॥
মহাজন সবৰ সম্মত অনুসৰি।
কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন ৰূপ মঙ্গল আচৰি॥
ভক্ত সমে মাধৱক কৰিয়া সেৱলি।
বিৰচিল বিষ্ণুপুৰী ভক্তি ৰত্নাৱলী॥
নিখিল বেদৰ সাৰ মহাভাগৱত।
সত্য ভক্তিপ্ৰদ যাৰ অতুল মহত॥
এতেকেসে সমস্ত বেদত শ্ৰেষ্ঠতৰ।
পৰম গোপনি ইটো সমস্ত শাস্ত্ৰৰ॥
মহা অন্ধকাৰময় দুৰ্ঘোৰ সংসাৰ।
আক তৰিবাক প্ৰতি ইচ্ছা আছে যাৰ॥
তাক কৃপা কৰি যিটো মহামুনি শুকে।
পৃথিবীত ব্যক্ত আহি কৰিলা উৎসুকে॥
আত্মা প্ৰকাশক ইটো প্ৰদীপ সাক্ষাত।
ভকতি অমৃত ৰস পৰিপূৰ্ণ যাত॥
আক শুনি অন্ধ লোকে তৰোক সংসাৰ।
হেন শুক গুৰু পদে কৰো নমস্কাৰ॥
ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম মোক্ষ পুৰুষাৰ্থ চাৰি।
কৰে যত লোকে আক উপায় বিচাৰি॥
কৃষ্ণক ভকতি তাৰ পৰম উপায়।
মহা পুৰুষাৰ্থ আত পৰে আন নাই॥
এহি পৰমাৰ্থ অৰ্থ বেদব্যাস ঋষি।
নিৰক্ষিলা ভাগৱত শাস্ত্ৰত হৰিষি॥
আন জ্ঞান কৰ্ম্ম মানে ভক্তিৰ সাধন।
জানিবা নিশ্চয়ে যত কহিলো লক্ষণ॥
ভক্তিসে প্ৰধান মই জানিয়া মনত।
মিলিল উৎসুক মোৰ আৰ সংগ্ৰহত॥*
ভক্তিপৰ শ্লোকচয় কৰো একথান।
শুনা যেন মতে মোৰ উপজিল জ্ঞান॥

ভাগৱত নামে এক অমৃত সাগৰ।
আছে হেন কথা শুনো মুখত লোকৰ ॥
শুক মুখে শাস্ত্র পাছে আপুনি পঢ়িলো।
ভাগৱত অমৃত সাগৰে বুৰ দিলো ॥
কৃষ্ণৰ করুণা দিব্য পৰম আসন।
কৰিলে নির্ম্মল মোৰ হৃদয় লোচন ॥
দেখিলোহা কৃষ্ণৰ ভজন ৰত্ন পাছে।
ভাগৱত অমৃত পয়োধ মাঝে আছে ॥
পৰম অমুল্য ইটো হৰি ভক্তি ৰত্ন।
আক উদ্ধাৰিতে মোৰ ভৈল মহাযত্ন ॥
হৃদিগত কৃষ্ণৰ আদেশ অনুসৰি।
বৈষ্ণৱৰ প্রীতি অর্থে আনিলো উদ্ধাৰি ॥
যিটো কণ্ঠে পিন্ধি ৰত্ন পৰম উজ্জ্বল।
কৰে সালঙ্কৃত তাৰ পুরুষ সকল ॥
থাকে মাত্র ৰত্নাৱলী যদি বা গৃহত।
অজ্ঞান আন্ধাৰ তাৰ গুচয় সমস্ত ॥
যিটো পঢ়ে শুনে আক বিচাৰে সর্ব্বথা।
তাৰ হিত সাধিবেক ইটো কোন কথা ॥
জানি ভক্তি ৰত্নাৱলী মহা গুণৱতী।
কৰিয়োক শ্রদ্ধা অতি সুকৃতি সম্প্রতি ॥
শ্রৱণতে প্রেম ওপজাৱে কৃষ্ণ পাৱে।
পূৰে যত মনোৰথ যেই যিবা চাৱে ॥
ভাগৱতে আছে হেন বুলিলা বচন।
তোমাৰ কৃতত যত্ন কিবা প্রয়োজন ॥
ইহাৰ উত্তৰ সাৱধানে শুনিয়োক।
পৰম বিষয়ী কর্ম্ম জড় যত লোক ॥
লাগিবে আলাস বহু কথা শুনি তাৰ।
এত কথা শুনিবে শকতি আছে কাৰ ॥
নাহিকে আলাস যাৰ শ্রদ্ধা শুনিবাক।
লাগে তাৰো অৱশ্যে কুটুম্ব পুষিবাক ॥

নাপাই অবসৰ ভাগৱত শুশুনিব।
মোৰ ইটো কৃতত তাহাৰ শ্ৰদ্ধা হৈব ॥
কৰিলো সংগ্ৰহ মই তাকে লক্ষ কৰি।
নানা প্ৰকৰণ হন্তে শ্লোকক উদ্ধৰি ॥
বিচাৰিয়া যত সাৰ পাইলো বাৰ স্কন্ধে।
একবাক্য কৰি আনি লিখিলো প্ৰৱন্ধে ॥
কহিলো গ্ৰন্থৰ যত প্ৰয়োজন মানে।
এবে ৰত্নাৱলী শুনিয়োক সাৱধানে ॥
সামান্য বিশেষ ভক্তি কহিবাক প্ৰতি।
আৰম্ভিলো বিৰচন প্ৰথমে সম্প্ৰতি ॥
যতেক সধৰ্ম্ম হৰি ভক্তিৰ কিঙ্কৰ।
ভকতিৰ মুখ চাই থাকে নিৰন্তৰ ॥
সমস্তে ধৰ্ম্মৰ ভকতি সে মুখ্য ফল।
ভকতি নভৈলে ধৰ্ম্ম সকলে বিফল ॥
তাকে সে পৰম ধৰ্ম্ম বুলিয় নিশ্চয়।
যাত হন্তে মাধৱত ভকতি মিলয় ॥
গুচে সবে কামনা প্ৰসন্ন হোৱে চিত্ত।
ৰজ তম গুচি শুদ্ধ সত্বে হৱে স্থিত ॥
ভগৱন্ত বাসুদেৱে ভক্তি যিটো কৰে।
মিলে বিষয়ত তাৰ বৈৰাগ্য সত্বৰে ॥
বেদশিৰোৰত্নে মন্ত্রে যাহাক প্ৰকাশে।
হেন তত্ব জ্ঞান আসি মিলে অপ্ৰয়াসে ॥
একে বাসুদেৱতে সে কৰিব ভকতি।
নকৰিব আন একো দেৱতাত ৰতি ॥
ভকতি পন্থত এক দেৱ নাৰায়ণ।
শুনা আৰ হেতু সাৱধান কৰি মন ॥
সত্ব ৰজ তম প্ৰকৃতিৰ তিনি গুণে।
ধৰা তিনি মূৰ্ত্তি একে পুৰুষ আপোনে ॥
ৰজো গুণে ব্ৰহ্মা হৈয়া প্ৰজা চৰাচৰ।
সত্ব গুণে বিষ্ণুৰূপে পালে নিৰন্তৰ ॥

তমো গুণে ৰুদ্ৰৰূপে সৃষ্টি সংহাৰন্ত ।
তিনি গুণে তিনি মূৰ্ত্তি একে ভগৱন্ত ॥
যদ্যপি ভজনি হন্ত তিনিও ঈশ্বৰ ।
তথাপিতো বিষ্ণুতে সে সিদ্ধি মনুষ্যৰ ॥
জ্ঞানেসে জানিবা মুখ্য মোক্ষৰ নিদান ।
শুদ্ধ সত্ব গুণতে সে মিলে তত্বজ্ঞান ॥
এতেকে সে বিষ্ণু ভৈলা ভকতৰ ইষ্ট ।
উপাধি বিশিষ্টে ফল হোৱয় বিশিষ্ট ॥
পূৰ্ব্ব সদাচাৰে আৰ দেখাওঁ প্ৰমাণ ।
যতেক মহন্ত মহা জ্ঞানত প্ৰধান ॥
কৰন্ত ভকতি বাসুদেৱৰ চৰণে ।
চিত্ত হোৱে নিৰ্ম্মল আনন্দ মিলে মনে ॥
পিতৃ ভূতপতি লোকপাল নিৰন্তৰে ।
শ্ৰাদ্ধ বুলি পূজা নকৰিলে বিঘ্নি কৰে ॥
বিস্তৰ আয়াসে ভজি পাৱে অল্প ফল ।
জানি ঘোৰ ৰূপ ত্যজি মহন্ত সকল ॥
শান্ত মূৰ্ত্তি কৃষ্ণ অৱতাৰক ভজন্ত ।
আন দেৱ সমস্তক নিন্দা নকৰন্ত ॥
সুদৃঢ় বিশ্বাসে নিতে ভজি ভগৱন্ত ।
পৰম দুৰ্লভ মোক্ষ পদক সাধন্ত ॥
বুলিবা মুকুতি সুখে ইচ্ছা আছে যাৰ ।
ভগৱন্ত ঈশ্বৰ ভজনি দেৱ তাৰ ॥
অন্যত্ৰ সুখক ইচ্ছা কৰে যিটো নৰ ।
তাহাৰ ভজনি দেৱ নহন্ত ঈশ্বৰ ॥
শুনা নিৰন্তৰে আৰ উত্তম যুগুতি ।
ভকতি জ্ঞানৰ ফল দেখাও মুকুতি ॥
ঈশ্বৰ কেশৱ দেব ভকতৰ নিধি ।
যেই যিবা চাৱে তাৰ সেই হৱে সিদ্ধি ॥
এতেকে সে পৰম উদাৰ বুদ্ধি যাৰ ।
তাৰা সবে নকৰে ভকতি ব্যভিচাৰ ॥

পৰম পুৰুষ হৰি প্ৰকৃতিত পৰ ।
মহা তীব্ৰ ভকতি ভজন্ত নিৰন্তৰ ॥
আছে শ্ৰেয় সব যত অন্য মাৰ্গান্তৰ ।
যাগ যোগ আদি সিয়ো নাৰায়ণ পৰ ॥
কৃষ্ণকে সে কহে বেদ শাস্ত্ৰ আছে যত ।
তাহাৰ বিহিত ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম তীৰ্থ ব্ৰত ॥
সবে নাৰায়ণ পৰ জানিবা নিশ্চয় ।
অৰ্পণ নভৈলে একো ফল নধৰয় ॥
নকৰি ভকতি যোগ পথে কৰে শ্ৰম ।
নোহে চিত্ত শুদ্ধ নুগুচয় অহং মম ॥
লোভে মোহে কামে পুনৰপি হোৱে হত ।
নাপাৱে মুকুতি সুখ নাহিকে মনত ॥
মিলিল যাহাৰ শ্ৰদ্ধা মুকুন্দ সেৱাত ।
হোৱে চিত্ত শান্ত মিলে আনন্দ সাক্ষাত ॥
সমস্তে শাস্ত্ৰৰ তাতপৰ্য্য এহিমান ।
সূত বাক্যে লৈয়ো আৰ সাক্ষাতে প্ৰমাণ ॥
যত কৰ্ম্মযোগ জ্ঞান আচৰি হৰিষি ।
তথাপি নভৈলা শান্তমতি ব্যাস ঋষি ॥
একো মতে নুগুচে মনৰ মহা ক্লেশ ।
নাৰদত হন্তে পাছে পাইলা উপদেশ ॥
একচিত্তে মাধৱত কৰিয়া ভকতি ।
তেবে তান নিৰ্ম্মল নিশ্চল ভৈলা মতি ॥
ভকতিৰ পৰম আনন্দ ভৈলা জাত ।
হৃদয়তে ঈশ্বৰক দেখিলা সাক্ষাত ॥
কৃষ্ণৰ অধীন মায়া দেৱীকো দেখিল ।
তেবেসে ব্যাসৰ যত সংশয় গুচিল ॥
ভৈলা কৃত কৃত্য ভকতিৰ প্ৰসাদত ।
দেখাইলো প্ৰমাণ জ্ঞান ভকতি যিমত ॥
এবে শুনা ভকতিৰ মহিমা সকল ।
নলাগে বিলম্ব অতি শীঘ্ৰে সাধে ফল ॥

কপিল বচনে আৰ নৈয়োক প্ৰমাণ।
কহিলন্ত কপিলে মাতৃৰ বিদ্যমান ॥
আছে মনুষ্যৰ ইন্দ্ৰিয়ৰ বৃত্তি যত।
অযত্নে প্ৰৱৰ্ত্তে যেন নানা বিষয়ত ॥
সেহি মতে ইন্দ্ৰিয়ৰ বৃত্তি নিৰন্তৰে।
বিষয়ক এড়িয়া বিষ্ণুত ৰতি কৰে ॥
নকৰে কামনা ভকতিক ত্যজি আন।
তাকে বুলি ভগৱতী ভকতি প্ৰধান ॥
কৰ্ণে শুনে কৃষ্ণ কথা মুখে বোলে ৰাম।
মনে পাদ পদ্ম স্মৰে হস্তে কৰে কাম ॥
কৃষ্ণৰ প্ৰতিমা দেখে চক্ষুৰে ভক্তক।
বিষ্ণু বুদ্ধি কৰি শিৰে নমে সমস্তক ॥
নিৰ্ম্মাল্য তুলসী ঘ্ৰাণ লয়ে নাসিকায়।
বিষ্ণুৰ নৈবেদ্য মাত্ৰ আস্বাদে জিহ্বায় ॥
পদে বিষ্ণু ক্ষেত্ৰ বৈষ্ণৱৰ ঠাইক যায়।
এহি মতে ইন্দ্ৰিয়ৰ বৃত্তি সমুদায় ॥
বিষ্ণুতেসে প্ৰৱৰ্ত্তে অযত্নে যেবে জানা।
মনে একো বিষয়ক নকৰে কামনা ॥
তেবে আৰ তাহাৰ মহিমা কৈবো কিক।
পাইলেক প্ৰসাদ সিটো মোক্ষতো অধিক ॥
যদ্যপি মুকুতি পদ সুখ ৰূপ হয়।
তথাপি ভকতি শ্ৰেষ্ঠ কহিলো নিশ্চয় ॥
সেৱাৰ আনন্দ সুখ মুকুতিত নাই।
মুকুতিৰ সুখ সুখে ভকতিতে পাই ॥
যেহেন শৰ্কৰা খণ্ড ভূঞ্জে যিটো জনে।
তাৰ যেন মতে স্বাদ সি সি মাত্ৰ জানে ॥
সেহি মতে মোক্ষৰ মূকতি হৰি দেৱ।
তাতেসে বেকত হন্ত যিটো কৰে সেৱ ॥
এতেকে ভকতি শ্ৰেষ্ঠ মুকুতিত কৰি।
সুহি আন সুখ তাৰ ভকতিৰ সবি ॥

কহিলোহোঁ ভকতিৰ উত্তম লক্ষণ।
মুকুতিৰ অৰ্থে ভিন্ন নলাগে যতন ॥
মিলিবে মুকুতি ভকতিৰ প্ৰসাদত।
লিঙ্গ দেহ দহিবে অজ্ঞান প্ৰথমত ॥
যেন প্ৰাণী অন্ন পান ভুঞ্জে যত যত।
উদৰৰ বহ্নি জীৰ্ণ কৰয় সমস্ত ॥
ভকতিও সেহি মতে লিঙ্গ জীৰ্ণ কৰে।
বিনা যত্নে জীৱন্তে মুকুতি পাৱে নৰে ॥
জানি ধৰা ভকতি ত্যজিয়া আন কাম।
নিৰন্তৰে নৰে ডাকি বোলা ৰাম ৰাম ॥

দোলড়ী।

কপিল বদতি শুনা দেৱহুতি
মাতৃ কৰি স্থিৰ চিত্ত।
কহিলোহোঁ নিষ্ঠ ভকতি গৰিষ্ঠ
লক্ষণ কৰোঁ বিদিত ॥
আমাৰ একান্ত ভকত সকলে
দেখে সমস্তকে মিছা।
ভকতি বিৰোধি জানিয়া সাযুজ্য
মোক্ষকো নকৰে ইচ্ছা ॥
একে মোতে মাত্ৰ কায় বাক্য মনে
ৰতি কৰে নিৰন্তৰে।
এড়িয়া কামনা কৰয় অৰ্পণা
যত কিছু চেষ্টা কৰে ॥
বিৰল ভকত জনৰ শুনিয়োঁ
যেন মুখ্য প্ৰয়োজন।
অন্যো অন্যে এক প্ৰাণ হৈয়া কৰে
মোৰ যশ সভাজন ॥

শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন কৰি অনুক্ষণ
প্ৰশংসন্ত মাত্ৰ মোক ।
বুলিবা তাহাৰ ফল কিবা তেবে
কহো তাক শুনিয়োক ॥
মোৰ গুণ নাম কহন্তে শুনন্তে
মিলে আসি মহাভাগ ।
আনন্দ স্বৰূপ মোৰ দিব্য ৰূপ
প্ৰত্যক্ষতে পাৰে লাগ ॥
প্ৰসন্ন বদন অৰুণ নয়ন
তনু অতি অনুপাম ।
ভকতক দয়া কৃপা দৃষ্টি চায়া
পূৰন্ত মনৰ কাম ॥
দেখি কৃষ্ণ মুখ মিলে মহা সুখ
দূৰ হৰে যত তাপ ।
অতি মন প্ৰীতি মাধৱে সহিতি
মধুৰ কৰে আলাপ ॥
এহি মতে মহে শ্ৰৱ দৰশন
সুখ মুকুতিত নাই ।
মোক্ষৰ আনন্দ যিটো আত্ম সুখ
ভকতিত সুখে পাই ॥
পৰম সুন্দৰ মহা মনোহৰ
কৃষ্ণৰ অঙ্গ যতেক ।
মন ইন্দ্ৰিয়ৰ বৃত্তি নিৰন্তৰ
হৰয় দেখি প্ৰত্যেক ॥
ভকতি সুখত কৰি অল্প দেখি
ভকতে তাক নচাৰে ।
তথাপিতো যিটো সুখ মোক্ষ পদ
ভকতি আনি মিলাৰে ॥

অবিদ্যা নিবৃত্তি ভৈলে অনন্তৰে
যতেক ঐশ্বর্য্য আছে।
বৈকুণ্ঠ সম্পত্তি সমন্বিতে আসি
ভ্ৰমে ভকতৰ পাছে॥
ভকতে যদ্যপি নবাঞ্ছে তথাপি
ভকতিৰ মহাবলে।
বৈকুণ্ঠ লোকত মহাভোগ যত
ভকতে পাৱে সকলে॥
বুলিবা বৈকুণ্ঠ লোকৰ ভিতৰ
যেবে ভৈলা স্বৰূপত।
স্বৰ্গাদিৰ যেন হৈবেক বিনাশ
বৈকুণ্ঠৰ ভোগ যত॥
ইটো কুনির্ব্বন্ধ শঙ্কা পৰিহৰি
শুনিয়ো উত্তৰ তাৰ।
সিটো শুদ্ধ সত্ব বৈকুণ্ঠ লোকত
মায়াৰ নাহি সঞ্চাৰ॥
পৰম দুৰ্ঘোৰ কাল চক্ৰ মোৰ
পৰক গিলিবে লাগি।
নাহি নিদ্ৰা লেশ নকৰে নিমেষ
সৰ্ব্বদায়ে থাকে জাগি॥
প্ৰিয় আত্মা গুৰু সখা ইষ্ট দেৱ
বুলি মোক সৰ্ব্বভাৱে।
ভজে যিটো তাক সিটো কালে আৰ
আঙ্খিও মেলি নচাৱে॥
এতেকে বৈকুণ্ঠ লোকত যতেক
ভকত আছে আমাৰ।
জানা কদাচিতো নুহি ভোগহীন
কহিলোহো সাৰে সাৰ॥

কহিলোহো যত প্ৰকৰণ অৰ্থ
বিচাৰি কৰা নিৰ্ণয় ।
প্ৰথমে কামনা কৰি যিটো আসি
ভকতিত প্ৰৱৰ্ত্তয় ॥
ভকতিৰ স্বাদ জানিয়া পাছত
কামনাক পৰিহৰে ।
ভকতিক মাত্ৰ বাঞ্ছিয়া মনত
নিষ্কামে ভকতি কৰে ॥
কদাচিত তাৰ কৰন্ত পূৰণ
কামনা যত পূৰ্ব্বৰ ।
ভকতে বাঞ্ছিলে দিবাক লাগয়
স্বভাৱ ইটো কৃষ্ণৰ ॥
তাতেসে গুপুত কৰিলো ভকতে
নোখোজন্তে সুক্ষ্ম গতি ।
পাৱয় পূৰ্ব্বত কামনা মনত
কৰিলে যিটো নিমিত্তি ॥
যিটো মহাজনে শুনি প্ৰসঙ্গত
ভকতিৰ স্বাদ জানি ।
পৰম নিষ্কামে পূৰ্ব্ব হন্তে ভজে
ভগৱন্ত পদ্ম পানি ॥
সিটো মহন্তৰ ভকতিৰ সুখ
সদায় হৈব নিশ্চয় ।
বৈকুণ্ঠ লোকত পৰম ঐশ্বৰ্য্য
অধিক সুখ পাৱয় ॥
মুকুতিত কৰি ভকতি গৰিষ্ঠ
এতেকে জানা সৰ্ব্বথা ।
ভকতিৰ আগে বিষয়ৰ সুখ
তুচ্ছ হৈবে কোন কথা ॥

সদা ভক্তি সুখ সহিতে বৈকুণ্ঠ
ঐশ্বৰ্য্য সমে মুকুতি ।
একান্ত ভকতে পারে আন জনে
নপারে শুনা যুগুতি ॥
ইহ পৰলোক সুখ ধন জন
ভাৰ্য্যা পুত্ৰ গৃহ দেহ ।
সমস্তকে ত্যজি অন্যান্য ভকতি
ভজি মোত কৰে স্নেহ ॥
তাত পৰে মোৰ মহা প্ৰিয়তম
ভকত নাহি আমাৰ ।
ভকতি মুকুতি ভকতক দিয়া
কৰো সংসাৰ পাৰ ॥
অনেক নিৰ্ব্বাণ পদ আদি দান
দেও মই নিষ্ঠে নিষ্ঠ ।
মুমুক্ষু ভকত জনত কৰিয়া
কেৱল ভক্ত গৰিষ্ঠ ॥
হেন জানি সবে ভজিয়ো কৃষ্ণক
ত্যজিয়া সমস্তে কাম ।
মূৰখ মাধৱে কহে নিৰন্তৰে
ডাকি বোলা ৰাম ৰাম ॥

পদ ।

কপিল বদতি মাতৃ শুনা দেৱহুতি ।
কদাচিতো অভকতে নপারে মুকুতি ॥
মই পৰমাত্মা চৰাচৰ জগতৰ ।
প্ৰধান পুৰুষ দুইৰো নিয়ন্তা ঈশ্বৰ ॥
ভকতি মুকুতি পদ দাতা মই দেৱ ।
স্বতন্ত্ৰ ঈশ্বৰ মোত পৰে নাই কেৱ ॥
হেন মই মোক ত্যজি আনক ভজয় ।
সুগুচে তাহাৰ ঘোৰ সংসাৰৰ ভয় ॥

জানি আন ত্যজি ভজনীয় মোৰ পাৰে।
পৰম শ্ৰদ্ধায়ে মাতৃ ভজা সৰ্ব্বভাৱে॥
মোৰ গুণ নামত কৰিয়ো মাত্ৰ ৰতি।
শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তনে অনায়াসে পাইবা গতি॥
কপিলৰ বচন সংহাৰি এবে থওঁ।
এহি পৰমাৰ্থ সুনীতিৰ বাক্যে কওঁ॥
কৃষ্ণ বিনে নাহিকে আনত হন্তে গতি।
শিখাইলন্ত সুনীতি ধ্ৰুৱক প্ৰতি প্ৰতি॥
শুন পুত্ৰ ধ্ৰুৱ তই মোহোৰ বচন।
স্বতন্ত্ৰ ঈশ্বৰ যিটো দেৱ নাৰায়ণ॥
তাহান্তে শৰণ লৈয়া কৰিয়োক সেৱ।
ভকত বৎসল কৃষ্ণ দেৱতাৰো দেৱ॥
মুমুক্ষু সকলে কাল হন্তে হৈয়া ভয়।
যাৰ পাদপদ্মৰ পন্থক বিচাৰয়॥
তয়ো নিজ ধৰ্ম্মে কৰি হৃদয় শোধিত।
তাতে স্থাপি কৃষ্ণ পাদপদ্ম স্মৰ নিত॥
যেন শত্ৰু হন্তে মহা ভয় হৈয়া নৰে।
ৰাজাত শৰণ লৈয়া পাছে সেৱা কৰে॥
সেহি মতে সেৱা বাপ কৰিও কৃষ্ণত।
তান্ত বিনে হিত সিদ্ধি নাহিকে আনত॥
কৃষ্ণ বিনে নাহি আন দেৱ সৰ্ব্বোত্তম।
আয়ত লোচন যাৰ পদ্ম পত্ৰ সম॥
তোৰ ইটো শোক দুঃখ খেদ ছেদকাৰী।
কৃষ্ণ বিনে মনে আন নেদেখো বিচাৰি॥
ব্ৰহ্মা আদি সেৱন্ত কটাক্ষ বাঞ্ছা কৰি।
হেন লক্ষ্মীদেৱী হাতে পদ গোট ধৰি॥
কৃষ্ণ পাদপদ্ম দুইকো বিচাৰি ফুৰন্ত।
জানি সৰ্ব্বোত্তম দেৱ ভজা ভগৱন্ত॥
হেনবা বুলিবা লক্ষ্মী পৰম ঈশ্বৰী।
কিহেতু কৃষ্ণক সেৱা কৰন্ত সাদৰি॥

সকল পৌৰুষশালী সৰ্ব্বোত্তম জানি।
এতেকে কৃষ্ণক সেৱা কৰন্ত গোসানী॥
ইহাৰ প্ৰমাণ কহো পৃথুৰ বচনে।
প্ৰাৰ্থিলন্ত পৃথু যেন কৃষ্ণৰ চৰণে॥
বাচিলা মাধৱে বৰ লোৱা পৃথুৰায়।
ৰাজায়ে বোলন্ত মোৰ বৰে কাৰ্য্য নাই॥
তযু পদ্ম পাদক ভজিয়া সৰ্ব্বভাৱে।
হাতত ধৰিয়া পদ্ম যেন লক্ষ্মী মাৱে॥
তোমাক সেৱন্ত মাত্ৰ তাজি আন বৰ।
ময়ো সেহি মতে তযু চৰণ কিঙ্কৰ॥
বুলিবা দুহানো মই ভৈলো এক পতি।
লাগিবে কন্দল লক্ষ্মী সহিতে সম্প্ৰতি॥
শুনিয়োক ইহাৰ উত্তৰ কৃপাময়।
উত্তম পুৰুষ তুমি গুণৰ আলয়॥
ভকতত তোমাৰ কৃপাৰ নাহি সীমা।
নলাগিবে দ্বন্দ্ব তযু চৰণ মহিমা॥
লাগে যদি কন্দল নকৰো তাকো ভয়।
সবে ৰাজ্য ভাৱ ভোগ সম্পত্তি হৰয়॥
তথাপি সেৱিবো প্ৰভু তোমাৰ চৰণ।
লক্ষ্মীত তোমাৰ নাহি কিছু প্ৰয়োজন॥
নিজানন্দ স্বৰূপ যিহেতু দামোদৰ।
লক্ষ্মীৰ বস্তুত নাহি এতেকে সাদৰ॥
তথাপি ভক্তৰ কৰা অল্পকো বিস্তৰ।
দৰিদ্ৰ বৎসল তুমি কৃপাৰ সাগৰ॥
স্বৰূপত লক্ষ্মী দ্বেষ নকৰে ভক্তক।
মাতৃ যেন অনুগ্ৰহ কৰয় পুত্ৰক॥
সেহি মতে জগত জননী লক্ষ্মী মাৱে।
তযু ভকতক দয়া কৰন্ত স্বভাৱে॥
জগতৰ আত্মা কৃষ্ণ তুষ্ট ভৈল যাৰ।
দেখাইলোহো লক্ষ্মী যেন তৃপিতি তাহাৰ॥

শ্ৰীৰুদ্ৰ দেৱৰ পৰম প্ৰিয় ভক্ত।
হৰি সেৱকৰো শঙ্কৰত অনুৰক্ত ॥
মহেশৰ বাক্যে লৈয়ো প্ৰামণ সাক্ষাত।
কহিছে আপুনি হৰে দশ প্ৰচেতাত ॥
প্ৰধান পুৰুষ দুইতো পৰ বাসুদেৱ।
ভগৱন্ত ঈশ্বৰক যিটো কৰে সেৱ ॥
নাজানি যদ্যপি মোৰ অপৰাধ কৰে।
তথাপিতো মোৰ প্ৰিয় নাহি তাত পৰে ॥
মহাভাগৱত তোৰা মোৰ প্ৰিয়তম।
দেখো তোমাসাক মই ভগৱন্ত সম ॥
তুমি সবো মোত প্ৰীত কৰিবা সদাই।
মোত পৰে ভকতৰ প্ৰিয় আন নাই ॥
থওঁ উপসংহৰি বচন মহেশ্বৰ।
শুনা এবে কহো বিমৰিষি পূৰ্ব্বাপৰ ॥
যিহেতু পৰম আত্মা হৰিসে জীৱৰ।
হৰি তুষ্ট ভৈলে তুষ্ট হোৱে চৰাচৰ ॥
এতেকে সে শাস্ত্রে কহে যতেক উপায়।
হৰিৰ প্ৰীতিসি তাৰ ফল সমুদায় ॥
এহিমানে সমস্তে শাস্ত্ৰৰ তত্ব মৰ্ম্ম।
হৰি তুষ্ট হন্ত যাত তাকে বুলি কৰ্ম্ম ॥
যাত হন্তে মতি অতি উপজে কৃষ্ণত।
তাকে সে বুলিয় বিদ্যা জ্ঞানা সাৰ তত্ব ॥
হৰিসি দেহীৰ মহা প্ৰিয়তম গতি।
আপুনি ঈশ্বৰ হৰি আপুনি প্ৰকৃতি ॥
এহি হেতুতেসে দেৱান্তৰ সেৱা যত।
হৈয়া আছে হৰি ভকতিৰ অন্তৰ্গত ॥
ভকতিতে সিজে সবে সেৱা দেৱতাৰ।
প্ৰহ্লাদ বচনে লৈয়ো প্ৰমাণ ইহাৰ ॥
বোলন্ত প্ৰহ্লাদ শুনা অসুৰ সমস্ত।
যাৰ আছে নিষ্কাম ভকতি মাধৱত ॥

তাহাৰে সে পৰম নিৰ্ম্মল ভৈল চিত্ত।
মহাপ্ৰেম ৰস তাতে হোৱয় বিদিত॥
হোৱে কৃতকৃত্য ভকতিৰ প্ৰসাদত।
ধৰ্ম্ম জ্ঞান সহিতে দেৱতা আছে যত॥
পৰম শ্ৰদ্ধায়ে তাক কৰন্ত আশ্ৰয়।
ভৈল সিটো নৰ সৰ্ব্ব গুণৰ আলয়॥
যিটো দুৰাশয় ত্যজি হৰিৰ ভকতি।
গৃহৰ সুখত ৰাত্ৰি দিনে আসকতি॥
ফুৰে বহিৰ্ম্মুখ হৈয়া মিছা বিষয়ত।
নাহি কদাচিতো তাত মহাগুণ যত॥
গৃহাদি আসক্ত ভক্তিহীন লোক যত।
সিসব লোকত দেখি মহত্ব সাম্প্ৰত॥
হেন যদি বোলা শুনা ইহাৰ উত্তৰ।
বাঞ্ছিত জীৱন যেন জলেসে মৎস্যৰ॥
সেহি মতে আত্মা হৰি সমস্তে জীৱৰ।
পৰম প্ৰসিদ্ধ ইটো সমস্ত শাস্ত্ৰৰ॥
হৰি এড়িলতে মিলে তেখনে মৰণ।
জল বিনে নাহি যেন মৎস্যৰ জীৱন॥
হেন হৰি এড়ি কৰে গৃহে আসকতি।
তাৰ যেন মহত্ব শুনিয়ো প্ৰতি প্ৰতি॥
বৃদ্ধক পূজয় যেন শূদ্ৰৰ মাঝত।
ভাৰ্য্যাৰ উপৰি যেন স্বামীৰ মহত্ব॥
পিতৃৰ মহত্ব যেন পুত্ৰৰ ওপৰে।
কনিষ্ঠে জ্যেষ্ঠক যেন মতে মান্য কৰে॥
হৰি বিমুখৰ জানা তেহ্নয় মহত্ব।
নাহি কদাচিতো তাত মহাগুণ যত॥
কালে যাক অধিকাৰ কৰে বিদ্যমান।
তাহাৰ মহত্ব উপহাস্যৰেসে স্থান॥
এতেকে জানিবা সৰ্ব্বভাৱে পুৰুষৰ।
ভগৱন্ত মাত্ৰ ভৈল ভজনী ঈশ্বৰ॥

হৰি বিনে আছন্ত যতেক আন দেৱ ।
আপোনাকো ৰাখিবাক ক্ষম নোহে কেৱ ॥
নাহি আপোনাৰ পুৰী কালৰ ভয়তে ।
তাৰা সবে ৰাখিবে আনক কেন মতে ॥
কেৱলে নির্ভয় এক ঈশ্বৰ মুৰাৰি ।
কাল মায়া আদি সমস্তৰে অধিকাৰী ॥
আত্মালাভ বিনে সুখ আন নমানন্ত ।
সর্ব্বভাৱে ভয়াতুৰ জনক ৰাখন্ত ॥
জানিয়া তাহান দুই উভয় চৰণে ।
হুয়োক শৰণাপন্ন কায়বাক্য মনে ॥
সতকুলে জন্ম তান তুষ্টৰ কাৰণ ।
নোহে শুনা কহো হনুমন্তৰ বচন ॥
কিম্পূৰুষ বৰি যত ৰামক উপাসী ।
আছন্ত সবাতে কন্ত ভকতি প্ৰকাশি ॥
শুনা সর্ব্বজনে কথা কহো সাৰ তত্ত্ব ।
সুৰাসুৰ নৰ আন লোক আছে যত ॥
তাহাৰ মাঝত যিটো হৰিক ভজয় ।
সি সি মহাজনে তান তোষক পাৰয় ॥
পৰম কৃতজ্ঞ ৰাম প্ৰভু ভগৱন্ত ।
অল্প ভজনতে কৰে বহু মান্যৱন্ত ॥
অযোধ্যা নিবাসী জীৱ জন্তু সমস্তক ।
নিলা অতি কৌতুকে সবাকো বৈকুণ্ঠক ॥
অল্প সেবা কৰে মাত্ৰ যেন কৰে বহুমান ।
আপোনাতে দৃষ্টান্ত দেখাওঁ বিদ্যমান ॥
সুহিকে উত্তম জন্ম আকুতি সুন্দৰ ।
বাক্যৰো চাতুৰী নাহি বুদ্ধিও বিস্তৰ ॥
নাহি একো গুণ আমি বনৰ বানৰ ।
অনুগ্ৰহ পাত্ৰ ভৈলো তথাপি ৰামৰ ॥
এতেকে ভকতি হৰি তোষৰ কাৰণ ।
ব্যর্থ হৰি বিষয়ত আন গুণগণ ॥

কিন্তু তাতে কৰে যিটো নিস্কামে ভকতি।
পৰম কৃতার্থ ভৈল সি সি মহামতি॥
ভজিয়া কৃষ্ণত যিটো কামনা কৰয়।
কৰন্ত পূৰণ তাক ইটো সত্য হয়॥
তথাপি কৃষ্ণৰ নাহি সন্তোষ মনত।
সবে মায়াময় ইন্দ্রিয়ৰ ভোগ যত॥
ব্রহ্মলোক আদি কৰি সমস্তে নিবাসী।
পূণ্য ক্ষয় ভৈলে পুনঃ প্রার্থিবন্ত আসি॥
নেদন্ত মাধৱে পুনু কিছু সুখুজিলে।
নকৰিবা শঙ্কা ইটো মনত সমূলে॥
নবাঞ্ছয় কিছু যিটো ভজি মাধৱক।
দিবন্ত আপুনি নিজ পাদ পল্লৱক॥
যাক পাইলে ভকতৰ পূর্ণ হোৱে মন।
সর্ব্ব কাম বৰিষণ কৃষ্ণৰ চৰণ॥
মোক্ষ আদি কৰি সুখ যতেক আছয়।
চৰণ সেৱাক পাইলে একো নবাঞ্ছয়॥
কৃষ্ণ পাদপদ্ম মকৰন্দ কৰি পান।
হুয়া পৰিপূর্ণ মনে নোখোজয় আন॥
কামনা পূর্ব্বকে যদি কৃষ্ণক ভজয়।
তাহাৰো পৰম হিত চিন্তে কৃপাময়॥
বাৰেকাদি কামনা পূৰন্ত কৃষ্ণে তাৰ।
পুনঃ পুনঃ খুজিলে নেদন্ত আৰ বাৰ॥
অনর্থ বিষয় পৰমার্থ দাতা হৰি।
এতেকে ভক্তৰ বিষয়ক দূৰ কৰি॥
নোখোজন্তে নিজ পদ পল্লৱ সুখক।
দেন্ত যাক পাইলে আৰ নোখোজে আনক॥
যেন শিশু সবে কৰে মৃত্তিকা ভোজন।
তাক দেখি অনর্থক ভয়ে মাতৃগণ॥
খাইবাকো নেদয় আৰ মুখৰো গুচাৱে।
কান্দিবাক দেখি নোখোজন্তে আনি মাৰে॥

দেয় খণ্ড শৰ্কৰা ভুঞ্জয় শিশু তাক।
জানিয়া মধুৰ স্বাদ ত্যজে মৃত্তিকাক॥
শৰ্কৰাকে মাত্র শিশু খোজয় পাছত।
হৰিভক্ত সবাৰো স্বভাৱ সেহি মত॥
এতেকে নিষ্কাম ভক্ত স্বভাৱ কৃতাৰ্থ।
এহিমানে সমস্তে শাস্ত্রৰ পৰমাৰ্থ॥
বুলিবা ইসব কথা কৈলা সবে ব্যৰ্থে।
মহন্তো কৰয় যত্ন কাম ভোগ অৰ্থে॥
শুনা এক চিত্ত কৰি ইহাৰ সিদ্ধান্ত।
কদাচিতো শাস্ত্রে তাক নোবোলে মহন্ত॥
বিষয়ৰ ভোগক এড়িয়া যিটো জন।
পৰম শ্ৰদ্ধায়ে ভজে কৃষ্ণৰ চৰণ॥
তাকে সে বুলিয় সাধু ত্ৰৈলোক প্ৰমাণ।
প্ৰহ্লাদৰ বচনে দেখিয়ো বিদ্যমান॥
বোলন্ত প্ৰহ্লাদে শুনা পিতৃ মহাভাগ।
গৃহ অন্ধ কূপত এড়িয়ো অনুৰাগ॥
অসন্ত বিষয় অনুমাত্র সুখ নাই।
মিছা অহং মম ভাব এড়িয়ো সদাই॥
হৰিক চিন্তিয়ো মাত্র গৈয়া তপোবনে।
ইসি সাধু কাৰ্য্য বুলি মানে মোৰ মনে॥
এহিমানে মাত্র শ্ৰেষ্ঠ ধৰ্ম্ম পুৰুষৰ।
একচিত্তে ভক্তি আচৰিয়া মাধৱৰ॥
শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন তান কৰিব সদাই।
ভকতিয়ো আৰ আত পৰে শ্ৰেষ্ঠ নাই॥
কৰিবা সংশয় দেৱ পিতৃ নভজিলে।
তাসম্বাত হন্তে জানো মহাভয় মিলে॥
নকৰিবা শঙ্কা শুনা ইহাৰ উত্তৰ।
*দৈলা যাবা সবো আসি নাৰায়ণ পৰ॥
কৃষ্ণৰ অভয় দুই চৰণত ধৰি।
স্বৰ্গ মোক্ষ নৰকক মানে তুল্য কৰি॥

এতেকে সে স্ত্রী শূদ্র আদি ভক্তচয় ।
নকৰন্ত কাতো হন্তে অনুমাত্র ভয় ॥
ভকতিৰ প্রসাদত মিলে মহাভাগ ।
নাহি তাৰা সবৰো কাহাতো অনুৰাগ ॥
ভকতিৰ সধ্য জ্ঞান বৈৰাগ্যৰ বোলে ।
নাহি কিছু সাৰ মিছা দেখন্ত সকলে ॥
বুলিবা ভক্তিত যেবে গুচে সবে ভয় ।
কি হেতু কৃষ্ণক তেবে সবে নভজয় ॥
শুনিয়ো ইহাৰ কহো উত্তৰ সম্প্রতি ।
পৰম বিষয়ী যত লোক গৃহবর্ত্তী ॥
ইন্দ্রিয়ৰ সুখে যাৰ সদা আসকতি ।
কদাচিতো কৃষ্ণত নোপজে তাৰ মতি ॥
গুৰু উপদেশত বা আপোনাত হন্তে ।
নাপাইবেক বোধ অন্যো অন্যো বিচাৰন্তে ॥
নাহি ইন্দ্রিয়ৰ উপৰতি বিষয়ত ।
চোবোৱাকে চোবাই ফুৰে ঘোৰ সংসাৰত ॥
হোৱে অন্ধ ভাৰ্য্যা পুত্র ধনৰ আক্রোশে ।
নভজে কৃষ্ণক বিষয়ৰ সঙ্গদোষে ॥
বুলিবা পৰমানন্দ কৃষ্ণৰ মূৰতি ।
নভজে তাহাৰা সবে কমন যুগুতি ॥
শুনিয়োক স্থিৰ চিত্তে ইহাৰ নির্ণয় ।
অজ্ঞানত থাকিয়া কৃষ্ণক নভজয় ॥
কৃষ্ণেসে ভৈলন্ত মাত্র যাৰ প্রয়োজন ।
তাৰেসে কেৱলে প্রাপ্য প্রভু নাৰায়ণ ॥
বিষয় বাসনা বন্ধ যাহাৰ হৃদয় ।
নজানে বিষ্ণুক জানা সিটো দুৰাশয় ॥
বুলিবা জানিবে সিটো গুৰু উপদেশ ।
ইহাৰ উত্তৰ যেন শুনিয়ো নিঃশেষ ॥ *
আপুনি বিষয়ী বিষয়ীক গুৰু মানে ।
তাৰ উপদেশে সিটো বিষ্ণুক নজানে ॥

যেন অন্ধলাক অন্ধে পন্থ উপদেশে।
পড়িবেক দুয়ো গৈয়া গর্ত্তত অৱশ্যে॥
সেহি মতে মাধৱৰ বেদ জৰি ছন্দি।
পড়িবে সংসাৰ গর্ত্তে দুয়ো হৈয়া বন্দি॥
বিষয়ক অতি আসকতি ভৈল যাৰ।
কৃষ্ণক পাইবাৰ আশা নিৱৰ্ত্তিল তাৰ॥
যেন বায়ু বস্ত্র পশ্চিমক লৈয়া যাই।
পূবক খেদিলে জানা সিকি বস্ত্র পাই॥
হেন জানি বিষয়ৰ বাসনা যাৱত।
নতু ধৰে আসি হৰি ভজিয়ো তাৱত॥
সবে অৱস্থাতে ভক্তি কৰা সাৱধানে।
সকলো শাস্ত্রৰ তাৎপর্য্য এহিমানে॥
পৰম দুর্লভ নৰ তনু আছা পাই।
নুহিকে শাশ্বত ইটো ক্ষণিকে পড়য়॥
জানিয়া বিষয় সুখে যত্ন দূৰ কৰি।
কুমাৰ কালৰে পৰা ভজিয়োক হৰি॥
নাহিকে বিত্তৰ শ্রম হৰিৰ সেবাত।
বাল্য বৃদ্ধ সৱো পাৰে ভজিবে সাক্ষাত॥
সমস্ত ভূতৰে হৰি আত্মা প্রিয়তম।
আপোনাকে আপুনি ভজন্তে কোন শ্রম॥
আপোনাৰ নিজ সখা আত্মা ভগৱন্ত।
সবাৰো হিয়াত হৰি স্বভাৱে আছন্ত॥
আন স্থানে বিচাৰিবে নলাগে কৃষ্ণক।
ভজিয়োক মাত্র ত্যজি আন বিষয়ক॥
মনুষ্য হৈবাৰ এহি মানে মাত্র ফল।
পশু শৰীৰতো পাই বিষয় সকল॥
হেন বিষয়ত কৰে মনুষ্যো হৰিষ।
পশুএৰে তেবে কিবা ভৈল বিসদৃশ॥
মনুষ্যৰ আয়ু ক্ষণভঙ্গুৰ সদায়।
পড়ে কেতিক্ষণে এই আছে এই নাই॥

তাহাৰ বিষয় আশা পৰম নিষ্ফল।
পুত্র দাৰা ধন জন সদাই চঞ্চল॥
একে নিমিষতে সবে হৈবে এড়াএড়ি।
অসাৰ সংসাৰ যেন পটেকৰ খেড়ি॥
যদি স্বৰ্গ পাৱে কৰ্ম্ম কৰিয়া বিশিষ্ট।
তহিতো নাহিকে সুখ জানা নিষ্ঠে নিষ্ঠ॥
পুণ্য তাৰতম্যে পাৱে বড়া টুটা সুখ।
স্পৰ্দ্ধা আসুয়া আদি তৈতো আছে নানা দুঃখ॥
অন্যো অন্যে সৰ্ব্বক্ষণে নুগুচে কন্দল।
এতেকে স্বৰ্গৰ সুখ জানিবা নিষ্ফল॥
ইহ পৰ লোকৰ সুখত এড়ি আশ।
ঈশ্বৰ কৃষ্ণত মাত্র কৰিয়ো বিশ্বাস॥
ভজা নৱবিধ ভক্তি মাধৱৰ পাৱে।
ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম যেই চাৱে সেই পাৱে॥
বুলিবা অবোধ আমি দৈত্যৰ ছাৱাল।
কেশৱক ভজিবে আমাৰ নোহে ভাল॥
পুণ্যৱন্ত জনৰেসে আত অধিকাৰ।
ইটো শঙ্কা ত্যাজি শুনা উত্তৰ ইহাৰ॥
দেৱ দ্বিজ ঋষি তপ জপ যজ্ঞ দান।
যত শৌচাচাৰ তীৰ্থ ব্ৰত মহা জ্ঞান॥
ইটো সবে বিড়ম্বন জানা নিষ্ঠ কৰি।
কেৱলে ভক্তিতে মাত্র তুষ্ট হোন্ত হৰি॥
এতেকে ভক্তিত সমস্তৰে অধিকাৰ।
নাহি বৰ্ণাশ্রম আত নিয়ম বিচাৰ॥
নাহিকে সপ্তাত যদি মোহোৰ বাক্যত।
লৈয়ো তব প্ৰমাণ সাক্ষাতে গজেন্দ্ৰত॥
নাহি কুল শীল ৰূপ নুহিকে পণ্ডিত।
নাহি বল বুদ্ধি তেজঃ প্ৰভাৱ কিঞ্চিত॥
লৈলা ভক্তিভাৱে মাত্র কেৱলে শৰণ।
এতেকে সন্তুষ্ট তাত ভৈল নাৰায়ণ॥

বুলিবা হন্তীত যোগ্য গুণ একো নাই।
কিয় তুষ্ট ভৈল তাৰ শুনা অভিপ্ৰায়॥
আন একো গুণে কেহো কৃষ্ণক নেপাৰে।
ভক্তি মাত্ৰ গ্ৰাহ্য হৰি জানিবা স্বভাৱে॥
ইহাৰ প্ৰমাণ এবে লয়োক সম্প্ৰতি।
বামনৰ আগত প্ৰহ্লাদ নিগদতি॥
পৰম আশ্চৰ্য্য প্ৰভু তোমাৰ স্থিতি।
তুমি জগততে সম আত্মা মহাহিত॥
অচিন্ত্য মায়াক লৈয়া তুমি নাৰায়ণ।
কৰা জগতৰ সৃষ্টি প্ৰলয় পালন॥
লাগে যদি পালিবে সবাকো সমভাৱে।
ভকতক মাত্ৰ কৰা করুণা স্বভাৱে॥
তথাপিতো তোমাৰ বিষম মতি নাই।
যেন কল্প তৰুত প্ৰাৰ্থিলে ফল পাই॥
নুখুজিলে কদাচিতো যাচি নেদে গাছে।
তেবে কোনে বৃক্ষক বিষম বুলিয়াছে॥
সেহি মতে ভকতৰ বশ্য হৰি দেৱ।
সুদৃঢ় বিশ্বাসে তাঙ্ক নিতে কৰা সেৱ॥
নাহি ভকতিত জাতি আচাৰ বিচাৰ।
কৃষ্ণত ভকতি সমস্তৰে অধিকাৰ॥
ভকতিসে মাত্ৰ হৰি তোষৰ কাৰণ।
লৈয়ো সৰ্ব্বজনে জানি কৃষ্ণত শৰণ॥
এতেকে তৰিবা ঘোৰ সংসাৰত সুখে।
পলাওক পাতক ৰাম ৰাম বোলা মুখে॥

ছবি।

যেন মতে দামোদৰ বশ্য হোন্ত ভকতৰ
শুনিলাহা পৰম উৎসুকে।
শুনা আৰো সাৱধানে, পৰীক্ষিত বিদ্যমানে,
কৈলা যেন মহামুনি শুকে॥

কদাচিতো দেৱ হৰি নৱনীত চুৰি কৰি
খাইলা দেখি যশোদা সুন্দৰী।
ক্রোধে খেদি ধৰি আনি উড়ুখলে টানি টানি
বান্ধত গৰুৰ লৈয়া জৰী॥
অনন্ত ব্রহ্মাণ্ড পতি বাহিৰে ভিতৰে অতি
নাহি পূর্ব্বাপৰ আদি অন্ত।
বেদে নজানন্ত যাক তাহান্ক গৃহতে পাই
পুত্র বুলি যশোদা বান্ধন্ত॥
ফোকাৰন্ত শ্রান্ত পাই গোড়ে ঘাম বহি যাই
খসিয়া খোপাৰ পড়ে ফুল।
মাতৃৰ দেখিয়া শ্রম কৃপায় বন্ধন পাছে
লৈলা জগতৰ আদি মূল॥
মোৰ বশ্য চৰাচৰ মইয়ো বশ্য ভকতৰ
হেন সে দেখাইলা দামোদৰ।
তথাপি কৃষ্ণক এড়ে আনক ভজিয়া মৰে
কিনো লোক অধম পামৰ॥
ব্রহ্মা লক্ষী মহাদেৱে নাপাইলা প্রসাদ হেন
পাইলা যেন যশোদা কৃষ্ণত।
ভকতে সুলভে পাৱে ইটো গোপীকাৰ পোক
নপাৱে অজ্ঞানী কর্ম্মী যত॥
বুলিবাহা সুখে জ্ঞানী নপাইলেও নাহি হানি
জ্ঞানে গতি সাধিবে তাহাৰ।
ভকতি বিহীন ভৈলে নাহিকে জ্ঞানত সিদ্ধি
শুনা কহো বচন ব্রহ্মাৰ॥
কৰন্তে নাহিকে দুঃখ মিলাৱে মুকুতি সুখ
ত্যজি হেন তোমাৰ ভকতি।
কেৱলে বোধৰ অর্থে ধ্যান ধাৰণা আদি
বহুবিধ শ্রমে কৰে ৰতি॥

শুহি মুকুতিৰ পাত্র তাৰ লাভ শ্রম মাত্র
কদাচিতো সিদ্ধি নাহি আন ।
অন্ন বুলি ধান এৰি তণ্ডুলক আশা কৰি
যেন মৰে বাহানি পতান ॥
দেখাওঁ আৰ সদাচাৰ যত মহা জ্ঞানী সাৰ
জ্ঞানে গতি নপায়া পূৰ্ব্বত ।
পাছে যোগ ধ্যান এড়ি তোমাতে অর্পনা কৰি
লৌকিক বৈদিক কৰ্ম্ম যত ॥
সাধু সঙ্গ অনুসৰি শ্রৱন কীৰ্ত্তন কৰি
আচৰিয়া তোমাৰ ভক্তিক ।
তযু সেবা প্রসাদত জানি আপোনাৰ তত্ত্ব
সুখে পাইল পৰম গতিক ॥
ভকতৰ কৃত্যশেষ নাহি আৰ লয়লেশ
ভৈল পৰিপূর্ণ আনায়াসে ।
লৈয়োক প্রমাণ আৰ আগে নন্দ যশোদাৰ
কহিলা উৰ্দ্ধৱ হৰিদাসে ॥
জগত কাৰণ যিটো নিখিল জীৱৰ আত্মা
নাৰায়ণ পৰম পুৰুষ ॥
পৰম ঈশ্বৰ হৰি নিজ মায়া বশ্য কৰি
কাৰণেসে ভৈলন্ত মানুষ ॥
তাহান্তে ভকতি নিতে কৰাহা একান্ত চিত্তে
বাঢ়িবে কৃষ্ণত দুইৰো স্নেহ ।
দ্বিতীয় কৰ্ত্তব্য আৰ নাহি জানা সাৰে সাৰ
নকৰিবা ইহাৰ সন্দেহ ॥
তপ জপ যজ্ঞ যাগ যোগ তীর্থ ব্রত দান
কৰে যেবে মহা শুদ্ধ ভাৱে ।
তেবেসে সুদৃঢ় চিত্তে ভকতি কৰিতে পাৰে
ঈশ্বৰ কৃষ্ণৰ দুই পাৱে ॥

নাহিকে আমাত একো ধৰ্ম্ম হেন খেদ চিত্তে
নকৰিবা তুমি গোপ ৰাজ।
সমস্তে ধৰ্ম্মৰ ফল ভকতিক পাইলে যিটো
তাৰ আন কৰ্ম্মে কোন কায॥
নন্দৰ আগত যত কহিলা উদ্ধৱে তাক
সংহৰিয়া এই মানে থওঁ।
বৰ্ণাইলন্ত আৰো যেন গোপীৰ ভকতি দেখি
শুনিয়োক তাক কিছু কওঁ॥
জাতি কুলাচাৰ ধৰ্ম্ম জ্ঞানে কৃষ্ণ দেৱতাৰ
নুহি অনুগ্ৰহৰ কাৰণ।
কিন্তু ভক্তি ভাৱে অতি ভজোক অজাতি জাতি
তাতেসে সন্তুষ্ট নাৰায়ণ॥
কৈৰ কামাতুৰা নাৰী তুষ্টা মহাব্যভিচাৰী
কাম ভাৱে ভজিয়া কৃষ্ণক।
তথাপিতো দেখা কেন কৃষ্ণদেৱ বিষয়ত
পাইলা মহা আৰুঢ় ভাৱক॥
ইটো গোপীকাক প্ৰতি কৃষ্ণৰ পৰম প্ৰীতি
ভৈল আক দেখিলো সাক্ষাতে।
এতেকে জানিলো মহা অজ্ঞ সবো পাৱে গতি
ইটো কৃষ্ণ দেৱৰ সেৱাতে॥
ৰাসোৎসৱে ৰঙ্গ কৰি গোপীৰ কণ্ঠত ধৰি
মহাবাহু মেলি আলিঙ্গন্তে।
পৰম আনন্দে যিটো পাইলেক প্ৰসাদ ইটো
গোপীসবে মাধৱত হন্তে॥
হৃদয়ত থাকি নিত্য লক্ষ্মী তাক নতু পান্ত
আন দেৱ ৰমণী সৰ্ব্বথা।
নতু পাৱে দেখিবাক ইটো মহা প্ৰসাদৰ
আৰ আন স্ত্ৰীৰ কোন কথা॥

গোপীৰ ভাগ্যৰ কথা থাকোক বৰ্ণাইবো কত
মোৰ হেন প্ৰাৰ্থনা মনত।
আসম্বাৰ পদ ৰেণু যিটো তৃণ বনে পড়ে
ইটো বৃন্দাবনৰ মাজত॥
তাৰ এক গাছি তৃণ হৈয়া থাকো তেবে মোৰ
মিলে মহা ভাগ্য বিপৰীত।
ইটো গোপী সকলৰ পৰম পবিত্ৰতৰ
চৰণ ৰেণুক পাইবো নিত॥
গৃহৰ দুস্ত্যজ আশা কুলাচাৰ ধৰ্ম্মত্যাজি
ভজিলন্ত কৃষ্ণৰ চৰণে।
দুৰ্ল্লভ জানিয়া মনে বিচাৰিয়া সৰ্ব্বক্ষণে
ফুৰন্ত সমস্ত দেৱগণে॥
উত্তম ক্ষত্ৰিয় জাতি উদ্ধৱে প্ৰাৰ্থিলা অতি
যিটো স্ত্ৰীৰ চৰণৰ ধূলি।
এতেকে কৃষ্ণক যত পাইবাৰ উপায় যদি
দোষ সিও গুণেসে সমুলি॥
শুনিয়োক সভাসদ ভক্তি ৰত্নাৱলী পদ
ভকতৰ ইসে মহাধন।
জানিবা সমস্তে তত্ত্ব গুচিবে সংশয় যত
পৰম নিৰ্ম্মল হৈবে মন॥
ভকতিত পৰে আৰ নাহিকে শাস্ত্ৰৰ সাৰ
জানি এবে এড়া আন কাম।
গুচিবে সংসাৰ দুঃখ লভিবা পৰম সুখ
নিৰন্তৰে বোলা ৰাম ৰাম॥

পদ।

জাতিকুলাচাৰ ধৰ্ম্ম জ্ঞান আদি কৰি।
ইসব গুণত বশ্য নুহিকন্ত হৰি॥
ভকতিসি মাত্ৰ বশ্য হন্ত কৃপাময়।
প্ৰপক্কিয়া ইটো কথা কহিলো নিশ্চয়॥

নাহিকে ভক্তিত হেন শঙ্কা বিপৰ্য্যয়।
নাৰদৰ বাক্যে আৰ গুচাওঁ শংসয় ॥
নাৰদ বদতি শুনিয়োক পৰংব্ৰহ্ম।
নাহি আত্ম পৰ তুমি সমস্ততে সম ॥
যিহেতু পৰম আত্মা ইটো জগতৰ।
এতেকে সবাতো সম দৃষ্টি নিৰন্তৰ ॥
নিজানন্দ লাভে পূৰ্ণ তুমি লক্ষ্মীপতি।
নাহি অনুৰাগ আন বিষয়ক প্ৰতি ॥
তথাপিতো ভক্তে মাত্ৰ সেৱা অনুৰূপে।
তোমাৰ প্ৰসাদ পাৱে কহিলো স্বৰূপে ॥
কদাচিতো অভকতে তোমাক নপাৱে।
তথাপি বিষম তুমি নুহিকে স্বভাৱে ॥
কল্পতৰু বৃক্ষ যদি সবাতো সমান।
মাগন্তা জনক মাত্ৰ কৰে ফল দান ॥
ভকতিসি গ্ৰাহ্য হৰি আপুনি প্ৰমাণ।
কহিয়া আছন্ত গোপিকাৰ বিদ্যমান ॥
শুনা সখি সব মই কহোঁ স্বৰূপত।
মোৰ ভকতিসে মোক্ষ পাৱে প্ৰাণী যত ॥
মইসে ঈশ্বৰ আন নাহি মোত পৰ।
মোহোৰ অধীন যত দেৱ নিৰন্তৰ ॥
হেন মই মোত স্নেহ ভৈল তোমাসাৰ।
দেখিয়া কৌতুক বৰ মিলিল আমাৰ ॥
মোকেসে সুহৃদ প্ৰিয় আত্মা বুলি মানা।
সুখে মোক পাইলা সখি সব হেন জানা ॥
কৃষ্ণৰ বচন পণ্ডঁ এহি মানে মাত্ৰ।
বুলিবা নোপজে জ্ঞান বিনে জ্ঞান শাস্ত্ৰ
জ্ঞান বিনে মুকুতি নুহিবে কদাচিত।
বুলিবা কিসক মোক্ষ পাইব ভকতিত ॥
ইহাৰ উত্তৰ শুনা কৰি মন স্থিৰ।
জ্ঞান সাধিবাক কোন শ্ৰম ভকতিৰ ॥

নলাগে জ্ঞানৰ পদে পৃথক সাধন।
অযত্নে হৈবেক ভকতিতে উতপন॥
লৈয়োক প্ৰমাণ কৰি সিদ্ধিৰ বচনে।
কহিয়াছে নিমি নৃপতিৰ বিদ্যমানে॥
সমস্তে লোকৰ বৰ্ণাশ্ৰম আছে যত।
মনু আদি ঋষি মুখে কৰায়া বেকত॥
পৰম ৰহস্য জানি প্ৰভু ভগৱন্ত।
মুখ্য শাস্ত্ৰ মানে নিজ মুখে কহিলন্ত॥
যি সব উপায় কহি আছে কৃপাময়।
অজ্ঞানী সকলে কৰি তাহাকে আশ্ৰয়॥
মহা সুখে আত্মতত্ত্ব জানে সমুদায়।
তাকে বুলি ভাগৱতী ধৰ্ম্ম নিমিৰায়॥

ৰাজসূয়।

এহি মতে যেবে পাণ্ডব নৃপতি
ৰাজসূয় আৰম্ভিল।
মহাযজ্ঞ ভাগ ভুঞ্জিবাক মনে
দেৱতাগণ আসিল॥
প্ৰথমতে ব্ৰহ্মা ব্ৰহ্মালোক হন্তে
আসিলন্ত হংস যানে।
তাহানে লগত আসিলন্ত যত
প্ৰজাপতি গণ মানে॥
ব্ৰহ্মাক আৰবি আসিলন্ত আনো
সত্য লোক বাসী জন।
বৃষভত চড়ি কৈলাসৰ হন্তে
আসিলন্ত ত্ৰিনয়ন॥

ময়ূৰত চড়ি কাৰ্ত্তিক আসিলা
মুষযানে গণপতি।
নন্দী আদি কৰি যত ভূতগণ
আসিল মনে তৃপিতি॥
ত্রিদশে সহিতে ঐৰাৱত কন্ধে
আসিলন্ত পুৰন্দৰ।
অপেস্বৰা গণ গন্ধৰ্ব্ব চাৰণ
সিদ্ধ মুনি বিদ্যাধৰ॥
মহিষত চড়ি আসিলন্ত যম
মৃগত চড়ি পৱন।
পুষ্পক বিমানে কুবেৰ আসিলা
সঙ্গে যত যক্ষ গণ॥
ছাগলত চড়ি অগনি আসিলা
হোম ভোগ অভিলাষী।
সপত তুৰঙ্গে আসিলন্ত সূৰ্য্য
শশা যানে আইলা শশী॥
আনো আনো যত আইলা গ্রহগণ
চড়িয়া নিজ বিমানে।
একাদশ ৰুদ্র সাধ্য অষ্টবসু
আসিলা যজ্ঞৰ থানে॥
দশোদিশে যত আসিল সমস্ত
যক্ষ ৰক্ষ দেৱ ৰাশি।
পাণ্ডৱ ৰাজাৰ সভাত সবেও
একত্র ভৈলন্ত আসি॥
মকৰত চড়ি বৰুণ আসিলা
নিঋতি নিজ বিমানে।
পাতালৰ পৰা বাসুকি আসিলা
আনো নাগগণ মানে॥

কৈলাস সমান শুক্ল কলেৱৰ
আকাশ গৈয়া লঙ্ঘয়।
সহস্রেক ফণা স্বৰ্গ ছোৱে গৈয়া
বিষ জ্বালে ফোকাৰয়॥
কাৰো সহস্রেক কাৰো ফণা শত
কাহাৰো দশ চল্লিশ।
কৰাৰি চেলেকি ফোকৰ তেজন্তে
নাকে বাঝ হোৱে বিষ॥
ফণা তুলি তুলি ফাত ফোত কৰি
পৃথিবী জুড়িয়া আসে।
বাসুকি প্রমুখ্যে সৰ্পক দেখিয়া
পলাই লোক মহাত্রাসে॥
মাধৱে দেখন্ত সৰ্পৰ ভয়ত
পলাই লোক নিৰন্তৰ।
নাহি ভয় বুলি দুয়ো হাত তুলি
আশ্বাসিলা দামোদৰ॥
কৃষ্ণক দেখিয়া সৰ্পৰাজ গৈয়া
তেজিলন্ত ফোতকাৰ।
সহস্রেক শিৰ নমাইয়া ভূমিত
কৰিলন্ত নমস্কাৰ॥
একপাশ হুইয়া, আধাৰি পকাইয়া
সৰ্পগণ অসংখ্যাত।
কৃষ্ণক সম্মান, কৰি নিৰন্তৰে,
বসিলা সবে সভাত।
ব্রহ্মা হৰ আদি, কৰিয়া যতেক,
আসিলন্ত দেৱগণ।
অৰ্জ্জুনে সবাকো, সাদৰি নিয়মে,
দিলন্ত দিব্য আসন॥

ব্রহ্মাদিক দেখি, পাণ্ডব ৰাজাৰ,
আনন্দৰ নাহি পাৰ।
প্রণতি পূর্ব্বকে, প্রণমি সবাকে,
কৰিলন্ত সতকাৰ ॥
অনেক শুশ্রূষা, কৰিয়া বোলন্ত,
কিনো মোৰ মহাভাগ।
সাক্ষাতে যজ্ঞত, ব্রহ্মা আদি কৰি,
দেৱতাক পাইলোঁ লাগ ॥
এহি বুলি ৰাজা, সবাকে সম্বুধি,
অনুমতি মাগি লৈয়া।
নিয়ম পূর্ব্বকে, বিধি ব্যৱহাৰে,
পূজা আৰম্ভিলা গৈয়া ॥
আচার্য্য ঋত্বিজ, সদস্য প্রমুখ্যে,
অসংখ্যাত ঋষিগণ।
মাধৱ মাধৱ, সুমৰি প্রথমে,
কৰিলা স্বস্তি বচন ॥
অনেক সম্ভাৰে, ষোড়শোপচাৰে,
কৰিলা পূজা অশেষ।
মাধৱ প্রমুখ্যে, পূজিলা দেৱক,
নাথাকিলা আৰ শেষ ॥
দীপ ধুপ গন্ধ, চন্দন নৈবেদ্য,
দিলা অসংখ্যাত কৰি।
মনত উৎসুকে, দেৱতা সবক,
পূজিলা ৰাজা সাদৰি ॥
অসংখ্য প্রমাণ, সুৱর্ণ ভাজন,
বসন দিব্য ভূষণ।
উৎসর্গি উৎসর্গি, দিলন্ত নৃপতি,
সমস্তৱে পূৰি মন ॥

পূৰ্ব্বত বৰুণে, কৰিলন্ত যেন,
মহাযজ্ঞ বিপৰীত।
পাণ্ডব ৰাজাৰ, যজ্ঞৰ সম্ভাৰ,
তাহাতো কৰি অধিক ॥
ঋত্বিজ সকলে, বিধিৰ নিয়মে,
হোম কুণ্ড নিৰ্ম্মিলন্ত।
যজ্ঞৰ বহ্নিত, অনেক সহস্ৰ,
হোম দান কৰিলন্ত ॥
বিষ্ণুক সুমৰি, মূল মন্ত্ৰ স্মৰি,
অনেক দ্বিজ সকল।
সমজ্যাক ছনি, কৰে বেদধ্বনি,
পঢ়ন্ত স্তুতি মঙ্গল ॥
মৃদঙ্গ মুৰুজ, গোমুখ তবল,
শিঙ্গা শঙ্খ ঢাক ঢোল।
তাল কৰতাল, মহুৰি কাহাল,
দুন্দুভি শবদ বোল ॥
অনেক সহস্ৰ, শবদৰ ধ্বনি,
লঙ্ঘয় স্বৰ্গৰ কোল।
কৰ্ণে হানে তাল, থিতাতে কাহাৰো,
নুশুনিয় মাত বোল ॥
বায়ে বিদ্যাধৰে, গন্ধৰ্ব্বে বায়য়,
অপেস্বৰা কৰে নাট।
বংশ প্ৰশংসিয়া, চপয় পঢ়য়,
অনেক সহস্ৰ ভাট ॥
লক্ষেক নৃপতি, সবে অবহিতি,
কৰয় যজ্ঞৰ কৰ্ম্ম।
ত্ৰৈলোক্যৰ লোকে, কৰয় প্ৰশংসা,
পাণ্ডবৰ দেখি ধৰ্ম্ম ॥

হৰিৰ সেৱক, পাণ্ডৱ ৰাজাৰ,
কিনো যজ্ঞ বিপৰীত।
আশ্চৰ্য্য ইদ্ভুত, ইমত সভাক,
নতো দেখি কদাচিত॥
মাধৱ সহিতি, ত্ৰৈলোক্যৰ লোক,
পাণ্ডবৰ সভাসদ।
অনেক প্ৰাৱন্ত, দেখিয়া প্ৰজাৰ,
ভৈগৈল চিত্ত তবধ॥
শুনা সভাসদ, ভাগৱত পদ,
জন্মৰ সাফল হৌক।
পুৰুষ উদ্ধৰি, বোলা ৰাম হৰি,
পাপ ৰসাতল যাউক॥

শুক নিগদতি শুনা কৌৰৱ নন্দন।
পাণ্ডবৰ সভাক আসিলা যত জন॥
নভৈল তৃপিতি হেন নাহি কদাচিত।
শুনা আবে দানৰ মহিমা বিপৰীত॥
সুবৰ্ণ ৰজত ৰত্ন অসংখ্য প্ৰমাণ।
সূৰ্য্যসুত কৰ্ণ মহাদানী দেই দান॥
মনক সন্তোষি দান খোজন্ত ব্ৰাহ্মণ।
এগুণ খোজন্তে কৰ্ণে দেই দশ গুণ॥
সুবৰ্ণৰ থাল ঝাৰি খুৰি অলঙ্কাৰ।
যেই যিবা খোজে মন পুৰি দেন্ত তাৰ॥
কাঞ্চন চৌদোল দাসী দাস দেশ গ্ৰাম।
হয় হস্তী ৰথ দেন্ত ধেনু অনুপাম॥
গো ভূমি সুবৰ্ণ বসন ৰুচিকৰ।
মণি মৰকত ৰত্ন দিলন্ত বিস্তৰ॥
অসংখ্য দানৰ কথা কহিবোঁহোঁ কত।
দুঃখী ভিক্ষী দেশান্তৰী আসিলেক যত॥

সবাৰো মনক তুষি দান বৰিষিল।
মহা দৰিদ্ৰকো অদৰিদ্ৰ কৰি দিল॥
বাৰিষা কালৰ যেন মহা মেঘচয়।
পৃথিবীক ঢাকি দিনে ৰাতি বৰিষয়॥
সেহিমতে অবিচ্ছেদে বৰিষিল দান।
সমস্তে লোকক ধনে কৰিলন্ত ৰান॥
নাহি পৰিমিত দান দিলন্ত যতেক।
নিতে নুৰাবিল শত ভাগৰো ভাগেক॥
যুধিষ্ঠিৰ নৃপতিৰ অসংখ্য ভাণ্ডাৰ।
পাইয়া আছে দুৰ্য্যোধনে তাৰ অধিকাৰ॥
দেই দান মহাদানী ৰবিসুত কৰ্ণ।
পাণ্ডৱ সবৰ মহাবৈৰী দুইও জন॥
ধনৰ বিভৱ দেখি মহা বিপৰীত।
বৈৰ ভাবে দগধ কৰয় দুইৰো চিত্ত॥
এগুণৰ ঠাইত শত গুণ কৰে হানি।
তথাপিতো নুটুটে নদীৰ যেন পানী॥
দেবাসুৰ নৰ নাগ যতেক আসিল।
নিৰন্তৰে লোকে হেন মহত মানিল॥
ইমত যজ্ঞক নতো দেখি নতো শুনি।
যাহাত মাধৱ পৰিচাৰক আপুনি॥
সুসম্পন্ন যজ্ঞ কিনো কৃষ্ণৰ দাসৰ।
ৰৈল যশ জগতত চন্দ্ৰ দিবাকৰ॥
এহিমতে যজ্ঞক জগতে প্ৰশংসিল।
শুনা যেন মতে আৰো আশ্চৰ্য্য মিলিল॥
যজ্ঞৰ নিয়ম যত কৰি সমাপত।
সোমলতামৃত পান কৰে যিদিনত॥
যথা যোগ্য সিদিনাৰ কৰ্ম্মক সংহৰি।
ঋত্বিজ সবাকো সাৱধানে পূজা কৰি॥
অনন্তৰে সমজ্যাত ভৈলা উপস্থিত।
সমাজ দেখিয়া বড় ভৈল ভয় ভীত॥

কতোক্ষণে অবনতে থিৰ কৰি চিত্ত।
কৃতাঞ্জলি হুইয়া ৰাজা লাগিল পুছিত ॥
বোলন্ত সবাকে নমস্কাৰ একে থানে।
পুছোঁহোঁ সবাতে সমজ্যাত আছা মানে ॥
প্ৰথমে পূজিয়া কাক দিবোঁ অৰ্ঘ্যদান।
কহিয়োক সবে কোন জন অগ্ৰমান ॥
শুনি সভাসদে অন্যে অন্যক চাহন্ত।
কাক আগে পূজিবন্ত বিচাৰি নপান্ত ॥
অদ্ভুত সমাজ দেখি সবাৰো বিস্ময়।
নমাতন্ত কেহোঁ অন্য অন্যে কৰি ভয় ॥
ব্ৰহ্মা হৰ আদি কৰি দেৱ অসংখ্যাত।
মহা মহা ঋষি সব আছন্ত সভাত ॥
ভীষ্ম আদি কৰি আছা অনেক মহন্ত।
বড় বড় ৰাজাগণ সভাত আছন্ত ॥
বাসুকি প্ৰমুখ্যে বড় বড় নাগগণ।
আনো আনো অসংখ্যাত মহা মহা জন ॥
আনক নিমিত্তে কেহোঁ সাহস নপান্ত।
বস্ত্ৰে মুখ ঘুৰিয়া সবাকো সবে চান্ত ॥
কাকো কেহোঁ কৰিবাক নপাৰি নিয়ম।
আছে কতোক্ষণ সবে পৰিয়া নিঝম ॥
অসুখ অশান্তি আতি ৰাজাৰ মনত।
কিবা কৰিবন্ত একো নপাৰন্ত তত্ত্ব ॥
নমাতি আছন্ত সবে পৰিয়া অবাক।
আগে অৰ্ঘ্য দিয়া ৰাজা পূজিবন্ত কাক ॥
হেন তথ্য কৰিবাক নপাৰিলা কেৱ।
দেখি বস্ত্ৰ কাছি উথিলন্ত সহদেৱ ॥
পৰম পণ্ডিত সৰ্ব্বজ্ঞান মহাধীৰ।
বুদ্ধিত সুথিৰ শন্ত গহীন গম্ভীৰ ॥
যুধিষ্ঠিৰ নৃপতিক মাতিবাক লৈলা।
বোলন্ত নৃপতি তুমি বাউল যেন ভৈলা ॥

সৰ্ব্বজ্ঞান হুইয়া বুদ্ধি হেৰুৱাইলা কিক।
আজি কেনে ভৈলা তুমি মূৰ্খতো অধিক ॥
তৰ্ক হুইয়া আছা শ্ৰুতি জ্ঞান হেৰুৱাই।
কৃষ্ণক নকৰি পূজা কিবা আছা চাই ॥
ভকত সবৰ প্ৰতি প্ৰভু ভগৱন্ত।
এহেন্তেসে শ্ৰেষ্ঠ অগ্ৰমান্য অৰিহন্ত ॥
জগত প্ৰসিদ্ধ এন্তে সৰ্ব্ব দেৱময়।
ইহাঙ্ক পূজিলে জগতৰে পূজা হয় ॥
দেশ কাল ক্ৰতু মন্ত্ৰ তন্ত্ৰ ধন যত।
অগনি আহুতি পাত্ৰ ঋত্বিক্ সমস্ত ॥
জ্ঞান সাঙ্খ্য যোগ ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম সমস্তৰ।
কেশৱেসে পৰমাৰ্থ আত্মা জগতৰ ॥
অনাদি অনন্ত এক ঈশ্বৰ পৰম।
জগততে দ্বিতীয় নাহিকে যাক সম ॥
জনম মৰণ একো নাহিকে যাহাৰ।
জগত জনক কৃষ্ণ পুৰুষতে সাৰ ॥
আপন আশ্ৰয় ইতো জগত যতেক।
সৃষ্টি স্থিতি লয় আৰ কৰন্ত প্ৰত্যেক ॥
যাহাৰ নিমিত্তে ইতো লোক নিৰন্তৰে।
নানাবিধ ৰূপাশ্ৰয় কৰ্ম্মক আচৰে ॥
যিহেতু কৃষ্ণেসে পৰমাত্মা জগতৰ।
সিহেতু অনেক বিধে চেষ্টা কৰে নৰ ॥
অন্যথা যতেক জড় বস্তু অচেতন।
এতেকেসে কৃষ্ণ এন্ত জগত কাৰণ ॥
যত কৰ্ম্ম ফল মানে অধীন কৃষ্ণৰ।
কৃষ্ণ তুষ্ট ভৈলে তুষ্ট হোৱে চৰাচৰ ॥
জানিয়া নৃপতি তুমি থিৰ কৰা মন।
কৃষ্ণক দিয়োক ইতো মহা অৰিহন ॥
কৃষ্ণক পূজন্তে যিতো জনে দেই হাক।
সত্য কৰি বোলোঁ ছুইবে যোগ্য নুহি তাক ॥

পৰম অধম আৰ নাহি তাত পৰে।
জানিবা আপুনি আত্মঘাত কৰি মৰে ॥
সি সবৰ মত মানে নধৰি মনত।
কৰা পূজা কৃষ্ণৰ অভয় চৰণত ॥
সৰ্ব্ব ভূত আত্মভেদ শূন্য ভগৱন্ত।
আহাঙ্ক পূজিলে ফল হৈবে অপৰ্য্যন্ত ॥
কৃষ্ণক বৰ্ণান্তে চিত্ত কৃষ্ণতে মজিল।
পৰম ঈশ্বৰ তান জ্ঞান উপজিল ॥
সাম্প্ৰতে দেখন্ত জগতকে কৃষ্ণময়।
এড়িলেক মায়া ভৈল প্ৰসন্ন হৃদয় ॥
পৰম আনন্দে নয়নৰ বহে নীৰ।
প্ৰেমৰ বেগত ভৈল পুলক শৰীৰ ॥
নকৰন্ত কাহাকো কটাক্ষ লয়লেশ।
উৰ্দ্ধবাহু হুইয়া বীৰে বল্কিলা অশেষ ॥
আনন্দৰ ভৰে পাছে মৌন হুইয়া ৰৈল।
শুনি সভাসদৰ আনন্দ অতি ভৈল ॥
ব্ৰহ্মা হৰ আদি কৰি যতেক আছন্ত।
সহদেৱ মহন্তক সবে প্ৰশংসন্ত ॥
সাধু সাধু সহদেৱ পণ্ডিত উত্তম।
নাহি সৰ্ব্বজান জগততে তুমি সম ॥
বুদ্ধিহীন আমি যত সমস্তে অজ্ঞান।
তুমিসি সবাক মহাজ্ঞান দিলা দান ॥
কোটি কোটি ব্ৰহ্মাণ্ডৰ কৃষ্ণসে ঈশ্বৰ।
আহানে অধীন আমি যত চৰাচৰ ॥
হেন ঈশ্বৰকো নুৰাৰিলোঁ তৰ্কিবাক।
তুমিসি কৰিলা আজি উদ্ধাৰ আম্হাক ॥
আজি যেবে সবে আমি তোম্হাক নপাওঁ।
অজ্ঞান সাগৰ মাঝে পড়ি তল যাওঁ ॥
পৰম ঈশ্বৰ জ্ঞান নৌকা দিয়া দান।
তুমিসি কৰিলা সমস্তকে পৰিত্ৰাণ ॥

আসিয়াছোঁ আমি এন্তে কৃষ্ণক দেখিত।
তথাপিতো আমি সবে ভৈলো বিমোহিত ॥
আগতে কৃষ্ণক দেখি নজানিলোঁ কেৰে।
জ্ঞান দীপ দিয়া দেখাইলন্ত সহদেৱে ॥
ভীষ্মে আসনৰ উঠি অনেক সাদৰি।
সহদেৱ মহন্তক সাবটিয়া ধৰি ॥
মুখে মুখে দিয়া চুমা দিলা মহাধীৰ।
বুকে চাপি আনন্দে আ্রাণিলা তান শিৰ ॥
হৰিষ লোতকে তান তিয়াইলন্ত তনু।
পৰম স্নেহত প্ৰশংসিলা পুনু পুনু ॥
কৃষ্ণক নজানি সবে বংশে যাওঁ তল।
কৰিলে উদ্ধাৰ আজি কুলক সকল ॥
আহ্মাৰ কুলত তঞি ভৈলি বংশধৰ।
উত্তম ভকত তত্ত্ব জানিলি কৃষ্ণৰ ॥
বেদতো ৰহস্য ৰাপ তোহোৰ যুগুতি।
এহি মতে সবে তাঙ্ক কৰিলন্ত স্তুতি ॥
শুনি যুধিষ্ঠিৰে জগতৰে সাধুৰ্ব্বাদ।
গুচিল চিত্তৰ তান যতেক বিষাদ ॥
বুজি সভাসদৰ হিয়াৰ অভিপ্ৰায়।
কৰি সহদেৱক প্ৰশংসা মহাৰায় ॥
কৃষ্ণত ঈশ্বৰ জ্ঞান ভৈল বিপৰীত।
প্ৰেমৰসে আকুল কৰিলে তান চিত্ত ॥
কৃষ্ণ পদ পঙ্কজে পড়িলা দণ্ডৱতে।
প্ৰণমিয়া সঅৰ্ঘে পূজিলা ভালমতে ॥
প্ৰণতি পূৰ্ব্বকে ৰাজা অনেক সাদৰি।
প্ৰীতি ভাবে কৃষ্ণৰ ধুৱাইলা দুইও ভৰি ॥
জগত পবিত্ৰকাৰী পাদোদক জলে।
ভাৰ্য্যা ভাতৃ অমাত্য সহিতে কুতুহলে ॥
সকুটুম্বে হৰিষে শিৰত লৈলা আনি।
আনন্দত নৃত্য কৰিলন্ত মহামানী ॥

জগত পবিত্রকাৰী কৃষ্ণ পদ জল।
ব্রহ্মা আদি দেৱে লৈলা কৰি কৌতুহল॥
সমস্ত সভাৰ শিৰে সিঞ্চিলে হৰিষে।
নিস্তৰিলোঁ বুলি ৰঙ্গ কৰে দশোদিশে॥
অনন্তৰে যুধিষ্ঠিৰে কৃষ্ণক পূজিল।
চতুঃ শ্যাম অঙ্গ ৰাগে শৰীৰ ৰঞ্জিল॥
সুগন্ধ পুষ্পৰ অঙ্গ মুণ্ডমালা দিল।
ৰত্নময় অলঙ্কাৰে শৰীৰ মণ্ডিল॥
কিৰীটি কুণ্ডল হেমহাৰ মনোহৰ।
কেয়ূৰ কঙ্কণ কাঞ্চি নুপূৰ পাৰৰ॥
পিন্ধাইলন্ত দিব্য পীত বস্ত্র কচিকৰ।
নানা ৰত্ন মহাধন দিলন্ত বিস্তৰ॥
হয় হস্তী ৰথ দোলা দিলন্ত বহুত।
আপোনাকো হৰিষে অৰ্পিলা কুন্তীসুত॥
প্ৰেমত নেত্ৰৰ বহে আনন্দ লোতক।
নপাৰন্ত নৃপতি চাহিবে মাধৱক॥
পূজি পুনৰপি দণ্ডৱতে পড়িলন্ত।
কৃষ্ণপদ পঙ্কজক মাথাত লৈলন্ত॥
আখি মুখে ঘষি হৃদয়ত ধৰি আনি।
কান্দি কতো বেলি পাছে বুলিলন্ত বাণী॥
কিনো ধন্য কিনো ধন্য মোহোৰ জীৱন।
ভৈলোঁ মঞি আজি কৃতকৃত্য নাৰায়ণ॥
আজি কিনো মিলিল মোহোৰ মহাভাগ।
ঈশ্বৰ কৃষ্ণক পূজিবাক পাইলোঁ লাগ॥
যিতো দেৱ সবাৰো দুৰ্লভ দৰিশন।
কিনো মোৰ ভাগ্য হেন অৰ্চ্চিলো চৰণ॥
ৰাজাৰ ভকতি দেখি সভাসদ যত।
সবাৰো ঈশ্বৰ জ্ঞান মিলিল কৃষ্ণত॥
ভুইয়া আছে বোধ সহদেৱৰ বচনে।
কৃষ্ণৰ নিগুৰ্ণ যিতো মূৰ্ত্তি দৰশনে॥

মায়া বন্ধ খণ্ডিল গুচিল অহঙ্কাৰ।
নমো জয় কৃষ্ণ বুলি কৰন্ত জোকাৰ॥
দশোদিশে জয় বোল উৰ্ম্মি উথলিল।
অঞ্জলি ভৰিয়া দিব্য পুষ্প বৰিষিল॥
যৈত যিবালোক আছিলেক যেনমতে।
তৈতে তৈতে কৃষ্ণক নমিলা দণ্ডৱতে॥
হে কৃষ্ণ ত্ৰাহি ত্ৰাহি বোল মাত্ৰ শুনি।
হংসে যেন ৰাৱ কাঢে সৰোবৰ ছনি॥
উঠি উঠি পুনৰপি দণ্ডৱতে পড়ে।
কৰি কৃতাঞ্জলি নম্ৰ ভাৱে স্তুতি ৰড়ে।
ঈশ্বৰ কৃষ্ণক আমি ভৈলোঁ পৰিচয়।
কিনো আজি আহ্মাৰ মিলিল ভাগ্যোদয়॥
এহি মতে ব্ৰহ্মা আদি কৰি স্তুতি নতি।
শুনি দমঘোষসুত পৰম দুৰ্ম্মতি॥
কৃষ্ণৰ বিপক্ষ শিশুপাল দুৰাচাৰ।
কৃষ্ণক পূজন্তে গাৱ নসহিল তাৰ॥

শিশুপাল নিদাৰুণ।
শুনিয়া কৃষ্ণৰ গুণ॥
উপজিল ক্ৰোধ ভাৱ।
কম্পায় সকলে গাৱ॥
কোপে আখি আৰকত।
বসি আছে আসনত॥
উঠিল তেখনে নষ্ট।
কৃষ্ণক কৰিয়া কষ্ট॥
বাহু তুলি উপৰক।
গৰ্জ্জে আতি মাধৱক॥
গৰ্ব্বমদে দুৰাশয়।
কাহাকো নকৰে ভয়॥

আপন পক্ষয় বাক।
শুনাই সবে সমজ্যাক॥
ক্রোধে মাতিবাক নৈল।
কিনো বিপৰীত ভৈল॥
বেদৰ বচন যত।
সিও দেখোঁ ভৈল হত॥
যিতো দুৰত্যয় কাল।
আতো আৰো নাহি ভাল॥
যেবে সত্য স্বৰূপত।
তেবে কেন বৃদ্ধ যত॥
ছৱালৰ বচনত।
ভৈল সবে বুদ্ধি হত॥
বৃদ্ধৰো চলিল চিত্ত।
ইসে ভৈল বিপৰীত॥
মহাৰাজা যুধিষ্ঠিৰ।
গহীন গম্ভীৰ ধীৰ॥
যজ্ঞৰ সমাজ পাতি।
আম্মাক আনিলে মাতি॥
কদৰ্থনা কৰিবাক।
আনিলেক সমজ্যাক॥
ছৱালৰ বাক্য ধৰে।
সবাকো অমান্য কৰে॥
আম্মাৰো জীৱন ধিক।
সভাক আসিলোঁ কিক।
কোন যুদ্ধে জিনিলেক।
আমাসাক আনিলেক॥
কুটুম্বিতা নিমিত্তত।
আসি আছোঁ সমাজত॥
সাধিলে তাহাৰ কাজ।
সভাত দিলেক লাজ॥

এহি মতে দুৰাচাৰ।
কৰি মহা অহঙ্কাৰ॥
সভাক সম্মুখ ভৈল।
কৃষ্ণক নিন্দিবে লৈল॥
শুনা সভাসদ লোক।
জন্মৰ সাফল হৌক॥
মাধৱৰ নাম গুণ।
কলিত পৰম পুণ্য॥
জানি আন তেজি কাম।
নিৰন্তৰে বোলা ৰাম॥

সবাক সম্বুধি শিশুপাল দুৰাশয়।
বোলে শুনা শুনা ওৰা সভাসদ চয়॥
তোৰা সব শ্ৰেষ্ঠ পাত্ৰ বুদ্ধিত সাগৰ।
নধৰিবা কেহো ইতো বাক্য বালকৰ॥
আতি শিশুমতি সহদেৱ মূঢ়জন।
কেনমতে সাদৰিলা ইহাৰ বচন॥
নতো দেখে সমাজ নজানে ব্যৱহাৰ।
বোলে উপকাৰী কৃষ্ণ কুটুম্ব আমাৰ॥
ইহাৰ প্ৰসাদে সুখে আছোঁ হেন জানে।
তাতেসে কৃষ্ণক ইতো বৰ বুলি মানে॥
তুমি সব সভাসদ পতি মহাজন।
কিসক সাদৰা সবে ইহাৰ বচন॥
সুহি যোগ্য কৃষ্ণ ইতো অগ্ৰ অৰিহণে।
নেদিবা সম্মত তুমি সব মহাজনে॥
জগততে শ্ৰেষ্ঠ দুই ব্ৰহ্মা মহাদেৱ।
যাহাৰ চৰণ সুৰাসুৰে কৰে সেৱ॥
জগত কাৰণ দুইও দেৱতে উত্তম।
ব্ৰহ্মাণ্ডতো নাহি ইতো দুইহন্তকো সম॥

প্ৰথমে নকৰি পূজা আৰা দুইহস্তক।
কমন যুগুতি পূজা কৰিলে কৃষ্ণক॥
ব্যাসক প্ৰমুখ্যে মহা মহা ঋষিগণ।
জপ তপ বিদ্যা ব্ৰত ধৰি সৰ্ব্বক্ষণ॥
জ্ঞান বলে নষ্ট কৰি কল্মষ সমস্ত।
নুগুচয় সৰ্ব্বকালে সমাধি ব্ৰহ্মত॥
বেদত পাৰ্গত ব্ৰহ্মনিষ্ঠ সৰ্ব্বদাই।
লোক পাল সবে পূজা কৰে যাক পাই॥
যাক পূজা কৰিলে অনন্ত গুণ ফল।
কেন মান্য যোগ্য নুহি ইহাৰা সকল॥
পুৰন্দৰ আদি দিকপালগণ যত।
কেনে মান্যবিহ আৰা নুহি সমাজত॥
বাসুকি প্ৰমুখ্যে আছা মহা মহা নাগ।
আৰা কেন যোগ্য নোহে দিতে অগ্ৰভাগ॥
দ্ৰোণ কৃপ আদি কৰি ব্ৰাহ্মণ সমস্ত।
আৰা কোন যোগ্য নোহে প্ৰথম মান্যত॥
মহাবলী ভীষ্ম কুলবৃদ্ধ সৰ্ব্বজ্ঞান।
পৰম মহন্ত কুৰু কুলতে প্ৰধান॥
যাত পৰে ক্ষত্ৰি আন নাহি পৃথিবীত।
এন্তে নুহি কেনে অগ্ৰ মান্যক উচিত॥
সনক সনন্দ আদি যোগী যত মান।
আৰা কোন উচিত নুহিকে অগ্ৰমান॥
পৃথিবীৰ যত মহা মহা ৰাজাগণ।
আৰা কেন মতে নুহি অগ্ৰ অৰিহণ॥
আছা আনো সমাজত অনেক মহন্ত।
আৰা সবো কোন অগ্ৰভাগ নাবিহন্ত॥
যত অগ্ৰমান্য মানে তেজিল সকল।
পৰম অধম কৃষ্ণ কুলৰ পাংশুল॥
আক পূজিবাক সবে অনুমতি দিলা।
কেনমতে কৃষ্ণে অগ্ৰমান্য অৰিহিলা॥

কিবা হেতু পূজা আগে কৰিল কৃষ্ণক ।
যেন হবির্ভাগ আনি দিলেক কাকক ॥
বৰ্ণাশ্ৰম কুলত বাহিৰ অনাচাৰ ।
সৰ্ব্ব ধৰ্ম্মহীন একো নাহি ব্যৱহাৰ ॥
ইহাৰ দোষক মই বৰ্ণাইবোঁহো কত ।
সৰ্ব্বকালে ইতো অধৰ্ম্মত মাত্ৰ ৰত ॥
নাহি একো গুণ স্বেচ্ছাচাৰে প্ৰৱৰ্ত্তয় ।
কেনমতে ইতো অগ্ৰমান্য অৰিহয় ॥
ইহাৰ কুলক শপি আচন্ত যযাতি ।
মহাজন সবাৰ বাহিৰ ইতো আতি ॥
অভক্ষ্য ভক্ষণে আৰ ৰতি সৰ্ব্বক্ষণ ।
ভৈল কেনমতে ইতো অগ্ৰ অৰিহণ ॥
ব্ৰহ্মঋষি সবে সেৱা কৰে যি দেশক ।
তাক তেজি আশ্ৰয় কৰিলেক সমুদ্ৰক ॥
পুণ্য ভূমি মানে এড়িলেক দুৰাশয় ।
মহা দুৰ্গ থানে থাকি প্ৰজাক পীড়য় ॥
মনুষ্যৰ শত্ৰু আৰ নাহি আত পৰে ।
ডকা দিয়া লোকক ক্ষুৰয় নিৰন্তৰে ॥
লুড়ি পুড়ি কাটি মাৰি সৰ্ব্বস্বক লৈই ।
দুৰ্গম সমুদ্ৰ মাঝে পলাই থাকে গৈই ॥
সমস্ত লোকৰ ইতো অনৰ্থৰ মূল ।
আন কোন আপোনাৰো বধিলে মাতুল ॥
জগতৰ যত পাপ হেতু উপজিল ।
স্ত্ৰীজাতি পুতনাকো ছোটতে মাৰিল ॥
আতপৰে জগততে নাহি পাপকাৰী ।
গোবধ কৰিয়া আছে অৰিস্টক মাৰি ॥
কামাতুৰ হুইয়া সম্বন্ধকো নিবিচাৰি ।
কৰিলেক প্ৰতিগ্ৰহ যত গোপ নাৰী ॥
দুৰ্ব্বিনিত হুইয়া যত বেদকো লঙ্ঘিল ।
গোৱালৰ স্ত্ৰীক নিয়া কান্ধত বহিল ॥

লোভাবিষ্ট হুইয়া গোৱালৰ ঘৰে ফুৰি।
দধি দুগ্ধ লয়ন্তু খাইলেক কৰি চুৰি॥
বন্ধুবন্ধী অবমানী মূৰ্খ অপণ্ডিত।
নুহি আক ইতো পূজা কৰিবে উচিত॥
বেদ শাস্ত্ৰ নজানে নমানে গুৰুজন।
দিল কেন মতে আক অগ্ৰ অবিহণ॥
বধি আছে অকাৰণে অনেক জনক।
আছোক মনুষ্য হিংসা কৰিলে দেৱক॥
অবগৰ্ব্বে দেৱকো কৰিলে অনাদৰ।
আপুনি ভুঞ্জিলে ইতো যাগ বাসৱৰ॥
হেনসে দুৰ্ম্মতি দেৱ দ্বিজকো নমানে।
আপনাৰ সুহৃদক বধি আছে প্ৰাণে॥
মাৰিলেক ইতো নিজ পুত্ৰ নৰকক।
তাৰ স্ত্ৰীক মানে ইতো আনিলে ঘৰক॥
খণ্ডাৰ নগণি ব্যৱহাৰকো লঙ্ঘিল।
পেসীৱতি বহিনীক বিবাহ কৰিল॥
পৰম কপটী আৰ নাহি আতপৰে।
চিত্তত থাকয় আন কাৰ্য্য আন কৰে॥
কোনবা কৰ্ত্তব্য অকৰ্ত্তব্য কিবা হয়।
কাৰ্য্যাকাৰ্য্য ভাল মন্দ সবে সমৱয়॥
হেনয় জনকো আনি অগ্ৰমান্য দিল।
ইসে বিপৰীত ইতো অন্যায় মিলিল॥
এহিমতে আনো আনো অভদ্ৰ সকল।
বোলে শিশুপাল নষ্টমতি অমঙ্গল॥
ভাল মন্দ একো শুবুলিয়া ভগৱন্ত।
প্ৰসন্ন বদনে হাস্যে বসিয়া আছন্ত॥
গহীন স্বভাৱে হৰি আছা যেন মেৰু।
শিশুপালে আবাৰ কৰন্ত যেন ফেৰু॥
প্ৰমত্ত কেশৰী যেন ভগৱন্ত হৰি।
পৰম গম্ভীৰ ভাবে আছা ধৈৰ্য্য ধৰি॥

যতেক নিন্দিল শিশুপাল মন্দমতি।
উলটাইয়া স্তুতি কৰিলন্ত সৰস্বতী ॥
নোহে নিন্দা স্বৰূপত কৰিলে কীৰ্ত্তন।
পৰম সন্তোষ মন ভৈলা নাৰায়ণ ॥
পূৰ্ব্বৰ বচন হৰি মনে সুমৰিল।
যিকালত ইতো শিশুপাল উপজিল ॥
তিনি চক্ষু চাৰি হাত সহিতে জন্মিল।
অনন্তৰে আকাশত বচন শুনিল ॥
ইতো ছৱালৰ এক আখি দুই হাত।
গুচে ততকালে জানা যাহাৰ কোলাত ॥
তাহাৰ হাতত ইতো মৰিব নিশ্চয়।
হেন শুনি সবন্ধু বান্ধৱে ভৈলা ভয় ॥
পৃথিবীৰ ৰাজাগণ যতেক আছিল।
সবাৰো হাতত নিয়া ছৱালক দিল ॥
কাহাৰো কোলাত নুগুছিল চক্ষু হাত।
অনন্তৰে লৈলা গৈয়া মাধৱে কোলাত ॥
এক আখি দুই হাত লুকাইল তেখনে।
দেখি দমঘোষ গৈয়া পড়িল চৰণে ॥
ভাৰ্য্যা সমে মাধৱক কৰয় কাতৰ।
বোলে প্ৰভু আমাক দিয়োক পুত্ৰ বৰ ॥
দিনে দশ দোষ আৰ ক্ষমিবাহা জানি।
মাধৱে বোলন্ত পেসী শুনা মোৰ বাণী ॥
দিনে একশত দোষ ক্ষমিবোঁ ইহাৰ।
এক শতাধিক ভৈলে চিন্তিবোঁহোঁ মাৰ ॥
শুনি সকুটুম্বে আতি ভৈলন্ত সন্তোষ।
এক শতাধিক কিবা কৰিবেক দোষ ॥
সেহি বচনক মনে সুমৰিয়া হৰি।
শত পত্ৰ পদ্ম পুষ্প গোট হাতে ধৰি ॥
পৰম আনন্দে ধৈৰ্য্য মনে হৰি হাসি।
প্ৰত্যেক গালিতে খসাৰন্ত একো পাশি ॥

এক শতাধিক জানিবাক ভগৱন্ত।
পদ্মৰ পাশিত তাৰ দোষক গণন্ত॥
ভগৱন্ত ঈশ্বৰৰ শুনিয়া নিন্দন।
কৰ্ণত আঙ্গুলি দিয়া সভাসদগণ॥
মহাদুঃখে সমজ্যাৰ ভৈলন্ত অন্তৰ।
নিন্দা শুনি তথাৰ ঘুগুচে যিতো নৰ॥
নিজ পুণ্যচয় ভ্ৰষ্ট হুইয়া সিতো জন।
পাপক সঞ্চিয়া কৰে অধোক গমন॥
ভগৱন্ত কৃষ্ণৰ ভকত যত নৰ।
কোপে শিশুপালক শপন্ত নিৰন্তৰ॥
পাছে পাণ্ডুসুত সবে শুনি অহঙ্কাৰ।
কাছি পাৰি সবে উঠিলন্ত সমজ্যাৰ॥
মৎস্যগণ কৈকেয় সৃঞ্জয় আছে যত।
অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি সবে উঠিল সমস্ত॥
আম্মাৰ প্ৰভুক মন্দ বোলে দুৰাশয়।
মহাকোপ কৰি শিশুপালক গৰ্জ্জয়॥
আম্মাৰ আগতে ঈশ্বৰক নিন্দা কৰে।
বধিবাক মনে কোপ কৰি নিৰন্তৰে॥
ধৰ মাৰ বুলি তাক ধাইলন্ত যতনে।
দেখি খঙ্গে শিশুপালে ধাইলেক তেখনে॥
হাতে খাণ্ডা বাৰু ধৰি পৰম আটোপে।
কৃষ্ণ পক্ষ সমস্তক গালি পাৰে কোপে॥
নজানস কাহাক ঝোঙ্কাস বহ বহ।
তোৰা সকলৰ আজি ভাঙ্গো মহমহ॥
হাতে খাণ্ডা ধৰি সভা মধ্যত নিৰ্ভয়।
বিপক্ষ সবক খেদি আসে দুৰাশয়॥
হেন দেখি আথেবেথে প্ৰভু নাৰায়ণে।
আসনৰ পৰা উঠিলন্ত তাৰক্ষণে॥
বোলন্ত মনত মহা মিলিল আপদ।
ইতো শিশুপাল ৰাজা মোৰ পাৰিষদ॥

নজানে পাণ্ডৱ সবে ইহাৰ মহত্ব।
মোহোৰ সমান বল আছয় গাৱত॥
এতিক্ষণে একেতিলে সবাকো মাৰিব।
সকল পাণ্ডৱে মিলি আক কি কৰিব॥
এহি বুলি পৰম সত্বৰে দেৱ হৰি।
নিজ পক্ষ সমস্তক নিবৰ্ত্তাইলা ধৰি॥
বোলন্ত তোমৰা কিছু নুবুলিবা আক।
যতেক লাগয় গালি পাবোক আহ্মাক॥
আপুনি সাধিবোঁ আপোনাৰ প্ৰয়োজন।
এহি বুলি হাতে চক্ৰ ধৰি নাৰায়ণ॥
খেদি আসিবাক লাগি আছে শিশুপালে।
চক্ৰ হানি শিৰ কাটিলন্ত ততকালে॥
শিশুপাল ৰাজা হত ভৈল যি বেলাত।
মহা কোলাহল বোল মিলিল সভাত॥
তাৰ লগৰিয়া ৰাজাগণ আছে যত।
জীওঁ বুলি প্ৰাণ ৰাখি পলাইল সমস্ত॥
চৈদ্য দেহ হন্তে জ্যোতি পুঞ্জ উঠি আসি।
উল্কা শিখা যেন দশো দিশক প্ৰকাশি॥
কৃষ্ণৰ চৰণে আসি পড়িয়া মিলাইল।
সৰ্ব্বজনে দেখিলা কৃষ্ণৰে ৰূপ পাইল॥
পীতবস্ত্ৰে জ্বলে শ্যাম তনু ৰুচিকৰ।
ৰত্নময় অলঙ্কাৰে জ্বলে কলেবৰ॥
কঙ্কণ কেয়ূৰে জ্বলে চাৰু চাৰি হাত।
শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম চাৰি অস্ত্ৰ তাত॥
কিৰীটি কুণ্ডল হাৰ গলে বনমালা।
কনক কিঙ্কিনী বাজে কটিত মেখলা॥
নয়ন কমল মুখ চন্দ্ৰৰ মণ্ডল।
ৰত্নৰ নূপুৰে পাদ পঙ্কজ উজ্জ্বল॥
কৃষ্ণৰ শৰীৰে এড়ে চিনন নযাই।
শ্ৰীবৎস কৌস্তুভ দুই চিহ্ন মাত্ৰ নাই॥

প্ৰদক্ষিণে পড়িয়া প্ৰণামি মাধৱক।
পৰম সানন্দে চলি গৈল বৈকুণ্ঠক ॥
বুলিবা কৃষ্ণক ইতো নিন্দিলা অশেষ।
কেন মতে পাইল ইতো মাধৱৰ বেশ ॥
পৰম আশ্চৰ্য্য ইতো কথা বিপৰীত।
ইহাৰ উত্তৰ শুনিয়োক পৰীক্ষিত ॥
যাক যিতো জনে চিন্তি থাকে অনুক্ষণ।
তাহাৰে স্বৰূপ ৰূপ পাৱে সিতো জন ॥
ভাবনাসে ভৱৰ কাৰণ নৃপবৰ।
শুনিয়োক ইহাৰ সাক্ষাতে পটন্তৰ ॥
যেন বাঘ পৰুৱা ধৰিয়া পোক যত।
নমাৰি জীয়ন্তে নিয়া থৱয় বাসত ॥
বাঘ পৰুৱাকে পোকে চিন্তয় ভয়ত।
জীয়ন্ততে তাৰ ৰূপ পাৱয় সমস্ত ॥
সেহি মতে মাধৱক চিন্তিয়া সৰ্ব্বথা।
পাইবেক তাহান ৰূপ ইতো কোন কথা ॥
কহিয়াছোঁ ইহাৰ বৃত্তান্ত কথা যত।
জয় নামে পাৰিষদ আছিল পূৰ্ব্বত ॥
কৃষ্ণৰ ইচ্ছায়ে আসি বিপ্ৰৰ শাপত।
বৈকুণ্ঠৰে পৰা উপজাত অসুৰত ॥
হিৰণ্যকশিপু নামে ভৈল প্ৰথমত।
নৰসিংহ ৰূপে হৰি কৰিলন্ত হত ॥
ভৈল গৈয়া ৰাৱণ দ্বিতীয় জনমত।
ৰাম অৱতাৰে গৈয়া বধিলা ৰণত ॥
ভৈল শিশুপাল আসি তৃতীয় জন্মত।
বৈৰ ভাবে মাধৱক স্মৰিলে সতত ॥
চিন্তন্তে চিন্তন্তে চিত্তে ভৈল তদাকাৰ।
ইজন্মাতো আপুনি চিন্তিলা হৰি মাৰ ॥
কৃষ্ণৰ স্বৰূপ পাইয়া বৈকুণ্ঠক গৈল।
পাৰিষদ হুইয়া পুনু দুৱাৰতে ৰৈল ॥

নকৰিবা শঙ্কা কিছু নৃপতি ইহাত ।
যেনে তেনে মাধৱক স্মৰোক সাক্ষাত ॥
এতেকে কৃষ্ণক পারে কৈলোঁ সত্যবাণী ।
শুনা এক চিত্তে আরে প্রস্তুত কাহিনী ॥
অদ্ভুত দেখিয়া সমজ্যাৰ লোক যত ।
পৰম বিস্ময় হুইয়া গুণন্ত মনত ॥
মহা দুৰাচাৰ শিশুপাল পাপশালী ।
দ্বেষ ভাবে আতি মাধৱক পাৰি গালি ॥
পাইল মহা মোক্ষ যিতো দেৱৰো দুর্লভ ।
কিনো কৃপাময় কৃষ্ণ ভকত সুলভ ॥
কৃষ্ণৰ দেখিয়া মহা মহিমা সাক্ষাত ।
সবাৰে ঈশ্বৰ জ্ঞান ভৈল সিবেলাত ॥
ঝাত ঝাত কৰি গাৱ সবাৰো শিহৰে ।
আনন্দ লোতক নয়নৰ পৰা পড়ে ॥
পিয়ন্ত নয়নে কৃষ্ণ মূৰ্ত্তি অমৃতক ।
কুসুম সিঞ্চৰি সবে প্রণামে কৃষ্ণক ॥
জয় জয় কৃষ্ণ বুলি প্রশংসা কৰন্ত ।
আপোনাৰো পৰম ভাগ্যক বখানন্ত ॥
শত্রু বুদ্ধি স্মৰি যাক তৰে পাপীজন ।
কিনো ভাগ্য তান আসি দেখিলোঁ চৰণ ॥
এহি মতে মাধৱক প্রশংশিল তথা ।
আত অনন্তৰে আবে শুনা পাছ কথা ॥
শুনা সাৱধান চিতে সবে সভাসদ ।
অমৃত সমান মহা ভাগৱত পদ ॥
শিশুপাল মোক্ষ কৃষ্ণলীলা অনুপাম ।
কর্ণভৰি শুনি কৰা দুঃখ উপশাম ॥
লভিবা মুকুতি পৰলোকতো সাক্ষাত ।
ঝোলা ৰাম ৰাম চিন্তা পাপৰ বিঘাত ॥

ভটিমা ।

জয় গুৰু শঙ্কৰ সৰ্ব্ব গুণাকৰ
যাকেৰি নাহি উপাম ।
তোহাৰি চৰণক ৰেণু শত কোটি
বাৰেক কৰোহোঁ প্ৰণাম ॥
দৰশিত সুন্দৰ গৌৰ কলেৱৰ
যৈসন সুৰ পৰকাশ ।
সকল সভাসদ ৰঞ্জন যাকেৰি
দৰশনে পাপ বিনাশ ॥
বিনে অঙ্গ ভূষণ পেখি সুশোভন
গহন গম্ভীৰ ধীৰ মতি ।
আয়ত কমল নয়ন বৰ সুন্দৰ
বয়ন চাঁদকহো জ্যোতি ॥
লীলা-গজ-গতি গমন বিলোকন
বাণী মেঘ গম্ভীৰ ।
পাষণ্ড মৰ্দ্দন কলিকো কালে
যাকো সম নাহি ধীৰ ॥
যোহি নাৰায়ণ মায়া বিস্তাৰি
কৰু ত্ৰিজগত নিৰমাণ ।
সনক সনাতন যোগী যাকেৰি
মহিমা কবহু নজান ॥
সকল চৰাচৰ পালনকাৰী
যো হৰি দেৱক দেৱা ।
চতুৰ বয়ন শিৱ সুৰপতি যাকেৰি
কৰু নিত চৰণহি সেৱা ॥
চাৰি বেদ শিৰোমণি মাঝে
যাকেৰি চৰণ বিকাশ ।
সোহি দেৱক কয়লি কলিকো
শঙ্কৰ দেৱ পৰকাশ ॥
ত্ৰিভূৱন বন্দন দৈৱকী নন্দন
যো হৰি মাৰল কংস ।
জগজন তাৰণ দেৱ নাৰায়ণ
শঙ্কৰ তাকেৰি অংশ ॥

মায়া নৰ তনু ধৰি হৰি ভকতি
কয়লি বহু পৰচাৰ।
সব নৰ পাপ পয়োধি মজ্জল
তাহে কয়লি উদ্ধাৰ ॥
অব নিশি চাৰি বেদ বিচাৰি
বেকত করু হৰিনাম।
যাকেৰি বয়নে মিলাই গাই
পাই মনোৰথ কাম ॥
পণ্ডিত মানী বেদ বখানি
গৰব কয়লি সব চূৰ।
গীত কবিত্ব গুণ শঙ্কৰ দেৱৰ
কীৰিতি গয়ো বহুদূৰ ॥
শ্ৰী যশ দান মান ভূত দায়া
সব গুণ সম্পন্ন ঠিক।
ভকতক ভকতি দানে করু গুরু
দায়া তনয় অধিক ॥
হৰিক মূৰতি সুকৃতি মনগমন
মজ্জন আনন্দ সিন্ধু।
ঐসন নিৰমল হৃদয়ে বিকাশিত
ভকত-কুমুদ-কুল-ইন্দু ॥
নিজ কুল তাৰি ভকতি বিস্তাৰি
বান্ধল হৰিগুণ সেতু।
কলিযুগে পাপ পয়োধি সব নৰ
তাৰণ কাৰণ হেতু ॥
ভকতি ভাণ্ডাৰ দ্বাৰ সব ছোৰি
মুকুতি কয়লি উদাস।
এক শৰণ হৰি নাম ধৰমকহো
বাজা করু পৰকাশ ॥
কি কহব শঙ্কৰ দেৱৰ মহিমা
জানি অন্ত নপাই।
যাকেৰি চৰণক ৰেণু শিৰে পৰশি
মুকতি সুখে সুখ পাই ॥

মাধৱ দীন　　　　　　মুকুথমতি কহয়
বাণী শুন সব লোই।
বিনে গুৰু-চৰণ　　　　　　ভকতি ৰকতি
মুকুতি কবহু নহোই ॥
ওহি পৰম তত্ত্ব　　　　　　বেদকো বাণী
জানি নৰ নকৰ বিৰাম।
ধৰমক কৰমক　　　　　　গৰবক ছোৰি
ডাকি বোলহু ৰাম ৰাম ॥

বৰগীত।

ৰাগ—শ্ৰী।

যাদব লীলা তোহাৰি।
নিজ সুখ ত্যজি ভৈলা কেনে বিপিন বিহাৰী ॥ ধ্রুং ॥
গৰুড়ৰ স্কন্ধে যোহি চৰণ বিৰাজে।
সোহি পদে ফুৰা কেনে বিজুবন মাঝে ॥
প্ৰৱন্ধে চিন্তিয়া নপাৱয় যোগী যত।
সোহি পদ সোহে পুতনাৰ হৃদয়ত ॥
লক্ষ্মী দেৱী সেৱে যাক সুকোমল হাতে।
সোহি পদ বিৰাজয় কালি সৰ্প মাথে ॥
কোটি কোটি ব্ৰহ্মা হৰ যাহাৰ দুৱাৰে।
সোহি মহেশ্বৰ কেনে বনে ধেনু চাৰে ॥
সকল নিগম গণে যাক নজানয়।
গোৱাৰী যশোদা কেনে তাহাক বান্ধয় ॥
বিপৰীত লীলা তেৰি জানন নযায়।
কহয় মাধৱ হৰি গতি তুৱা পায় ॥

ৰাগ—বৰাড়ী।

ব্ৰজৰ বালক সঙ্গে ৰঙ্গ মনে, নাচতু-এ সদাশিৱ।
অবতাৰে, নিজ যশ চয়, প্ৰচাৰি তাৰিলা জীৱ ॥ ধ্রুং ॥

ওহি যব নোহে নিজানন্দ সুখে
সদায়ে ৰমণ যাৰ ।
যে সুখ তেজিয়া কমন কাৰণে
কৰত নিত্য বিহাৰ ॥
বেদ শিৰো ভাগে ৰত্নমন্ত্ৰ মাঝে
যাহেৰ পদ বিৰাজে ।
সোহি মহেশ্বৰ বনেৰ ভিতৰ
নাচত কমন কাযে ॥
অবিদ্যা মোহিত হুয়া জীৱ ষত
তৰিতে পথ নপাৰে ।
মোৰ যশ শুনি সুখে নিস্তৰোক
নাচত এমন ভাৱে ॥
জীৱৰ তৰণ হেতু নাৰায়ণ
বৈকুণ্ঠ তেজিয়া আসি ।
কহয় মাধৱ নানা বিধ ৰসে
প্ৰচাৰিলা যশ ৰাশি ॥

ৰাগ—শ্যাম ।

তেজৰে কমলা পতি পৰভাতে নিন্দ ।
তেৰি চান্দমুখ পেখোঁ উঠৰে গোবিন্দ ॥ ধ্ৰুং ॥
ৰজনী বিদূৰ দিশ ধৱলি বৰণ ।
তিমিৰ ফেড়িয়া বাঝ ৰবিৰ কিৰণ ॥
শত পত্ৰ বিকশিত ভ্ৰমৰা উড়াই ।
ব্ৰজ বধু দধি মথে তুৱা গুণ গাই ॥
দাম সুদামে ডাকে তেৰি লৈয়া নাম ।
হেৰ দেখ উঠিয়া আসিল বলোৰাম ॥
নন্দ গেল বাথানে গোৱাল গেল পাল ।
সুৰভী চাৰিতে লাগে উঠৰে গোপাল ॥
ক্ষীৰ লৱনী লৈয়া শিঙ্গা বেত বেণু ।
সকালে মেলিয়ো বৎস হাম্বালাৰে ধেনু ॥
কহয় মাধৱ মাই কিনো তপসাইলা ।
ত্ৰিজগত পতি হৰি বাথে ৱাল পাইলা ॥

ৰামসৰস্বতী।

[এইজন কবিৰ জন্ম ঠাই বৰপেটা মহকুমাৰ পাটচৌৰা নামে গাঁও। তেওঁৰ পিতৃৰ নাম ভীমসেন কবিচূড়ামণি, এওঁ বৰ পণ্ডিত আৰু শুদ্ধাচাৰী ব্ৰাহ্মণ আছিল। ৰামসৰস্বতীৰ পিতৃমাতৃয়ে থোৱা নাম অনিৰুদ্ধ। কবিচন্দ্ৰ, ভাৰতচন্দ্ৰ, ভাৰতভূষণ আৰু ৰামসৰস্বতী এই কেইটা তেওঁৰ উপাধি আছিল। তেওঁ শঙ্কৰ দেৱৰ সমসাময়িক অৰ্থাৎ খৃষ্টিয় ১৬ শতিকাৰ আগছোৱাত বৰ্ত্তমান আছিল। মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ অনুগ্ৰহত তেওঁ কোচবিহাৰৰ ৰজা মহাৰাজ নৰনাৰায়নৰ পৰা মহাভাৰত পুথি ভাঙি অসমীয়া পদ কৰিবলৈ আদেশ পায়; ৰামসৰস্বতীয়ে নিজে তেওঁৰ কুলাচল বধ পুথিত এই কথা লিখি গৈছে। তেওঁ গোটেইখন মহাভাৰত অসমীয়া পদ কৰে, তাত বাজেও কুলাচলবধ, বঘাসুৰবধ, ভীমচৰিত আদি কেইবানখো পুথি লিখে। তেওঁ নিজে কোৱামতে তেওঁৰ ৰচিত পদৰ সংখ্যা পঁচিশ হেজাৰ।]

লক্ষ্মী চৰিত্ৰ।

বাসুদেৱসুতং কৃষ্ণং কংসচানূৰমৰ্দ্দনং।
দৈৱকীহৃদয়ানন্দং কৃষ্ণং বন্দে জগদ্‌গুৰুম্॥

পদ।

জয় জয় কৃষ্ণ কৃপাময় দেৱহৰি।
মহা মহা পাপীয়ো নিস্তৰে যাক স্মৰি॥
যাৰ লীলা বিভৱৰ নাহি পাৰাবাৰ।
হেন কৃষ্ণপদে কৰোঁ কোটি নমস্কাৰ॥
গুৰুৰ চৰণে মন শিৰোগত কৰি।
বিপ্ৰ বৈষ্ণৱৰ পদ হৃদয়ত ধৰি॥
ব্যাস আৰু বাল্মীকি প্ৰভৃতি কবিগণ।
আদ্য গুৰু বন্দো পিতৃ-মাতৃৰ চৰণ॥

সৰস্বতী মায়ক কৰিয়া নমস্কাৰ।
লক্ষ্মীৰ চৰিত্ৰ পদ কৰিবো প্ৰচাৰ॥
যি ঘৰত লক্ষ্মী দেৱী সদায়ে থাকয়।
যিবা দোষে লক্ষ্মী দেৱী পুৰুষ তেজয়॥
ইসব কথাক আবে কৰিবো বাখ্যান।
লক্ষ্মী হৰি সংবাদ শুনিয়ো সাৱধান॥
মেৰু পৃষ্ঠে ৰত্নাসনে থাকন্তে বসিয়া।
লক্ষ্মীত পুছিলা হৰি কৌতুক কৰিয়া॥
কোন কোন স্থানে তুমি আপুনি থাকাহা।
কোন কুলক্ষণে পুৰুষক তেজি যাহা॥
কোন বা ৰমণী হয় তোমাৰ বৰ্জ্জিতা।
কোন নাৰী তযু প্ৰিয়া কৈয়ো সুচৰিতা॥
বিষ্ণুৰ বচনে লক্ষ্মী অল্প কৰি হাস।
কহিতে লাগিল কথা অতি মৃদুভাষ॥
চিন্তাযুক্ত হুয়া সৰ্ব্বক্ষণে যি থাকয়।
পায়ে পায়ে ঘসে যিটো ধূলা মাটিচয়॥
বাসি পুষ্প পিন্ধে যিটো শোৱয় উষাত।
ভগ্ন আসনত যিটো বসি খায় ভাত॥
অকুমাৰী নাৰীক ৰময় যিটো জন।
তাহাকে তেজোহোঁ মই জানা নাৰায়ণ॥
ময়মত্ত অবগৰ্ব্ব কৰে যিবা জন।
পুনু পুনু বোলোঁ আমি তেজোঁ সেহিজন॥
উচ্ছিষ্টক চুই যিটো কৰয় ভোজন।
স্নান কৰি তৈল প্ৰভু ঘসে যিটো জন॥
অন্ধকাৰে শোৱে আৰু তৃণ ছিণ্ডে নখে।
তাক মই তেজোঁ সিটো থাকে মহাদুখে॥
নিজ অঙ্গ পিঠিত আপুনি বাদ্য বায়ে।
সঞ্চিত ধনক যিটো সমূলি উৰায়ে॥
নিজ পুত্ৰ ভাৰ্য্যাক বঞ্চিয়া যিটো খায়।
শুনা নাৰায়ণ মই নাযাওঁ তাৰ ঠাই॥

মুখ ভৰি ধোৱা পানী পেলায় দুৱাৰে।
নেথাকো তাহাৰ ঘৰে জানিবাহা সাৰে॥
উলঙ্গত হুয়া যিটো কৰয় ভোজন।
তিতা আসনত বসি যি কৰে ভোজন॥
দক্ষিণ পশ্চিম মুখে যিটো দন্ত ঘসে।
সত্যে সত্যে কহোঁ মই নেযাও তাৰ পাশে॥
উত্তৰ পশ্চিম শিৰে যি কৰে শয়ন।
তাক তেজোঁ সিটো মোৰ নোহে প্ৰিয়জন॥
আপুনি তুলিয়া পুষ্প পিন্ধে যিটো শিৰে।
সন্ধ্যাকালে প্ৰদীপ নেদেখোঁ যাৰ ঘৰে॥
আপুনি চন্দন পিসি যি পিন্ধে ললাটে।
গুৰুজন নিন্দা কৰি ফুৰে হাটে বাটে॥
বাসি বাস কুবাস পিন্ধয় যিটো নৰে।
নিশ্চয় জানিয়ো মই নাযাওঁ তাৰ ঘৰে॥
মাটিত বসিয়া যিটো কৰয় ভোজন।
বাসি মুখে থাকে যিটো নৰ অভাজন॥
অতিথি বিমুখ যিটো নিৰ্দ্দয় কুভাবে।
পাপ কৰ্ম্মে ৰত পাপ বিত্ত অভিলাষে॥
পঞ্চম পাতকী যিটো বিশ্বাস ঘাতক।
ইসবক তেজোঁ আমি জানিবা প্ৰত্যেক॥
যাৰ ঘৰে থাকে শুক্ল পাৰাৱতগণ।
সুশীলা সুন্দৰী শুদ্ধা ৰমনী ৰতন॥
তাৰ গৃহে অচলা আমাৰ বাস হয়।
সত্যে সত্যে প্ৰভু মই কহিলোঁ নিশ্চয়॥
যিটো জনে ধান্যক সুবৰ্ণ সম দেখে।
ৰজত সদৃশ কৰি তণ্ডুলক লেখে॥
আপুনি নেখায় ভক্ষ দ্ৰব্য সমস্তক।
বাটি দিয়া থাকে দুঃখী ভিক্ষু সকলক॥
সকলোকে বোলে যিটো মধুৰ বচন।
সন্ত সাধু সঙ্গে কৰে সাধু আলাপন॥

ধাৰ্ম্মিক বিনীত সদাচাৰী মিতব্যয়ী ।
জ্ঞানশীল যিটো পঞ্চ ইন্দ্রিয় বিজয়ী ॥
বিদ্যাৱন্ত যিটো মহাপুৰুষ শোভন ।
ইসবত প্ৰাত আমি জানা নাৰায়ণ ॥
উলঙ্গ ৰমণী যিটো নকৰে দৰ্শন ॥
আহাৰ কৰয় যিটো জনে অল্পক্ষণ ।
দান কৰে আৰু সদা সত্য কথা কয় ।
সেই জন জানা মোৰ প্ৰিয়তম হয় ॥
সদা বাস কৰো আমি শৰীৰে তাহাৰ ।
ধন ধান্য গো মহিষ কৰোহোঁ বিস্তাৰ ॥
সৰ্ব্বত্ৰ সন্তোষী যিটো উদ্যোগী যিজন ।
অলপ আহাৰ কৰে অলপ শয়ন ॥
আলাস বিহীন বন্ধু প্ৰিয় যিটো জন ।
তাৰ শ্ৰীবৃদ্ধি আমি কৰো অনুক্ষণ ॥
শুনা নাৰয়ণ আৰু কথাৰ নিৰ্ণয় ।
যিটো সুলক্ষণী নাৰী মোৰ প্ৰিয় হয় ॥
স্বামীৰ চৰণে সেৱা কৰে যিটো জনী ।
সেই নাৰী পতিব্ৰতা সৰ্ব্ব সুলক্ষণী ॥
তোমাক ঈশ্বৰ মানি সততে পূজয় ।
সেই মতে নিজ স্বামী পদ আৰাধয় ॥
পতিব্ৰতা স্ত্ৰীৰ কথা শুনা মন দিয়া ।
সংক্ষেপ কৰিয়া কহোঁ বাহুল্য এৰিয়া ॥
দেৱতাত কৰি যিটো নাৰী শতগুণে ।
স্বামীসেৱা কৰে অতিশয় শুদ্ধমতে ॥
স্বামী ইচ্ছামতে কাৰ্য্য সততে আচৰে ।
তাহাৰ শৰীৰে মই থাকোঁ নিৰন্তৰে ॥
সকল দেৱক পূজি যিটো ফল পাই ।
স্বামীসেৱা ততোধিক ফল সমুদাই ॥
স্বামী বিনে স্ত্ৰীৰ আৰ নাহিকে দেৱতা ।
স্বৰূপ কহিলো প্ৰভু ইটো সত্য কথা ॥

শুদ্ধমতী নাৰী যিটো সুন্দৰ বদনী।
স্বামী সেৱা কৰে যিটো ঘৰৰ ঘৰণী॥
নাভি সুগভীৰ সম দন্ত পান্তি যাৰ।
সদা নছাৰোহো আমি শৰীৰ তাহাৰ॥
গো ধনক সদা যিটো কৰে উপকাৰ।
ধন ধান্য সম্পদক মিলাওঁ আনি তাৰ॥
স্বামীৰ চৰণে সেৱা স্বভাৱে যাহাৰ।
সেই সুলক্ষণী নাৰী জানিবা আমাৰ॥
শুক্ল বস্ত্ৰ পৰিধান শুক অভিলাষী।
সুপ্ৰসন্না কোমল ভাষিণী দীৰ্ঘকেশী॥
সৰ্ব্বকালে পতিব্ৰতা সৱে যিটো জনী।
দুয়োকুল নিস্তাৰিল তৰিল আপুনি॥
স্বামীৰ বচন পালে যেই সুভাগিনী।
সেই নাৰী পাশে মই থাকোহোঁ আপুনি॥
হস্তপদ ৰঙ্গা নখচন্দ্ৰ নিৰমল।
আমাৰ লক্ষণ জানিবাহা সি সকল॥
নাভি সুগভীৰ যাৰ সম দন্ত পান্তি।
তাহাৰ শৰীৰ আমি সদা নাছাৰন্তি॥
ললিত বলিত অঙ্গ কোমল লোচনা।
ঈষত হসিত মুখ মড়াল গমনা॥
গৌৰবৰ্ণা মৃদুস্মিত ভাষিণী বিমলা।
মধ্যক্ষীনা দয়াৱতী সৰ্ব্বত্ৰ সুশীলা॥
ইসব লক্ষণে যেই নাৰী জন্ম ধৰে।
সৰ্ব্বক্ষণে থাকো আমি তাহাৰ শৰীৰে॥
স্বামিক ভকতি সদা যি নাৰী কৰয়।
যেহি যিবা বাঞ্ছে মোত সবে সিদ্ধ হয়॥
হেন মহা ৰমণী থাকয় যাৰ ঘৰে।
সৰ্ব্বক্ষণে থাকোঁ মই তাহাৰ মন্দিৰে॥
ধন পুত্ৰ হোৱে তাৰ সৰ্ব্বত্ৰ কল্যাণ।
সদা আমি সন্তুষ্ট তাহাৰ বিদ্যমান॥

ইতো সব সুলক্ষণা নাৰী অতিৰেক।
কুলক্ষণা স্ত্রীৰ কথা শুনিয়ো প্রত্যেক ॥
উচ্চল কপাল যাৰ বিৰল দশন।
সেই নাৰী জনীক তেজোহোঁ সৰ্বক্ষণ ॥
পিঙ্গল নয়ন যাৰ পিঙ্গটা যে কেশ।
পাৰে পাৰে ঘসে যিটো কুলক্ষণ বেশ ॥
সেই নাৰী জনী অতি বৰ কুলক্ষণী।
সত্যে সত্যে কহোঁ মই স্বৰূপ কাহিনী ॥
স্বামীৰ বচন যাৰ নলৱয় মনে।
সেই নাৰী কুলক্ষণী তেজোঁ অনুক্ষণে ॥
কৰ্ণৰ বাহিৰে যাৰ দুই গোটা ৰন্ধ্র।
সেই নাৰী হোৱে জানা অৱশ্যাই মন্দ ॥
গণ্ডস্থলে ফুলা যাৰ উৰ্দ্ধ দুই স্তন।
সেই নাৰী কুলক্ষণী জানা নাৰায়ণ ॥
সেই নাৰী পাপ মতি জানা নিতেনিত।
স্বমী সমন্বিত যাৰ শান্ত নুহি চিত্ত ॥
বস্ত্র অলঙ্কাৰে সবে বিভূষিত হুয়া।
স্বামীক নিন্দয় পৰ পুৰুষক পায়া ॥
স্বামীক ত্যজিয়া পৰ পুৰুষক মন।
তাইৰ পাশে নেযাওঁ মই দেখি কুলক্ষণ।
স্বামী বাক্য অন্যথা কৰয় যিবা নাৰী ॥
তাইক তেজো জানা মই প্রভু চক্রধাৰী।
হাষ্টিতে চৰণ যাৰ চটচটি ফুটে।
সেই স্ত্রীৰ পৰশে স্বামীৰ আয়ু টুটে ॥
পাৰে জল দিলে যাৰ চৰণ শুখাই।
অৱশ্যে বিধবা হয় দৈবে বাধা নাই ॥
তলুৱাৰ তলে যাৰ হোৱে কাল ৰেখা।
সেই কুলক্ষণী মোক নাপাৱয় দেখা ॥
খৰমীয়া ভৰি যাৰ কুটুকুৰা কেশ।
খোৰোহা কঙ্কাল কেঁৰা নয়ন কুবেশ ॥

কপিল বৰণী বহুলোমী অলোমিকা।
কুনখা ৰোগিণী বেশ্যা নক্ষত্ৰ নামিকা॥
তোমাক কহিলো প্ৰভু সকলো কাহিনী।
ইসব লক্ষণে জানা নাৰী কুলক্ষণী॥
আৰু শুনা আমাৰ বসতি নাৰায়ণ।
সৰোবৰে বিকসিত কমল কানন॥
আমলকী বৃক্ষে আৰু দিব্য পুষ্প বনে।
অলস ৰহিত সত্য পৰায়ণ জনে॥
শঙ্খ ৰত্ন শুক্ল বস্ত্ৰে আৰু গোময়ত।
নৃত্য গীত বাদ্য যথা হোৱে অবিৰত॥
মহা সতী পতিব্ৰতা নাৰী যিটো জনী।
ইসবত থাকোঁ সত্য কহিলোঁ কাহিনী॥
ভাঙ্গিলো তোমাত মোৰ কথা সমুদায়।
অপৰাধ ক্ষমি তযু পাৱে দিয়া ঠাই॥
তযু পদে সৱে কথা কহিবো বিবৰি।
বিষ্ণু বোলে আৰু কিছু কহিয়ো সুন্দৰী॥
লক্ষ্মী নিগদতি প্ৰভু শুনা নাৰায়ণ।
আকাশৰ তাৰা যিটো কৰয় গণন॥
পৃথিবীৰ ধূলা যত পাৰে গণিবাক।
তেবেসে লক্ষ্মীৰ পদ পাৰে সেবিবাক॥
নাপিতৰ গৃহে গৈয়া ক্ষৌৰ কৰ্ম্ম কৰে
আছোক মনুষ্য দেবতাৰো শ্ৰীহৰে॥
আৰু এক কথা শুনা কহোঁ জনাৰ্দ্দন।
যেহি দিনা যিবা বস্তু নিষিদ্ধ ভোজন॥
প্ৰতিপদে কুষ্মণ্ড ভোজন ধনক্ষয়।
দ্বিতীয়াত আলু কচু বৃহতি বাধয়॥
তৃতীয়াত পটোল ভোজনে চক্ষু শূল।
চতুৰ্থীত মূলা খাইলে ধনৰ নিৰ্ম্মূল॥
পঞ্চমীত শ্ৰীফলে কলঙ্ক জানা হয়।
ষষ্ঠিত নিমথ খাইলে ব্যাধি লাগ লয়॥

সপ্তমীত তাল ফল খাইবে নুজুৰাই।
অষ্টমীত লাউ খাইলে নানা ৰোগে পাই॥
নৱমীত কলা খাইলে গোমংসৰ নয়।
দশমীত কাকিৰুলে ব্যাধি যুক্ত হয়॥
একাদশীত অন্ন খাইলে স্বৰ্গক নযায়।
দ্বাদশীত শশা খাইলে ব্যাধি লাগ লয়॥
ত্ৰয়োদশী তিথিত বৰ্জ্জিত পুঁৱৈ শাক।
চতুৰ্দ্দশী দিনে মৰা নিষেধ খাইবাক॥
অমাবস্যা দিনে মৎস্য মাংস যিবা খায়।
মহাপাপ হোৱে সিটো নৰকে পৰয়॥
ইসব নিষিদ্ধ বস্তু খাই যিবা জন।
তাহাক তেজোহো মই জানা নাৰায়ণ॥
শুনা প্ৰভু তোমাত যিজনে ভক্তি কৰে।
বিনা দানে বিনা যজ্ঞে তুষ্ট আমি তাৰে॥
তোমাক পূজয় যিটো কৰিয়া সন্তোষ।
তাৰ একো কালে নধৰোহো গুণ দোষ॥
কহিলো তোমাত প্ৰভু ইটো কথা চয়।
আকে যিটো শ্ৰদ্ধা কৰি গাৱে বা শুনয়॥
তোমাৰ প্ৰসাদে তাৰ আয়ু শ্ৰী যশ।
নিতে নিত বাঢ়ি পাইবে পৰম সন্তোষ॥
পুত্ৰ পৌত্ৰ ধন ধান্য অখণ্ড সম্পদ।
লভিবে পৰম সুখ অন্তে মুক্তি পদ॥
শুনা নৰ নাৰী ইতো কথা মনোহৰ।
লক্ষ্মী হৰি সংবাদ পৰম গুহ্যতৰ॥
ইহাৰ শ্ৰৱণে মিলে ভুকুতি মুকুতি।
ৰামসৰস্বতী পদবন্ধে নিগদতি॥
লক্ষ্মীৰ চৰিত্ৰ কথা শুনা মন কৰি।
বাঢ়িবে সম্পদ সুখে দুৰ্গতি নিস্তৰি॥
ব্ৰাহ্মণ ক্ষত্ৰিয় বৈশ্য শূদ্ৰ চাৰি জাতি।
আক শুনি ভণি পাইবে অচলা সম্পত্তি॥

যিবা যেই বাঞ্ছে তাক লভিবে নিশ্চয়।
লক্ষ্মীৰ বচন ইতো অন্যথা নোহয় ॥
যাৰ গৃহে থাকে ইটো পুস্তক ৰতন।
যিটো নৰে শুনে ভণে আক অনুক্ষণ ॥
ত্রিসন্ধ্যা পঢ়য় যিটো অতি শুদ্ধমতি।
লক্ষ্মী নাৰায়ণ তুষ্ট হোন্ত তাৰ প্রতি ॥
তাৰ গৃহে কোনো কালে বিঘিনি নোহয়।
পুত্র ভাৰ্য্যা সমে সদা সন্তোষে বঞ্চয় ॥
হেন জানি নৰলোক এৰি আন কাম।
লক্ষ্মী নাৰায়ণ স্মৰি বোলা ৰাম ৰাম ॥

———

মহাভাৰত।

[ভীষ্ম পৰ্ব্ব]

বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নৰেশ্বৰ।
সেহি বেলা শ্রুতি পাইলা গঙ্গাৰ কুমাৰ ॥
অৰ্জ্জুনৰ শৰ বিষে ফুটি যায় প্রাণ।
তথাপিতো ধৈৰ্য্য ধৰি লভিলন্ত জ্ঞান ॥
শ্রুতি পাই চক্ষু মেলিলন্ত মহাবল।
আগতে দেখিলা কুৰু পাণ্ডবিৰ বল ॥
কতো বীৰে কান্দে শোকে পৃথিবীত পৰি।
মহা শোকে কান্দে সবে মৰ্ম্মে পাৰে গেৰি ॥
দেখি ভীষ্ম সবাহানে শোক দূৰ কৰি।
সবাকো সম্বোধি মাতিলন্ত ধীৰে ধীৰি ॥
সমীপ চাপিলা যদি বীৰ সমস্তয়।
সবাকে সম্বোধি ভীষ্ম বচন বোলয় ॥
শুনিয়োক কুৰু পাণ্ডবিৰ বীৰগণ।
মোৰ প্রতি শোক নকৰিবা একোজন ॥

বৃদ্ধতেতে সম্মুখত পড়িলোঁ সমৰ ।
আকে জানি মোক প্ৰতি শোক পৰিহৰ ॥
ঈশ্বৰ নিমিত্ত যত দেখা জগতত ।
সবাৰে ওপজে মৃত দেহাৰ লগত ॥
মোক প্ৰতি সবে লোকে শোক পৰিহৰি ।
কৈক গৈলা গুৰু দ্ৰোণ আনা শীঘ্ৰ কৰি ॥
দৃঢ় মুষ্টি মহাবল বাসৱ সমান ।
কোথা গৈলা বাপু ধনঞ্জয় মোৰ প্ৰাণ ॥
কোথা গৈলা যুধিষ্ঠিৰ বীৰ বৃকোদৰ ।
শীঘ্ৰ কৰি আসা দুয়ো মাদ্ৰীৰ কুমাৰ ॥
কোথা গৈলা দুৰ্য্যোধন নকৰিবি শোক ।
শত ভাই সমে বাপু শীঘ্ৰে আসিয়োক ॥
কোথা গৈলা দামোদৰ অৰ্জ্জুনৰ সখি ।
সংসাৰতো পৰাহৰা তোমাক নেদেখি ॥
যাক হৃদয়ত ধৰে মহন্ত সকল ।
শীঘ্ৰে দেখায়োক মোক চৰণ কমল ॥
ত্ৰিভুবন ভুবন মোহন তুমি হৰি ।
নোখোজোঁ বৈকুণ্ঠ নাম তব নিজ পুৰি ॥
ম্ৰিয়মান সময়ত মাগোঁ এহিমান ।
তোমাৰ চৰণে দৃঢ় ভক্তি দিয়া দান ॥
বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নৰেশ্বৰ ।
বীৰগণে শুনিলেক উত্তৰ ভীষ্মৰ ॥
আত অনন্তৰে কথা শুনা নৰেশ্বৰ ।
ভীষ্মৰ ভক্তিত তুষ্ট ভৈলা গদাধৰ ॥
প্ৰেমজলে আকুল ভৈলেক নাৰায়ণ ।
জান্নু শিৰে নমিলন্ত ভীষ্মৰ চৰণ ॥
পাছে থিয় হুয়া তান চৰণৰ কাছে ।
বীৰগণ সমস্তে বিস্ময় হুয়া আছে ॥
ভীষ্মক গৌৰবে পৃথিবীত জান্নু পাৰি ।
আপোনাক চিনাইলন্ত বিষ্ণু নাম ধৰি ।

দেখিবাক খোজা যদি গঙ্গাৰ কুমাৰ।
দেখাঁ হেৰা মই কৃষ্ণ সেৱক তোমাৰ॥
এহি বুলি ভীষ্মক সাদৰে দামোদৰ।
দিব্য ৰূপ দৰশিলা ভুবন সুন্দৰ॥
চাৰু চতুর্ভুজ জ্বলে মকৰ কুণ্ডল।
যাৰ জ্যোতি প্ৰকাশে পাণ্ডুৰ গণ্ডস্থল॥
মাথাত কিৰীটি জ্বলে অগনিৰ জ্বালা।
কণ্ঠে শোভে আজানুলম্বিত বনমালা॥
অৰুণ অলক দুই প্ৰফুল্ল কমল।
কিৰীটি কুণ্ডলে সমে শোভয় কপাল॥
কণ্ঠত কৌস্তুভ জ্বলে অৰুণ অধৰ।
দেখিতে শোভন বক্ষস্থলে হেমহাৰ॥
হেন দেখি ভীষ্ম তাত মনে গুণিলন্ত।
যোগীৰ মৰণ যোগ্য নোহে ইবেলাত॥
সঞ্জয় বদতি কথা শুনা একমনে।
আঘোণত ভীষ্ম পড়িলন্ত ঘোৰ ৰণে॥
বাট চাহি ৰহিলেক আঘোণ পৌষক।
আঘোণে চলন্ত ৰবি দক্ষিণ পথক॥
এতেকে মাঘক আপেক্ষিয়া মহাবীৰ।
আঘোণ মাসত নমৰিলা মহাধীৰ॥
যেতিক্ষণে ভীষ্ম পড়িলেক ঘোৰ ৰণে।
তেতিক্ষণে গঙ্গাদেবী জানিলন্ত মনে॥
গঙ্গায়ে বোলন্ত মোৰ পুত্ৰ মহাবীৰ।
জানো অজিজ্ঞাসি বাপু তেজয় শৰীৰ॥
ইবেলাত দূত কৰি পাঠি দিবো কাক।
প্ৰাণ নেৰিবেক হেন কহিবে পুত্ৰক॥
এহি বুলি দেবী মনে গুণিলন্ত পাছে।
দেখন্ত তপস্যা কৰি মুনিগণ আছে॥
তাসম্বাক পঠাইলেক ভাগিৰথী আই।
পুত্ৰক কহিয়ো মোৰ শীঘ্ৰে বেগে যাই॥

যেবে উত্তৰাৰ্ক সূৰ্য্য নচলন্ত মানে।
কোৰঁা গৈয়া পুত্ৰত নেৰোক তাৰে প্ৰাণে ॥
শুনি ঋষিগণে হংসৰূপে তাৰক্ষণে।
চলি গৈলা যৈত আছে গঙ্গাৰ নন্দনে ॥
ৰণভূমি পাইলা গৈয়া আকাশ গমনে।
ভীষ্মক দেখিলা শৰ শয্যাত শয়নে ॥
ভীষ্মৰ ধৈৰ্য্যাক দেখি মনে গুণি সাৰ।
আকাশত প্ৰদক্ষিণ কৰি শতবাৰ ॥
আগক আসিলা পাছে আদৰিত ভাৱে।
সবে মিলি দক্ষিণক কৰিলা উৎসৱে ॥
ইঙ্গিতে জানিলে তাঙ্ক শুনি নিৰন্তৰ।
ইঙ্গিতে চিনিলে তাঙ্ক গঙ্গাৰ কুমাৰ ॥
পাছে তাসম্বাক ভীষ্ম বুলিলন্ত বাক।
গঙ্গাদেৱী পঠাইলেক জানো তোমাসাক ॥
যাবে উত্তৰাৰ্ক নোহো তাৰে নেৰোঁ প্ৰাণ।
তুমি সবে আমাৰ মাতৃক দিয়া জ্ঞান ॥
হেন কথা শুনি মুনিগণ গৈলা চলি।
কুৰু পাণ্ডৱৰ সৈন্য আছন্ত আকলি ॥
তথাপিতো নেৰোঁ প্ৰাণ শুনা মোৰ বাক।
যাবদেকে আদিত্য নোহয় উত্তৰাৰ্ক ॥
আকে জানি আমাক দিয়োক সেনাগণ।
বাপু দুৰ্য্যোধন শুনা মোহোৰ বচন ॥
চতুৰ্দ্দিশে আমাৰ বান্ধিয়ো গৰখান।
আৰো এক বচন শুনিয়ো বীৰগণ ॥
বিঞ্চনি চামৰ ধৰিয়োক সুকোমল।
শৰীৰৰ মাখি মোৰ খেদাও সকল ॥
দেখা মোৰ শিৰ গোট ওলমি আছয়।
তাৰ বিষে দেখা মোৰ শৰীৰ কাম্পয় ॥
তাৰ বিষে সকলে শৰীৰে কৰে চোট।
শৰ নাই ওলমি আছয় শিৰ গোট ॥

ভীষ্মৰ বচন শুনি ৰাজা দুৰ্য্যোধন।
ভাল ভাল বালিশ অনাইলা তেতিক্ষণ ॥
নলৈলন্ত ভীষ্ম তাঙ্ক মহাকোপ কৰি।
দেখি দুৰ্য্যোধন ৰাজা থাকিল অন্তৰি ॥
দুৰ্য্যোধন ৰাজা বৰ গৰিহাক পাইলা।
অৰ্জ্জুনৰ মুখ তেবে গঙ্গাসুতে চাইলা ॥
ভীষ্ম বোলে নাতি মোৰ শুনিয়ো বচন।
ইকৰ্ম্ম সামৰ্থ নুহিবেক একোজন ॥
শুনিয়ো বচন মোৰ বাপু ধনঞ্জয়।
পৰম মহন্ত তুমি জানা সমস্তয় ॥
ওলমি আছয় মাথা মোৰ বৰ টান।
আৰ অৰ্থে বাপু মোক দিয়োক শিথান ॥
হেন শুনি ধনঞ্জয় উঠিলা তেখন।
প্ৰদক্ষিণে গাঙ্গেয়েৰ নমিলা চৰণ ॥
গাণ্ডীৱ ধনুক ধৰি কৰিয়া টঙ্কাৰ।
শবদে পূৰিলা গৈয়া স্বৰ্গৰ দুৱাৰ ॥
বাচি বাচি প্ৰহাৰিলা তৃকণ্টিক শৰ।
ভীষ্মৰ শিৰক আৰি কৰিলা উপৰ ॥
উৰ্দ্ধমুখ শৰ পুংখ ভূমি উপগত।
ভীষ্মৰ শিৰক ৰাখিলন্ত উপৰত ॥
শয়ন উচিত গাণ্ডু দিলা ধনঞ্জয়।
দেখি ৰঙ্গমন ভৈলা গঙ্গাৰ তনয় ॥
অদ্ভুত দেখিয়া আছে যত বীৰগণ।
অৰ্জ্জুনক মাতিলন্ত গঙ্গাৰ নন্দন ॥
সাধু সাধু ধনঞ্জয় কুন্তিৰ কুমাৰ।
তযু সম বীৰ আৰ নাহি বলিয়াৰ ॥
প্ৰচণ্ড শকতি সৰ্ব্ব কাৰে সুশিক্ষিত।
বীৰ শয়নক বাপু এহিসে উচিত ॥
আনভাৱে গাণ্ডু যদি দিলি হস্তে মোক।
মিছা নুহি অৱশ্যে শপিলোঁ হন্তে তোক ॥

এহি বুলি মৌন ভৈলা গঙ্গাৰ নন্দন ।
সেহি সময়ত আসিলেক বৈদ্যগণ ॥
নানাবিধ মন্ত্র জানে ঔষধ লগত ।
বিসল্যকৰণী কৰে ভীষ্মৰ গাত্রত ॥
হেন শুনি ভীষ্ম বোলে শুনা বৈদ্যগণ ।
বীৰ শয়নত মই কৰিলোঁ শয়ন ॥
আৰ ইচ্ছা নাই মোৰ প্রাণ ধৰিবাক ।
ইহাতে থাকিবো যেবে নোহে উত্তৰাৰ্ক ॥
বাপু দুৰ্য্যোধন শুনা আমাৰ বচন ।
বৰ দুঃখ কৰি আসিয়াছে বৈদ্যগণ ॥
মনে ইচ্ছা কৰি ধন পাইবো বহুতৰ ।
শৰ কাঢ়িবাক খোজে মোৰ শৰীৰৰ ॥
অনুশোচ কিছু আৰ নকৰা আমাক ।
ধন দিয়া অসম্বাক জাণ্টে পঠায়োক ॥
ভীষ্মৰ বচন শুনি ৰাজা দুৰ্য্যোধন ।
তেতিক্ষণে বৈদ্যক দিলেক বহুধন ॥
ভীষ্মৰ বচন শুনিয়াছে যুধিষ্ঠিৰ ।
মহাশোকে কান্দে তান নসহে শৰীৰ ॥
স্নেহে প্রবোধন্ত যে বিৰাট বৃকোদৰ ।
দেখিয়া মাধৱ গৈয়া চাপিলা ওচৰ ॥
মধুৰ বচনে পাছে দেৱ নাৰায়ণ ।
যুদ্ধিষ্ঠিৰ নৃপতিক বুলিলা বচন ॥
শুনা শুনা দাদা মোৰ বচন নিশ্চয় ।
আজি ৰণে আব্যাহতে লভিলা বিজয় ॥
ত্রিভুবন বিজয় প্রচণ্ড বলিয়াৰ ।
দুৰ্য্যোধন সম আৰ নুহিকে তোমাৰ ॥
আৰ শঙ্কা নাহিকে জানিবা ৰিপুগণ ।
আজিসে জানিবা মোৰ ৰঙ্গ ভৈলা মন ॥
হেন শুনি যুধিষ্ঠিৰ বুলিলা বচন ।
পৰাজয় বিজয়ৰ তুমিসে কাৰণ ॥

তব অংশ বিজয় যুদ্ধত পৰাজয়।
সুখ দুঃখ কাৰণৰ তুমিসে আলয়॥
যাৰ কটাক্ষতে সৃষ্টি স্থিতি বিনাশন।
তোমাৰ চৰণে প্ৰভু পশিলোঁ শৰণ॥
বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো জন্মেজয়।
সেহি বেলা গৈলেক অনেক কন্যাচয়॥
অসংখ্যাত কুলবধু পুত্ৰ কোলে লই।
ভীষ্মক দেখিবে প্ৰতি আথেবেথে গই॥
তেলি মালি চমাৰ কমাৰ যত যত।
ভীষ্মক দেখিবে প্ৰতি গৈলেক সমস্ত॥
কহে ৰামসৰস্বতী মই বৰ দীন।
নাম ধন দিয়া কৃষ্ণ দাস কৰি কিন॥
যেবে তব চৰণত ভকতি ৰহয়।
তেবে মোৰ মনোৰথ সবে পূৰ্ণ হয়॥
শুনিয়োক সভাসদ এৰাঁ আন কাম।
জন্মৰ সফল হৌক বোলাঁ ৰাম ৰাম॥

লেচাৰী।

দশদিন যুজি দেৱব্ৰত, শৰৰ শয্যাত পড়িলন্ত,
শুনি নগৰৰ যত সুকুমলী নাৰী।
পাটনেত শাৰী পিন্ধি গই, দুৰ্ব্বাক্ষত পুষ্প কোচে লই,
বিদ্যাধৰী সম সব গৈলা কাছি পাৰি॥
পদ্মিনী সুন্দৰী ৰূপৱতী, ভীষ্মৰ চৌপাশে বেৰি আতি,
তাৰাগণ সমে যেন আকাশত চানি।
ভীষ্মৰ অৱস্থা দেখি আতি, লাজ থৈলা থক কৰি কাতি,
সখাক সম্বোধি বোলে অন্যে অন্যে বাণী॥
সিবেলা ভীষ্মৰ দুঃখ দেখি, লোতকে জুড়াই দুই আখি,
ক্ৰূৰ মতি বিধি কি কৰিলে তযু গতি।
নিষ্ঠুৰ হৃদয় বজ্ৰ সাৰ, যেন যমকাল ক্ষত্ৰিয়ৰ,
পৰশুৰামক যুজিলন্ত সাত ৰাতি॥

শিকিলাহা অস্ত্র তান ঠাই, দেখুৱাইলা তাঙ্ক মুনিযাই,
তোমাৰ শৰত জৰ্জ্জৰিত কলেৱৰ ।
নাকে কাণে দিলা অস্ত্র জাল, ভৈলা পশুৰ্ৰাম লালকাল,
প্ৰাণৰ কাতৰে ভিড়িয়া দিলে নৰৰ ॥
দেখি সৰ্ব্বলোক ভৈলা ভয়, দেৱগণে কৈলা জয় জয়,
পৰম বিস্ময় মিলিল সবাৰ মনে ।
তোমাৰ সমান পৰাক্ৰমি, নতু দেখি শুনি শৰ শ্ৰমি,
হেনয় বীৰক কিমতে জিনিলা ৰণে ॥
কিনো নিদাৰুণ ধনঞ্জয়, যমদণ্ড সম শৰচয়,
ভীষ্মক মাৰন্তে তিলেকো নভৈলা দায়া ।
সহজে ক্ষত্ৰিয় নিদাৰুণ, ক্ৰোধে দুই চক্ষু তাম্ৰবৰ্ণ
গোবিন্দ সাৰথি মহা কপটৰ মায়া ॥
অৰ্জ্জুনৰ শৰে সশৰীৰে, অস্থি মজ্জা দহি পীড়া কৰে,
লোতক বহয় নিৰন্তৰ মূৰ্চ্ছা যায় ।
শোণিত বহয় শৰীৰৰ, যেন গেৰু ধাৰা পৰ্ব্বতৰ,
খনো খনো নেত্ৰ মেলি দশোদিশে চায় ॥
আমাৰ হৃদয় পোড়ে আতি, কেনে সহিবন্ত তান মাতৃ,
পঙ্কজ লোচনী দেৱী ভাগিৰথী আই ।
নৃপতি সবৰ শিৰোগত, যুধিষ্ঠিৰ ৰাজা সমৰত,
ভীষ্মক মাৰন্তে কিমতে আছিলা চাই ॥
অৰ্জ্জুনক দেখা ৰথ মাজে, বজ্র ধৰি যেন দেৱৰাজে,
পৰ্ব্বত গোটক পৃথিবীত থৈলা শালি ।
চন্দ্ৰ সম জলে দুই আখি, একেযে ৰথত দুয়ো সখি,
দুয়ো একে বৰ্ণ ধনঞ্জয় বনমালী ॥
সজল জলদ শ্যাম তনু, তাহাতে প্ৰকাশে শৰ ধনু,
প্ৰলম্বিত বাহু আতি সুকোমল বেশ ।
ইতিনি ভুৱন ভিতৰত, আঙ্ক তম নাহি সমৰত,
ভালেতো দ্ৰৌপদী অৰ্জ্জুনত বৰ স্নেহ ॥

কৃষ্ণক দেখিয়ো সখিগণ, কুণ্ডলে মন্দিত দুয়োকৰ্ণ,
পীত বস্ত্রে জলে মেঘত যেন বিজুলী।
শ্ৰীবৎ ৰত্নৰ বক্ষস্থলে, কৌস্তুভ প্ৰকাশে যাৰ গলে,
ৰতিপতি যেন যুৱতীগণ ৰঞ্জনী ॥
ভীষ্মৰ অৱস্থা চাই চাই, নকান্দতে লোহ বহি যাই,
মৰ্ম্মত সবাৰো আগক নযায় ভৰি।
দুৰ হন্তে পাছে নাৰীগণে, ভীষ্মক চাহন্তে দুঃখ মনে,
ৰামসৰস্বতী ভণে বোলা হৰি হৰি ॥

পদ।

নাহিকে চেতন জ্ঞান বিবৰ্ণ বদন।
সৰ্পে যেন নিশ্বাস ত্যজন্ত ঘনে ঘন ॥
অৰ্জ্জুনৰ শৰ বিষে নপাৱন্ত জ্ঞান।
সাক্ষাতে দেখিও যেন মৃতক সমান ॥
পিয়াসে নিজীয়ে মুখ নিস্তেজ শৰীৰ।
ক্ষণে ক্ষণে চক্ষুক মেলন্ত মহাবীৰ ॥
ভীষ্মৰ দুঃখক দেখি যত নৰীগণ।
মহাশোকে সন্তাপ কৰন্ত ঘনে ঘন ॥
পদ্মিনী সুন্দৰী আৰু জগত মোহিনী।
চাৰু হাস্য জগত স্বামীত সুভাগিনী ॥
সৰ্ব্বকাল নুহি সলোতক যাৰ মুখ।
সিয়ো নাৰী কান্দয় ভীষ্মৰ দেখি দুঃখ ॥
মঙ্গলা পঢ়িয়া দুৰ্ব্বাক্ষতযে সিঞ্চিলা।
এক পাশ হুয়া কন্যাগণ অস্তুৰিলা ॥
বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো জন্মেজয়।
ভীষ্মৰ শৰীৰ ঢাকি তেজ বৰিষৰ ॥ ·
শৰ পুংস ঢাকি তেজ ভৈলা সমাপতি।
তেবে গঙ্গামৃত পিয়াসত আশকতি ॥

পিয়াসে আকুল আতি নপান্ত চেতন।
তেবে কৌৰৱক চাই বুলিলা বচন ॥
শুনিয়োক বচন কৌৰৱ বীৰগণ।
পিয়াসে শুখাইলা মুখ নপাওঁ চেতন ॥
আজুৰি মাতন্তে মোৰ মুখে নাসে বাণী।
বাপু দুৰ্য্যোধন মোক পিয়ায়োক পানী ॥
ভীষ্মৰ বচন শুনি ৰাজা দুৰ্য্যোধন।
সুগন্ধ জলক অনাইলেক তেতিক্ষণ ॥
ভক্ষ দিব্য অনাইলন্ত পায়স মোদক।
হেন দেখি ভীষ্ম ক্ৰোধে বুলিলা ৰাজাক ॥
শুন অৰে দুৰাচাৰ দুৰ্য্যোধন ৰায়।
তোহোৰ জলত তাত মোৰ কাৰ্য্য নাই ॥
শৰৰ শয্যাত মই শয়ন কৰিলোঁ।
মনুষ্যৰ ভোগ্য মানে সকলে তেজিলোঁ ॥
আৰু এক বচন শুনিয়ো বীৰগণ।
অৰ্জ্জুনক দেখিবাক মোৰ বৰ মন ॥
ছোট হন্তে তুলিলোহোঁ বৰ হাভিলাষে।
কোথা গৈলা অৰ্জ্জুন আসোক মোৰ পাশে ॥
হেন শুনি ধনঞ্জয় উঠিলা তেখনে।
প্ৰদক্ষিণে গাঙ্গেয়ৰ নমিলা চৰণে ॥
কৰযোড়ে কহন্ত মনত নিকশ্বাস।
কি কাৰ্য্য কৰিবো আজ্ঞা কৰাঁ পিতামহ ॥
ভীষ্ম বুলিলন্ত শুনিয়োক ধনঞ্জয়।
দেখা মোৰ শৰীৰক পিয়াসে পীড়য় ॥
বংশধৰ নাতি তই জলপিণ্ড আশ।
যাৰ গৃহে পুনৰ্জ্জন্ম কৰিবন্ত বাস ॥
মুখ কণ্ঠমানে মোৰ সকলে শুখাইল।
ধনঞ্জয় বাপু মোক পিয়ায়োক জল ॥
হেন শুনি ধনঞ্জয় গাণ্ডীৱক ধৰি।
ৰথত চৰিলা বীৰে একডেৱ কৰি ॥

ৰথে সমে ভীষ্মক কৰিলা প্ৰদক্ষিণ।
ধনুত যুৰিলা আনি শিলীমুখ বান॥
ভীষ্মৰ দক্ষিণ পাশে মুখৰ ওচৰ।
পাতালক লাগি তাতে প্ৰহাৰিলা শৰ॥
অদভুত দেখি আছে নৃপতি সকল।
পাতালৰ পৰা আসি নিকলিলা জল॥
মুষলৰ ধাৰে উঠি কতো দূৰ বুৰে।
পুনৰ্ব্বাৰ ভীষ্মৰ মুখত আসি পৰে॥
দেখিতে সুবেশ আতি সুকোমল জল।
তৃষ্ণা পূৰি ভীষ্ম পান কৰিলা সকল॥
অৰ্জ্জুনৰ কৰ্ম্ম অদভুত মানুষ্যৰ।
দেখি ভয় লাগিলেক সবে কৌৰৱৰ॥
ভীষ্মে মাতিলন্ত পাছে তুষ্টমন হুই।
তোমাৰ ই কৰ্ম্ম বাপু অদভুত নুই॥
নদী নদ মাজে বৰ গহীন সাগৰ।
হিমালয় যেন পৰ্ব্বতত শ্ৰেষ্ঠতৰ॥
গৰুড় বলিষ্ঠ যেন পক্ষীৰ মধ্যত।
ক্ষত্ৰিয়ৰ মধ্যে বাপু তুমি সেহিমত॥
নাৰদৰ মুখে শুনিয়াছোঁ যেন যেন।
কৃষ্ণ ধনঞ্জয় দুয়ো নৰ নাৰায়ণ॥
কাৰণে সে দুইহানো মনুষ্য অৱতাৰ।
দুৰ্জ্জনক দণ্ডিয়া খণ্ডিবা ভূমিভাৰ॥
তৈসানি বুলিলোঁ শুনিয়োক দুৰ্য্যোধন।
পাণ্ডৱৰ ৰাজ্য তই দিয়ো এতিক্ষণ॥
দ্ৰোণে বুলিলন্ত আৰু বিদুৰে বুলিলা।
বলোভদ্ৰে বুলিলন্ত তাকো নুশুনিলা॥
তাকেসে স্মৰন্তে মন বিকল আমাৰ।
পাণ্ডৱৰ হাতত সমস্তে যাইবি মাৰ॥
পুনৰপি দুৰ্য্যোধন বোলোঁ শুনা ৰাই।
দুৰ্ঘোৰ সমৰে আৰ তোক মুযুৰাই॥

কৈল্যাণক পাণ্ড বাপু বন্ধুগণ ৰৌক ।
মই অন্তে কৌৰবি পাণ্ডবি ৰঙ্গ হৌক ॥
পাণ্ডবে সহিতে যদি হোৱা একে সঙ্গ ।
তেবেতো জানিবা তুমি মোৰ মনে ৰঙ্গ ॥
ভীষ্মৰ বচন শুনি ৰাজা দুৰ্য্যোধন ।
অধোমুখে নৃপতি থাকিলা মনেমন ॥
ভৈলা আয়ুক্ষয় নুশুনয় সদবুদ্ধি ।
মৰন্তাক দিবে কোনে জীবাৰ আহুধি ॥
বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নৰেশ্বৰ ।
ভীষ্মক ৰাখিবে লোক দিলে দুয়ো ঘৰ ॥
দুয়ো দলে সৈন্য বাচি দিলেক জোলক ।
পাণ্ডৱৰ ৰঙ্গ ভৈলা বধিয়া ভীষ্মক ॥
সবে হন্তে গাঙ্গেয়ৰ নমিলা চৰণ ।
কুৰু পাণ্ডুদল গৈল আপোন ভবন ॥
এত হন্তে বাৰ্ত্তা পাইলা ৰাধাসুত কৰ্ণ ।
যোৰ সমৰত ভীষ্ম কৰিলা শয়ন ॥
অদভুত শুনি কিছু মনে দুঃখ ভৈলা ।
লৰৰিয়া ভীষ্মক চাহিবে লাগি গৈলা ॥
বীৰ শয়নতে আছে গঙ্গাৰ কুমাৰে ।
দেখি কৰ্ণে প্ৰণাম কৰিলা জানু শিৰে ॥
কৰ্ণে বোলে শুনিয়োক গঙ্গাৰ নন্দন ।
যৈসানি বুলিলা তুমি অৰ্দ্ধৰথী কৰ্ণ ॥
সেহি দিনে অঙ্গীকাৰ কৰিয়াছোঁ দৃঢ় ।
যান্তে তুমি নপড়া নধৰোঁ ধনু শৰ ॥
সি কাৰণে সুযুক্তি আছোঁহো বাট চাই ।
চাহিবে আসিলোঁ শুনি তোমাৰ বিলাই ॥
অৰ্দ্ধৰথী সুত মই ৰাধাৰ কুমাৰ ।
পূৰ্ব্ব অপৰাধ মানে ক্ষেমিয়ো আমাৰ ॥
হেন শুনি গাঙ্গেয়ৰ স্নেহ ভৈলা আতি ।
ৰাধাৰ পুত্ৰক সমীপক নিলা মাতি ॥

বুলিলন্ত ভীষ্ম ৰাধেয়ৰ মুখ চাই।
শুনা কৰ্ণ মোৰ শত্রু ত্রিভুবনে নাই॥
আজি তুমি মোৰ পাশে নাসিলাহা যেবে।
সত্যে সত্যে অৱশ্যে শপিলোঁ হেন্তে তেবে॥
কিন্তু বাপু কহোঁ শুনা আমাৰ বচন।
স্বৰূপত নোহা তুমি ৰাধাৰ নন্দন॥
কুন্তিৰেসে পুত্র আবে মোৰ বোল ধৰাঁ।
পাণ্ডৱ সহিত বাপু দন্দ পৰিহৰাঁ॥
বোলে ৰাম সৰস্বতী প্রণামোহো নাথ।
মই দুঃখিতক কৃপা কৰাঁ জগন্নাথ॥
দুঃখিত বৎসল তুমি জানি নাৰায়ণে।
তোমাৰ চৰণে মনে পশিলোঁ শৰণে॥
শৰণাগতক নেৰিবাহা দেৱহৰি।
ৰাখাঁ মোক তোমাৰ ভৃতৰ ভৃত্য কৰি॥
সুখে দুঃখে মুখে নছাড়োক হৰি নাম।
সমাজিক লোকে ডাকি বোলাঁ ৰাম ৰাম॥

ভীম চৰিত।

একদিনা ভীমে বোলে ৰাজাৰ আগত।
শুকাই গৈলেক দেহা অন্নৰ দুঃখত॥
মেলানি দিয়োক দাদা কৈলাশক যাওঁ।
মহাদেউৰ গৰু চাৰি প্ৰাণ প্ৰবৰ্ত্তাওঁ॥
আৰ এক কথা কহোঁ তোমাৰ আগত।
কিছু মান শৰ মই শিকোঁ শঙ্কৰত॥
হেন শুনি চাৰি ভাই অনুমতি দিলা।
কুন্তীক প্ৰণামি ভীম তেখনে চলিলা॥
অনন্তৰে পাইলা যাই কৈলাশ শিখৰ।
দেখন্ত ডম্বৰু বজাই আছন্ত শঙ্কৰ॥

দণ্ডৱতে ভীমে যাই নমিলা চৰণ।
মহাদেৱে বোলে তই কাহাৰ নন্দন॥
ভীমে বোলে প্ৰভু মই কুন্তীৰ তনয়।
গৰু চাৰি থাকিবোহোঁ তোমাৰ আলয়॥
শঙ্কৰে বোলয় শিশু পৰম বিশাল।
কাৰ্ত্তি গণপতি সমে দেখিবাক ভাল॥
স্বৰূপ কহিলো আমি তোহোৰ আগত।
থাক ক্ৰিড়ি ফুৰা কাৰ্ত্তি গণৰ লগত॥
কাৰ্ত্তি গণপতি পাছে তৈকে আসি ভৈলা।
দূৰ হন্তে দেখি দুই ভীমক চিনিলা॥
বোলে এই পুষ্প ভঙ্গা দাৰুণ চৰাল।
ৰহ আজি কোবায়া চিঙ্গিবো তোৰ চাল॥
শিৱক সম্বুধি বোলে শুনিয়ো গোঁসাই।
বন মাঝে আছে ইতো আমাক কোবাই॥
হেন শুনি শঙ্কৰে হাসিয়া মুচুকাই।
মোৰ পুত্ৰ বুলি কিবা তোমাক চিনই॥
নিচিনি নজানি দন্দ কৰিলেক বনে।
এবে শিশু থাকিবেক আমাৰ ভবনে॥
নিচিনি নজানি জানিবেক কোন জনে।
আৰে যদি মাৰে মন্দ বুলিবা তেখনে॥
অনন্তৰে পাৰ্ব্বতীয়ো তৈকে লাগি গৈলা।
গৰু চাৰিবাক শুনি আশ্বাস কৰিলা॥
পাৰ্ব্বতী বোলয় শিশু মোৰ ঘৰে থাক।
যতেক লাগয় মানে অন্ন দিবো তোক॥
এগুটি বলদ জানা মোহোৰ ঘৰত।
কাৰ্ত্তি গণপতি দুয়ো চাৰিবে লগত॥
হৰাইলে ভঙ্গুৰা আৰু আনিবে বিচাৰি।
তোহোৰ আগত মই কৈলো নিষ্ঠ কৰি॥
হেন শুনি ভীমে পাছে বুলিলা বচন।
শুনা আই কহোঁ আগে কথাৰ কাৰণ॥

এহিক্ষণে ৰাখা যদি মোক তুমি আই।
পাছে জানো বোলা ইটো বহু ভাত খাই ॥
হেন শুনি পাৰ্ব্বতীয়ে তুলিলেক হাস।
টিপচি গোটে নো তই কত ভাত খাস ॥
চৌষষ্ঠি যোগিনী খায় আৰু ভূতগণ।
তোক লাগি আমাসাৰ নুজুৰিবে অন্ন ॥
ভীমে বোলে আই মই কথা কহোঁ ভাঙ্গি।
নিত্য মোক লাগে জানা ভাত সাত সাঙ্গি ॥
ব্যঞ্জন লাগয় জানা নাও সাত কুন্দা।
পাছে জানো ঘৰত লাগয় খকা খুন্দা ॥
ভগাঘৰ ভগাবেৰ ফটা জুলী খান।
ঘৰ মাঝে নাই দেখোঁ গোটা চাৰি ধান ॥
শিৱ সৰ্ব্ব বৰ দাতা ত্ৰিভুবনে গাই।
ঘৰ মাঝে দেখোঁ তোমাসাৰ একো নাই ॥
নাই বস্ত্ৰ ধন ৰত্ন মণি মুক্তা হাৰ।
নৰ মুণ্ড মালা সৰ্প ভূষণ গলাৰ ॥
তৈল নাই কেশে বান্ধি আছে জটাজুটি।
দুৰ্গন্ধে দূৰতে তাৰ প্ৰাণ যাই ফুটি ॥
মেঢ়াই আছয় সৰ্প সব হাতে গলে।
জগতৰ গুৰু নিকি তোমাসাক বোলে ॥
ভিক্ষা অন্নে পেট পোষে শঙ্কৰ গোসাঁই।
ইটো কথা শুনি নাহাসিবে কোনে আই ॥
পাৰ্ব্বতী বোলয় শিশু গুটি বৰ টালি।
পৰশুৰ কথা কহ কালিৰ ছৱালি ॥
জগতৰ ধন ধান্য সকলো আমাৰ।
আমা কৰি কোন আৰ দেৱ আছে চাৰ ॥
গৰু চাৰি খড়ি লুড়ি আনি দিবি মোক।
যত মান লাগে মই ভাত দিবো তোক ॥
ভীমে বোলে আই তেবে এহি কথা হোক।
পাছকালে খেদাইবাক নপাৰিবা মোক ॥

এহি বুলি ভীমে যাই বৃষভ মেলিলা ।
কাৰ্ত্তি গণপতি দুয়ো লগত লৰিলা ॥
কতো বেলি পাইলা যাই কৈলাশ শিখৰ ।
বৃষভ মেলিয়া নিয়া বনৰ কাষৰ ॥
ভীমে বোলে বৃষ তুই থাক ইথানত ।
ফল মূল খাই আমি আসোঁ পৰ্ব্বতত ॥
নযাইবি দূৰক তই থাক এই ঠাই ।
গৈলে ঠেঙ্গ ঠুঙ্গ ভাঙ্গি মাৰিবো কোবাই ॥
এহি বুলি ভীমে গৈয়া পৰ্ব্বতে চৰিলা ।
কাৰ্ত্তি গণপতি দুয়ো লগত লড়িলা ॥
বৰ বৰ বৃক্ষ ভীমে দিৱয় দোৱাই ।
কাৰ্ত্তি গণপতি দুয়ো পকা ফল খাই ॥
ইফালে বৃষভ নৱ তৃণৰ লোভত ।
লাহে লাহে চড়িয়া গৈলেক বহু পথ ॥
বিশ্বামিত্ৰ ঋষিৰ আশ্ৰম যৈতে আছে ।
লুড়ুকা বৃষভ তাত প্ৰবেশিল পাছে ॥
কৰা আছে ঋষি মধুবনক সুসাৰ ।
পশিলা বলদ তাৰ ভাঙ্গিয়া হেঙ্গাৰ ॥
পৰম সুস্বাদু মধুবন অতিৰেক ।
খাই ভাঙ্গি বৃষে অন্ত কৰিলে প্ৰত্যেক ॥
হেন দেখি ঋষি ক্ৰোধে খেদিয়া আসিলা ।
কাৰ্ত্তি গণপতি ভীম তথাতে ঠেকিলা ॥
বিশ্বামিত্ৰে বোলে অৰে কোথেৰ দুৰ্জ্জন ।
গৰু মেলি কিয় খুৱাইলিহি মোৰ বন ॥
ভীমে বোলে পৰ্ব্বতত আছিলো আতাই ।
বাৰী লুড়া গৰু দুষ্ট আসিলে পলাই ॥
চৰণত ধৰো গুৰু নশপিবা মোক ।
তোমাৰ আগত বৃষভক দেওঁ শেক ॥
এহি বুলি লাঙ্গুলত ধৰিলেক যাই ।
আচাৰি পেলাইলা সাত পাকক ফুৰাই ॥

কতো দূৰে পড়িয়া কাম্পয় বৰ টানে।
মৰ-গু হাগিলা বৃষে দশ পাচি মানে॥
কাৰ্ত্তি গণপতি বোলে মাৰিলিহি গৰু।
দেখি ভীমে উপাড়ি লৈলেক শাল তৰু॥
ভীমে বোলে মাৰিলিহি গৰু দুই ভাই।
মোক বাদ দিয় কিয় মাৰিবো কোবাই॥
কতো দূৰে বিশ্বামিত্ৰ ঋষি আছে চাই।
ভীমে বোলে সাক্ষী তুমি হৈবাহা আতাই॥
মাকে বাপেকে গৰু চাৰিবাক দিলে।
শোধা কি কাৰণে দুয়ো গৰুক মাৰিলে॥
বিশ্বামিত্ৰে বোলে অৰে টেটন লটক।
তই গৰু মাৰ বাদ দিয়স আনক॥
মোহোৰ আগত গৰু মাৰিলি আচাৰি।
শঙ্কৰৰ পুত্ৰক যোটস কেন কৰি॥
ভীমে বোলে ঋষি তোৰ কাকে খালে আখি।
মই গৰু মাৰিলোহোঁ কহ দুয়া সাক্ষী॥
তোৰ শহ মাঝে গৰু আছয় মৰিয়া।
শহ খাইছে বুলি তই মাৰিলি কোবায়া॥
হাতত আছয় তোৰ দণ্ড ধৰ বাৰি।
আৰে ঋষি বোলাই হাতে মুচৰস ডাঁৰি॥
হেন শুনি বিশ্বামিত্ৰ গুণে মনেমন।
নজানো কোথেৰ ইটো পৰম দুৰ্জ্জন॥
শঙ্কৰৰ পুত্ৰক কৰিছে এত মান।
মই কোন ক্ষুদ্ৰ ঋষি আৰ বিদ্যমান॥
তিনিয়ো মিলিয়া যদি এক কথা কয়।
তেবে জানো মুৰি দাই আমাত লাগয়॥
এহি বুলি শুনি তুল ঋষি লৰ দিলা।
ডাঙ্গ ধৰি ভীমে বৃষভৰ পাশে গৈলা॥
হেন দেখি বৃষভৰ মনে ভৈলা ডৰ:
আৰু মাৰে বুলি উঠি দিলেক লৰৰ॥

অনন্তৰে আসি বেলা ভৈলা দুই পৰ।
বৃষভ বান্ধিলা নিয়া বীৰ বৃকোদৰ॥
ভাত খাওঁ বুলি ভীমে বৃষভ বান্ধিলা।
কার্ত্তি গণপতি ভাত খাইবাক লাগিলা॥
ভীমক দিলন্ত ভাত থালক ভৰাই।
এক গ্রাসে ভীমে তাক পেলাইলেক খাই॥
আঞ্জা দেওঁ বুলি দেৱী ভিতৰক গৈলা।
শুদা ভাত গাল ভীমে খায়া যে আতাইলা॥
ব্যঞ্জন আনিয়া দেবী দেখিলন্ত পাছে।
শুদা থাল খান গৰখীয়া আগে আছে॥
দিলো কি নেদিলো ভাত বুলি দেৱী চাই।
পুনু ভাত আনিবাক গৈলেক সোমাই॥
আনিয়া অনেক অন্ন ভীমক দিলেক।
গৰাস চাৰেক ভীমে খায়া আতাইলেক॥
দেখি দেবী পুনর্ব্বাৰ আৰু ভাত দিলা।
দুই গৰাসতে ভীম তাহাকো গিলিলা॥
চৰুৰ ব্যঞ্জন অন্ন সকলে ধুকাইল।
দেখি পার্ব্বতীৰ মনে বিস্ময় মিলিল॥
ডাক দিয়া ভীমে বোলে শুনিয়োক আই।
আৰু ভাত আনা মোৰ ভোক নপলাই॥
ভাত নাই দেখি দেবী ওলাই নাসিলা।
অসন্তোষে ভীমে বাই আচান্ত কৰিলা॥
আচন্ত কৰিয়া ভীমে বুলিলা বচন।
কৈত আছে তোমঠৰ ভিক্ষা জুলী খান॥
আছে যদি চাউল খুদ দিয়ো মোক আই।
আধাপেটি বৈলো তাকে পেলাওঁ চোবাই॥
হেন শুনি পার্ব্বতীয়ে বুলিলা বচন।
আজি বাপু মোৰ ঘৰে নাই খুদকণ॥
হেন শুনি ভীমে পাছে বুলিলেক বাক।
গৰু চাৰিবাক লাগি পঞ্চা যাকে তাক॥

বুঢ়া গৰু ফুৰে সিটো লড় বড় কৰি।
ভাত নাই তাহাক চাৰিবো কেন কৰি ॥
নচাবোহো গৰু মই যৈকে তৈকে যাওঁ।
তোমাঠৈৰ ঘৰে আই বৰ দুঃখ পাওঁ ॥
ৰাত্রি দিনে তোমাসাৰ ভাঙ্গৰস উড়ি।
সকলোৱে খুন্দি মৰা ভাঙ্গৰয়ে গুৰি ॥
ধান নাই ভাঙ্গৰ পাতিয়া আছা ছুলি।
ভাঙ্গক ধৰিছা তোৰা পঞ্চামৃত বুলি ॥
ঘোড়া নাই গৰুৰ ওপৰে ফুৰা উঠি।
ঘৰে ঘৰে চাউল মাগি আনা এক মুঠি ॥
কাৰ্ত্তি গণপতি সমে তাকে থাকা খাই।
খাইবে নপাই শিৱে ফুৰে ডম্বৰু বজাই ॥
ভীমৰ বচনে পাৰ্ব্বতীয়ে লাজ পাই।
তেতিক্ষণে মহাদেউক ধৰিলেক যাই ॥
পাৰ্ব্বতী বদতি প্রভু শুনা ত্রিলোচন।
একবাৰ কিৰিষি কৰিবে দিয়া মন ॥
ভিক্ষাৰ চাউলে জানা পেট নুপূৰয়।
খাইবে নাপাই গৰখীয়া আৰাৱ কৰয় ॥
শিৱ নিগদতি শুনা পাৰ্ব্বতী উত্তৰ।
কিমতে কৰিবো কৃষি কৰ্ম্ম গুৰুতৰ ॥
তুহ্মৰ কৃষিক মই কৰিবো কিমত।
নাই কড়াকড়ি ধন মোহোৰ ঘৰত ॥
পাৰ্ব্বতী বদতি প্রভু ভয় এৰা মনে।
মাটি খুজি লোৱা কিছু বাসৱৰ স্থানে ॥
কঠিয়া আনাহা খুজি সখি কুবেৰত।
নাঙ্গল আনাহা খুজি বলো যে ভদ্রত ॥
যমৰ মহিষ গোট আনিয়োক যাই।
তোমাৰ বৃষভ আছে কৰা এক ঠাই ॥
ত্রিশূলক ফাল কৰি হালক জুৰিয়ো।
এহিমতে কৃষি কাৰ্য্য বিধান কৰিয়ো ॥

পাৰ্ব্বতীৰ বাক্যে শিৱে তেতিক্ষণে যায়।
আনিলা সকলো দ্ৰব্য সি সবৰ ঠাই॥
হেনমতে শঙ্কৰেযে কৃষিত ধৰিলা।
ষোড়শ হাজাৰ মাটি মুকলি কৰিলা॥
হাল বাই ভূমি খান কৰিলেক চাষ।
বৈলা বিধে বিধে ধান সব কৃত্তিবাস॥
দবাদবে গজি ধান উঠিলা প্ৰত্যেক।
দেখি মহাদেৱ আনন্দিত অতিৰেক॥
কতো দৰা মেলে ঠোক কতো যে পকিছে।
নিৰন্তৰে মহাদেৱে তাহাক ৰাখিছে॥
দিনেক শঙ্কৰে বোলে শুনিয়ো পাৰ্ব্বতী।
কহিতো নাযাইবা তুমি কৃষিৰ যে ভীতি॥
বাক বুলি পাৰ্ব্বতী থাকি আথেবেথে।
মনে ভাবে কিয় হাক দিলে ভোলানাথে॥
পাছে এক দিনা আই মহেশত আৰে।
ক্ষেত্ৰক গৈলন্ত গুপ্তভাবে একেশ্বৰে॥
দেখিলেক কৃষি স্থান খান অতিশয়।
দবাদবে ধান সব পকিয়া আছয়॥
শিৱৰ কাৰ্য্যক দেখি আচৰিত মানি।
উশ্ আশ্ এই দুই উচ্চাৰিল বাণী॥
তাত হস্তে খোবা খোৰি হুয়া উৎপন্ন।
ধান খান পুৰি সবে কৰিলেক ছন্ন॥
হেন দেখি দেবী বৰ বিস্ময় মানিলা।
ভালেতো আসিবে প্ৰভু মোক হাক দিলা॥
এহি বুলি ভগৱতী পালটি আসিলা।
দুঃখ লাজে সিতো কথা কাতো নকহিলা॥
একদিনা শিবে যাই দেখিলেক পাছে।
দেখিলেক ধান খান সবে পুৰি আছে॥
পাৰ্ব্বতীৰ কৰ্ম্ম বুলি ঘৰক আসিলা।
কিসক গৈলাহা বুলি বিস্তৰ টঙ্কিলা॥

পাৰ্ব্বতী বদতি প্ৰভু গৈলোহোঁ হঠাৎ।
পুৰিলেক ধান খান দেখিলোঁ সাক্ষাত ॥
চৰণত ধৰো প্ৰভু দোষ মৰষিয়ো।
আৰু একবাৰ প্ৰভু খেতিক কৰিয়ো ॥
শুনিয়া শঙ্কৰে আৰ বাৰ ধান কৈলা।
গজি ধান খান গৈয়া তেখনে পকিলা ॥
শঙ্কৰে বোলয় দেবী পকিলেক ধান।
গৰখীয়া পাঞ্চিয়া ধানৰ আগ আন ॥
হেন শুনি পাৰ্ব্বতী ভীমকে পাঞ্চিলা।
কাচিখান লৈয়া ভীম তেখনে চলিলা ॥
নিমিষেকে ভীমে ধান পেলালেক কাটি।
সৰু সৰু হাতেৰে ভৈলেক তিনি মুঠি ॥
ধান কাটি ভীমে আসি বুলিলেক বাক।
এহি ধান দাইবে লাগি পাঠাইলা আমাক ॥
কি কৰিবে কৃষি আই ভঙ্গুৱা শঙ্কৰ।
কৈত শুনি আছাহাঁ চহকী ভিক্ষুকৰ ॥
ভূঁই কৰো বুলি চাউল আনা মাগি যাচি।
অন্নব্যঞ্জন মানে তাঙ্ক দিবা বাচি ॥
ভাঙ্গ ধুতুৰা গুৰি জুমথি হাতত।
বাটে হোকা খাই শিৰ ফুৰয় সতত ॥
ভূঁই কৰোঁ বুলি ঐৰ পৰা চলি যাই।
গছৰ তলত বসি থাকে ভাঙ্গ খাই ॥
লাহে লাহে বায়ু যদি লাগিলা গাৱত।
বাঘছাল পাৰি শোৱে তাহাৰ তলত ॥
নিদ্ৰা গৈয়া অচেতন ভাৱে থাকে পৰি।
ঢোন্দাকাকে চাৰি ফালে খুটিৱাৰে বেঢ়ি ॥
গধূলি সময় ভৈলে লভয় চেতন।
ঘৰক আসয় মাৰি ঘাৰ চাৰিমান ॥
হেন শুনি মহেশ্বৰে তুলিলেক হাস।
মিছা কথা কহি দন্দ লাগাই বাক চাস ॥

পাৰ্ব্বতী বোলয় মই পালো পৰিমাণ ।
তোমাৰ খেতিৰ প্ৰভু এহিমান ধান ॥
ভোলানাথ তোমাৰ গাৱত নাহি তত ।
খেতিৰ চাউল খাইবে নাহি কপালত ॥
হেন শুনি মহেশ্বৰ ক্ৰোধ উপজিল ।
ধানৰ মুঠিত গৈয়া অগনি লগাল ॥
দেখি ভীমে বেগে যাই আচাৰি পেলাইলা ।
নুমাইবাক নপাৰিল অগনি বাঢ়িলা ॥
এহিমতে সাতদিন ধান পুৰি আছে ।
একদিনা শঙ্কৰে যে দেখিলেক পাছে ॥
কমণ্ডলু জলে নুমাইলাহা মুণ্ডমালী ।
সি কাৰণে কিছু আহু কিছু ভৈলা শালি ॥
ৰাম সৰস্বতী ভণে এড়া আন কাম ।
পাতেক ছাড়োক ডাকি বোলা ৰাম ৰাম ॥

বঘাসুৰ বধ ।

ছবি ।

সেহি বেলা বঘাসুৰে দিব্য ৰথ চাৰি খানে,
দেখে চাৰি জন বীৰ আছে ।
দেৱযোগ্য অলঙ্কাৰ কিৰীটি কুণ্ডল হাৰ,
দিব্য ৰত্ন সন্নহা পিন্ধিছে ॥
মহা প্ৰকাশিত দেখি মনত ভাবিয়া বোলে,
ইতো পূৰ্ব্ব মনুষ্য নোহয় ।
হাস্য কৰি কোপ মনে মদমত্ত গৰ্ব্বান্বিত,
খৰতৰ বচন বোলয় ॥

শুন অৰে মানুষিয়া মৰিবাক লাগি কেন,
আমাক ঝোঙ্কাস ইঠাৱত।
আগে চাৰি গোট যিতো মনুষ্য আসিল তাক,
যমপুৰে পঠাইলো নিশ্চিত॥
তোৰা কোন চাৰিজন ইতো স্থানে আসি আছা,
কহ আগে যত পূৰ্ব্বাপৰ।
আমাৰ হাতত কেনে মৰিবাক আসিলাহা,
পালটি চলিয়ো নিজ ঘৰ॥
হেন শুনি আঠো জনে জঙ্ক পাৰি হাসিলন্ত,
বঘাসুৰে বৈলক্ষ্য লভিল।
আগবাঢ়ি ধনঞ্জয়ে তাহাৰ মুখক চাহি,
মৰ্ম্মভেদ বচন বুলিল॥
শুন দুষ্ট বঘাসুৰ নিচিনস কত দূৰ,
তিনি পক্ষ ৰাক্ষসৰ যত।
মহা মহা বীৰ চয় চলি গৈল যমালয়,
ভ্ৰাতৃ পুত্ৰ সবে ভৈল হত॥
বৰাহ বথক ভাঙ্গি তিনিবাৰ তোৰ শিৰ,
ছেদি কৈলো দাৰুণ মহত্ব।
দ্বাৰ ভাঙ্গি সৈন্য মাৰি বৈন্ত কাটি আসি আছোঁ,
আমাক নিচিন কেনমত॥
ইয়ো কথা সত্য হয় মৰণ বেলাত চক্ষু,
ৰশ্মি হীন হোৱে সমস্তৰ।
যত যত পাপ তই কৰি আছা দুৰ্ব্বিনয়,
তোৰ মৃত্যু চাপিল ওচৰ॥
নতু শুন পৃথিবীত মহাৰাজা যুধিষ্ঠিৰ,
পাণ্ডুৰ তনয় ধৰ্ম্মমতি।
চাৰি ভ্ৰাতৃ সমে তেহো ৰঙ্কক্ষেত্ৰে আসিছয়,
তোৰ কাল কৰিবাক প্ৰতি॥

দেখ পাপী বঘাসুৰ নকুল সহদের দুই,
সোই ৰাক্ষসৰ ধূমকেতু।
মোক চিন ধনঞ্জয় নিশাচৰ বিনাশক,
এন্তে ভীম তোৰ মৃত্যু হেতু॥

যতেক মানুষগণ মাৰিয়া আনিলে যিৰা,
সেহি সব ৰাক্ষস নাশিব।
সকল কুলৰে চেটা ধূমকেতু ভৈলি তই,
তোৰ গুণে সবে নষ্ট হৈব॥

সৰ্ব্বকুল বিনাশক চাহিবাক যোগ্য নয়,
অস্ত্র হানি নিজে তই মৰ।
তোক মাৰি নিৰন্তৰে লোক সব উদ্ধাৰিব,
আৰু আজি জানিবি বৰ্ব্বৰ॥

তুলড়ী।

হেন শুনি ক্রোধে ফোকাৰি বোলয়,
বঘাসুৰ মত্ত সিংহ।
অৰ্জ্জুনক চাহি গৰ্জ্জিতে লাগিল,
দিয়া আতি ঘোৰ বিঙ্গ॥

হা' অৰে মায়াবী মানুষিয়া তোৰ,
একো মতে লাজ নাই।
কাটিবাৰ বুলি আমাৰ আগত,
ফুৰস গাৰ ঘেলায়॥

ৰাত্রি চুৰি কৰি মাৰিলিহি সৈন্য,
কাটিলিহি বৈদ্যগণ।
কৰ্ণৰ কুণ্ডল কাটিয়া নিৰয়,
চোৰৰ হেন লক্ষণ॥

গাত খানি পশে গৃহস্থৰ ঘৰে,
সৰ্ব্বস্ব হৰি আনয়।
স্ত্রী বাল্যে যদি ডাকিয়া বোলয়,
তেবে শীঘ্রে পলায়য় ॥
হেনয় যশক তোৰা সবে কহ,
কিঞ্চিতো বৈলক্ষ্য নাই।
ৰাত্রি অন্ধকাৰে পশি নগৰত,
বধি আছ ছেগ চাই ॥
তাহাকে মুনিষ বখানস অৰে,
মূঢ় নৰ ক্ষুদ্র জন।
অযুত বৎসৰ পড়িয়া আছিল,
ভাঙ্গিলি দুৱাৰখান ॥
ভয়ঙ্কৰ একো পৰ্ব্বত থাকয়,
মুষে মাটি গুচায়য়।
বৃষ্টি পড়ি গিৰি খসিয়া পড়য়,
তেবে মুষ বীৰ হয় ॥
আনো নানা মত কথা পালি দিল,
পাণ্ডব ধীৰ মহন্ত।
অসত্য বাদত ভ্ৰূভঙ্গো নাই,
কিছু মন্যু নকৰন্ত ॥
জয় জয় নৰ নাৰায়ণ নৃপ,
অখণ্ড মণ্ডলেশ্বৰ।
সম দম দণ্ড ভেদ ন্যায় নীতি,
সকল গুণে সাগৰ ॥
বৈষ্ণৱ সবক পালন কৰন্ত,
প্ৰাৰ্থকৰ পূৰা মন।
দিব্য ভোগ ভুঞ্জি পৰকালে পাছে,
বৈকুণ্ঠে কৰা গমন ॥

তাহান আদেশে বিৰচিলো পদ,
ইতো বঘাসুৰ বধ।
কৃষ্ণে যেন মতি দিলা তেন ভৈল,
তাহানে চৰিত্ৰ পদ ॥
বিষ্ণু বৈষ্ণৱৰ নাহিকে অন্তৰ,
সকলে বেদে কহয়।
এহি তত্ত্ব বাণী মনে অনুমানি,
সবে কৰা জয় জয় ॥

বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নৃপবৰ।
বোলা বুলি কৰি আসি চাপিল ওচৰ ॥
দক্ষিণ অয়ন গুচি উত্তৰার্ক ভৈল।
সেহি বেলা মহা ঘোৰ সমৰ মিলিল ॥

আগ বাঢ়ি অৰ্জ্জুনক শৰ ঝাক দিলা।
হেন দেখি অৰ্জ্জুনেও শৰ প্ৰহাৰিলা ॥
দুইৰো শৰ একস্থানে নাশ হুয়া গৈল।
দেখি ৰাক্ষসৰ মহা কোপ জ্বলি গৈল ॥

প্ৰচণ্ড দাৰুণ শৰ পুনু প্ৰহাৰয়।
আলগতে কুন্তী সুতে তাহাক ছেদয় ॥
এহি মতে চাৰি দণ্ড মানে যুজি আছে।
থঙ্গে নিশাচৰে বোলে শূল মাৰোঁ পাছে ॥

এহি গুণি শূল হানিবাৰ মন কৈল।
পৰম ক্ৰোধত তাৰ বুদ্ধি নাশ ভৈল ॥
ধনুতে যুৰিয়া প্ৰহাৰিলা শূল বৰ।
অৰ্জ্জুনেও তাহাক হানিলা দিব্য শৰ ॥

শূলত লাগিয়া বান উফৰি পৰিল।
ধনঞ্জয় বীৰ বৰ মনত ডৰিল ॥

ৰাম ৰাম উচ্চৰিয়া ৰথক চাহিলা।
যমৰ দিবাৰ বৰ মুষল দেখিলা॥

ধনু এড়ি ডেৱ দিয়া মুষল লৈলন্ত।
“হু” বুলি মহাবেগে কোবেক দিলন্ত॥
ভাগিলেক শূল পাত অগ্নি উথলিল।
দেখি দুষ্ট বধাসুৰে বিষাদ কৰিল॥

পুনুৰপি শৰগণ প্ৰহাৰ কৰিল।
অৰ্জ্জুনৰ শৰীৰ নিসন্ধি বিদাৰিল॥
শৰময় ভৈল বীৰ বহৰে ৰুধিৰ।
শৰ বিষে ধনু ধৰিবাক নোহে থিৰ॥

সাৰথি ঘোৰাকো থাসিলেক নিৰন্তৰ।
ঘূৰৈ নাৱ খান যেন বেগত জলৰ॥
দূৰ হন্তে চাহি আছে মাদ্ৰীসুত দুই।
ৰাক্ষসৰ হাতে অৰ্জ্জুনৰ মৃত্যু হুই॥

মহাবেগে শৰ সব প্ৰহাৰ কৰিল।
নাকে মুখে ঝাক ঝাকে নিসন্ধি ভেদিল॥
শৰ হানি বাক সিতো ছেগ নপাৱয়।
তেজ বহে সকল শৰীৰ পথাময়॥

বাহনকো ভেদিলন্ত মহাদৃঢ় শৰ।
হুসকিয়া যায় সিতো দেখি অন্ধকাৰ॥
শৰৰ বিষত দুষ্টে ঝমক দেখয়।
পুনু পুনু দুয়ো বীৰে প্ৰহাৰ কৰয়॥

সুমৰিয়া নিজৰ পূৰ্ব্বৰ মৃত্যু কথা।
আমাকে বিন্ধয় একো নচাৰয় তথা॥
হেন দেখি তাৰ যেবে দুই সেনাপতি।
মহিষ যানত দুয়ো কৰি আছে গতি॥

ৰাজাৰ বিপত্তি দেখি আগ বাঢ়ি আসি।
হানিলা প্ৰচণ্ড শৰ দিশক প্ৰকাশি॥
আইস বুলি বৃকোদৰে দুইহাঙ্কো ভেদিল।
নিসন্ধি কৰিয়া বৃকোদৰকো হানিল॥

নাকে মুখে ললাটে ভেদিলে বায়ু সুত।
বোলে মোক চমক লগাইল বৰ দ্ৰুত॥
ধনু যুদ্ধে আক মই নকৰো সমৰ।
এহি বুলি একেডেৰে নামিলা ৰথৰ॥

নগণিয়া শৰ চয় মৰোঁ জীৰোঁ কৰি।
কোবাইবে লাগিলা হাতে ঘোৰ গদা ধৰি॥
দুই সেনাপতি পাচে হুসকিয়া যায়।
দেখি অন্য বীৰগণ কোপে আগে ধায়॥

প্ৰহাৰয় বানগণ কাটন ফুটন।
ধনঞ্জয় বীৰো যেবে ভৈল সঙ্কুক্ষণ॥
নকুল সহদেৱ দুয়ো পাছক নচাই।
ছেদি ভেদি নেন্ত সব যান্ত ৰথবাই॥

ৰহিলন্ত পাচ গুচি বায়ুৰ কুমাৰ।
দুয়ো সেনাপতি পুনৰপি দিলে ধাৰ॥
মাদ্ৰীসুত দুয়ো বীৰে দুহাঙ্কো যুঝয়।
দুতয় মহিষ তাৰ দেখি লাগে ভয়॥

আকাশক লঙ্ঘি আছে শৃঙ্গ তীক্ষ্ণতৰ।
মক্ষিকা দোহাৰ কৰে হাত শতেকৰ॥
বিদৰ্শন বীৰ আতি সমৰে প্ৰখৰ।
নকুলক হানিলেক দশ পাট শৰ॥

চাৰি পাট নকুলৰ হিয়াত পৰিল।
এক পাটে ধনুখান হাততে কাটিল॥
আক চাৰি বান চাৰি ঘোৰাক মাৰিল।
এক বানে সাৰথি গোটক বিদাৰিল॥

ৰথ সমে পাক ফুৰে ৰুধিৰ চাদয়।
দূৰহন্তে দেখিলেক বীৰ ধনঞ্জয়॥
দেখিয়া সাৰথি আতি মৰোঁ জীৰোঁ কৰি।
পালটাইলা ৰথখান আঝুৰিয়া ধৰি॥

পাছে পাছে খেদি যায় বিদৰ্শন বীৰ।
অৰ্জ্জুনে বোলন্ত মৃত্যু মিলে নকুলৰ॥
হা' ভ্ৰাত তোৰ আজি কাল আসি ভৈল।
এহি বুলি ৰথ বায়ুবেগে খেদি গৈল॥

ডাক দিয়া মাতে অৰে ৰহ ৰহ বুলি।
দুই পাত শৰ যুৰি ধনু যায় তুলি॥
পাওঁ পাওঁ দেখি সিতো পাচক নচায়।
মহিষৰ খুৰ ধাৰে ধৰণী ফাটয়॥

কতো জানুমান কতো উৰু সমহয়।
বৃহৎ মহিষ চলিবাক নপাৰয়॥
ডের দিয়া ৰথৰ নামিল বীৰবৰ।
পাছ হন্তে প্ৰহাৰিলা দুই পাত শৰ॥

অন্যায় বুলিয়া আক মন নকৰিলা।
ভাতৃৰ মৰণ দেখি আতুৰে হানিলা॥
দুই পাট শৰ যায় ৰৰ কৰি বাগ।
পাছ পাকে তাহাৰ কাটিলা শিৰভাগ॥

যেন বায়ু পৰ্ব্বতৰ শৃঙ্গ বিদাৰিলা।
কত দূৰে শিৰ গোট উফৰি পড়িলা॥
আৰু পাটে মহিষ যানক ভেদিলন্ত।
কম্পি কম্পি ধৰণীত ঢলি পৰিলন্ত॥

জয় জয় শবদ মিলিল আকাশত।
নকুলৰ প্ৰাণ ৰৈল যোৰ সমৰত॥
অনন্তৰে পুষ্পমালী বৃদ্ধ সেনাপতি।
সহদেৱক বচন বুলিলা হেন মাতি॥

শুনা পাণ্ডু বংশী বাপু সুধীয়া কুমাৰ ।
তোহোৰ শৰীৰে মই নকৰো প্ৰহাৰ ॥
মোৰ পিতৃ আছিলেক ভদ্ৰজিত নাম ।
প্ৰেমলোচা নামে তান ভাৰ্য্যা অনুপাম ॥

ব্ৰহ্মাৰ দুহিত্ৰী তেন্তে জগততে ধন্যা ।
দেবতাক ৰমিলন্ত বাজে কতো দিনা ॥
দানব মাৰিয়া তেন্তে নিগুটি কৰিলা ।
পাছে কন্যা খানি দেবগণে খুজিছিলা ॥

চাৰুচি নগৰে ভদ্ৰজিত মহাৰায় ।
সহদেৱ নামে পুত্ৰ তান সম নায় ॥
কতোদিন অন্তৰে আমিও গৰ্ভস্থিত ।
মাৰিলেক ৰাজ্য খান পিতৃ উপাৰ্জ্জিত ॥

ষোড়শ বৎসৰ মোৰ জেষ্ঠ ভ্ৰাতৃ হয় ।
তাহাকো মাৰিলে বঘাসুৰ দুৰাশয় ॥
গৰ্ভতে আছিলো মই নৱম মাসত ।
মাতৃক বিলান দিনে এক ৰাক্ষসত ॥

মই উপজিলো শুণে পিতৃৰ আলয় ।
মোক সেনাপতি পতিলেক দুৰাশয় ॥
দেৱাসুৰ ৰণ জিনি আছো সপ্ত বাৰ ।
তোক দেখি দয়া বাপু লাগয় আমাৰ ॥

অষ্টাদশধিক আৰু সপ্তম হাজাৰ ।
হৈয়া আছে বৰ্ষ মোৰ জানিবাহা সাৰ ॥
মোৰ পৰাক্ৰম বপু নপাৰ সহিত ।
পুৰন্দৰো পলাই আছে আমাৰ শৰত ॥

মাৰ মাৰ বাপু মোক নকৰিবি হেলা ।
স্বৰ্গক চলোহো মই শুভক্ষণ বেলা ॥
তুমি বৈকুণ্ঠৰ হাতে প্ৰাণক ছড়াও ।
সকল কালৰে ঘোৰ তৃপিতিক পাওঁ ॥

হেন শুনি সহদেৱে বোলয় বচন।
নমাৱো তোমাক ৰথে উঠা এতিক্ষণ ॥
বৃদ্ধ সেনাপতিক ৰাখিলা সহদেৱে।
আচম্বিতে তাক যেবে নজানিল কেৱে ॥

বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নৃপবৰ।
স্বস্থ দেহ ভৈল বঘাসুৰ নিশাচৰ ॥
ধনু ধৰি ধাইলা ঘোৰ আতীবেগ কৰি।
হানিলেক শৰ চয় মহা কোপ কৰি ॥

দীঘল ডাঙ্গৰ শৰ শনাইত তিখাল।
অৰ্জ্জুনৰ গাৱত পড়য় পালে পাল ॥
কাটিল সন্নাহা দেহ স্থিৰ নলভয়।
সাৰথি ঘোৰাকো পুনু থাসিলে নিশ্চয় ॥

গাৱ স্থিৰ কৰি কৃষ্ণ জপী মহাবলী।
নব টোন হস্তে শৰ আনিলা আকলি ॥
প্ৰচণ্ড কিৰণ শৰ পাত হানিলেক।
বঘাসুৰ বীৰৰ দেহত পৰিলেক ॥

হাত চাৰি মানে শৰ পাট বহি গৈল।
মহা অগ্নি উথলি অৰ্দ্ধেক ছিগি ৰৈল ॥
দেখি সিদ্ধ বিদ্যাধৰ যতেক আছয়।
আচৰিত মানি সবে ভৈল মহাভয় ॥

অৰ্জ্জুনে বিস্ময় মনে ভাবি থিৰ কৈল।
বৰ ছোটে শৰচয় প্ৰহাৰিবে লৈল ॥
নাকে মুখে ঝাকে ঝাকে নিসন্ধি ফুটয়।
কপাল ফুটিয়া ধাৰে ৰুধিৰ বহয় ॥

মেঢ় গোটে শৰ ঘাৱে আতাস পাৰয়।
পৃথিবী ঢাকিয়া ধাৰে ৰুধিৰ বহয় ॥
দেখি ঘোৰ ৰাক্ষসৰ ক্ৰোধ জ্বলি গৈল।
বৰ বৰ শৰ সব হানি বাক লৈল ॥

অৰ্জ্জুনে হানন্ত শৰ তিখাল বিষাল ।
দুইকো দুই চাহিয়া ভেদন্ত পালে পাল ॥
বঘাসুৰ বোলে কিনো মনুষ্য বিশাল ।
হেন বীৰ লাগ নতু পাও একো কাল ॥

এহি বুলি আগ বাঢ়ি প্ৰহাৰয় বলে ।
সৰ্ব্ব গাৱে অৰ্জ্জুনৰ বিষ বহ্নি জ্বলে ॥
দেখি মাদ্ৰী সুত দুয়ো বীৰে চাহি আছে ।
জেষ্ঠৰ মৰণ হেন আকলিল পাছে ॥

মহাবেগ কৰি দুয়ো ৰথ আগকৰি ।
নিসন্ধি হানয় দুয়ো পূৰ্ব্ব শত্ৰু স্মৰি ॥
গাৱত লাগিয়া যাৱে উফৰি উফৰি ।
দেখি দুয়ো বীৰে ভয়ে বোলে ৰাম হৰি ॥

বোলে আজি মৰণ মিলিল আমাসাৰ ।
ইহাৰ শৰীৰে বাণ নিবিন্ধয় আৰ ॥
এত হন্তে বঘাসুৰে হানে শৰ চয় ।
দুহানো বীৰক আতি ভেদিল নিশ্চয় ॥

ৰুধিৰ চাদিয়া দুয়ো ৰথতে পৰিল ।
বিস্মৃতি দেখিল যেন জীৱ কাঢ়ি নিল ॥
হেন দেখি ৰথ খান পলুৱাই নিল ।
পলাই পলাই বুলি দুষ্টে পাচতে খেদিলা ॥

হেন খেদি ভীমসেন নামিলা ৰথৰ ।
গদা ধৰি কোবাইবে লাগিলা বীৰবৰ ॥
কতেক মাৰিলা বীৰে সীমা সংখ্যা নাই ।
হুসকিয়া যায় সবে মহাপীড়া পাই ॥

সেহি বেলা ধনঞ্জয় বীৰে সুস্থ পাইলা ।
বঘাসুৰ ৰাজা দুয়ো ভ্ৰাতৃক দেখিলা ॥
আগবাঢ়ি ধনঞ্জয়ে দিলা শৰ ঝাক ।
থমকি ৰহিল সিতো দুঃখে সহি তাক ॥

অর্জ্জুনে বোলন্ত আজি তোক দিবো সেক।
এহি বুলি কাল কুট শৰ হানিলেক ॥
শৰ পাট গৈয়া ধনু খানক ছেদিল।
গল গোট ছেদি ৰাকবলে নপাৰিল ॥

বাহুত মেড়কো দুইকো কাটিয়া পেলাই।
বগাসুৰ দৈত্যক পেলাইলে বগৰাই ॥
তাহাৰ ওপৰে পড়িলেক মেড় গোট।
বাগৰিয়া গৈল সিতো পায়া মহা ছোট ॥

বোলন্ত পাণ্ডৱে কথা ভাল নাহিকয়।
কাল কুট শৰ ঘায়ে ৰাক্ষস জীৱয় ॥
এহিমতে খানিতেক পড়িয়া আছিল।
গুঞ্জ হেন চক্ষু কৰি বেগে থিয় দিল ॥

ৰাহন গোটক দুয়ো হাতে তুলি লৈলা।
পাণ্ডৱক লাগি কোপে হানিয়া পাঠাইলা ॥
যেহেন পর্ব্বত খণ্ড বায়ু লৈয়া যায়।
বিস্বাদ শবদে যায় আকাশে শোষায় ॥

জগতে বোলয় মৰে কুন্তীৰ তনয়।
হেন দেখি অর্জ্জুনে হানিলা শৰচয় ॥
এক পাত শৰ হানি তাহাক ছেদিল।
খণ্ড খণ্ড হুয়া সিতো ভূমিত পৰিল ॥

হেন দেখি মহা কোপে ৰাক্ষস কিটায়।
থাক থাক বুলি মাতে অর্জ্জুনক চায় ॥
খানিকতে ৰহ ৰহ কৰিবোহোঁ কাল।
এহি বুলি ধৰিলেক শকতি বিশাল ॥

বালক কালতে তাক হৰে দিয়াছয়।
যাক দেখি ঐৰাৱতে ইন্দ্ৰ পলাৱয় ॥
হেন শকতিক পাছে বেগে তুলি ধৰি।
আতাসেক দিয়া হানিলেক টান কৰি ॥

ভকৰ ভকৰ কৰি অগনি উধায়।
চন্দ্ৰ তাৰা গ্ৰহ গণ খসি খসি যায়॥
অৰ্জ্জুনৰ বধ হেতু দেখি দেৱ চয়।
সিদ্ধ মুনি গণে ধৰ্ম্ম ধৰ্ম্ম স্তুমৰয়॥

মাধৱৰ প্ৰিয় সখা ভক্তত্ব পৰ।
বাচিয়া লৈলন্ত মহা দিব্য ব্ৰহ্ম শৰ॥
কৃষ্ণৰ প্ৰসাদে বীৰ বুদ্ধি নঘটিল।
শকতিক লাগি শৰ প্ৰহাৰ কৰিল॥

শক্তি গোট কাটি বহ্নি উথলিয়া গৈল।
মহাবেগ ধৰি বান পাট চলি গৈল॥
তাহাৰ গলত পৰি কাটি হুয়া মুৰি।
টোন পশিলা আসি বেগে পাক ফুৰি॥

সিবেলাত অস্তঙ্গত ভৈল দিবাকৰ।
পালটিল বঘাসুৰ সৈন্যৰ ভিতৰত॥
সজাই মেড় গোট আনি দিলেক বাহন।
অসংখ্যাত বীৰ সবে ধৰিলা যোগান॥

পসৰ কৰিয়া দিশ মতাৰ অগনি॥
ৰাক্ষসৰ বীৰগণ হৰিলেক চানি॥
মনত জানিল মোৰ মৰণ মিলিল।
মদ্য মাংস শাক অন্ন দুঃখতে ভুঞ্জিল॥

পাণ্ডুপুত্ৰ সব আসি একস্থান ভৈলা।
যিবা বস্তু আছে তাকে ভোজন কৰিলা॥
শৰ কাঢ়ি যোৰা ৰথ সাৰথি গাৱৰে।
সহস্ৰেক মানে লোকে আবৰিয়া ধৰে॥

সবাৰো মনত বৰ সংশয় আছয়॥
কিবা বঘাসুৰ বধিবাক নপাৰয়॥
সহদেৱ সবাহাৰে ভয় জানি আতি।
কহিবে লাগিলা কথা অৰ্জ্জুনক মাতি॥

সহদেৱ বদতি শুনিয়ো নৰবৰ।
কালি বঘাসুৰ মৰি যাবে যমঘৰ ॥
ৰাক্ষস কুলৰ কালি হৈবেক উচ্ছন্ন।
দেবাসুৰ জগতৰে পূৰ হৈবে মন ॥

হেন শুনি ভীমসেনে বুলিলা বচন।
সাধু মোৰ ভ্ৰাতৃ কহিলাহা যি কাৰণ ॥
সকল দেৱৰ কাৰ্য্য কালি সিদ্ধি হৈব।
তিনিয়ো লোকৰ মহা দুৰ্গতি খণ্ডিব ॥

এহি মতে আনো নানা কহি কথা মাত।
কৌতুকতে ৰাত্রি বহি গৈলন্ত তথাত ॥
শেষ ৰাত্রি দুই দণ্ডে স্নান পান কৈলা।
ভগনীয়া সেনাগণ হুসকি চলিলা ॥

চাৰি নাগ ৰথ সমে তাৰা সব ৰৈলা।
সহস্ৰেক মানে প্ৰজা তথা আসি ভৈলা ॥
পূৰ্ব্বদিশি কাক ৰতে কোকিল নাদয়।
অনন্তৰে ভগৱন্ত আদিত্য উদয় ॥

দেৱতাৰ ৰথক সাদৰি চাৰি বীৰ।
ৰথে উঠি চলিলন্ত নিৰুজ শৰীৰ ॥
দশোদিশ প্ৰসন্ন আনন্দ মন প্ৰাণ।
কৃষ্ণক সুমৰি চলি যায় বিদ্যমান ॥

সুমঙ্গল কহে দক্ষিণ স্পন্দয়।
আকাশত দেৱ বাদ্য চানিয়া বাজয় ॥
জয় জয় শবদ শুনিয়া আলোকিত।
দেখি চাৰি বীৰৰ কৌতুক কৰে চিত্ত ॥

সিংহ নাদ কৰি ৰথ আগ বাঢ়ি যায়।
ৰেণু ৰেণু দেখিলন্ত সৈন্য আগুৱায় ॥
ধৰ ধৰ ধৰ তোল কৰে কোলাহল।
কালি পিম্পৰাৰ সম দেখি মহাবল ॥

কতো বেলি মানে পাছে দেখা দেখি ভৈল।
বাদ্য ভাণ্ড বোল মহা উথলিয়া গৈল॥
এক মহা মেড়ত উঠিয়া বঘাসুৰ।
ধৰিলক মৰা শ্ৰীক পৰম দন্দুৰ॥

অসংখ্যাত বীৰগণ যোগান ধৰিয়া।
মহাবেগ কৰি যায় মৰিবে লাগিয়া॥
অনন্তৰে বীৰ সব দেখি পাণ্ডৱক।
ধৰ মাৰ কৰি সবে দিল অস্ত্ৰ ঝাক॥

সহদেৱ নকুলে ধাইলেক একেবাৰে।
হানিলেক শৰ সব অতি চমৎকাৰে॥
কাটিলেক শৰ সব মহা বেগে অতি।
নিশাচৰ বলে যেবে কৰে মহামতি॥

প্ৰচণ্ড প্ৰতাপ দুয়ো মাদ্ৰীৰ কুমাৰ।
ৰাক্ষসৰ সৈন্যগণ মাৰিলা অপাৰ॥
শত সহস্ৰেক মাৰে নাহি পৰিমিত।
নানা আৰ্ত্তবাদ বুলি পড়ে ধৰণীত॥

বৰ বৰ বীৰ মাৰিলেক বহুতৰ।
পাছ গুছি যায় সবে নপাৰে ওচৰ॥
লক্ষে লক্ষে হাজাৰে হাজাৰে সংহৰিলা।
প্ৰলয় কালত যেন ৰুদ্ৰে বিনাশিলা॥

হেন দেখি বঘাসুৰ ভৈলেক বিমন।
প্ৰজাৰ বিপত্তি দেখি নৰহে জীৱন॥
মহা কোপে ধনু ধৰি মেড়ে দিলা ছুটি।
কপোতক দেখি যেন শ্যেন গোট উঠি॥

নকুল সহদেৱকো ভেদিল ঘোৰ শৰে।
ঘোৰা সাৰথিকো থাসিলেক নিৰন্তৰে॥
ঝমক দেখিয়া দুয়ো ৰথতে পড়িল।
দেখি ধনঞ্জয় বীৰে খেদি ৰণ দিল॥

বাচি বাচি শৰ সব প্ৰহাৰ কৰিল।
বঘাসুৰ ৰাক্ষসক নিসন্ধি ভেদিল॥
বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো জন্মেজয়।
অৰ্জ্জুনৰ শৰে তাৰ ঢালকো ভেদয়॥

তাৰ বানে হুলহলি ভেদে পাণ্ডৱক।
শৰ ঘাৱে কুন্তীসুতে দেখয় ঝমক॥
মনত বোলন্ত কিনো অতি আচৰিত।
মোৰ বানে ৰাক্ষস জীৱয় বিপৰীত॥

এহি বুলি চাৰি পাত খুৰপতি শৰ।
মহাবেগে হানিলেক কৰি খৰতৰ॥
এক শৰে ধনুখান হাততে কাটিল।
ঘোৰ ৰাৱ তেজি সিতো ভূমিত পৰিল॥

ডেৱ দিয়া বঘাসুৰ অন্তৰি ৰহিল।
আথবেথ কৰি সিতো পৰিঘ ধৰিল॥
মাৰো মানুষিয়া আজি বুজ মোৰ বল।
এহি বুলি হানিলেক পৰিথ নিযুঙ্খল॥

দেখি ধনঞ্জয়ে নিকতিৰ শৰ হানি।
কাটিলা পৰিঘ অস্ত্ৰ দূৰতে প্ৰমাণি॥
দেখিয়া ৰাক্ষসে চণ্ডনাদ কৰি আতি।
ধাৰিল ত্ৰিশূল অস্ত্ৰ অৰ্জ্জুনক প্ৰতি॥

যদি এহি ত্ৰিশূলে ৰহয় তোৰ প্ৰাণ।
তেবে মোৰ মৰণ হৈবেক বিদ্যমান॥
ত্ৰিশূলক ক্ষেপি দুষ্টে আক্ৰান্ত কৰয়।
অন্ত কালে ৰুদ্ৰে যেন প্ৰজা সংহৰয়॥

মহাবহ্নি জ্বলে তাৰ মুখ তিনি খান।
মূৰ্ত্তিমন্ত শূল তাক দিয়াছে ঈশান॥
সেহি বেলা শূল পাত হাতে তুলি গৈলা।
ত্ৰিদশ দেৱতা সবে মহা ভয় ভৈলা॥

খসি খসি গৈল সবে গ্ৰহ ৰক্ষ চয় ।
দলদোপ কৰি মহী মণ্ডল কম্পয় ॥
অৰ্জ্জুনৰ বধ হেতু কহে দেৱ গণ ।
তাপ হীন ভৈল সূৰ্য্য নবহে পৱন ॥

মাৰোঁ মাৰোঁ কৰি সিতো ডোঙ্গা এক দিলা ।
ওপৰক তুলি শূল পাত প্ৰহাৰিলা ॥
মৰয় অৰ্জ্জুন সুৰাসুৰে দেখিলেক ।
বিশ্ৰুতি ভৈলেক বীৰ দেখিয়া প্ৰত্যেক ॥

দূৰ হস্তে বৃকোদৰে চাহিয়া আছয় ।
সমীপ চাপিবে কিছু শক্তি নাহিকয় ॥
হাঁ হাঁ প্ৰাণ ভ্ৰাতৃ আজি সমূলে মৰিবে ।
হৰি নাৰাখিলে আৰু কমনে ৰাখিবে ॥

সেহি বেলা ধনঞ্জয় নামিলা ৰথৰ ।
আগ কৰি ৰথ ধনু ধৰি দৃঢ়তৰ ॥
প্ৰচণ্ড প্ৰতাপী ধনঞ্জয় বীৰবৰ ।
কৃষ্ণ কৃষ্ণ কৰি স্থিৰ কৰি কলেবৰ ॥

অগনিৰ তাপ পায়া দূৰতে হামফুলি ।
দিলা মহা কোব এক ত্ৰাহি হৰি বুলি ॥
আৰু এক কোব দিবে লাগিয়া তুলিল ।
গুণ গাছ পুৰি ধনু খান বিহৰিল ॥

ঠেলা খায়া বহ্নিৰ সংযোগ আতি পায় ।
সহস্ৰেক হাত মানে উফৰিয়া যায় ॥
দেৱ বীৰ্য্য নিমিত্তে সে প্ৰাণ খানি ৰৈল ॥
অৰ্দ্ধ দগ্ধ হুয়া প্ৰাণ অস্থিগত ভৈল ॥

শূল পৰি ৰথখান ঘোৰাৰ সহিত ।
সাৰথিয়ে সমে পুৰি ভৈল চূৰ্ণীকৃত ॥
গোটা লাগি ধনুখান পড়িয়া থাকিল ।
বজ্ৰময় ধনু সিতো তাপতে সিজিল ॥

পৰিল অৰ্জ্জুন দেখিলেক সুৰাসুৰ ॥
হেন দেখি মনত গুণয় নিশাচৰ ॥
আৰ দেহগোট আনি দিওঁ ৰাক্ষসক।
খায়া জীৰ্ণ কৰিলেবা জীৱেবা কিসক ॥

এহি শুণি লৰড় দিলেক বেগ কৰি।
দুয়ো হাতে অৰ্জ্জুনক কোলে তুলি ধৰি ॥
পালটি আসয় বীৰ বিদ্যুৎ সঞ্চাৰে।
সমূলি বুৰিল দেখি বোলে বৃকোদৰে ॥

অৰ্জ্জুন ভৈয়াই মোৰ আজি অন্ত যায়।
এহি বুলি গদা গোট ধৰি গৈলা ধায় ॥
যেন মত্ত মাতঙ্গ কোপত বেগ দিল।
প্ৰত্যেক ভৰিত সবে ধৰণী কম্পিল ॥

গাৱৰ বেগত যেন বতাস শোধায়।
বঘাসুৰ ৰাক্ষসক খেদি লাগে পায় ॥
দুৰাচাৰ নিশাচৰে পাচক চাহিল।
ভীমক দেখিয়া তাৰ চমক লাগিল ॥

কতো দূৰে দলি হানিলেক অৰ্জ্জুনক।
সমুখে ৰহিল সিতো যুজিবে ভীমক ॥
সুস্থ হুয়া নকুল সহদেৱ দুই বীৰ।
অৰ্জ্জুনৰ দুঃখ দেখি জ্বলয়ে শৰীৰ ॥

বেগ ধৰি ৰথ ডাকি সমীপ চাপিল।
চাৰি জনে ধৰি তাঙ্ক ৰথত তুলিল ॥
ঢিমিকি ঢিমিকি মাত্ৰ লড়ে ধাতু খানি।
অন্তৰাই নিলা পাছে কত দূৰ জানি ॥

মাথাত ঢালিল সুশীতল জলচয়।
কিছু সুস্থ ভৈল শতক্ৰতুৰ তনয় ॥
অৰ্জ্জুনৰ কথা আবে এথাতে থাকোক।
ভীম বঘাসুৰৰ সমৰ শুনিয়োক ॥

অৰ্জ্জুনক তেজি আসাৰিকাৰ তনয়।
ধৰিলা মূষল আতি পৰম দুৰ্জ্জয়॥
ভীমক হানিলা বেগে চণ্ড নাদ কৰি।
বিস্বাদ শবদে যায় বায়ু পথ ধৰি।

আগবাঢ়ি বৃকোদৰে গদাক উচ্চায়।
পৰিবাৰ বেলাত দিলেক কোব যায়॥
অগনি উথলি সিতো মূষল ভাগিল।
দুইখণ্ড হুয়া সিতো ভূমিত পৰিল॥

পুনৰপি পৰিঘ ধৰিয়া খেদি যায়।
ভীমে ভীমগদা গোট উৰ্দ্ধক উচ্চায়॥
হুঁ বুলি কোবেক দিলেক বৰ টানে।
উফৰি পৰিল দৈত্য দাৰুণ সন্ধানে॥

শীঘ্ৰ বেগে উঠি দৈত্য পৰিঘক তুলি।
ভীমক দিলেক কোব ৰহ মাৰো বুলি॥
দুহানো বেগত দলদপ মহীখণ্ড।
মনুষ্য মধ্যত ভীম অজেয় প্ৰচণ্ড॥

ত্ৰৈলোক্য বিজয়ী বঘাসুৰ দুৰাচাৰ।
দুইৰো মহা সমৰ লাগিল ভয়ঙ্কৰ॥
ৰাক্ষসৰ সেনাগণ এক ভিতি যায়।
ৰণ চাহি ৰৈল সবে মনে সুখ নায়॥

চন্দ্ৰ সূৰ্য্য বায়ু বহ্নি কুবেৰ বৰুণ।
সিদ্ধ বিদ্যাধৰ মৰু অষ্টবসু গণ॥
গন্ধৰ্ব্ব চাৰণ সবে ইন্দ্ৰক আবৰি।
বৈতালিক গণ আসি পাছে ৰঙ্গ কৰি॥

আজি হুনু ভীমে বঘাসুৰক মাৰিব।
সকল লোকৰ মহা দুৰ্গতি খণ্ডিব॥
এহি মতে আকাশ চানিয়া দেৱচয়।
তৃতীয় প্ৰহৰ বেলা তথাত আছয়॥

তিনি ভ্রাতৃ ৰথে চড়ি গাৰ সঞ্চালিয়া।
ভীমৰ পাছত তেবে আছয় ৰহিয়া॥
মহাবেগে ধৰি দৈত্যে পৰিঘ উচ্ছায়।
ভীমক দিলেক কোৰ বাম পাকে যায়॥

গদা পাতি তাহাক এড়াইল বলৱন্ত॥
পাছে কুন্তীসুতে তাক কোবেক দিলন্ত॥
পৰিঘ তুলিয়া সিয়ো কোব এক দিলা।
ভীমৰ হাতৰ গদা খসিয়া পৰিলা॥

উফৰিয়া কতোদূৰ যায় বৃকোদৰ।
দেখে পৰি আছে শিলা খণ্ড ভয়ঙ্কৰ॥
দীৰ্ঘে প্ৰস্থে হোৱে শিলা সহস্ৰ হাতৰ।
তুলি ধৰি দানৱক কৰিলা প্ৰহাৰ॥

ভীমৰ কৰ্ম্মক দেখি যত লোক চয়।
দাৰুণ পুৰুষ আন সম নাহিকয়॥
আকাশ সঞ্চাৰি ধাৱে কাল মেঘ যেন।
মনে বঘাসুৰে কাৰ্য্য চিন্তিলেক হেন॥

বোলে আক কোবাই ভাঙ্গিবে নপাৰিব।
গিৰিসিত কৰি আসি গাৰত পড়িব॥
এহি বুলি শীঘ্ৰ বেগে দিলেক লৰড়।
বাম পাকে আসি পাইল ভীমৰ ওচৰ॥

গিৰিসিত কৰি শিলা ভূমিত পাৰিল।
দল দোপ কৰি মহীমণ্ডল কম্পিল॥
এড়াইলেক বঘাসুৰ আসাৰিকা সুত।
ধাইলেক ভীমক কোপ কৰি অদভুত॥

পৰিঘ তুলিয়া বেগে কোব এক দিল।
ভীমে গদা ধৰি তুলি কোবায়া ভাঙ্গিল॥
দেখি বঘাসুৰে খড়্গ নানাস্ত্ৰ হানিলা।
শেল পট্টীশ পৰশু মাৰিবে লাগিলা॥

ইপাকে সিপাকে ভীমে লৰড়ি অন্তৰি ।
এড়াইলা তাহাৰ হাতে মহা যত্ন কৰি ॥
পাছে বঘাসুৰ হুয়া পৰম বিস্ময় ।
ধুকাইলেক অস্ত্র শস্ত্র কিছু নাহিকয় ॥

শুনা সভাসদ পদ বঘাসুৰ বধ ।
শুনন্তে অমৃত ময় মিলয় সম্পদ ॥
কহে ৰাম সৰস্বতী এহি মূল কাম ।
পাতক চাড়োক ডাকি বোলা ৰাম ৰাম ॥

সিন্ধু-যাত্রা ।

চবি ।

নমো নাৰায়ণ আদি পূৰ্ণ সনাতন
ভকত অভয় দাতা দেৱ ।
ভক্তি ধন দিয়ো মোক দাস কৰি কিনিয়োক
তোমাৰ চৰণে কৰো সেৱ ॥
যাৰ পদ প্রসাদত, সিদ্ধি হোৱে অভিমত,
ভকতি মুকুতি সুখ পাই ।
হেন পদ পঙ্কজৰ মকৰন্দ মধু পিয়া,
মোৰ মন ৰহোক সদাই ॥
জয় ধৰ্ম্ম নাৰায়ণ, পৰম বৈষ্ণৱ জন,
যাৰ ৰাজ্যে বকেঁাহোঁ আনন্দে ।
বিপ্রত বৎসল ধীৰ, যিটো স্বৰ্গ নৃপতিৰ
বাক্যামৃতে থাকো অপ্রমাদে ॥
তাহান ৰাজ্যত থাকি, ৰচিলোঁ পয়াৰ আমি,
বন পৰ্ব্ব সিন্ধু যাত্রা নাম ।
মহন্তৰ আশীৰ্ব্বাদে, চিৰঞ্জীৱ হুয়ো,
তেবে সিদ্ধি হোৱে মোৰ কাম ॥

আমাসাৰ আশীৰ্ব্বাদে চিৰঞ্জীৱ হয়ো ৰাজা

ভুঞ্জিয়োক এহি মহী খণ্ড।

বৈষ্ণব বিপ্ৰক পালি, বৰ দেন্তো বনমালী,

তুষ্ট সব হৌক ৰণ্ড ভণ্ড॥

তোমাৰ আদেশ পালি বিৰচিলোঁ ইটো পদ

সংহিতা মিশ্ৰিতে ভাষ্য চাই।

পৰম ৰহস্য কথা, আৰু আত দিলো আনি,

হংস কাকী আৰু ঠাই ঠাই॥

হেন জানি বুদ্ধ লোক, ভাষ্য চাই দেখিয়োক,

পাছে মোক ধৰিবা দোষণ।

যিমান শকতি মোৰ, ততমান দিলো আত

লক্ষ্মী কিছু সুবুলি বচন॥

সভাসদ লোক যত, মিনতি কৰিয়া বোলো,

আগ পাছ দোষ ক্ষমা কৰি।

কৃষ্ণৰ চৰণে মন, ধৰি সমাজিক লোক,

উচ্চ কৰি বোলা হৰি হৰি॥

ছুলৰি।

ঋষি নিগদতি, নৃপতি সম্প্ৰতি

পাছ কথা অনন্তৰ।

দুই ঘটি মান, বেলা আছে মাত্ৰ,

যুদ্ধ গৈয়া সিদিনাৰ॥

যত ৰাজা চয়, পলাই দুয়া ভয়,

হত শেষ যিবা ৰৈলা।

কতো ৰাজাগণে, মহা ভয় মনে,

নৃপতিৰ আগে কৈলা॥

কৰযোৰ কৰি, কহিবে লাগিলা,

শিৰে পৃথিবীক ছুই।

শুনা মহাৰাজা, সমূলে বুৰিল,

সবে কাৰ্য্য নষ্ট হুই॥

তথু সন্য যত, সমবে পৰিল,
আৰু ৰাজা নিৰন্তৰ।
তোমাৰ সোদৰ, যুবৰাজ বীৰ,
মৰি গৈল যম ঘৰ ॥
পৰম দাৰুণ, পাণ্ডুৰ তনয়,
ভীম নামে অনির্ব্বাৰ।
তোমাৰ ভ্ৰাতৃক, গদায়ে কোবাই,
মাৰিলেক দুৰাচাৰ ॥
কেহো ৰাজা তাৰ, ওচৰ চাপিবে,
শকতি কিছু নভৈল।
সাৰথি সহিতে, চূর্ণকৃত ভৈল,
আৰু কিছু নৰহিল ॥
আৰু যত সৈন্য, তাকো খেদি খেদি,
মাৰে ভীম কাল বাঘে।
আৰু ক্ষণিতেকে, খেদি পাইবে আসি,
বিলম্ব কিছু নালাগে ॥
শুনা সভাসদ, সিন্ধু যাত্ৰা পদ,
আত কিছু লম্ভা নাই।
হেন অনুমানি, চিন্তি চক্ৰপাণী,
স্মৰিয়ো আৰু সদায় ॥
ৰাম সৰস্বতী, কৰয় কাকুতি,
পৰিহৰা আন কাম।
সকলো সমাজে, নিৰন্তৰে নৰে,
ডাকি বোলা ৰাম ৰাম ॥

ছবি।

ভ্ৰাতৃৰ মৰণ শুনি, মহা শোকে সিন্ধু ৰাজা,
আসনত ঢলিয়া পৰিল।
ঝমক দেখিয়া আতি, শোকানলে দহে প্ৰাণ,
হা হা ভ্ৰাতৃ বুলি উকি দিল।

হা হা বাপ সিন্ধুবিন্দ, তোহোৰ সদৃশ ভাই
পাইবোঁ মই কোন থানে যাই।
মনুষ্য লোকৰ মাজে, তোৰ সম নাহি কেৰ,
দেৱতাবো ভয়ে দিন যাই॥
তৰুণ কালতে তুমি, ৰাজাগণ বৰাইলাহা,
ধনে যুদ্ধে বলে পৰাক্রমে।
পাঞ্চ লক্ষ ৰাজা মানে, মোক নিতে সেৱা কৰে,
নাহি মহিতলে তোৰ সমে॥
হৰি হৰি যুবৰাজ, তোহোৰ সুমৰি কায,
মোৰ হৃদি কৰে হমহম।
সুৰাসুৰ মুণিগণে, প্ৰশংসা কৰিলে আতি,
কৈক গৈল হেনয় বিক্রম॥
সুকুমল হংস তুলি, গারুক যেলারে যিতো,
তাক লাবে শৃগাল শগুণ।
তোহোৰ সমান ভাই, কোন থানে পাইবোঁ যাই,
মোক দেখাই দিবে কোন জনে॥
এহিমতে নৰনাথ, বিলাপ কৰন্ত শোকে,
লগতে কান্দন্ত পাত্রগণে।
মহাদুঃখে অপমানে, চক্ষুৰ লোতক মুছি,
সন্ধ্যক্ষণ ভৈলা কতক্ষণে॥
আখি মুখ মুছি ৰাজা, ভৃঙ্গাৰৰ জলে ধুই,
সুস্থ হুয়া বসি আসনত।
কৈৰাহে মোহোৰ আৰ, সেনাপতিগণ মানে,
পাণ্ডৱক মাৰাহা ৰণত॥
এহি বুলি নৃপবৰে, মহাদুঃখ অপমানে,
ভাতৃৰ শোকক পৰিহৰি।
মনে আলচিয়া পাছে, সেনাগণ চলাইলেক,
পাণ্ডৱক মাৰ বেঢ়ি ধৰি॥

এহি বুলি মহা কোপে, সিন্ধু ৰাজা আদেশয়,
গজ বাজি ৰথ সবে প্ৰজা।
যত বীৰগণ মানে, সব সাজি চলন্তক,
আৰু যত আছে মহাৰজা ॥
শুনিয়োক সভাসদ, বনপৰ্ব্ব বিদগদ,
সিন্ধুযাত্ৰা নামে অনুপাম।
বোলে ৰাম সৰস্বতী, সমস্তকে কৰি নতি;
নিৰন্তৰ বোলা ৰাম ৰাম ॥

পদ।

বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো জন্মিজয়।
মহাকোপে সিন্ধুৰাজা গৰ্জিয়া মাতয় ॥
আমাৰ ভ্ৰাতৃক মাৰি বড় যশ পাইল।
চন্দ্ৰ দিবাকৰ মানে কীৰিতি অনাইল ॥
শুনা সেনাপতি পাত্ৰ নৃপতি যতেক।
আপুনি ৰণক আজি চলিবো প্ৰত্যেক ॥
সাজ ৰথ বড় বিলম্বত কাৰ্য্য নাই।
থমকি থাকিলে শত্ৰুগণে পাৰে নাই ॥
ৰাজাৰ আদেশ হেন শুনিয়া প্ৰচণ্ড।
তেতিক্ষণে সাৰথি সাজিলা ৰথখণ্ড ॥
সহস্ৰ দন্তালে তাৰ ৰথখান বহে।
আৰু অসংখ্যাত ৰথ আগে পাছে ৰহে ॥
এৰৈক যোজন মানে লাহাৰি হস্তীৰ।
কাম্পয় ধৰণীখান নাথাকয় থিৰ ॥
আৰু ৰথে ঘোড়ে যুথে যুথে ৰাজাচয়।
প্ৰজাৰ ঘঙ্কালে কৰ্ণে তালক মাৰয় ॥
ধূলা ময় ভৈলা সিতো মহামহী খণ্ড।
আঠু পাৰি ৰহিলেক দিগজ প্ৰচণ্ড ॥
হেন আড়ম্বৰে ৰাজা ৰণক চলিল।
পাঞ্চ প্ৰহৰৰ পথ জুৰিয়া ৰহিল ॥

হস্তী যুথ আগ কৰি চলে ৰথখান।
দুতয় আদিত্য যেন দেখি বিদ্যমান॥
ৰথখান তাহাৰ দেখিতে মনোময়।
থানে থানে সুবৰ্ণৰ মাণিক জ্বলয়॥
মাজে মাজে লগায় আছে মাণিকৰ কাম।
মুকুতা ৰতন হিৰা দিলা ঠামে ঠাম॥
ৰতনে খচিত তাৰ হস্তীৰ দান্তত।
আড়িল মুৰাৰী থোপা মণি মৰকত॥
সিন্দুৰে মণ্ডিত নিৰন্তৰে হস্তীচয়।
মেঘৰ গৰ্জ্জন যেন কিঙ্কিণী বাজয়॥
সিন্ধু নৃপতিৰ ৰথ ত্রিভুবনে সাৰ।
দেৱদত্ত ৰথ তাৰ দেখি চমৎকাৰ॥
ৰশ্মিৰ বিভুতি তাৰ আদিত্তৰ সম।
পৃথিবীত তাৰ সম নাহিকে বিক্রম॥
দিব্য অলঙ্কাৰে মণ্ডি ৰথত চড়িল।
অসংখ্যাত হস্তীগণ লগতে লড়িল॥
ছাছাৰি মাহুত একো গজৰ কন্ধত।
ৰত্ন অলঙ্কাৰে জ্বলে কিৰীটি মাথাত॥
কাহাৰো হাতত ধনু কাৰো খড়গ চৰ্ম্ম।
আছোক যুজিবে তাক দেখিতে বিষম॥
মেঘ সম কাল হস্তী সব নিৰন্তৰ।
এক এক হস্তী যেন পৰ্ব্বত শিখৰ॥
গজঘণ্টা শবদে কৰ্ণত হানে তাল।
হেন চমৎকাৰে চলি গৈল মহিপাল॥
পাণ্ডুৰক দেখিলেক ৰণ ভূমি মাজে।
পদ্মবন খণ্ডে যেন চাৰি গজৰাজে॥
দড় দড় কৰি ৰাজা সন্নিত চাপিল।
মেঘৰ গৰ্জ্জনে পাছে বচন বুলিল॥
শুন আৰে পাণ্ডুপুত্র বনবাসী জন।
কি কাৰণে মাৰিলি আমাৰ সৈন্যগণ॥

কাত গহে আমাক নাহিকে কিছু ডৰ।
কি কাৰণে মাৰিলাহা আমাৰ সোদৰ ॥
আজি যম ঘৰে চলি যাইবা চাৰি ভাই।
ইতিনি ভুবনে ৰাখন্তাও কেঁৰো নাই ॥
হেন শুনি ভীমসেনে দিলেক উত্তৰ।
শুন সিন্ধুৰাজা তই মহাবীৰ বৰ ॥
ত্ৰিভুবনে মানে যুধিষ্ঠিৰ মহাৰাজা।
তাহাঙ্ক নামানে তোমাসাৰ দুষ্ট প্ৰজা ॥
এতেকেসে তাহাঙ্ক মাৰিলো এহি ঠাই।
ইহাত আমাৰ কিঞ্চিতেকো দোষ নাই ॥
দুৰ্জ্জনৰ লগে আসিলেক তযু ভাই।
সি কাৰণে মই তাক মাৰিলো কোবাই ॥
তুমি আসি আছা আমাসাক ক্ৰোধ কৰি।
পালটি চলিয়ো তিনি ভাতৃ ৰক্ষা কৰি ॥
প্ৰজাগণে ৰক্ষা নাই দুৰ্যশে নপায়।
আপোনাৰো লটি ঘটি নিমিলে অপায় ॥
হেন জানি উলটি যায়োক নৰেশ্বৰ।
বনবাসী সমে যুদ্ধ নহে ভদ্ৰতৰ ॥
জিনিলেও যশ নাই প্ৰজা ৰক্ষা পাই।
নতু গদাঘাতে আজি যাবা যম ঠাই ॥
বৈশম্পায়ন বদতি শুনিও জন্মিজয়।
এহি বুলি ক্ৰোধিলন্ত সিন্ধু মহাশয় ॥
মহা ভয়ানক ধনু ধৰি মহাবীৰ।
কৰিলা টঙ্কাৰ সিতো সুগিৰ শৰীৰ ॥
চাৰি পাত নাৰাচ গুণত দিলা আনি।
হানিলা ভীমক খঙ্গে গুণ গাছ টানি ॥
পাণ্ডুৰ তনয় বীৰ ৰণত সুজান।
দিব্য শৰে কাটিলা তাহাৰ বানখান ॥
আৰ অসংখ্যাত শৰ প্ৰহাৰ কৰিল।
মহাবীৰ ভীমসেনে তাহাকো কাটিল ॥

যেহি যেহি শৰ সিন্ধু নৃপতি প্ৰহৰয়।
সেহি সেহি শৰ ভীমে ছেদিয়া পেলায়॥
এহি মতে দণ্ড চাৰি মান যুদ্ধ ভৈল।
দেখি সিন্ধু নৃপতিৰ বিস্ময় মিলিল॥
মহাকোপে ক্ষুৰপতি বাণ প্ৰহাৰিল।
এক বাণে ভীমৰ ধনুখান কাটিল॥
আৰ দুই পাত শৰ পৰম সন্ধানে।
ভীমৰ হিয়াত ভেদিলেক বড় টানে॥
পুষ্পমানে তল গৈল ছোট পাইল বড়।
ঢলো পলো কৰে বীৰ নাপাৰন্ত থৰ॥
কাম্পয়ো কদলী যেন প্ৰচণ্ড বাতাসে।
নাক মুখে ৰুধিৰ চাঁদয় বৰ ত্ৰাসে॥
সিন্ধু নৃপতিক সামৰাজে বখানয়।
তাহাৰ প্ৰহাৰে ভীম যমক চলয়॥
হেন দেখি তিনি বীৰে দূৰে চাহি আছে।
আগ বাঢ়ি শৰ সব প্ৰহাৰিলা পাছে॥
নকুল সহদেৱ যুধিষ্ঠিৰ বীৰবৰ।
তিনি বীৰে অসংখ্যাত প্ৰহাৰিলা শৰ॥
সিন্ধু নৃপতিৰ সবে শৰীৰে ফুটিল।
বসন্ত কালত যেন পলাশ ফুলিল॥
হস্তী সকলক বৰ ছোট দিলা টানে।
পাক ফুৰে ৰথখান দাৰুণ সন্ধানে॥
লাল কাল তুয়া ৰথ সাৰথি পৰিল।
সহস্ৰেক গজমান ৰথ তুইকিল॥
সিন্ধু নৃপতিৰ গাৱ নুহিকয় থিৰ।
ব্যামোহে যমক দেখিলন্ত মহাবীৰ॥
আকাশ ঢাকিয়া দেৱ মহীমা ৰহয়।
ধন্য ধন্য তিনি বীৰ পাণ্ডৱ তনয়॥
সিন্ধু ৰাজা ধৰে যুঝে আৰা ভূমি পাৰে।
বিষম সমৰ হেন নাহি একো থাৰে॥

এহি কথা যুযিলন্ত দেৱ নিৰন্তৰ।
তিনি বীৰে চাপিলন্ত ভীমৰ ওচৰ ॥
কেঙ্কায়া পৰিছে ভীম উৰ্দ্ধমুখ হুই।
সাবটি ধৰিলে পাছে ছোট ভাতৃ দুই ॥
শৰ কাঢ়িলন্ত সহদেৱ মহাবলী।
তেজ ধাৰা তাহাৰ বহয় হলাহলি ॥
কতক্ষণে শান্তি পায়া কুন্তীৰ কুমাৰ।
ধৈৰ্য্য ধৰি ৰহিলন্ত দেখি অন্ধকাৰ ॥
দুই দণ্ড মানে স্বস্থ ভৈল কলেবৰ।
ৰজাক প্ৰণামি বুলিলন্ত বৃকোদৰ ॥
আৰ ক্ষণিকতে দদা মোৰ প্ৰাণ যাই।
কিবা কোনো কাক নিচিনো উপায় ॥
দুৰ্জ্জয় সিন্ধুৰা ইটো বীৰ মধ্যে সাৰ।
তাহান সমান বীৰ নাহি বলীয়াৰ ॥
ভাল মতে ইহাক যুঝিবে লাগে ৰণে।
চাৰি ভাই মাৰি যাইবো যমৰ কাৰণে ॥
এহি বুলি কতো বীৰ থিৰ কৰি মন।
চাৰি বীৰে পুনৰপি কৰিল গমন ॥
কতোবেলি সিন্ধুৰাজা মন থিৰ কৰি।
স্বস্থ হুয়া পুনৰবি ধনু শৰ ধৰি ॥
চাৰি দণ্ড মানে ৰাজা মন কৰি থিৰ।
মহাকোপে ধনুখান ধৰিলা সুথিৰ ॥
চাবুক ধৰিয়া ৰথ সাৰথি ডাকয়।
মাহুতে খুম্পিলে হস্তিগণে খেদি যায় ॥
বাৰিষাৰ মেঘে যেন গৰ্জ্জে ঘনে আতি।
মহাকোপে খেদি যায় অনেক পদাতি ॥
বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো জন্মিজয়।
এহিমতে সিন্ধুৰাজা গৰ্জ্জিয়া খেদয় ॥
দেখি চাৰি বীৰে পাছে গৈলা আগুৱাই।
যুথপক লাগি যেন মত্ত সিংহে ধায় ॥

আগ বাঢ়ি ভীমে পাছে গদাক উছায় ।
সিন্ধু নৃপতিক মহা খঙ্গে খেদি যায় ॥
দেখ নেদেখ বেগে সন্নিত চাপিয়া ।
কোবাইবে লাগিলা ঘোৰ গদাক উছায়া ॥
সিন্ধুৰাজা মহাকোপে শৰ বৰষিল ।
নাকে মুখে ভীমক যে সন্ধানে ফুটিল ॥
নকুল সহদেৱে ঘোৰ শৰ প্ৰহাৰিল ।
সিন্ধু নৃপতিক দুয়ো সন্ধানে শালিল ॥
সিন্ধু নৃপতিয়ো অসংখ্যাত শৰ হানি ।
চাৰিও বীৰক পাছে প্ৰহাৰিলা টানি ॥
কাটন ফুটন শৰ মহা তীক্ষ্ণতৰ ।
ছুইলে প্ৰাণ হৰে অল্পস্বত্ব মনুষ্যৰ ॥
হেন শৰ চয় বীৰে হানে নিৰন্তৰ ।
মেঘে যেন বৃষ্টি কৰে শ্ৰাবণ মাসৰ ॥
পাছে তিনি বীৰে শৰ প্ৰহাৰ কৰিল ।
সাৰথি ৰথক দুইকো নিসন্ধি ফুটিল ॥
প্ৰচণ্ড শৰৰ ঘোৰ সন্ধান ডাঙ্গৰ ।
পাথাময় ভৈল নৃপতিৰ কলেৱৰ ॥
ঢলো পৰো কৰে যেন চেতন নকৰে ।
দেখি আনো বীৰ সবে ধাইলেক সত্বৰে ॥
মহা ঘোৰ সমৰ মিলিল ভয়ানক ।
চাৰিয়ো বীৰক ৰজাৰ শৰে ঠাসিলেক ॥
ছোট পায়া চাৰি বীৰে মহা কোপ মনে ।
আকাশক ঢাকিলেক ঘোৰ শৰগণে ॥
ৰবিৰ কিৰণ ঢাকি অন্ধকাৰ কৈল ।
সিন্ধুৰাৰ দল কাকো কেৱে নেদেখিল ॥
তমোময় হুয়া আছে চাৰি দণ্ডমান ।
বীৰগণে ছেদিলন্ত পাণ্ডৱৰ বাণ ॥
দশোদিশে প্ৰসন্ন ভৈলেক নিৰন্তৰে ।
পাণ্ডৱগণক বিদাৰন্ত ঘোৰ শৰে ॥

মৰ্ম্মস্থানে যুধিষ্ঠিৰ ৰাজাক ফুটিল।
ধনুশৰ এৰি ৰাজা মাটিত পৰিল॥
নৃপতিৰ শোকে মহা ক্রোদ্ধে তিনি বীৰ।
সিন্ধুৰা দলক শৰ হানে নিৰন্তৰ॥
তিনি বীৰে প্ৰজাগণ মাৰিলেক যত।
ৰুদ্ৰে যেন সংহাৰন্ত প্ৰলয় কালত॥
বৈশম্পায়ন বদতি শুনিও নৰেশ্বৰ।
চেতন লভিয়া যুধিষ্ঠিৰ নৃপবৰ॥
কতোক্ষণে তিনি বীৰ সন্নিত চাপিল।
তাসম্বাক দেখি ৰাজা বুলিবে লাগিল॥
শুনা বাপা ভীমসেন বচন নিশ্চয়।
আক ক্ষণিতেকে জানা প্ৰাণৰ সংশয়॥
আমাসাৰ বন্ধু নাই কৃষ্ণ বিনে আন।
হেন ছুখ সাগৰে কৰিবে কোনে ত্ৰাণ॥
এহিমতে চাৰি বীৰে আছা কতো দূৰে।
সেহি বেলা কটো দূৰে বড় বড় বীৰে॥
চতুৰ্দ্দিশে ঢাকি সবে বীৰ নিৰন্তৰে।
বাৰিষাৰ মেঘে যেন ঘোৰ নাদ কৰে॥
বৈশম্পায়ণ বদতি শুনিয়ো জন্মিজয়।
চেতন লভিয়া সিন্ধু ৰাজা মহাশয়॥
সাৰথিক বোলন্ত সত্বৰে ৰথ ডাক।
মহাতুষ্ট পাণ্ডুগণ তাহাৰ পাশক॥
সবাহাকে পাছ কৰি সিন্ধু নৃপবৰ।
পাণ্ডৱক সমুখে ধৰিলা ধনু শৰ॥
অৰ্দ্ধচন্দ্ৰ কণিয়াল গুণত যুৰিল।
চাৰি পাণ্ডৱক শৰে নিসন্ধি বিন্ধিল।
মহাকোপে নৱবাণ ধনুত যুৰিল॥
চাৰিয়ো বীৰক লাগি প্ৰহাৰ কৰিল॥
কাহাৰ বাহুত বিন্ধিলাহা ললাটত।
তমোময় দেখিলেক ঘোৰ সন্ধানত॥

পুনৰপি শৰ পাছে গুণত যুৰিল।
সিংহনাদ কৰি ভীমসেনক হানিল ॥
শৰে ফুটি ভীমসেন পৰিলা মহীত।
হেন দেখি তিনি বীৰে ধাইলেক তহিত ॥
অযুতে নিযুতে শৰ প্ৰহাৰ কৰিল।
নিসন্ধি কৰিয়া সিন্ধু ৰাজাক ফুটিল ॥
ঘোৰ সন্ধানত ৰাজা ব্যথিত শৰীৰ।
ৰথ হস্তি সকলক কৰিলেক চুৰ ॥
সেহিবেলা বৃকোদৰ চেতন লভিল।
বায়ুক প্ৰণামি ঘোৰ গদাক ধৰিল ॥
মহাকোপে খেদি যাই গদাক উছায়।
অসংখ্যাত হস্তীচয় মাৰিলা কোবাই ॥
গিৰিস গিৰিস কৰি পড়ে হস্তীগণ।
দেখি নৃপতিৰ খঙ্গে নসহয় মন ॥
বৈশম্পায়ন বদতি শুনিও জন্মিজয়।
পাণ্ডৱৰ মৃত্যু আসি মিলিলেক তয় ॥
সেহি বেলা সিন্ধুৰাজা মনত পৰিল।
শত্ৰু সৈন্য মাৰিবাক চন্দ্ৰে যাক দিল ॥
পাণ্ডৱৰ বধ হেতু চিন্তিয়া মনত।
সেহি শৰ পাট আছে মোহোৰে তোনত ॥
মহাভয়ানক শৰ মুৰ্ত্তিমন্ত আকৃতি।
সিন্ধু ৰাজা তাহাক পুজন্ত দিনে ৰাতি ॥
জন্ম কথা কহো শুনা শৰ যে পাটৰ।
বিশ্বামিত্ৰ নামে ঋষি গাধিৰ কুমৰ ॥
পৰম তেজস্বী আতি পৰম প্ৰতাপ।
তেহোঁ পূৰ্ব্বে নিৰ্ম্মিয়া কৰিলা শৰ চাপ ॥
ৰাক্ষস সকলে কৰে যজ্ঞ বিধ্বংশন।
নিৰ্ম্মিলন্ত শৰপাত পৰম শোভন ॥
আপোনাৰ তেজ যেন পৰম দুৰ্ব্বাৰ।
চাৰিখান মুখ সিন্ধু বৰ্ণ জিহ্বা তাৰ ॥

লহলহ জিহ্বা কৰে বাসুকি সমান।
ঘটায়ু পক্ষীৰ পাখি চাহিলা সন্ধান ॥
নাৰায়ণ মন্ত্ৰ সেহি পক্ষত লিখিল।
সাত ধাতু দিয়া শৰ চৈতন্য কৰিল ॥
কতো কাল আছে সেহি ঋষিৰ থানত।
ৰাম ৰূপে বিষ্ণু দশৰথৰ গৃহত ॥
বিশ্বামিত্ৰ ঋষি তান গৃহত আসিল।
যজ্ঞ ৰাখিবাক ৰাম লক্ষণক নিল ॥
সেহি শৰ ঋষিবাক্যে ৰাঘৱক দিল।
মহীমা কহিয়া তান মন্ত্ৰক শিখাইল ॥
শুনা ৰাম ইতো শৰ ত্ৰিভুবনে জয়।
নৰ নাৰায়ণ বিনে সবাক মাৰয় ॥
ইতো দুইত মাত্ৰ সুযুৱায় ইতো শৰ।
নাৰায়ণ মন্ত্ৰ দেখা পখাৰ উপৰ ॥
এহি শৰে শত্ৰু ৰাক্ষসক সংহৰিবা।
পাছে ইতো শৰ পাট লক্ষণক দিবা ॥
পাছে ৰামে ৰাক্ষসক মাৰি অনন্তৰ।
লক্ষণক সেহি শৰ দিলা ৰঘুবৰ ॥
অসংখ্যাত ৰাক্ষসক লঙ্কাত মাৰিল।
কতোকাল লক্ষণৰ তোনত আছিল ॥
শ্ৰীৰামৰ আজ্ঞায়ে লক্ষণ স্বৰ্গে গৈল।
খাইবাক নাপাই শৰ মহাদুখে ৰৈল ॥
কতো দিনে বিশ্বামিত্ৰ থানত চলিল।
ঋষিক সম্বোধি পাছে বুলিবাক লৈল ॥
শুনিয়োক দেৱ মই দিওঁ পৰিচয়।
তোমাৰ নিৰ্ম্মিত কালকূট শৰময় ॥
শ্ৰীৰাম লক্ষণ দুই ব্ৰহ্মচাৰী ভৈল।
যত অস্ত্ৰ শস্ত্ৰমানে সবাকো ত্যজিল ॥
কোন থানে যাওঁ আমি নাজানো উপায়।
তোমাৰ থানত থাকো হেন ইচ্ছা যায় ॥

হেন শুনি বিশ্বামিত্রে দিলেক উত্তৰ।
শুন কালকূট শৰ পৰম বৰ্ব্বৰ ॥
আগে দত্তভাৱে দিয়া পাছে তাক লয়।
কৃতঘ্ন পাতক বুলি তাহাকে কহয় ॥
আগে ৰাম লক্ষ্মণক কৰি আছোঁ দান।
আবে কেন মতে তই থাক মোৰ থান ॥
যৈক মন তৈক যাহা শুচমোৰ ঠাই।
ঋষি বাক্যে শৰ পাত আসিলা তুনায় ॥
মহামনদুখে শৰে থাকে নিৰাহাৰে।
তীৰ্থ স্নানিবাক মন কৰিলা সত্বৰে ॥
সমস্ত তীৰ্থক সিতো স্নানিয়া ফুৰয়।
কতো কালে পাইল ভাগীৰথীৰ নিলয় ॥
স্নান কৰি ৰহিয়াছে তাহাৰ তীৰত।
দেখি শশধৰে পাছে গুণিল মনত ॥
কালকূটে নামে ইতো ৰাঘৱৰ শৰ।
আক সৃজি আছে বিশ্বামিত্র মুনিবৰ ॥
পৰম দুৰ্জ্জয় শৰ সৰ্ব্বলোকে জানে।
তাক আনি ৰক্ষা কৰি থও মোৰ থানে ॥
এহি শুনি নিশানাথে তথাকে আসিল।
শুন কালকূট বুলি বুলিবে লাগিল ॥
কৈকলাগি যাহা তয় কিবা তোৰ ভৈল।
শুনি কালকূট শৰে বুলিবেক লৈল ॥
শুনা দেৱৰাজ মোৰ বড় অথন্তৰ।
লক্ষ্মণে এড়িলে মোক ভৈলো একেশ্বৰ ॥
খাইবাক নাপাই শৰে শৰীৰ শুকাই।
তীৰ্থ স্নান কৰি ফুৰো স্বৰ্গে কামনায় ॥
বোলন্ত ৰজনীনাথ থাক মোৰ ঠাই।
যেহি লাগে সেহি দিবো বুজি অভিপ্ৰায় ॥
হেন শুনি কালকূট ৰঙ্গমন ভৈল।
তাসম্বাক লাগি পাছে স্বৰ্গক চলিল ॥

মহাৰঙ্গে চন্দ্ৰৰ থানত আছিলন্ত ।
অযুত বছৰ মানে তথা ৰহিলন্ত ॥
নিজপুত্ৰ সিন্ধুৰাজা সেহি শৰ দিল ।
যাক পায়া সিন্ধুৰাজে জগত জিনিল ॥
সেহি কালকুট শৰ গুণত যুৰিল ।
পাণ্ডৱৰ বধহেতু মনত চিন্তিল ॥
শৰ পাট গুণত যুড়িল যেতিক্ষণে ।
সুৰাসুৰ লোকৰ মিলিল ভয় মনে ॥
আকাশত দেৱৰ মিলিল মহাভয় ।
জানো সমস্তকে অঙ্গৰাজে বিনাশয় ॥
শৰ পাট যুড়িলেক অতি ভয়ঙ্কৰ ।
চাৰি খান মুখ তাৰ দেখি লাগে ডৰ ॥
লহলহ জিহ্বা বাসুকিৰ সম দেখি ।
অগ্নিবৰ্ণ দেখি আটি কৰে চিকিমিকি ॥
শৰপাট যুৰিলেক দাৰুণ প্ৰখৰ ।
জানু পাৰি হস্তীচয় পৰিল ৰথৰ ॥
জগতৰ লোকৰ লাগিল তোলপাৰ ।
টলবল কৰে মহী থিৰ নোহে আৰ ॥
কম্পি কম্পি সমস্তে দিগজ থিৰ ভৈল ।
পাতালৰ নাগ জোঁটা জোটা কৰি ভৈল ॥
খলক লাগিল সবে সপত সাগৰ ।
উঝৰিয়া ফুৰে সবে মৎস্য যে মগৰ ॥
টলবল কৰি মেৰু মন্দৰ লৰয় ।
পছলাক লাগি যেন কল ঝঙ্কাৰয় ॥
পৃথিবীৰ লোকত লাগিল তোলপাৰ ।
মিলয় প্ৰলয় ভয় লভিল অপাৰ ॥
স্বৰ্গ মৰ্ত্ত্য পাতাল একত্ৰ হুয়া লৰে ।
জুঁই গৈল সৰ্ব্বলোকে বোলে বজ্ৰ পৰে ॥
পলাই পশু পক্ষীগণ হুয়া পালে পাল ।
ছিয়োঁ ছিয়োঁ ঢপ ঢপ কৰৈ কোলাহল ॥

খণ্ড খণ্ড ভৈল আকাশৰ মেঘগণ।
তাপহিন ভৈল মহা ৰবিৰ কিৰণ॥
দেৱগণে হাহাকাৰ কৰে নিৰন্তৰ।
কিনো কালকূট শৰ মহা ভয়ঙ্কৰ॥
বৈশম্পায়ন বদতি শুনিও জন্মিজয়।
মহাক্রোধে সিন্ধুৰাজে শৰ যুবিছয়॥
সুৰ নৰ নাগ দেৱতাৰ ভয় বৰ।
লোক সংহৰিবে যেন রুদ্র রূপে হৰ॥
দেখি পাণ্ডৱৰ মহাভয় ভৈলা মনে।
যুধিষ্ঠিৰ কৃষ্ণক স্মৰন্ত ঘনে ঘনে॥
আমাসাৰ মৃত্যু আসি ভৈল সন্নিহিত।
কম্পি কম্পি ধনুশৰ এৰিলা তহিত॥
সেহি বেলা অঙ্গৰাজা কুন্তীৰ তনয়।
শৰ হানিবাক একো শক্তি নাপাৰয়॥
কাম্পয় ধৰণী থন স্থিৰ নলৱয়।
সাগৰত নাৱ যেন বতাসে কাম্পয়॥
সিন্ধুৰাজা বোলে শুন অৰে পাণ্ডুগণ।
নুযুঝিয়া কেনে তোৰা কৰস বিমন॥
কাত গহে মোৰ সবে সৈন্যক মাৰিলি।
সিংহৰ আগত আবে শৃগাল মিলিলি॥
তোমৰা সবৰ আজি গৰ্ব্ব কৰো ঠাই।
ভ্রাতৃক মাৰিয়া মোৰ বৰ পাইলি নাই॥
এহি বুলি মহা কোপে আতাসক দিলা।
ক্রৌঞ্চ ভেদিবাক যেন ত্রিশূল ধৰিলা॥
আকর্ণ পুৰিয়া ধনুখান আঞ্জুৰিল।
নাৰায়ণ মন্ত্র পঢ়ি শৰ প্রহাৰিল॥
পৃথিবীৰ লোকৰ কৰ্ণত দিলে তাল।
চমকিয়া গৈল সবে সপত পাতাল॥
ধৰ্ম্ম ধৰ্ম্ম সুমৰন্ত সিদ্ধ মুনিচয়।
দেখি ভীমসেনে আতি ভৈলেক বিস্ময়॥

স্বামী সকলক মাত্র চিন্তিয়া থাকয়।
তথাতে দেখন্ত মহা বিমঙ্গল চয় ॥
দক্ষিণৰ বাহু উরু হৃদয় কাম্পয়।
নাজানো বিধাতা কোন বিঘিনি মিলয় ॥
স্পন্দয় হৃদয় মহা অকুশল স্বভাৱে।
সোণ শুঁত্রি সাংখিনী দেখয় ঠাৱে ঠাৱে ॥
হাকুলে ব্যাকুলে সতী বসিয়া আছয়।
স্বামী সকলৰ মৃত্যু হেন মনে লয় ॥
যাচনা কৰিয়া ফুৰে আশ্রমে ঋষিৰ।
মনুষ্য দেখিয়া সতী বোলে ধীৰে ধীৰ ॥
কোথেৰ মনুষ্য তোৰা সব তুই জন।
ঋষিৰ আশ্রমে ফুৰা কিসৰ কাৰণ ॥
হেন শুনি মনুষ্য মাতন্ত সেহি ঠাই।
আমাৰ বৃত্তান্ত আৰে কিবা সোধা আই ॥

অনন্ত কন্দলি।

[এইজন ব্ৰাহ্মণ কবিৰ জন্মঠাই কামৰূপৰ হাজো গাওঁ। এওঁৰ পিতৃৰ নাম ধ্বজ বা ৰত্নপাঠক। তেওঁৰ পিতৃ মাতৃয়ে থোৱা নাম হৰিচৰণ। চন্দ্ৰভাৰতী, ভাগৱত-ভট্টাচাৰ্য্য, অনন্ত কন্দলি আদি তেওঁৰ উপাধি আছিল। এওঁ শঙ্কৰ-দেৱৰ সমসাময়িক অৰ্থাৎ খৃষ্টিয় ১৬ শতিকাৰ আগছোৱাত বৰ্ত্তমান আছিল। তেঁওঁ মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱৰ বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্ম সম্পূৰ্ণৰূপে গ্ৰহণ কৰি তেওঁক গুৰু মানি লৈছিল। তেওঁৰ সাহিত্য জীৱনৰ আৰম্ভ স্বৰূপে এটি মনোৰম কথা আছে। এদিন অনন্ত কন্দলিয়ে সপোনত শঙ্কৰদেৱৰ উচ্ছিষ্ট খাবলৈ আদেশ পায়। অনন্ত কন্দলি ব্ৰাহ্মণ আৰু শঙ্কৰদেৱ কায়স্থ, তথাপি অনন্ত কন্দলিৰ গুৰুভক্তি ইমান প্ৰৱল আছিল যে তেওঁ পুৱা স্নান তৰ্পনাদি কৰি শঙ্কৰদেৱৰ ওচৰ চাপি তেওঁৰ প্ৰসাদ মাগিলে। মহাপুৰুষ গুৰুৱে ততালিকে প্ৰসাদ দিবলৈ মান্তি হৈ কলে বোলে "ভাগৱতৰ যি কেইছোৱা মোৰ পদ কৰিবলৈ বাকী আছে সেই-বোৰৰ তুমি পদ ৰচনা কৰা সেয়ে মোৰ উচ্ছিষ্ট ভোজন হব"। এই আদেশ অনুসাৰে অনন্ত কন্দলিয়ে ভাগৱতৰ চতুৰ্থ, পঞ্চম, ষষ্ঠ, নৱম আৰু দশম স্কন্দৰ শেহৰ ছোৱাৰ পদ কৰে। তেওঁ শঙ্কৰদেৱৰ ইমান প্ৰিয় পাত্ৰ আছিল যে তেওঁৰ ৰচিত সহস্ৰ নাম বৃত্তান্তৰ পদ শ্ৰীশঙ্কৰে তেওঁৰ কীৰ্ত্তন পুথিৰ অন্তৰ্গত কৰি লয়। কুমৰহৰণ নামে পুথিখনিও অনন্ত কন্দলিৰ দ্বাৰা ৰচিত।]

ৰামায়ণ।

আত্ম পৰিচয়।

হাজো হেন নাম   পৱিত্ৰ উত্তম
থান কামৰূপ মাঝ।
মণিকুট গিৰি   শিখৰত আছা
হয়গৃৱ দেৱৰাজ॥

কাষতে লোহিত বহন্ত পৱিত্র
কুল্য আছে সেহি থানে।
অপুৰণ ভব নাহি পুনর্ব্বাৰ
তাহাতে কৰিলে স্নান॥
গোকর্ণৰূপ দেৱগদাধৰ
মূৰ্ত্তি ধৰি আছে যাত।
যাক সাত তাল ৰাৱণে কাটিল
তথাপি দেখি সাথ্যাত॥
গিৰিৰ উপৰ লিঙ্গৰূপ ধৰ
আছা যাত কামেশ্বৰ।
কেদাৰ কমল লিঙ্গৰূপ ধৰ
আছা যাত হৰিহৰ॥
তথা তান্ত্রিকুল আছিল বিপুল
মাধৱত শুদ্ধ চিত্ত।
তাসম্বাত হন্তে পাট বস্ত্র হৰে
বিষ্ণুক কৰে ভুষিত॥
তথা দ্বিজবৰ বিষ্ণুৰ কিঙ্কৰ
আছিল ৰত্ন পাঠক।
ভাগৱত শাস্ত্র প্রৱৰ্ত্তাইলা তাত
পাতিয়া চিৰ সত্রক॥
তথা উত্তপতি তাহান সন্ততি
নায়ত হৰিচৰণ।
অনন্ত কন্দলি পাছে শ্বাত ভৈল
হৰি ভৈল সুপ্রসন॥
ৰামায়ণ কথা পদে নিবন্ধিলো
ভাগৱত চৰ্চ্চা কৰি।
হৰি কথা বিনে দুৰ্ঘোৰ কলিত
তৰিতে কেহো নপাৰি॥

শ্লোকৰ অৰ্থক　　পঢ়াতে সুবুজে
পণ্ডিতে নকহে যাচি।
এতেকেসে কথা　　ৰসে নিবন্ধিলো
ভকতিৰ তথ্য বাচি॥
আছে যাৰ মন　　শুনা সাধু জন
মোক নিন্দা সুবুলিবা।
ভকতি ৰতন　　মোহোৰ যতন.
বিচাৰি এক দেখিবা॥
বিষয় ৰসত　　চিত্ত ভৈল হত
কৃষ্ণক লাগি নযাই।
কৃষ্ণকথা বিনে　　মনক দমিবে
নাহিকে আন উপায়॥
হেন জানি আক　　ৰামৰ কথাক
শুনিয়ো যতন কৰি।
অনন্ত কন্দলি　　কহে গল মেলি
নিৰন্তৰে বোলা হৰি॥

অযোধ্যা কাণ্ড।

সীতাৰ কাৰুণ্যে ৰামৰ কৃপা ভৈলা।
যাইবা বুলি সীতাক আশ্বাসি সুখে ৰৈলা॥
পাছে লক্ষ্মণক বুলিলন্ত হাতে ধৰি।
সুখে থাক ভাই তই অযোধ্যা নগৰি॥
মই তৰি কৰি নিবো প্ৰাণেৰ সিতাক।
দুই মাৱ পুষি পালি তক্রি এথা থাক॥
হেন শুনি লক্ষ্মণে বুলিলা প্ৰিয়বাণী।
লক্ষে পুষিবাক পাৰে অযোধ্যা গোসানী॥
যত ধন ৰত্ন মানে আচয় ইহাতে।
আপুনি পুষিব আসি ভৈয়াই ভৰতে॥

বাৰম্বাৰে বনক যাইবাক বাধা মোক ।
মৰণতোধিক দেখো ইটো মহা শোক ॥
প্ৰাণতো অধিক তুমি তেজিতে নপাৰো ।
অধিকে বুলিলে যেন খাণ্ডা হানি মৰো ॥
বিষ্ণু বিষ্ণু স্মৰি ৰামে বুলিলা বচন ।
তোৰ যেন অভিমত কৰিয়ো লক্ষণ ॥
নিশ্চয়ে বুলিলো তোক মোৰ যেন মিত্ৰ ।
আনিয়ো লক্ষণ তাঙ্ক মোহোৰ সন্নিত ॥
সুজজ্ঞক ডাকি যাই আনিলা লক্ষণে ।
দেখি ৰামচন্দ্ৰে উঠি অচ্ছিলা তেখনে ॥
আপোনাৰ অলঙ্কাৰ কাটিয়া গাৰৰ ।
মিত্ৰৰ গাৰত পিন্ধাইলন্ত নিৰন্তৰ ॥
সীতাৰ গাৰৰ আনো অলঙ্কাৰ যত ।
মিতিনীক আনি তাক পিন্ধাইলা সমস্ত ॥
শয়ন কোমল আৰু সুৱৰ্ণৰ খাট ।
সুবৰ্ণবাহুতি দিলা চৌসন্তিৰ পাট ॥
কৌশল্যা সুমিত্ৰা আদি মাৱগণ যত ।
গাৰে গাৰে দিল ধন বস্ত্ৰ নানামত ॥
ব্ৰাহ্মণ প্ৰমুখ্যে সবে আইলা ভিক্ষু যত ।
মনোৰথ পুৰি ধন দিলন্ত সমস্ত ॥
পাছে বৃদ্ধ ব্ৰাহ্মণে ৰামক দিলে ভেট ।
পাকু শত বৎসৰে ৰামত কৰি জেষ্ঠ ॥
ৰামক আশ্বাসি বোলে দিয়ো কিছু ধন ।
পুষিবে নোৱাৰো মোৰ বহু পৰিজন ॥
ৰামে বোলন্ত ধন বিলাহানে গৈল ।
সহস্ৰ ভণ্ডাৰো মোৰ অৱশেষ ভৈল ॥
বিলম্ব নকৰি ঝাণ্টে যোড়া ধৰিয়োক ।
ৰাখিত পাৰি মানে আপুনি লৈয়োক ॥
শুক্ল ভৈল চখু আৰো পকি গৈল কেশ ।
দৃঢ় গাতি বান্ধিয়া আগত পৰবেশ ॥

হাতে যোৰা ধৰি চলি গৈল দ্বিজবৰ।
পাৰ থিৰ নহয় কাম্পয় কলেৱৰ॥
যজ্ঞ কৰিবে বুলি ধন মাগি লৈয়া।
চলিলন্ত ব্ৰাহ্মণ ৰামক আশ্বাসিয়া॥
যত ধন আছে মানে কৰি অৱশেষ।
বস্ত্ৰ আন লখাই বুলি কৰিলা আদেশ॥
ৰাম লক্ষণ সীতা ধন বিলাইলন্ত।
ৰাজাক দেখিতে পুনু তিনিয়ো গৈলন্ত॥
কান্দে নাৰী সকলে সীতাৰ ভিতি চাই।
আমাক তেজিয়া কহি যাস সীতা আই॥
প্ৰাসাদত লুটি পৰি কান্দে নাৰীগণ।
যেন মেৰু গিৰিত লোটয় তাৰাগণ॥
ৰাজপথে যত প্ৰজাগণ আসে যাই।
কান্দে দীৰ্ঘ ৰাৱে সীতা ৰাঘৱক চাই॥
ৰাজা দশৰথক নিন্দয় ৰাৱ চাৰি।
কি দোষে ৰামৰ ৰাজ্যভাৰ লৈলে কাঢ়ি॥
বুঢ়া বয়সত আতি পাইলেক বিবুদ্ধি।
ৰাম বনবাসে যান্ত কিনো ভৈল বিধি॥
আমি সবো বনে যাওঁ ৰামৰ লগত।
পাতিবো নগৰ যাই বনৰ মাঝত॥
ৰাজাৰ কুমাৰী সীতা যান্ত ভূমি পাৱে।
হৰি হৰি বুলি প্ৰজা কান্দে দীৰ্ঘৰাৱে॥
দেখি দুখ লোকৰ ৰামৰ দুখ মন।
কতোক্ষণে সিংহদ্বাৰে ভৈল উপসন॥
সুমন্ত্ৰক বুলিলন্ত ৰাম নাৰায়ণ।
পিতৃত দিয়োক জান মত্ৰি যাওঁ বন॥
ৰাম বনে যান্ত মন্ত্ৰী জনাইলা তেখন।
হেন শুনি দশৰথ ভৈল অচেতন॥
ৰোগ যুক্ত গজে যেন দেখি সিংহিনীক।
চমকিল দশৰথ দেখি কৈকেয়ীক॥

সকৰুণে পুনৰপি বুলিলা বচন ।
হেনবা সদয় হোৱে ৰামৰ চৰণ ॥
শুন কাল বান্ধু তই কৈকেয়ী নিৰ্দ্দয় ।
ৰাম বনে গৈলে মোৰ প্ৰাণ নৰহয় ॥
ৰাখ মোৰ প্ৰাণ তোক কৰোহোঁ কাতৰ ।
বনক নযাউক ৰাম লৈয়ো আন বৰ ॥
মই যেবে মৰো তোৰ পুত্ৰ অল্পমতি ।
কেন মতে ৰাজা হুই পালিবে জগতি ॥
মধুফল আসা যেবে কলো তৰু স্থল ।
ফল কালে ভৈল যেন শিমলিৰ তল ॥
বিধৱা কালত যেন নিকৰুণ ভৈলে ।
মুখৰ গৰাস যেন তাক কাঢ়ি লৈলে ॥
জানিলোঁহো পতিব্ৰতা তই যেন মত ।
মোহোৰ শোনিত পান কৰিতে শকত ॥
জন্মে জন্মে মুহিবেক তোৰ ভাল মতি ।
ৰাজ ভোগে বিনাশিলি মই হেন পতি ॥
পাপিষ্ঠ নিষ্ঠুৰ মতি ভৈলো তিৰিবশ ।
ৰামক বনক পঠাই পাইবি কোন যশ ॥
কিনো কুলক্ষণি তই পাপিষ্ঠী দাৰুণী ।
আপুন স্বামীত হেন ভৈলি নিকৰুণী ॥
এহি মতে বিষাদে বুলিলা নৰেশ্বৰ ।
দাৰুণী কৈকেয়ী কিছু নেদিলে উত্তৰ ॥
অনন্তৰে সুমন্ত্ৰ কহিলা সমিধান ।
ৰাম লক্ষ্মণ সীতা আসন্তো ইথান ॥
যত ভাৰ্য্যা আছে তাক আন ডাক ছাৰি ।
ৰাম সিতা লক্ষ্মণক চাউক দৃষ্টি ভৰি ॥
ৰাজাৰ বচনে মন্ত্ৰী সবাকে ডাকিল ।
যত ৰাজা মহাদৈই সমস্তে আসিল ॥
নৃপতিক বেঢ়ি আসি বসিলা তেখনে ।
চন্দ্ৰক বেঢ়িল যেন নক্ষত্ৰ মণ্ডলে ॥

পাছে ৰাম লক্ষ্মণ সীতাক সেহি থানে।
সুমন্ত্র ভেণ্টাইল নিয়া ৰাজাৰ আথানে॥
বাপক দেখিল ৰামে সিংহাসনে স্থিত।
হেমন্ত গিৰিত যেন জ্বলন্ত আদিত্য॥
কৌশল্যা কৈকেয়ী দুই আছে দুই ভিতি।
কাশ্যপৰ পাশে যেন দিতি যে অদিতি॥
কন্যাগণ মাঝে প্রকাশয় দশৰথ।
হস্তিনীৰ মাঝে যেন জ্বলে ঐৰাৱত॥
ৰামক দেখিয়া ৰাজা চালিলন্ত গাৱ।
সাৱতি ধৰিতে নামি চলিলন্ত পাৱ॥
মূৰ্চ্ছিত ভৈলন্ত ৰাজা হা ৰাম বুলি।
ঢলিয়া পৰন্তে ৰামে ধৰিলন্ত তুলি॥
আশ্বাসিয়া ৰামে তুলি থৈলা সিংহাসনে।
তিনিয়ো ক্রন্দন যুড়িলন্ত দুখ মনে॥
অশেষ বিছিলা ৰামে বস্ত্র ধৰি কৰে।
শীতল সুৰভি জল সিঞ্চিলন্ত মাথে॥
কৌশল্যাক প্রমুখ্যে ৰামৰ যত মাৱে।
হা প্রাণনাথ বুলি কান্দে দীৰ্ঘ ৰাৱে॥
হৰি হৰি বিধি কিনো কৰিলে সঙ্গতি।
দশৰথ নৃপতিৰ হেনসে বিপত্তি॥
হৰিষতে বিষাদ মিলিল প্রাণ নাশ।
বন্ধু ছেদ কৰি ৰাম যান্ত বনবাস॥
কহি যাইবে সীতা আই সৰ্ব্বাঙ্গে সুন্দৰী।
কৈক যাস লক্ষ্মণ আমাক পৰিহৰি॥
কতো বেলি দশৰথে লভিলা চেতন।
আগতে আচন্ত বসি কৌশল্যা নন্দন॥
প্রণামিয়া ৰঘুপতি বুলিলা বাপক।
মোক আজ্ঞা দিয়া পিতৃ চলিবো বনক॥
লক্ষ্মণ সীতাক মই বুলিলো অনেক।
তোমাক সেৱিয়া অযোধ্যাত থাকিবেক॥

সুশুনয় বচন মই কৰিবোঁহো কিস।
তিনিয়ো চলিলো হেৰা দিয়োক আদেশ ॥
এহি বুলি মৌনে থাকিলন্ত ৰঘুনাথ।
শোকে মৰ্ম্ম চড়ে বুলিলন্ত তুলি মাথ ॥
স্ত্রীৰ বচনে বাপ ভৈলো সৰ্ব্বনাশ।
তোক কি পঠাই বাকা মোৰ বনবাস ॥
শুন শুন ৰামচন্দ্ৰ হৃদয় নন্দন।
তুমি চাড়ি গৈলে মোৰ নৰহে জীৱন ॥
ধিক মোৰ ৰাজ্য সুখ দুখ পৰিজন।
তোহোৰ সঙ্গত বাপ মই যাইবো বন ॥
ৰামে বোলন্ত বাপ তেজিয়োক শোক।
সত্য ৰাখি বনে যাওঁ বিদায় দিয়োক ॥
মোৰ সঙ্গে বনে যাইবা নোহে হেন ধৰ্ম্ম।
গম্ভীৰ সাগৰ তুমি তেজা ইটো মৰ্ম্ম ॥
ৰামৰ বচনে ৰাজা নিশ্চাস তেজিল।
সুমন্ত্র মন্ত্রীক চাই আশ্বাস কৰিল ॥
চতুৰঙ্গ সেনা যত আনিয়ো হাঙ্কাৰি।
ৰামৰ লগত সবে যাউক সেৱা কৰি ॥
প্ৰথম যৌৱনী যত তৰুণী সুন্দৰী।
সীতাৰ সঙ্গেতে সবে যাউক ৰঙ্গ কৰি ॥
অলেখ ভাণ্ডাৰ যাউক পাত্র মন্ত্রীগণ।
ৰাম চন্দ্ৰ বিনে কি কৰিবো ধন জন ॥
বনতে পাতিবো যাই বিচিত্র নগৰী।
ভৰতক দিবো ৰাজ্য সৰ্ব্ব শূন্য কৰি ॥
থাকোক কৈকেয়ী শূন্য নগৰত পৰি।
হেন শুনি দাৰুণী বুলিলা ক্রোধ কৰি ॥
ধন জন কাঢ়ি লৈলে পাইলো সত্য বোল।
ঘৃত কাঢ়ি লৈলে মোক নলাগয় ঘোল ॥
কৈকেয়ীৰ বাক্যে ৰাজা বৰ লজ্জা পাই।
ধিক ধিক বুলি ৰাজা মাথা চপৰাই ॥

পাছে মুখ্য মন্ত্রী এক সিদ্ধার্থক নাম।
শুনা নৰেশ্বৰ বুলি দিলা সমিধান ॥
গুণৰ সাগৰ ৰাম সৰ্ব্ব জনে হিত।
দেৱ দ্বিজ গুৰু পিতৃ মাতৃত বিনীত ॥
সজল কুমুদ প্ৰকাশক দিন ৰাজ।
কোন দোষে ৰামক পঠাৱে বনমাঝ ॥
চক্ষু পকাই কৈকেয়ীক বোলে মন্ত্ৰীবৰ।
এইৰ উচিত শাস্তি শুনা নৰেশ্বৰ ॥
ৰামৰ লগত সামৰাজ্য যাউক বনে।
জীৱন্ততে খাউক এইক শিয়ালে শগুনে ॥
ৰাজাৰ জীয়াৰী হুয়া ভৈলি নিদাৰুণী।
পতি পুত্ৰ দুইকো খাই যেন ৰাক্ষসিনী ॥
এইৰ মুখক দেখিবাকো নোহে ভাল।
আছিকিছো ৰোগ যেন ভৈল গৰ্ভ শাল ॥
ৰাজায়ো বোলন্ত শুন নিলাজী পাপিষ্ঠী।
তই হেন চাৰিত মোহোৰ ভৈল দৃষ্টি ॥
তই সুখে থাক পুত্ৰে সমে ভুঞ্জ ৰাজ্য।
ৰামৰ সঙ্গতে মই জাওঁ বন মাঝ ॥
ৰাম বোলন্ত বাপ নুহি হেন যোগ।
বন্ধু জন পালি থাকা ভুঞ্জি ৰাজ্য ভোগ ॥
ঈশ্বৰক ভজি নিজ ধৰ্ম্মক পালিয়ো।
তেজি শোক মোহ বিত্ব বিষ্ণুক চিন্তিয়ো ॥
বিশেষতে পুত্ৰ মিত্ৰ যত গৃহবাস।
নুহিকে সাস্বত ইটো মায়াৰ আভাস ॥
বশিষ্ঠৰ মুখে শুনিবাহা মহাতথ্য।
আপুনি গুচিবে শোক পাইবা মহাতত্ব ॥
হেন শুনি ৰঙ্গ ভৈল ভৰতৰ মাৱ।
বৃক্ষৰ বকলা চয় আনি সেহি ঠাৱ ॥
লাজ এৰি বোলয় নিষ্ঠুৰ বৰ কৰি।
চৰ্ম্ম পিন্ধি চল ৰাম বস্ত্ৰ পৰিহৰি ॥

মাথে জটাধৰ তেজ ৰাজ অলঙ্কাৰ।
জাণ্টে বনে চল সত্য ৰহোক ৰাজাৰ ॥
দাৰুণাৰ মন পুৰি শ্ৰীৰাম লক্ষ্মণ।
দিব্য বস্ত্ৰ তেজি চৰ্ম্ম পিন্ধিলা তেখন ॥
ব্যাকুলে কান্দন্ত সীতা দেখি বৃক্ষচাল।
স্ত্ৰী ভৈলে আক পিন্ধিবাক নুহি ভাল ॥
শুনিয়োক ৰামচন্দ্ৰ মোৰ প্ৰাণনাথ।
কেন মতে পিন্ধি বক্লা কহিয়ো সাখ্যাতে ॥
নেত্ৰৰ উপৰে ৰামে পিন্ধাইলন্ত চৰ্ম্ম।
কান্দে মহাদেই গণে শোকে দহে মৰ্ম্ম ॥
হা কিনো ভৈল বুলি ৰোল উথলিল।
ৰামৰ ভাৰ্য্যাৰ হেন বিপত্তি মিলিল ॥
ৰাজা বোলে পাপিষ্ঠী কুক্ষাতি কিনো থৈল।
একে ৰামক বনে যাইতে বৰ লৈলে ॥
পাপ তনু নিদাৰুণী কিনো তই ভৈলে।
লক্ষণ সীতাক কেনে বাকলি পিন্ধাইলে ॥
ৰাম বোলন্তে একুটিৰ পুত্ৰ আমি।
মাৱক পালিবা বাপ তুমি ভাল স্বামী ॥
এতেক বোলন্তে ৰাজা পৰি মুৰ্চ্ছা গৈলা।
চেতন লভিয়া পাছে মন্ত্ৰীক বুলিলা ॥
ভাল মতে ৰথ মোৰ সাজি এতিক্ষণে।
সাৰথি হুয়া ৰামক থৈয়োক বন মাঝে ॥
ৰাজাৰ আদেশ মন্ত্ৰী মাথে তুলি লৈয়া।
ৰথ সাজি তেতিক্ষণে আনিলেক গৈয়া ॥
ভণ্ডাৰিক দশৰথে কৰিলা হাঙ্কাৰ।
সীতাক দিয়োক আনি ৰাজ অলঙ্কাৰ ॥
দিব্য অলঙ্কাৰ যত আনিয়া সভাক।
ৰাজাৰ আদেশে আনি দিলন্ত সীতাক ॥
ৰাজায়ে বোলন্ত কুল বোৱাৰী আমাৰ।
দেখো পৰিছেদি আই পিন্ধা অলঙ্কাৰ ॥

শশুৰৰ বাক্যে দেবী কৌতুক মিলিল।
বাকলিক তেজি দিব্য বস্ত্রক পিন্ধিল॥
শাশু সাতে পাঞ্চে পিন্ধাইলন্ত অলঙ্কাৰ।
মুকুট কুণ্ডল গলে সাতেসৰি হাৰ॥
কনক কঙ্কন ৰত্নময় হেমহাৰ।
থানে থানে পিন্ধাইল বত্রিশ অলঙ্কাৰ॥
কৰেগ্র আঙ্গুঠি নপুৰ মণি পাৰে।
জলন্ত গোসানী সীতা আতি অনুভাৱে॥
গাৰচালি কৌশল্যা সীতাৰ গলে ধৰি।
কান্দিবে লাগিলা জানেকীৰ গুণ স্মৰি॥
মাৰে জীয়ে কান্দে যেন ধৰি কোলাকোলে।
লোহ মলছিলা সীতা বস্ত্রৰ আঞ্চলে॥
মাথে চুমা দিয়া বোলে ৰামৰ জননী।
শুনা বোলো আই মোৰ জনক নন্দনী॥
নিগুণ স্বামী তোৰে দুৰ্গতি ৰহিত।
অপমান নলাগাইবা কৰিবাহা হিত॥
সীতায়ে বোলন্ত শাশু নকৰিবা শোক।
ইতৰ নাৰীৰ মতে নেদেখিবা মোক॥
স্বামী আছন্তে শোভে যত অলঙ্কাৰ।
স্বামী বিনে জানিবা সকলে ছাৰখাৰ॥
পৰিমাণ কৰি ধন দেই বাপ ভাই।
আনো লোকে ধন দিলে ততেক নপাই॥
সৰ্ব্ব ধন সুখ ভোগ স্বামীৰেসে দান।
দুষ্টা নাৰীসে তাক দেই অপমান॥
মনোৰথ ৰাৰে হোৱে কোকিল শোভন।
প্ৰতিব্ৰতা ধৰ্ম্মতেসে শোভে কন্যাগণ॥
মোৰ স্বামী ৰাম সৰ্ব্ব গুণৰে সাগৰ।
মই হেন জানো এহেন্তেসে মহেশ্বৰ॥
মোৰ প্ৰাণ ধন জানো আহানে চৰণ।
জন্মে জন্মে এহেন্তেসে হৌক মোৰ মন॥

কৌশাল্যাই শুনি হেন সীতাৰ বচন ।
হৰিষে বিষাদে ভৈল সজ্জল নয়ন ॥
ৰামৰ গলত ধৰি বুলিলা অশেষ ।
সীতাক ৰাখিতে ভাল উপদেশ দিল ॥
সুকুমাৰ বাপ মোৰ লক্ষ্মণ কুমাৰ ।
তাহাঙ্ক ৰাখিবি যেন নিজ কলেৱৰ ॥
ৰামে বোলন্ত মাৱ তেজিয়োক চিন্তা ।
লক্ষ্মণ ডাহিন বাহু চায়া মোৰ সীতা ॥
এহি দুইৰ পৰাভৱ চিন্তিব যি জনে ।
পাত মলচিলে জানা যমৰ সদনে ॥
মোৰ সঙ্গে যাইব লক্ষ্মণ বীৰবৰ ।
ৰবি তলে নাহি বীৰ মোক সমসৰ ॥
একে আৰো অগ্নি মই লক্ষ্মণ পৱন ।
মোৰ বৈৰ সবক কৰিবোঁহো দহন ॥
ৰামৰ বচনে দেবী ভৈল ৰঙ্গ মন ।
লক্ষ্মণক সম্বোধিয়া বুলিলা বচন ॥
শুনা শুনা বাপ মোৰ লক্ষ্মণ কুমাৰ ।
সীতাক ৰাখিবি ভালে বনৰ ভিতৰ ॥
লক্ষ্মণেয়ো বুলিলন্ত বচন বিনয় ।
সীতাৰ অন্তৰে মাৱ নকৰিবা ভয় ॥
অশ্বিনী কুমাৰ মোৰ নোহো সমসৰ ।
একেশ্বৰে জিনিবাক পাৰো সুৰনৰ ॥
মোহোৰ সদৃশ মাৱ নাহি ধনুৰ্দ্ধৰ ।
একেবাৰে হানিবাক পাৰো কোটি শৰ ॥
কাল বিকাল মাৰো হেৰা কীৰ্ত্তি খণ্ডঁ ।
শঙ্কৰৰ হাতৰ ত্ৰিশুল কাঢ়ি লওঁ ॥
ইন্দ্ৰৰো বজ্ৰকো মুঠি হানি কৰো চুৰ ।
মেৰু মণ্ডৰক তুলি কৰো মষিমূৰ ॥
হাতে ধৰি চিঙ্গো চণ্ড বৰুণৰ পাশ ।
গদা ভাঙ্গি কুবেৰৰো বন্ধি কৰো নাশ ॥

শ্ৰীৰামে বোলন্ত তেজিয়োক শোক তাপ।
প্ৰতিপাল কৰিবাহা দশৰথ বাপ॥
ঈশ্বৰক সদায়ে পূজিবা ভক্তি কৰি।
সুখে আমি আসিবোহো বনবাস তৰি॥
ৰামৰ শুনিয়া হেন বিনয় বচন।
সকৰুণে কান্দন্ত ৰামৰ মাতৃগণ॥
ক্ৰোঞ্চিস সমুদ্ৰে যেন নাদয় আকাশে।
ক্ৰন্দনে ঘুৰিল দশৰথৰ আবাসে॥
ৰাম লক্ষ্মণ সীতা নমিলা ৰাজাক।
তাত পাছে প্ৰণাম কৰিলা কৌশল্যাক॥
তিনিয়ো নমিলা পাছে সুমিত্ৰাৰ পায়।
লক্ষ্মণক কোলে তুলি লৈলা নিজ মায়॥
ধন্য মোৰ জীৱন জীৱন্তে স্বৰ্গ আইলো।
কিনো পুণ্য কৰি তুমিহেন পুত্ৰ পাইলো॥
সাৰ্থক তনয় মোৰ ভৈলে উতপতি।
জ্যেষ্ঠ ভাইত ভৈল তাৰ পৰম ভকতি॥
যেন তোৰ মাতৃ মই সুমিত্ৰা সুন্দৰী।
সীতাক মানিবি তই সেহি মত কৰি॥
ৰামক সেবিবি যেন পিতৃ দশৰথ।
অযোধ্যাক বন হেন মানিবি মনত॥
অযোধ্যাতধিক সুখ দেখিবি বনত।
বন্ধু জন সমান দেখিবি বৈষ্ণৱক॥
এহি হৌক বুলি বীৰে ধনু শৰ লৈই।
ৰামৰ পাছত ৰথে চড়িলন্ত গৈই॥
সীতাৰ হাতত ধৰি ৰাম ৰঘুনাথ।
ৰথে চড়ি লড়ি গৈলা মহেন্দ্ৰ সাক্ষাত॥
সিংহদ্বাৰ এৰাই পাইলন্ত ৰাজপথ।
ভূমি পাৱে পাচতে লড়িলা দশৰথ॥
সকল লোকৰ গাৱে জ্বলিল অগনি।
অযোধ্যা ঢাকিল ঘোৰ ক্ৰন্দনৰ ধ্বনি॥

শুনা নৰ নাৰী ৰামায়ণ পুণ্য কথা ।
মহন্তৰো দেখা কেন দুখৰ অৱস্থা ॥
সৰ্ব্বকালে বিষয়ত নেদেখিবা সুখ ।
হেন জানি হুয়ো সবে কামত বিমুখ ॥
ভাৰ্য্যা পুত্ৰ ধন জন যতেক সম্পদ ।
কাল অগ্নি লাগি হোৱে তিলকে দগধ ॥
ঈশ্বৰেসে ৰাখিবাক পাৰন্ত সবাক ।
কালৰো ঈশ্বৰে কৃষ্ণ জানিবা ইহাক ॥
অন্যদেৱ সেৱা কৰে কৃষ্ণক নাদৰি ।
কালৰ হাতত তৰিবাহা কেন কৰি ॥
অনন্ত কন্দলি কহে ছাৰা আন কাম ।
কাল ভয় দূৰ হৌক ডাকি বোলা ৰাম ॥

লেচাৰি ।

হাহা ৰাম হাহা লক্ষণ, হাহা সীতা আই যাহা বনে,
পৰিছেদি দেখো ৰহিয়োক একক্ষেণে ।
এহি ডাক চাৰি দীৰ্ঘ ৰাৱে, দশৰথো আসা ভুমি পাৰে,
শুনি ৰঘুনাথে চাহিলন্ত দুখ মনে ॥
দুখত সুখৰ নাহে বাণী, কান্দন্তে নেত্ৰৰ বৰে পানী,
বুলিলন্ত ৰাম শীঘে মন্ত্ৰী ৰথ ডাক ।
পিতৃৰ সন্তাপে মৰো পুড়ি, শুনিয়া নৃপতি হাত উড়ি,
বুলিলা সাৰথি ৰথ তই ৰাখ ৰাখ ॥
ৰাঘৱে বোলন্ত ডাক ডাক, ৰাজায়ে বোলন্ত ৰাখ ৰাখ,
সাৰথিৰ মন দুই ভিতি কৰে আন্দোল ।
ৰামে বোলন্ত কিবা চাহা, নুশুনিল ভাৱে ৰথ বাহা,
ৰাখা ৰাখা বুলি প্ৰজায়ে কৰে আন্দোল ॥
সুমন্ত্ৰ মন্ত্ৰীয়ে কৰযুৰি, ৰাজাক কটাক্ষে নতি কৰি,
ৰামৰ আদেশে ডাকিলন্ত ৰথখান ।
হস্তী হয় প্ৰজা পাছ কৰি, মন পৱনৰ বেগ ধৰি,
চলিলা বিমানে দেখি কান্দে প্ৰজাগণ ॥

বশিষ্ঠ প্ৰমুখ্যে গুৰু জনে, ৰাজাক বুলিলা সেহিক্ষণে,
আগ বাঢ়িবাক আৰ নুজুৱাই।
পুনু দেখিবাক বাঞ্চা যেবে, আছে অচিৰতে বোলোঁ তেবে,
দূৰ কৰি জানা পুত্ৰ আগ নবঢ়াই ॥
আপুনি চিন্তিলা নিজ নাশ, কৈকেয়ীৰ সঙ্গত কৰি বাস,
জানি তাক এবে তেজিয়োক অসন্তোষ।
যুগুতি অঙ্কুশে বাক্যে টানি, পলটাইলা হস্তী মত্ত যেনি,
তবধে নৃপতি থাকিলন্ত খোসমোসে ॥
ৰামৰ ভিতিক লাগি চাই, চক্ষুৰ নিমিষ যেন নাই,
শোকে দশৰথ পৰম অসুস্থ ভৈলা।
পুত্ৰ দৰশনে নাই আশ, কি কৰিবো চাৰ গৃহবাস,
হা ৰাম বুলি পৰি শোকে মূৰ্চ্ছা গৈলা ॥
ডাহিনে কৌশল্যা ধৰি তাৰে, বাম পাশে লক্ষণৰ মাৰে,
ধৰি তুলিলন্ত কতোক্ষণে আইল প্ৰাণ।
পাছে ৰাজা ক্ৰোধে চক্ষু মেলি, কৈকেয়ীক পাৰিলন্ত গালি,
হায়োৰে পাপিষ্ঠী কেনে আইলি মোৰ থান ॥
নুচুইবি নুচুইবি তই মোক, জীৱন্তে নেদেখো যেন তোক,
তোৰ বোলে যেবে ভৰতে লৱয় ৰাজ্য।
তাতে নাহি মোৰ কিছু ফল, নেঘেনিবো তাৰ পিণ্ড জল,
ভাতৃ দ্ৰোহি ভৈলে তাৰ কোন সদ কাৰ্য ॥
গদগদ ৰাণী কৰি সতী, কৌশল্যা বুলিলা কৰি নতি,
থিৰ হোৱা প্ৰভু কেনে শ্ৰুতি হত ভৈলা।
ত্ৰিভুবনে জানো মোৰ পতি, দশৰথ ৰাজা মহামতি,
যি ভৈলা সিভৈলা শোক তেজি গৃহে চলা ॥
এহি বুলি ৰাজ পটেশ্বৰী, চলি গৈলা স্বামী তুলি ধৰি,
প্ৰৱেশিলা যাই ৰাজাৰ নিজ আবাস।
অযোধ্যাৰ যত নৰ নাৰী, ধন জন গৃহ সুখ ছাড়ি,
ৰামৰ লগত চলি যাই বনবাস ॥

হাহা ৰাম হাহা ৰাম বুলি, সকলে নগৰী যাই চলি,
বাল্য বৃদ্ধ যত পৰি কান্দে দীর্ঘ বাৰে।
সীতাৰ গুণক সুমৰিয়া, কান্দে নাৰীসবে পথ চায়া,
দেখিয়া শ্রীৰামে বুলিলন্ত প্রেমভাৰে॥

আত্ম পৰিচয়।

কামৰূপে অনুপম হাজো হেন আৰ নাম,
যাত মহা পঞ্চ তীর্থ আছে।
মহামণিকুট গিৰি উঠি যাত জন্মতৰি
লুহিত বহন্ত যাৰ কাছে॥
গিৰিবৰ উপৰত মহা ৰম্য মন্দিৰত
আছা কৃষ্ণ ভকতৰ পতি।
হয়গ্রীব ৰূপ ধৰি যাক দেখি নৰ নাৰী
মহা সুখে সাধয় মুকুতি॥
তাঁতি হেন খ্যাতিমন্ত দাতা ভোক্তা গুণৱন্ত
মনুষ্য মধ্যত গুহ্যতৰ।
সদাচাৰি শুদ্ধ অতি কৃষ্ণৰো কথাত ৰতি
ব্রাহ্মণৰ আমাতে কিঙ্কৰ॥
তাসম্বাত হন্তে দিব্য পাট বস্ত্র উপজয়
দেৱ দ্বিজ ৰাজাৰ ভূষণ।
সেহি হাজো নাম স্থানে আছিলন্ত ৰঙ্গ মনে
মাধৱত কৰিয়া সেবন॥
তাঁতিকুল কমলৰ প্রকাশক দিবাকৰ
ভাগৱত শাস্ত্রত পাৰ্গতি।
ৰত্ন পাঠক নাম দ্বিজবৰ অনুপম
আছিলন্ত কৃষ্ণত ভকত॥

তথা মহা ভাগৱত　　　　শাস্ত্ৰবো আছিল মত
সদায়ে শুনিলা সাধু জন।
ৰত্ন পাঠকৰ মুখে　　　　শুনি আছে যত নৰ
অদ্যাপি প্ৰশংসে ঘনেঘন॥
দেৱ মাধৱৰ বৰে　　　　উপজিল সেহি থানে
তাহাৰ নন্দন শুদ্ধ মতি।
পিতৃগুণ অনুসাৰে　　　　মহাভাগৱত শাস্ত্ৰে
কৃষ্ণে উপজাইলা কিছু ৰতি॥
অনন্তকন্দলি কৰি　　　　নাম মাত্ৰ ভৈল খ্যাত
কাৰ্য্য কিছু নভৈল তাহাৰ।
নাবাধিলো একোদেৱ　　　　নকৰিলো ৰাজ সেৱ
একো শাস্ত্ৰ নজানিলো আৰ॥
নচাহিলো কাব্য কোষ　　　　কাতো নাহি পৰিতোষ
তৰ্কতো কৰ্ক্কশ ভৈল মতি।
একে ভাগৱত শাস্ত্ৰ　　　　চিত্তক তোষিলে মোৰ
তাতেসে দ্ৰৱিল মোৰ ৰতি॥
সাক্ষাত অমৃতময়　　　　শ্ৰৱণত পাপ ক্ষয়
সাধে ধৰ্ম্ম অৰ্থ মোক্ষ কাম।
ইয়ো শাস্ত্ৰ শুনিবাক　　　　পণ্ডিতো নপাতে কাণ
মুৰ্খবো নাহিকে অবিৰাম॥
অৰ্থ আৰ গুৰুতৰ　　　　নানাবিধ প্ৰসঙ্গৰ
তত্ত্ব কৰিবাক নপাৰয়।
ভকতি প্ৰদীপ বিনে　　　　বেদান্তিকো নুবুঝায়
টীকাতো সংশয় নিছিগয়॥
এতেকে কাকুতি কৰি　　　　বোলো শুনা সাধুজন
আমি আৰ ৰচিবো পয়াৰ।
কৃষ্ণত ভকতি ক্ষীণ　　　　আমি সৰ্ব্বগুণে হীন
ই দোষ কৰিয়ো পৰিহাৰ॥

কিন্তু মাধৱৰ কথা গঙ্গা ভাগিৰথী তথা
পৰশ মাত্ৰকে কৰে শুদ্ধি ।
ইসে মুকুতিৰ দ্বাৰ সকল শাস্ত্ৰৰ সাৰ
আকো নিন্দে যিতো মন্দবুদ্ধি ॥
শ্লোক সংস্কৃতে আদি লিখিবাক ভাল জানি
তথাপি কৰিবো পদ বন্ধ ।
স্ত্ৰী শূদ্ৰ আদি যত জানোক পৰম তত্ত্ব
শ্ৰৱণত মিলয় আনন্দ ॥
ধন জন ঐশ্বৰ্য্যৰ গৰ্ব্ব সবে পৰিহৰি
কৰা কৃষ্ণ চৰণে ভকতি ।
অনন্ত কন্দলি ভণে ডাকি ৰাম বোলা ঘনে
সবাৰ গুচোক চণ্ডমতি ॥

ৰত্ন পাঠক নাম পণ্ডিত পৰম ।
ভাগৱত শাস্ত্ৰে যাৰ আছিল বিক্ৰম ॥
শ্ৰীহৰিচৰণ নামে তাহান সন্ততি ।
এতেকেসে ভৈলা নাম শ্ৰীচন্দ্ৰ ভাৰতী ॥
তৰ্কত লভিলা নাম অনন্ত কন্দলি ।
ভাগৱতে আচাৰ্য্য পদবী ভৈল বলী ॥
অনন্তকন্দলি নাম বোলে আৰ্য্যজনে ।
তেহো বিৰচিল পদ কৃষ্ণৰ চৰণে ॥
আছিল কায়স্থ কৃষ্ণ কিঙ্কৰ শঙ্কৰ ।
তেহো ভাগৱত কথা ৰচিলা সুন্দৰ ॥
যাত হন্তে ভৈল কৃষ্ণ কথাৰ প্ৰসিদ্ধি ।
জানিলেক লোকে ভকতিসে নব নিধি ॥
সিতো মহন্তৰ এবে কহিলো মহত্ত্ব ।
যাৰ কৃষ্ণ-কথা-গীতে ব্যাপিলে জগত ॥
নামতেসে শূদ্ৰ মহা হৰিত ভকতি ।
কৃষ্ণ স্মৰি মৰি স্থিত ভৈল বৈকুণ্ঠত ॥

আনো যত মহা কবি আছিল পূৰ্ব্বত।
কৃষ্ণ কথা কহি সবে তাৰিলা জগত॥
কৃষ্ণ কথা নৌকা কৰি দুস্তৰ তৰিলা।
আনকো তাৰিতে প্ৰতি নাৱ থৈয়া গৈলা॥
ধন্য ধন্য আৰা সব জানা পৃথিবীত।
যাহাৰ করুণাচিত্ত পৰক তাৰিত॥
তাসম্বাৰ অনুগ্ৰহ লভিয়া সৰ্ব্বথা।
জানা আমি বিৰচিলো ভাগৱত কথা॥
জয়তি কেশবদাস দলৈ মধুকৰ।
শিষ্টকুল কুমুদ সম্পূৰ্ণ শশধৰ॥
তাম্ৰীকুল কমল বিমল গুণশালী।
দুষ্টকুল নিকালি বৈষ্ণৱ প্ৰতিপালি॥
বিষ্ণুত ভকত কৃষ্ণ কথাত নিৰত।
দাতা দয়াৱন্ত সৰ্ব্ব কাৰ্য্যত শকত॥
তাহান উদ্যোগে গোবিন্দৰ প্ৰসাদত।
কথা বন্ধে ভাগৱত কৰিলো বেকত॥
মোৰ আশীৰ্ব্বাদে কৃষ্ণ দেৱৰ প্ৰসাদে।
সবন্ধু সোদৰে জীৱন্তোক অপ্ৰমাদে॥
সবংশৰ হৌক হৰি চৰণে ভকতি।
ৰক্ষা কৰন্তোক হৰি ত্ৰিভুবন পতি॥
নমো নমো পৰম পুৰুষ সনাতন।
হৃদয়ৰ বন্ধু কৃষ্ণ দৈবকী নন্দন॥
তুমি অন্তৰ্য্যামী মোক দিলা যেন মতি।
সেহি অনুভাৱে কথা ৰচিলো সম্প্ৰতি॥
তোমাত অৰ্পিলো যিতো কৰিলো প্ৰয়াস।
ভক্ত সমে তুষ্ট হুয়ো জগত নিবাস॥
বঢ়া টুটা ছিদ্ৰ মোৰ ভৈল যত মানে।
সবে সাঙ্গ হৌক এবে হৰি স্মৰণে॥
কৃষ্ণ ভকতিত যাৰ পৰম বিশ্বাস।
কৃষ্ণৰ নামত মাত্ৰ যাহাৰ অভ্যাস॥

যেই সেই হৌক দুৰাচাৰ সদাচাৰ ।
তাসম্বাক কৰো মই কোটি নমস্কাৰ ॥
দৈবকী পুত্ৰত মাত্ৰ হৌক মোৰ মতি ।
তান গুণ নাম নছাড়োক দিনে ৰাতি ॥
সাধো সাধুজন মোক দিয়া এই বৰ ।
জন্মে জন্মে হওঁ যেন কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰ ॥
শুনা সভাসদ মদগৰ্ব্ব পৰিহৰা ।
দৈবকী নন্দন কৃষ্ণে নিষ্ঠামতি কৰা ॥
ভণে ভাগৱত ভট্টাচাৰ্য্য ভৰসাৰ ।
ডাকি ৰাম ৰাম বোলা সবাৰে নিস্তাৰ ॥

ভাগৱত ।

[দশম স্কন্ধ]

উষা হৰণ ।

শুক নিগদতি অভিমন্যুৰ নন্দন ।
শুনা আৰু কহো অনিৰুদ্ধৰ বন্ধন ॥
হৰি হৰ যুদ্ধ যেন ভৈল বিপৰীত ।
কহিবো তোমাত কৃষ্ণদেৱৰ চৰিত ॥
বলিৰ শতেক পুত্ৰ সৱাহতে বড় ।
ভৈল মহাবীৰ বাণ নামে বীৰবৰ ॥
হাজাৰেক বাহু তাৰ দেখি চমৎকাৰ ।
শিৱত ভকত অতি বলে অনিৰ্ব্বাৰ ॥
সহস্ৰেক হাতে নিতে ধৰি কৰতালি ।
বহু বাদ্য কৰি নাচে শিৱ শিৱ বুলি ॥
ত্ৰৈলোক্য ঈশ্বৰ হৰ ভকত বৎসল ।
বহু বাদ্য নৃত্যে তোষিলেক মহাবল ॥
তুষ্ট হুয়া বচন বুলিল ত্ৰিলোচন ।
লৈয়ো বৰ বাণাসুৰ তোৰ যেন মন ॥

শুনি বাণাসুৰে বৰ লৈল পুৰপাল।
শঙ্কৰক পূজি নিতে আছা কত কাল ॥
শোণিত পুৰত পাছে ভৈল বাণৰাজা।
পুত্ৰৱতে স্বধৰ্ম্মে পালয় সৱে প্ৰজা ॥
তপে জপে বলে বীৰ্য্যে ভৈল মহাশয়।
সম্মুখ সংগ্ৰামে ত্ৰিদশকো নগণয় ॥
নগৰত আছে হৰ ত্ৰৈলোক্য ঈশ্বৰ।
সাজি আছে দৌল যেন কৈলাশ শিখৰ ॥
সৰ্ব্বক্ষণে শিৱ শিৱ ভাৱে মহাভাগ।
যেখনে খোজয় শঙ্কৰক পাৱে লাগ ॥
আপোন সমান বীৰ ত্ৰৈলোক্যে নপাই।
মদগৰ্ব্বে ফুৰে সিতো যুদ্ধক ইচ্ছায় ॥
এক দিন দেৱ শঙ্কৰৰ পাশে গৈল।
সমীপতে আছে হৰ দৰশন পাইল ॥
শিৱৰ কিৰীটি যেন নৱ সূৰ্য্য জ্বলে।
পৰশিয়া শঙ্কৰৰ চৰণ কমলে ॥
দণ্ডৱতে প্ৰণামিয়া বুলিলেক স্তুতি।
নমো নমো মহাদেৱ জগতৰ পতি ॥
নমো হৰ দিগম্বৰ জগতৰ গুৰু।
অপূৰ্ণ কামীৰ কাম পূৰা কল্পতৰু ॥
হাজাৰেক বাহু মোক দিলা জাতিস্কাৰ।
কিছু ফল নাহি আতি ভৈল মহাভাৰ ॥
মোৰ সম বীৰ প্ৰভু নপাইলোহো ৰণে।
তুমি বিনে বিচাৰি নপাইলো ত্ৰিভুবনে ॥
হস্তৰ আৰম্ভ আৰ নপাৰি সহিত।
দিগ্‌গজগণক যুঝিবাক ভৈল চিত্ত ॥
বাহুৰ আস্ফালে গিৰি কৰি চূৰ্ণীকৃত।
দিগ্‌গজগণক খেদি গৈলো কদাচিত ॥
মোৰ পৰাক্ৰম দেখি আঁখি কাতি কৰি।
মহাভয়ে পলাই গৈল দূৰক অন্তৰি ॥

এবে তুমি সম যেৱে বীৰ আছে ধাৰে।
তেবে হাজাৰেক বাহু সাফল আমাৰে ॥
হেন দর্প শুনি ক্রোধে কিটাইলেক হৰ।
বাণক সম্বোধি পাছে বুলিলা উত্তৰ ॥
দেখ তোৰ মৈৰধ্বজ ভাগয় যৈসানি।
মোৰ সম বীৰ তই লভিবি তৈসানি ॥
তোৰ দর্প চূৰ ৰণে হৈব সেহি সমে।
এতিক্ষণে মূঢ় তই কৰ পৰাক্রমে ॥
এহি বাণী হৰে যেৱে বুলিলন্ত খঙ্গে।
নুবুজিয়া দুর্ম্মতি গৃহক গৈল ৰঙ্গে ॥
শিৱৰ বাক্যৰ নিতে চাহে পৰিমাণ।
মোৰ মৈৰধ্বজ ইতো ভাঙ্গিবে কৈখান ॥
পৰম কুবুদ্ধি তাৰ মনে স্বস্থ নাই।
নিজ বীর্য্য বিনাশকে আছে বাট চাই ॥
এহি মতে ভৈল যেৱে বাণৰ ব্যৱস্থা।
শুনা আবে তাত পাছে ভৈল যেন কথা ॥
বাণৰ নন্দিনী উষা নামে সুলক্ষণী।
ৰূপে গুণে লক্ষ্মী যেন জগত মোহিনী ॥
তান ৰূপ দেখি লোকে লজ্বিবাক ডৰে।
অনেক প্রৱন্ধে তাঙ্ক ৰাখে বাণাসুৰে ॥
একোৱে পুৰুষে তাঙ্ক দেখিবে নপাই।
অন্তেসপুৰত থাকা নির্ব্বাণ পৰাই ॥
বাণৰ যে মূলমন্ত্রী কুভাণ্ড যাৰ নাম।
এক কন্যা আছে তাৰ চিত্রলেখা নাম ॥
শঙ্কৰক পূজি তাই পাইল ইষ্টবৰ।
জানে যত যোগ-মায়া আতি গুৰুতৰ ॥
চিত্রতে লেখয় সৱে নেদেখি নুশুনি।
তাইৰ নাম চিত্রলেখি এহি মহাগুণী ॥
ৰূপে গুণে বয়সে উষাৰ সম দেখি।
উষা চিত্রলেখি দুয়ো সম প্রাণসখা ॥

শয়নে ভোজনে পাশ নেড়য় সতত।
অন্তেসপুৰত থাকে উষাৰ লগত॥
প্ৰদ্যুম্নৰ পুত্ৰ দেৱগোবিন্দৰ নাতি।
তাঙ্ক স্বপনত দেখিলন্ত উষা সতী॥
পূৰ্ব্বে নতু দেখা নতু শুনা নাম যাৰ।
তেহোঁ সমে স্বপনত লভিল শৃঙ্গাৰ॥
কামৰ নন্দন তিনি ভুবনমোহন।
জাগি তাঙ্ক নেদেখিয়া ভৈল বাউল যেন॥
শয্যাত বুলান্ত হাত বাতুল পৰাই।
কহি গৈলা প্ৰাণনাথ আছা ৰঙ্গ চাই॥
শৰীৰ দগধ কৰে মদনৰ শৰে।
লাজ এৰি প্ৰভু প্ৰভু বুলি গেড়ি পাৰে॥
সখীগণ মধ্যে উঠি পাৰে হাতালোৰ।
কহি গৈলা প্ৰাণনাথ প্ৰাণ যায় মোৰ॥
শুনি চিত্ৰলেখি উঠিলেক সেহি কালে।
দেখে প্ৰাণ সখী উষা ভৈল বিয়াকুলে॥
প্ৰভু প্ৰভু বুলি গেড়ি পাৰে ঘনে ঘনে।
ধৰি চিত্ৰলেখি পুছিলন্ত এক মনে॥
সখীগণ মাজে পাছে বসি মহাসতী।
জ্ঞান ভৈল মহালাজে থাকিল নমাতি॥
মদনে তাপিত তনু উত্ৰাৱল কৰে।
অধোমুখে নিশ্বাস কাঢ়ন্ত থৰতৰে॥
চিত্ৰলেখি বোলে সখী ত্যজিয়ো হতাশ।
তোৰ মনোৰথ কোন পুৰুষক চাস?
অদ্যাপিও দেখো তই পাৰা হাতালোৰ।
স্বামীকে সে চাহ হেন মতি লৱে মোৰ॥
ৰাজাৰ কুমাৰী তুমি সুন্দৰী যুৱতী।
স্বামী খুজিবাৰ তোৰ হোৱয় যুগুতি॥
কিন্তু আক হাসিবে শুনিলে লঘু জনে।
গোপ্য কৰি কহ মোত স্বৰূপ বচনে॥

চিত্ৰলেখি সখী হেন পুছিলেক যেৰে ।
ধীৰে ধীৰে উষাসতী থাকিলেক তেৰে ॥
সুমৰি সুমৰি অতি পুলকে শৰীৰ ।
গদ গদ বাণী নয়নৰ ঝৰে নীৰ ॥
শুনা নৰ নাৰী উষা সতীৰ চৰিত ।
মহাভাগৱত কথা সাক্ষাতে অমৃত ॥
অনিৰুদ্ধ কুমাৰৰ নাহি বিলক্ষণ ।
কৃষ্ণ ৰাম কাম অনিৰুদ্ধ একে জন ॥
সকলে পুণ্যৰ হৰি কথাত বিশ্বাস ।
অপ্ৰয়াসে সকল দুঃখকে কৰে নাশ ॥
মিলে সুমঙ্গল ৰঙ্গ ভুকুতি মুকুতি ।
কোন পাপীজনে আত নকৰিব ৰতি ?
একে মহাজন হৰি-কিঙ্কৰত বাজে ।
হৰিকথা শুনন্তা নাহিকে একো বাজে ॥
কতো পাপীজন শুনে ঐশ্বৰ্য্য গৰ্ব্বত ।
স্বৰূপত অৰ্থ তাৰ নপশে কাণত ॥
কীৰ্ত্তিক ফটাৱে হৰিকথা শুনো বুলি ।
ভক্তিক বাধিয়া নিন্দে কৃষ্ণক সমূলি ॥
আছে কোন ধৰ্ম্ম হৰিকীৰ্ত্তনত বিনে ?
যেৰে তত্ত্ব বুজে তেৰে নিন্দে কোন গুণে ?
হেন জানি জ্ঞানীগণ ত্যজিও বিকল ।
নিন্দে মন্দ জনে যদি পাইব তাৰ ফল ॥
মাধৱৰ পাদ-পদ্ম হৃদয়ত ধৰি ।
কৰা হৰি ভকতি একান্ত যত্ন কৰি ॥
ধন জন জীৱন নৰহে চিৰকাল ।
কৃষ্ণৰ কথাত চিত্ত কৰিয়োক ভাল ॥
অনন্তকন্দলি কহে এহি মাত্ৰ সাৰ ।
ডাকি হৰি বোলা হৌক পুৰুষ উদ্ধাৰ ॥

উষা বোলে প্ৰাণ সখী স্বপ্নত আছিলা দেখি
পুৰুষেক ত্ৰৈলোক্যমোহন।
চাৰু শ্যাম কলেৱৰ দিব্য পীত বস্ত্ৰধৰ
ৰুচিকৰ কমল লোচন॥
মহাবাহু মহাবল সুচৰিত্ৰ সুমঙ্গল
একো অঙ্গে নাহি ক্ষতি খুন।
কামিনী মোহন বেশ দৰশনে হৰে ক্লেশ
কতনো কহিবো ৰূপ গুণ॥
লয়লাস বেশে আসি মোৰ মুখ চাই হাসি
মহাৰঙ্গে আলিঙ্গি ধৰিল।
মুখে মুখে ঘনে চুম্ব মৰ্দ্দিলেক কুচকুম্ভ
ৰতি ৰস ভাৱ দৰশিল॥
পীয়াই অধৰ মধু মনক হৰিয়া মোৰ
নজানো লুকাই কোথা যাই।
তাঙ্কে আমি স্বামী বুলি বিচাৰোহো বিয়াকুলি
সখী মোক দিওক দেখাই॥
পেলাই কাম সমুদ্ৰত কিবা দোষ দেখি মোত
ত্যজি গৈল সিতো প্ৰাণনাথ।
নপাও যেবে তাঙ্ক স্বামী নিশ্চয়ে মৰিবো আমি
সখী সত্য কহিলো তোমাত॥
হেন শুনি চিত্ৰলেখি বোলে নমৰিবা সখী
দুঃখ তোৰ ঘুচাইবো এখনে।
স্বপনত তোৰ মন হৰিলেক যিতো জন
তাঙ্ক আনি দিবো এহি থানে॥
কিন্তু ইতো ত্ৰৈলোক্যত থাকে যদি ইতো জন
মায়া কৰি আনি দিবো হৰি।
চাহি তই কহা মোত লেখিয়া দেখাওঁ তোত
দেৱ গন্ধৰ্ব্বক আদি কৰি॥

এহি বুলি বৰনাৰী হাতে চিত্ৰপট ধৰি
প্ৰথমে লিখিলা দেৱগণ।
সখীক দেখাইলা তাই ঊষা বুলিলেক চাই
নাহি সিতো পুৰুষ শোভন॥
সুন্দৰ গন্ধৰ্ব্ব যত দেখি তাকো লিখিলেক
আৰু সিদ্ধ বিদ্যাধৰ যত।
সুন্দৰ চাৰণগণ নাগগণ সুশোভন
যক্ষ ৰক্ষ কিন্নৰ সমস্ত॥
সুন্দৰ পুৰুষ যত মনুষ্যক লিখিলেক
ঊষা বোলে আতো স্বামী নাই।
পাছে মনে গুণি চাই বৃষ্ণিবংশ লিখিলেক
ঊষা মন ৰঙ্গে আছে চাই॥
গোপালৰ পিতমহ শ্বশুৰক লিখি আগে
পাছে বসুদেৱক লিখিল।
ৰাম কৃষ্ণ দুই ভাই লিখিলেক এক ঠাই
দেখি ঊষা মনে চমকিল॥
প্ৰদ্যুম্ন লিখিল যেবে শ্বশুৰ বুলিয়া তেবে
মাথে ঊষা বস্ত্ৰ তুলি লৈল।
অনিৰুদ্ধ লিখিবাৰ দেখি ঊষা বৰনাৰী
ধৰিবাক চাহে আঙ্কোৱাল॥
লাজে মুখ বস্ত্ৰে ঢাকি বোলে শুনা প্ৰাণসখী
মোৰ প্ৰাণনাথ এহি জন।
দেখা কেন মূৰ্ত্তিমন্ত ভুৱনমোহন কান্ত
কোন নাৰী ধৰিবেক মন॥
চিত্ৰলেখি বোলে সখী ভালেতো স্বপন দেখি
ভোল ভৈলি তই ভাগ্যৱতী।
প্ৰদ্যুম্নৰ প্ৰিয় পুত্ৰ আন নাম অনিৰুদ্ধ
কেশৱ দেৱৰ প্ৰিয় নাতি॥

থাক তই মহাশান্তী ইহান চৰণ চিন্তি
মই হেৰা চলিলো এখনে।
পশিয়া দ্বাৰকাপুৰী কুমাৰক আনি হৰি
দিবো তই থাক ৰঙ্গমনে॥
এহি বুলি বৰনাৰী সখীক আশ্বাস কৰি
চলি গৈল আকাশ গমনে।
শিৱৰ চৰণ চিন্তি মহা ৰঙ্গে গৈল শান্তী
দ্বাৰকা পুৰীক ৰঙ্গ মনে॥
কতো দূৰ গৈল তাই নাৰদক লাগ পাই
প্ৰণাম কৰিল কৌতূহলে।
ঋষিয়ে পুছিলা কায চলি যাস কোন ৰাজ
চিত্ৰলেখা কহিল সকলে॥
নাৰদে কহন্ত হাসি কৃষ্ণৰ পুৰত পশি
কুমাৰক হৰিবি কমনে ?
জান কত মায়া তই দেখাও মায়া বুঝো মই
তেবে পতিয়াইব মোৰ মনে॥
যাৰ সম নাহি কেৱ মহা বড় বাসুদেৱ
তান প্ৰিয় নাতি অনিৰুদ্ধ।
হেন তোৰ স্ত্ৰীৰ সাস তাঙ্ক হৰিবাক চাস
কিনো তই মায়াত প্ৰবুদ্ধ॥
শুনা শুদ্ধ বুধ জন ইতো কথা বিতোপন
দেখিও সকলে মায়াময়।
মায়াতেসে দেখি সুখ জীৱন মৰণ দুঃখ
মায়া বিনে কিছু নাভাসয়॥
মায়াতে দেখিও মায়া ধন জন পুত্ৰ জায়া
স্বপনতো স্বপন পৰাই।
স্বৰূপত সবে মিছা তৰিবাক যাৰ ইচ্ছা
কৃষ্ণক ভজিও সমুদায়॥

ঈশ্বৰ নিচিনে যাৰে নানা যোনি ফুৰে তাৰে
জীৱৰে লগতে কৰ্ম্ম জড়ি ।
কিঞ্চিতে কমাইয়া সুখ সততে নিকাৰ দুঃখ
নৰকত পড়ে মৰি মৰি ॥
ক্ষুধায় তাপিত কায় যেন ঘৰে ঘৰে যায়
কুকুৰ ফুৰয় নিৰন্তৰে ।
ক্ষণো বা অন্নক পাৱে ক্ষণো বা টাঙ্গোন খাৱে
মহা দুঃখ পাইয়া লৰড়ে ॥
এহিমতে জীৱচয় নিচিনিয়া কৃপাময়
শ্ৰীকৃষ্ণ ইষ্ট মাধৱক ।
মায়ায়ে আছয় ঢাকি দেখিও নেদেখি আখি
ধৰে ধন জন সম্পদক ॥
অনন্ত কন্দলি কহে জানা কিছু সাৰ নোহে
ধন জন ৰাজ্য নিজ গ্ৰাম ।
মায়াময় বুদ্ধি ছাড়ি তৃষ্ণা আদি পৰিহৰি
নিৰন্তৰে বোলা ৰাম ৰাম ॥

আনো পুৰাতন শুনি আছে শিষ্টমুখী ।
হৰলুকি মায়া ধৰিলেক চিত্ৰলেখি ॥
অনিৰুদ্ধ কুমাৰক আনিলেক হৰি ।
শুনা তাৰ তত্ত্ব কিছু কহিবো উদ্ধাৰি ॥
নাৰদৰ বোলে তাই মায়া দেখাইলেক ।
পশু পক্ষী আদি কৰি জানয় যতেক ॥
দেখিয়া নাৰদে বুলিলেক উপহাস ।
এই মায়া ধৰি তই হৰিবাক চাস ॥
বুঝিলোহো আন তই ৰূপক ধৰিবি ।
কুমাৰক পাইলে তই কিৰূপ কৰিবি ?
আনৰূপ ধৰিবাক নজানস যেৱে ।
নপাৰিবি হৰিবাক ঘৰে চল তেৱে ॥

শুন তই জান যেবে হৰলুকি মায়া।
আপোন পৰক কৰিবাক ভিন্ন কায়া॥
তেবেসে অন্তসপুৰ পশিবে পাৰিবি॥
কেহো নমনিবে হৰি কুমাৰ আনিবি॥
হেন শুনি চিত্রলেখি কম্পি গৈল মনে।
মাতিলে কাকুতি কৰি কৃষ্ণৰ চৰণে॥
সখীৰ মৰণ জানো ভৈল উপগত।
মই হেবা মৰো শুক তোমাৰ আগত॥
আসিলোসো সত্য কৰি যাইবো কোন লাজে।
এহি বুলি তাই মৰিবাক লাগি সাজে॥
হেন দেখি দয়ালু নাৰদ মুনিবৰ।
বুলিলেক চিত্রলেখি নমৰ নমৰ॥
কহো হৰলুকি জীয়োক তোৰ সখী।
মোৰ আশীর্ব্বাদত জানিবি চিত্রলেখি॥
ভাদ্র মাসত আসি দুভাগ নিশাত।
চন্দ্রগ্রহণ যেবে মিলে সি বেলাত॥
খঞ্জৰীট পক্ষী তেতিক্ষণে যাইব উড়ি।
তাকে ধৰি বড়ি তই সাজিবি সুন্দৰী॥
তিলক পিন্ধিবি তই শুকক সুমৰি।
নিজ ৰূপ গুচি হৈবি তেখনে ভ্রমৰী॥
কুন্দ্রাক্ষৰ জালে যাইবি গৃহৰ ভিতৰ।
কুমাৰক ফোট দিবি হৈবেক ভ্রমৰ॥
পৃষ্ঠভাগে তাঙ্ক লৈয়া গৃহৰ বজায়া।
তিলক মুছিয়া তেবে হৈবি নিজ কায়া॥
মুনিৰ বচনে হেন শুনি চিত্রলেখি।
হৰক সুমৰি আৰম্ভিল হৰলুকি॥
তেতিক্ষণে ভৈল ভাদ্র পূর্ণিমাৰ শশী।
দোভাগ ৰজনী ৰাহু গ্রসিলেক আসি॥
খঞ্জৰীট উড়ি গৈল ধৰিলেক তাই।
সাজিলেক বড়ি ঋষি ৰঙ্গে আছে চাই॥

তিলক দিলেক মাত্র ভৈলেক ভ্রমৰী।
পুনঃ নিজ ৰূপ ভৈল ফোট দূৰ কৰি॥
হৰলুকি শিখি ৰঙ্গে বোলে চিত্রলেখি।
তোমাৰ প্রসাদে শুক জীলো দুয়ো সখা॥
চলিয়োক শুক মই যাওঁ কৃষ্ণপুৰী।
এহি বুলি প্রণামিয়া গৈল বেগ ধৰি॥
পশিল অন্তসপুৰ ধৰ্ম্মি হৰলুকি।
ভৈল অতি বিস্ময় কৃষ্ণৰ স্থান দেখি॥
আপোন শয্যাত অনিৰুদ্ধ আছে শুতি।
ঋষি উপদেশে হৰিলেক মায়াৱতী॥
শোণিত পুৰক গৈয়া তেখনে আটাইল।
সখীৰ আগত নিয়া কুমাৰ ভেটাইল॥
আনিলেক প্রিয় স্বামী সখী চিত্রলেখি।
দেখি উষা উঠিলেক ক্ষণিকো নাপেক্ষি॥
স্বপ্নত দেখিলো যিতো ত্রৈলোক্যমোহন।
সেহি সে সুন্দৰ বৰ ভৈল উপসন্ন॥
আনন্দে দ্রৱিল তনু প্রসন্ন বদন।
দেখি উষা আগবাঢ়ি গৈল ৰঙ্গ মন॥
প্রাণত অধিক স্নেহ গলে বান্ধি ধৰি।
বিচিত্র আসনে নিয়া বসাইল সাদৰি॥
হৰিষে বসিল দেৱ প্রদ্যুম্ন নন্দন।
উষাৰ মুখক লাগি চায় ঘনেঘন॥
প্রথম বয়সে উষা ত্রৈলোক্যমোহিনী।
জাতিত পদ্মিনী সতী দুতি লক্ষী যেনি॥
জাতি ৰতি ৰঙ্গ যত চতুঃষষ্টিকলা।
তান ৰূপ দেখি অনিৰুদ্ধ মোহ ভৈলা॥
ধুৱাইল চৰণ পদ্ম উষায়ে আপুনি।
পাদ্য অর্ঘ্য মধুপর্ক দিল আচমনী॥
দিব্য গন্ধ ধুপ দীপ পুষ্প যে চন্দন।
দিল দিব্য বিভূষণ অমুল্য ৰতন॥

দিব্য পঞ্চামৃতে সতী কৰাইলা ভোজন।
দিলা নানাবিধ মধুপান উপায়ন॥
কর্পূৰ তাম্বুল সাজি দিল ঘনেঘনে।
মাতন্ত শুশ্রূষা কৰি মধুৰ বচনে॥
ত্ৰৈলোক্যমোহন তুমি গোৱিন্দৰ নাতি।
স্বপনত তুমি সমে কৰিলো সুৰতি॥
তোমাক নেদেখি জাগি মৰিতে চাহিলো।
চিত্ৰলেখা সখীৰ কাৰণে মই জীলো॥
তোমাকে যে চাহন্তে দাসীৰ নোহো যোগ্য।
তথাপি অনাইলো প্ৰভু প্ৰাণৰ উদ্যোগ॥
ই দোষ ক্ষমিও মোক লৈয়ো দাসী কৰি।
তোমাকে সে চিন্তি মই আছো প্ৰাণ ধৰি॥
বুলিলন্ত উষা আৰু অনেক কাকুতি।
সংক্ষেপ পদত কত কহিবো সম্প্ৰতি॥
এহি মতে কুমাৰক অৰ্চ্চি বৰ বালা।
আপুনি বৰিলা শিৰে দিয়া পুষ্পমালা॥
প্ৰণামিলা জানু পাৰি স্বামী ভৈলা বুলি।
অনিৰুদ্ধে আশ্বাসি ধৰিলা হাত মেলি॥
কোলাত বৈসায়া মুখে দিলন্ত চুম্বন।
শুনা প্ৰাণেশ্বৰী উষা ভৈলো ৰঙ্গমন॥
তোমাৰ ভকতি বশ্য কৰিলে আমাক।
কোন মতে তোক ত্যজি যাইবো দ্বাৰকাক?
এহি মতে ভৈল দুয়ো গন্ধৰ্ব্ব বিবাহ।
চিত্ৰলেখি সখী যত সবাৰে উৎসাহ॥
দুঃখেও দেখিতে নপাৰয় একোজনে।
হেন নিৰঞ্জন পুৰে থাকি কন্যাগণে॥
কৰন্ত সুৰতি ৰতি উষায়ে সহিত।
অভিনয় স্নেহ বাঢ়ি যায় নিত্যে নিত॥
গুঢ়ৰূপে থাকন্ত নোলান্ত আৰাসৰ।
মুহূৰ্ত্তেক নছড়ান্ত উষাৰ ওচৰ॥

উষাৰ ক্ৰীড়াক অতি চিত্ত ভৈল লীন।
নজানন্ত মনে এথা আছো কত দিন॥
উষায়ে সহিতে কতো থাকে পাশা খেলি।
কোলে কৰি আঙ্কোৱালি থাকে কতো বেলি॥
উষাক মাতন্ত কতো আইস আইস বুলি।
দেখি সখীগণে বেঢ়ি হাসে খল খলি॥
নাহি লাজকাজ সৱে ত্যজিলন্ত ভয়।
শৃঙ্গাৰত ভোল ভৈল কামৰ তনয়॥
উষায়ে হৰিল চিত্ত মনত নভৈল।
এহিমতে অনেক দিৱস বহি গৈল॥
উষাৰ গুচিল পূৰ্ব্বৰত লাজ ভাৱ।
শৃঙ্গাৰৰ চিহ্নে সৱে উজ্জ্বলিত গাৱ॥
ৰাখিবাক বীৰগণ দিয়া আছে বাণে।
উষাক দেখিলে সৱে চাহে একমনে॥
এদিনত কৰি শত ভাগ ৰঙ্গমনে।
হাস লাস বেশ কৰি পুৰুষ শোভনে॥
ছেগ চাই বাজ হুই হাসি মুচুকাই।
ঘনেঘনে অন্তসপুৰক চলি যাই॥
ঘন স্তন নখে ক্ষত ওঠে দন্ত ঘাৱ।
চুম্বনৰ ছটাচয় জ্বলে ঠাৱেঠাৱ॥
শিথিল মেখলা চিণ্ডি লুলে সাতসৰি।
নিত্যে সখীগণ হাতে গন্থাৱে সুন্দৰী॥
কঙ্কণ নূপুৰ মণি ভৈল সোলোকাই।
ঘৰ্ম্মজলে কুচৰ কুঙ্কুম বহি যায়॥
মুকুতা কাঞ্চলি ফাটি আছে ঠাই ঠাই।
সঘনে খসাই খোপা লোটায় মধাই॥
এহিমতে শৃঙ্গাৰৰ লক্ষণ যতেক।
নপাৱন্ত একোমতে উষা ঢাকিবাক॥
বস্ত্রে গাৱ ঢাকি যেবে ফুৰন্ত সুন্দৰী।
তথাপি লখিল বীৰগণে হেতু কৰি॥

নিশ্চয়ে জানিলো উষা ভৈল যেন হাসি।
নৃপতিক ভয়ে সৱে গৈলেক তৰাসি॥
নকহিলে আমাক কাটিবে ৰাজা বাণ।
এহি শুণি সবে তেতিক্ষণে দিলা জান॥
শুনিয়োক ৰাজা কথা তযু দুহিতাৰ।
লক্ষিলোহো উষা ভৈল কুল খিলিঙ্গাৰ॥
কোন বা পুৰুষ আনি আছে তান ঠাৱে।
শৃঙ্গাৰৰ ছটাচয় দেখি মর্ম্ম গাৱে॥
অন্তসপুৰত থাকে তোমাৰ কুমাৰী।
গড় বাজে আমি সৱে থাকো ৰক্ষা কৰি॥
ক্ষণেকো নযাও ছাড়ি থাকোহো সততে।
নজানো পুৰুষ আসি পড়িল কিমতে॥
পুৰুষ দেখিতে তাক নপাৱে কেরলে।
তাতে আসি কিমতে পশিল মায়া বলে॥
ভালমতে লক্ষি আক কহিলোহো আমি।
হেন জানি যেন জুৱাই কৰিয়োক তুমি॥
এহি কথা শুনিয়া ব্যথিত ভৈল বাণ।
মহা লাজে কিছু নিদিলেক সমিধান॥
ঝীউৰ দোষণ শুনি ক্রোধে মত্ত ভৈল।
মহাবেগে অন্তসপুৰক চলি গৈল॥
শুনা সভাসদ অনিৰুদ্ধ নিবোধন।
নাৰীৰ নিমিত্তে সুখে আছে কোন জন॥
নাৰীৰ সঙ্গক যিতো কৰে অভিলাষ।
জানিবা আপুনি সিতো ভৈল সর্ব্বনাশ॥
আন ধন জন সঙ্গ নকৰাৱে দূৰ।
স্ত্রী সঙ্গী সঙ্গে যেন কৰে মথিমূৰ॥
দুর্গতিৰ মন্দিৰ জানিবা নাৰী সঙ্গ।
হেন জানি তাজিও ইহাৰ যত ৰঙ্গ॥
জানা স্বৰূপত ইতো নুহিকে শাশ্বত।
সুখভোগ ধন জন দেখা শুনা যত॥

একেশ্বৰে আসিবাহা যাইবা একেশ্বৰে ।
কৈত শুনি আছা পুত্ৰ ভাৰ্য্যা ৰক্ষা কৰে ॥
হেন জানি ইতো বাসা আশা সৱে ছাড়ি ।
কৃষ্ণক ভকতি কৰা এক বুদ্ধি কৰি ॥
আপদৰ বান্ধৱ মাধৱ বুলি যাক ।
হিয়ে তাঙ্ক ধৰি হৰি হৰি ছাড়া ডাক ॥

উষায়ে সহিতে বসিয়া শয্যাতে
কুমাৰে খেলন্ত পাশ ।
দেখি বাণে যাই ৰহিল তথাই
মুখত খৰ উশাস ॥
কামৰ কুমাৰ পৰম সুন্দৰ
শ্যাম বৰ্ণ কলেৱৰ ।
পীত বসন কমল নয়ন
দেখি যেন মনোহৰ ॥
কটাক্ষে লক্ষিত ঈষত হসিত
প্ৰকাশে মুখ-কমল ।
কুণ্ডলৰ কান্তি অলকাৰ পংক্তি
জ্বলে অতি নিৰমল ॥
উষাৰ সম্ভোগ ৰঙ্গ সময়ত
ৰুচিৰ কুচ কুঙ্কুম ।
লাগি আছে ভালা হিয়ে জ্বলে মালা
গ্ৰন্থিত চাৰু কুসুম ॥
মালতী মধ্যাই তাৰ গন্ধ পাই
ভ্ৰমৰে নছাড়ে পাশ ।
উষাৰ বদন নিৰীক্ষি সঘন
তোলন্ত মধুৰ হাস ॥
মহা বাহু দুই দেখি ভয় হুই
শত্ৰুৰ কাম্পে হৃদয় ।
হেন পুৰুষক দেখি বাণাসুৰে
ভৈলেক অতি বিস্ময় ॥

মহা বীৰগণে অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি
বেঢ়ি আসি ভৈল বাণ।
দেখি অনিৰুদ্ধে অতি মহা ক্ৰোধে
জ্বলিল বহ্নি সমান॥
বজ্ৰ লোহাৰ পৰিঘ উঠাই
হাস্ফুটিয়া তেতিক্ষণে।
যেন শূল ধৰি যম ভৈল থিয়
প্ৰজা সংহৰিবে মনে॥
হেন দেখি সৱে বাণ নৃপতিৰ
কটক গৈল কিটাই।
ধৰ মাৰ বুলি খাণ্ডা লৈল তুলি
ধৰিবাক খেদি যায়॥
একেশ্বৰে বীৰে কামৰ কুমাৰে
দুই হাতে পৰিঘ ধৰি।
কুকুৰগণক প্ৰচণ্ড বৰাহে
যুঞ্জে যেন দান্ত তৰি॥
সেহিমতে বীৰে সৱাকো তাৰিলে
ঘোৰ পৰিঘৰ বাড়ি।
উৰু শিৰ বাহু ভাগিল গ্ৰীৱাৰ
ওলাই পলাইল জাৰি॥
আপোন সৈন্যক মাৰিবাৰ দেখি
কোপে বাণ জ্বলি গৈল।
মহা বলী জানি নাগ পাশ হানি
কুমাৰক বান্ধি থৈল॥
স্বামীৰ বন্ধন শুনিয়া ক্ৰন্দন
কৰন্ত ঊষা সুন্দৰী।
ভৈলন্ত বিহ্বল নয়নৰ জল
পড়ে অতি সৰসৰি॥

ত্যজিল ভূষণ দেৱাঙ্গ বসন
সুভুঞ্জন্ত অন্ন পান।
হা স্বামী বুলি ফুকন্তে কান্দন
শোকে দহে মৰ্ম্মস্থান।
কেনে কুলক্ষণী মই অভাগিনী
জীও আৰে কোন লাজে?
স্বামীৰ বন্ধন দুঃখ দেখি হেন
নমৰো কমন কাজে?
উষাৰ সন্তাপ কহিতে নপাৰি
স্বামীৰ অপাৰ বেথা।
আছোক এখন শুনিয়োক যেন
ভৈল দ্বাৰকাৰ কথা॥
কুমাৰক হৰি আনিলে যৈসানি
চিত্ৰলেখি মায়াৱতী।
নেদেখি তাহাঙ্ক সবন্ধু বান্ধৱ
সন্তাপ লভিল অতি॥
কোনে হৰি নিলে নিৰ্ণয় নজানি
কাহাৰো সুখ নভৈল।
হা অনিৰুদ্ধ বোলন্তে বাৰিষা
চাৰি মাস বহি গৈল॥
পাছে নাৰদত শুনিলেক বাৰ্ত্তা
চিত্ৰলেখা নিলে হৰি।
শোণিত পুৰত বাণৰ নান্দনী
আছে উষা বৰনাৰী॥
তেহো সমন্বিত অন্তেসপুৰত
বাণে দেখিলেক যাই।
সেনা বধিবাৰ দেখি নাগ পাশে
বান্ধি থৈল সেহি ঠাই॥

এহি শুনি সবে ক্রোধে জ্বলি গৈল
যদুবংশ বীৰচয়।
কৃষ্ণসে দেৱতা ভৈলন্ত যাহাৰ
তাৰ আছে কাক ভয়॥
কৃষ্ণ ৰাম কাম শাম্ব শাৰণ
সাত্যকি গদ প্রমুখ্যে।
শোণিত পুৰত বাণক বুঝিত
চলি গৈল জাকে জাকে॥
ৰাম মাধৱৰ যত অনুচৰ
মহাবীৰগণ মানে।
নন্দ উপানন্দ ভদ্র আদি কৰি
চলিল যুদ্ধক থানে॥
বাৰ অক্ষৌহিণী সেনায়ে সহিতে
সাজি গজ বাজী ৰথে।
দশো দিশ ঘুড়ি বাণৰ নগৰী
বেঢ়িলন্ত জগন্নাথে॥
ভাঙ্গি সিংহদ্বাৰ গড়ৰ প্রাকাৰ
উপবন কৰে ছন্ন।
দেখি ক্রোধে বাণ তুল্য সেনা সাজি
বাজ ভৈল তেতিক্ষণ॥
বাণৰ সপক্ষ হুয়া মহেশ্বৰ
পুত্র ভৃত্য সমন্বিত।
ৰাম মাধৱক সাজিল যুদ্ধক
ভকতৰ চিন্তি হিত॥
বৃষভত উঠি বেগে দিল ছুটি
ভূতগণে যায় বেড়ি।
পাইল যাই লাগ ভৈলা সাতো আগ
সবান্ধৱে সাজি পাৰি॥

শুনা বন্ধুজন দেখা কেন ঠান
ভকতৰ স্নেহ অতি।
আপোন শৰীৰে হৰিক যুঝিতে
সাজি যায় পশুপতি॥

এতেক ভকতি সমান শকতি
দেৱক তুষিত নাই।
হেন জানি হৰি চৰণে ভজিও
ভকতি কৰি সদাই॥

যদি দুষ্টে নিন্দি কৃষ্ণক দূষিত
কৰে যেৱে দুৰাচাৰ।
উপজি উপজি পড়ে নৰকত
নিস্তাৰ নাহিকে তাৰ॥

নামত যাহাৰ পুৰুষ উদ্ধাৰ
নিন্দে তান দাস বুলি।
নিন্দিবাহা সাক্ষী খাইলে দুয়ো আঁখি
সেহিসে জানিবা কলি॥

নমো ৰমাকান্ত অচ্যুত অনন্ত
কৰিও নিস্তাৰ মোক।
পাষণ্ড সঙ্গত হৰে দোষ যত
আৰে মোক ক্ষমিয়োক॥

গৃহাশ্ৰমে যাৰে থাকি মানে তাৰে
পাপৰ নাহি বিৰাম।
অনন্ত কন্দলি কহে কৃতাঞ্জলি
ডাকি বোলা ৰাম ৰাম॥

মিলিল তুমুল বোল হৰি শঙ্কৰৰ।
দেখন্তে আশ্চৰ্য্য লোম শিহৰে গাত্ৰৰ॥
প্ৰদ্যুম্নৰ কাৰ্ত্তিকৰ লাগিল সংগ্ৰাম।
কুভাণ্ড কুম্ভকৰ্ণ সমে যুজে হলীৰাম॥

বাণ পুত্র সমে শাম্ব জাম্বৱতী-সুত।
বাণ সাত্যকিয়ে যুদ্ধ ভৈল বিপৰীত ॥
দেৱৰ নায়ক যত ব্ৰহ্মা আদি কৰি।
যুদ্ধ চাহিবাক সৱে গৈল ৰথে চড়ি ॥
আনো যত সিদ্ধ মুনি গন্ধৰ্ব্ব চাৰণ।
অপ্সৰা বিদ্যাধৰ যক্ষ ৰক্ষগণ ॥
সবাঙ্করে মাধৱক যুজন্ত শঙ্কৰ।
অদ্ভুত দেখিয়া চাহি আছে সুৰাসুৰ ॥
শঙ্কৰৰ কটক পিঙ্গট অতিশয়।
ভূত প্ৰথম প্ৰেত গুহ্যক দুৰ্জ্জয় ॥
ডাকিনী যোগিনী আক ধন বিনাশক।
ভূত মাতৃ পিশাক্ষ কুষ্মাণ্ড বেতালক ॥
যক্ষ ৰাক্ষস কতো যুজিবাক চাৱে।
ধৰিয়া সাৰঙ্গ ৰঙ্গে ধাইলন্ত মাধৱে ॥
ধনুক টঙ্কাৰি তীক্ষ্ণ মাৰি শৰজাল।
ছেদি ভেদি তেতিক্ষণে খেদাইল সকল ॥
সৈন্য পলাইবাৰ দেখি মনত অতুষ্টি ॥
পিণাক কাৰ্ম্মুক হৰে ধৰি দৃঢ় মুঠি ॥
দিব্য অস্ত্ৰ আছে যত ধৰি বাৰেবাৰ।
কৃষ্ণক লাগিয়া প্ৰহাৰিল দৃঢ়তৰ ॥
নভৈল বিস্ময় হৰি সাৰঙ্গপাণি।
নিবাৰিলা সকল অস্ত্ৰক অস্ত্ৰে হানি ॥
ব্ৰহ্মঅস্ত্ৰ ধৰি যেৱে প্ৰহাৰন্ত হৰে।
পূৰ্ণব্ৰহ্ম অস্ত্ৰে নিবাৰিল দামোদৰে ॥
বায়ু শৰ হানি হৰে মেলিল বতাস।
পৰ্ব্বতৰ শৰে হৰি কৰিল নৈৰাশ ॥
অগ্নি-শৰ হানি হৰে জ্বালন্ত অগনি।
মেঘসবে জলে নিমারন্ত চক্ৰপানি ॥
পাশুপাত অস্ত্ৰ যেৱে হানন্ত শঙ্কৰে।
নাৰায়ণ অস্ত্ৰে সংহাৰন্ত চক্ৰধৰে ॥

এহিমতে যতেক হানিল শূলপানি ।
সবে নিবাৰিল হৰি নিজ অস্ত্র হানি ॥
জৃম্ভন শৰক যেবে হানিল মুৰাৰি ।
মোহ হুয়া শঙ্কৰ ৰহিল দান্ত তৰি ॥
ঘনে ঘনে হাচি উঠে ভেদিলেক শৰে ।
লাচাপিচা কৰে হৰে ঢলো পৰো কৰে ॥
হৰক মোহিয়া হৰি গদা খড়গ শৰে ।
বাণৰ সেনাকে কাটিলন্ত নিৰন্তৰে ॥
মাধৱৰ শৰে ফুটি গৈল আঁখি মুখি ।
কতোহো মৰিল কতো পলায় প্রাণ ৰাখি ॥
প্রদ্যুম্নৰ শৰ ছোটে কার্ত্তিক কুমাৰ ॥
পাড়িল শৰীৰ থিৰ নোহে কলেৱৰ ॥
সকল শৰীৰে ধাৰে তেজ বহি যায় ।
ময়ূৰত ছুটি দিয়া গৈলেক পলাই ॥
বলৰ মুষলে অতি ভেদিল শৰীৰ ।
কুপকর্ণ কুভাণ্ড পড়িল ছুয়ো বীৰ ॥
নায়ক পড়িল দেখি যত সেনাগণ ।
দশোদিশ পলাই ছাড়িয়া ঘোৰ ৰণ ॥
ভাগিল আপোন সৈন্য দেখি ৰাজা বাণে ।
সত্যেকিক এড়ি মাধৱক ধাইল ৰণে ॥
হাজাৰেক বাহুক জঙ্কাৰি বীৰবৰে ।
পাঞ্চশত ধনু আজুৰিয়া একেবাৰে ॥
একো একো ধনুত যুড়িল দোধো বাণ ।
মহা মদ-গর্ব্বে চাহে কৰিতে সন্ধান ॥
হেন দেখি হৰি হাসি ধনু ধৰি ডাটি ।
পঞ্চশত শৰ তাৰ পেলাইলন্ত কাটি ॥ -
একেবাৰে মাৰি ৰথ সাৰথি তুৰঙ্গ ।
ৰঙ্গে নাৰায়ণে অতি যুঙ্কিলন্ত শঙ্খ ॥
ভূমিত পড়িল বাণ হৰিল প্রভাৱ ।
হেন দেখি সন্তাপিত ভৈল তাৰ মাৱ ॥

নামত কোটৰী তাই চিন্তিল মনত।
মাধৱৰ হাতে হেৰা পুত্র হৱে হত॥
পুত্রপ্রাণ ৰক্ষা কৰিবাক এক মনে।
পুত্রস্নেহে লাজকাজ এড়ি তাৰক্ষণে॥
ভৈলেক লাঙ্গত চুল মেলি আউল বাউল।
কৃষ্ণৰ আগত গৈয়া ৰহিল নিশ্চল॥
নগ্ন নাৰী দেখি হৰি অধোমুখ হুয়া।
যুদ্ধ এড়ি ৰহিলন্ত আন ভিতি চায়া॥
সেহি বেলা বাণাসুৰে ভয়ে ছেগ চাই।
লৱড়িয়া নগৰত পশিলেক যাই॥
শঙ্কৰৰো ভূতগণ সকলে পলাইল।
কেৱল ত্রিশিৰা জ্বৰে মাধৱক ধাইল॥
অনন্তৰে নাৰায়ণে আছে তাক দেখি।
হানিল বৈষ্ণৱ জ্বৰ থানিকো নাপেক্ষি॥
দুই জ্বৰে খেদি গৈয়া দুয়ো দুইক পাই।
কৰিল দুর্ঘোৰ ৰণ কথন নযায়॥
বৈষ্ণৱ জ্বৰৰ বল অতি গুৰুতৰ।
মহেশৰ জ্বৰক পীড়িল নিৰন্তৰ॥
জানিয়া ত্রিশিৰা বিষ্ণু-জ্বৰে লৱে প্রাণ।
চিন্তিয়া নপাইল সিতো অভয়ৰ স্থান॥
কৃষ্ণত শৰণ লৈল মহা ভয় মনে।
কৃতাঞ্জলি কৰি স্তুতি বুলিল বচনে॥
আপোনাতে ভিন্ন হেন মাধৱক মানি।
কৃষ্ণক মাৰিতে আগে ধাইলেক আপুনি॥
পাছে কৃষ্ণ তেজে সন্তাপিত হুয়া অতি।
পৰম্ ঈশ্বৰ হেন জানি কৰে স্তুতি॥
ত্রিশিৰা বদতি কৃষ্ণ প্রণামো তোমাক।
অনন্ত শকতি মহেশ্বৰ বুলি যাক॥
সমস্তৰে জীৱন কেৱলে জ্ঞান মন।
জগতৰ সৃষ্টি-স্থিতি-সংহাৰ কাৰণ॥

যে ব্রহ্মা সেহি তুমি বেদেসে প্রমাণ।
সর্ব্ব ক্রিয়া ৰহিত কহিতো নাহি আন॥
সুবেশ সুবস্তু যত আছে সংসাৰত।
আমি তাৰ প্রভু হেন মানোহো মনত॥
সৱাতে উদিত তুমি দেৱ নিৰঞ্জন।
তোমাতে প্রস্তুত কৰিবেক কোন জন॥
তুমিসে সৱাৰে প্রভু কৰো নমস্কাৰ।
শৰণে পশিলো প্রাণ ৰাখিও আমাৰ॥
তোমাত অপৰ ৰক্ষাস্থান নাহি আন।
ত্রাহি ত্রাহি মহা কৃষ্ণ কৰা পৰিত্রাণ॥
কাল কর্ম্ম দেৱ দ্বিজ আৰু সংস্কাৰ।
তন্মাত্রা প্রকৃতি সমে প্রাণ অহঙ্কাৰ॥
পঞ্চ মহাভূত ইন্দ্রিগণ নিৰন্তৰ।
ইহাৰ সঙ্গতি যাক বুলি কলেৱৰ॥
আৰ বীজ অঙ্কুৰ কর্ম্মেসে তাৰ তনু।
এহি মতে কার্য্য বীজ হৱে পুনঃ পুনু॥
এহি তযু মায়া আৰু তুমিসে নিস্তাৰ।
পশিলো শৰণে দোষ ক্ষমিয়ো আমাৰ॥
যদি বোলা দৈৱকীৰ পুত্র মই হৰি।
মোৰ হেন মহিমা হৈবেক কেন কৰি?
নুহিকে কাহাৰো পুত্র জানা সাৰে সাৰ।
ভূমি-ভাৰ সংহাৰিতে ইতো অৱতাৰ॥
বাৰে বাৰে লীলা কৰি ইতো তনু ধৰি।
জগতৰে ধর্ম্ম সেতু ৰাখা তুমি হৰি॥
হিংসায়ে প্রৱর্ত্তে যিতো দুষ্ট দৈত্যগণ।
তাক মাৰি ৰক্ষা কৰা দেৱ সাধুজন॥
ভকতৰ কার্য্যেসে তোমাৰ অৱতাৰ।
নাম কর্ম্ম শুনি লোকে তৰয় সংসাৰ॥
নজানি সে তোমাক আসিলো মই ধাই।
হেন জানি মোক কৃপা কৰা কৃপাময়॥

তোমাৰ আদেশে ইতো ঘোৰ শীত জ্বৰ।
ভৈলোহো তাপিত অতি কাম্পে কলেৱৰ ॥
যদি মই সন্তাপী পৰম ক্ৰুৰ জন।
মোৰ তাপ হৈবেক উচিত নাৰায়ণ ॥
তথাপি তোমাত মই পশিলো শৰণ।
গুচায়োক তাপ বাও কৰিও ৰক্ষণ ॥
তযু পাদ পদ্মক নভজে লোকে যাৱে।
সংসাৰৰ মহাতাপ নেড়ায়য় তাৱে ॥
কিন্তু তযু সেৱাত প্ৰৱৰ্ত্তে যাৰ চিত।
তাৰ তাপ পাইবে প্ৰভু নুহিকে উচিত ॥
এহিমতে ত্ৰিশিৰা জ্বৰৰ স্তুতি শুনি।
হাসি কৃপাময় হৰি বুলিলন্ত বাণী ॥
শুনৰে ত্ৰিশিৰা তোত ভৈলোঁহো সদয়।
মোহোৰ জ্বৰত তোৰ খণ্ডিয়োক ভয় ॥
কিন্তু তই মোৰ আজ্ঞা কৰিবি সতত।
ভকতি কৰিয়া যিতো মোৰ চৰণত ॥
তোৰ মোক সম্বাদক সদায়ে স্তুমৰে।
তাৰ তোত ভয় নুহিবেক মোৰ ৰৰে ॥
কৃষ্ণক প্ৰণামি জ্বৰে এহি হৌক বুলি।
কৃষ্ণ আজ্ঞা শিৰে ধৰি বেগে গৈল চলি ॥
অনন্তৰে বাণাসুৰে সাজি মহাৰথ।
কৃষ্ণক যুজিতে আসি ভৈল উপগত ॥
হাজাৰেক হাতে নানাবিধ অস্ত্ৰচয়।
ক্ৰোধে মাধৱক প্ৰহাৰিল ছুৰাশয় ॥
চাৰিখান ৰাখি তাক কাটিল নিডলি।
বৃক্ষৰ যেহেন ডাল পড়ে সৰি সৰি ॥
বাহু ছেদ ভৈল দেখি ডৰিল শঙ্কৰ।
বোলন্ত ভকত মোৰ যায় যমঘৰ ॥
শঙ্কট বেলাত আক ৰাখিবাক লাগে।
এহি বুলি গৈল হৰ মাধৱৰ আগে ॥

দুই বাহু মেলি যায় ভকতক ৰাখি।
মাধৱক স্তুতি বাক বুলিলন্ত ডাকি॥
ৰাখা ৰাখা প্ৰভু মোৰ ভকতৰ প্ৰাণ।
তুমিসে ঈশ্বৰ মোৰ গতি নাহি আন॥
নজানি তোমাত ইতো যুজে মন্দ কৰ্ম্ম।
বেকতো গুপুতো যাতো তুমি পূৰ্ণ ব্ৰহ্ম॥
নিৰ্ম্মল ভকতি যাত দেখয় প্ৰকাশ।
সদানন্দ শুদ্ধ তুমি যেহেন আকাশ॥
আছোক জানিবে তযু নিগু´ণৰ গতি।
বিৰাট ৰূপৰ তযু নজানয় স্থিতি॥
ডম্বৰু ফলৰ ভিতৰৰ মশগণে।
ডম্বৰু ফলক সিতো নজানয় যেনে॥
গগণেসে নাভি যাৰ মুখে হুতাশন।
জলেসে ৰেতস শিৰ ব্ৰহ্মাৰ ভুৱন॥
দশোদিশে কৰ্ণ যাৰ পৃথিৱী চৰণ।
চন্দ্ৰেসে যাহাৰ মন সূৰ্য্য নিৰীক্ষণ॥
মই যাৰ অহঙ্কাৰ চন্দ্ৰেসে জঠৰ।
বাহু যাৰ ইন্দ্ৰ আদি দেৱ নিৰন্তৰ॥
ব্যোমে ঔষধিগণ মেঘ যাৰ কেশ।
বুদ্ধি ব্ৰহ্মা প্ৰজাপতি উপস্থ বিশেষ॥
অধৰ্ম্মে সে পৃষ্ঠি যাৰ ধৰ্ম্মে সে হৃদয়।
হেনয় পুৰুষ তুমি ত্ৰিভুৱনময়॥
যদি বোলা মোৰ সাত বিতস্থি প্ৰমাণ।
এহি শৰীৰক কি মহিমা হেন ঠান॥
ভকতি কল্যাণ হেতু ধৰ্ম্মক ৰাখিত।
ধৰি আছা ইতো তনু কৰিয়া বিদিত॥
হেন পূৰ্ণ ৰূপ তযু নজানি প্ৰমাণ।
তুমি সে আমাক প্ৰতিপালা সৰ্ব্বক্ষণ॥
তোমাৰে সে তেজে ইতো সপত ভুৱন।
সৃজো পালোঁ আমিও সংহাৰো অনুক্ষণ॥

যতেক দেৱতা আমি সৱে তযু দাস।
তুমি সে পুৰুষোত্তম সবাৰো নিৱাস ॥
যদি বোলা জগত পালক তুমি সৱে।
পালিবাক লাগিয়া জগত আছা যেবে ॥
ব্ৰহ্ম বুলি স্তুতি কেনে কৰিলা পূৰ্ব্বতে।
অজাতি বিজাতি মোত ভেদ কেন মতে ॥
নাহি ভেদ প্ৰভু তুমি সদানন্দ এক।
প্ৰকৃতিৰ আত্ম যাতো পুৰুষ প্ৰত্যেক ॥
তোমাৰ সদৃশ নাহি পুৰুষ অপৰ।
শুদ্ধ স্বপ্ৰকাশ হেতু অহেতু ঈশ্বৰ ॥
তথাপি আপোন গুণ প্ৰসিদ্ধক প্ৰতি ॥
মায়ায়ে দেখাৱে যেন অনেক আকৃতি ॥
যেৱে মই হেন কেন বোলয় সংসাৰী।
সুহি সুহি প্ৰভু তুমি সৰ্ব্ব সাক্ষী হৰি ॥
যেন মেঘ ছাঁয়া ঢাকি থাকে দিবাকৰ।
ছাঁয়াকো প্ৰকাশি প্ৰকাশয় চৰাচৰ ॥
সেহি মতে তোমাক নেদেখে অহঙ্কাৰে।
গুণক প্ৰকাশি জীৱচয়ে নিৰন্তৰে ॥
মায়াৰ আশ্ৰয় তুমি সমস্ত মোহন।
কেন মতে আছে তযু সংসাৰ-বন্ধন ॥
তোমাৰ মায়ায়ে বিমোহিত বুদ্ধি হুয়া।
মৰে মোৰ গৃহ পুত্ৰ সকল বুলিয়া ॥
ধন জন সুখ বুলি চিন্তয় সতত।
তল যায় ওপঙ্গয় ঘোৰ সংসাৰত ॥
ব্ৰহ্ম পদ পাই আসি স্থাৱৰ হোৱয়।
কি কহিবো তোমাৰ মায়াৰ বিপৰ্য্যয় ॥
এহিমতে জীৱেশ্বৰে অৱস্থা বৰ্ণাই।
দেখাইলা সংসাৰে হৰি বিনে বস্তু নাই ॥
হেন ঈশ্বৰক নভজয় যিতো নৰে।
তাঙ্ক নিন্দি স্তুতি বাণী বুলিলা শঙ্কৰে ॥

শুনা নৰ নাৰী ইতো মহাভাগৱত।
শিৱৰ ভকতি কেনে দেখিয়ো কৃষ্ণত ॥
মহন্তে সে জানে মহা মহন্তৰ মান।
দুষ্ট দুৰ্ম্মুখে সে নিন্দে স্ববুজি প্ৰমাণ ॥
কৃষ্ণ সে পৰম ইষ্টদেৱ জগতৰ।
ব্ৰহ্মা মহাদেৱ যাৰ সদায়ে কিঙ্কৰ ॥
ধন জন গৰ্ব্বিত বৰ্ব্বৰ যিতো জন।
হেন কথা শুনি তভো নোপজে চেতন ॥
কৈৰ ধন জন মৰে তাহাৰ জঞ্জালে।
কেতিক্ষণে ঘণ্ট লাড়ি নিবে পৰা কালে ॥
মাধৱৰ চৰণ নধৰে আঙ্কোৱালি।
বুৰি আসে নাৱ গিলি আসে পাপ কলি ॥
যেবে জানা সধুজন তৰিবা সম্প্ৰতি।
দৃঢ় কৰি ধৰা হৰি চৰণ ভকতি ॥
কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰে কহে অনন্ত কন্দলি।
ছাড়া পাপ ৰাম ৰাম বোলা গল মেলি ॥

বদতি শঙ্কৰ তুমিসে ঈশ্বৰ
দিলা যিতো নৰকায়।
আক পাই যিতো সদায়ে নভজে
তোমাৰ এ দুই পাৱ ॥
আপোনাক সিতো বঞ্চিলেক জানা
শোক কৰো তাকে লাগি।
গৈল অধোগতি তোমাৰ ভকতি
ত্যজিয়া সিতো অভাগী ॥
তুমি সে ঈশ্বৰ আত্ম প্ৰিয়তৰ
তোমাক ত্যজে যিজনে।
মিছা ধন জন সুখৰ কাৰণ
আনক ভজে যতনে ॥

যেন মূঢ় জনে অমৃতক ত্যজি
যাচি মৰে বিষ খায়।
হৰি হৰি সিতো সেহি নয় ভৈল
আত্মাঘাতী সমুদায়॥
সকল প্ৰকাৰে মই তযু দাস
তুমি সে প্ৰভু ঈশ্বৰ।
তোমাকেসে চিন্তো তযু নাম বিনা
নজানো ধৰ্ম্ম অপৰ॥
ব্ৰহ্মাও সদায় তোমাৰেসে দাস
নজানন্ত দেৱ আন।
তোমাকেসে যিতো শুদ্ধমনে ভজে
দেৱত তুমি প্ৰধান॥
ভজনীয় দেৱ তুমিসে শাশ্বত
জানিয়া কৰো প্ৰণতি।
সৰ্ব্বক্ষণে মোৰ তোমাৰ চৰণে
বাঢ়োক প্ৰেম ভকতি॥
তোমাৰ সদৃশ নাহিকে পুৰুষ
ভজিবাক দেৱ আন।
দুস্তৰ সংসাৰ তৰণ এতেকে
ভজোহো তযু চৰণে॥
ইতো বাণাসুৰ মোৰ অনুচৰ
প্ৰিয়তৰ অতিশয়।
ইহাক অভয় দিয়া আছো মই
জানিয়োক কৃপাময়॥
হেন জানি আক প্ৰাণে নমাৰিয়ো
কৰিয়ো মোকে সদয়।
দিলাহা প্ৰসাদ প্ৰহ্লাদক যেন
আকো দিয়া সেহি নয়॥

শিৱৰ বচন শুনি নাৰায়ণ
বুলিলা মধুৰ বাণী।
তযু মন প্ৰীতি সাধিবো সম্প্ৰতি
বুলিলা যেন আপুনি॥
শুনিও শঙ্কৰ তোমাৰ কিঙ্কৰ
জানিলো আতি বিদিত।
ভকতৰ অৰ্থে যতেক বুলিলা
সকলে সাধু উচিত॥
মোহোৰ অবধ্য ইতো বাণাসুৰ
জানিবাহা ত্ৰিনয়ৰ।
বলিক নিৰ্ভয় কৰি আছো আগে
নকৰিবো বংশ ছন্ন॥
তোমাৰ বচন সন্নাতো অধিক
এতেকে প্ৰাণ ৰাখিলো।
প্ৰতাপক চূৰ কৰিবাক প্ৰতি
অনেক বাহু ছেদিলো॥
বহুতৰ সৈন্য বধিলো ইহাৰ
পৃথিবীৰ যাতো ভাৰ।
তোমাৰ কৃপায়ে চাৰিখান হাত
থাকোক আৰে ইহাৰ॥
অজৰ অমৰ হৌক বাণাসুৰ
দিলো আৰে মই বৰ।
মুখ্য পাৰিষদ হওক তোমাৰ
কাহাতো নহৌক ডৰ॥
হেনয় নিৰ্ভয় বৰক লভিয়া
বাণাসুৰ মহাবীৰ।
দণ্ডৱতে পৰি কৃষ্ণক নমিল
পৃথিৱীত দিয়া শিৰ॥

পাছে অনিৰুদ্ধ কুমাৰক আনি
উষা সতী সমম্বিতে।
দিব্য ৰথে তুলি কৃষ্ণৰ আগত
দিলা আনি অলঙ্কতে॥
ঝীউৰ লগত অনেক যৌতুক
দিলা মনোৰথ পুৰি।
শঙ্কৰৰ প্ৰীতি সাধি যদুপতি
চলি গৈল যাত্ৰা কৰি॥
অসংখ্যাত সৈন্য দশোদিশ যুড়ি
বৰ কন্যা আগ কৰি।
অনেক মঙ্গলে মহা কৌতূহলে
পাইল যাই নিজ পুৰী॥
সিতো ৰাজধানী ত্ৰৈলোক্য মোহিনী
কৃষ্ণৰ দ্বাৰকা পুৰী।
কদলী তোৰণ ধ্বজ সুশোভন
পুতি আছে সাৰি সাৰি॥
ৰাজপথ যত চোতাল পথূলি
ভূষিত অতি বিশেষ।
কৃষ্ণ আইসে শুনি সকল নগৰী
মিলিল ৰঙ্গ অশেষ॥
ব্ৰাহ্মণ সজ্জন বন্ধুগণ যাই
আনিলন্ত আগবাঢ়ি।
অসংখ্য দুন্দুভি বাৰে ঢাক ঢোল
গাৰে সুমধুৰ খেড়ি॥
সবন্ধু বান্ধৱে শিৰক জিনিয়া
নাতিক আনিল হৰি।
কৃষ্ণক অনেক প্ৰশংসা কৰয়
নিৰন্তৰে নৰনাৰী॥

পৰম সুন্দৰী উষাক দেখিয়া
সরাৱে অতি হৰিষ।
সকল নগৰী জয় কৃষ্ণ ধ্বনি
শুনি মাত্র দশোদিশ॥
শঙ্কৰ সহিত যুদ্ধ বিপৰীত
কৃষ্ণৰ যেন বিজয়।
প্রভাতে উঠিয়া ভকতি কৰিয়া
আক যিতো সুমৰয়॥
কৃষ্ণ সুপ্রসন্নে তাৰো একোঠানে
নুহিবেক পৰাজয়।
হৰি সুমৰণ মুকুতি কাৰণ
সমস্তে সুখ মিলয়॥
শুনা নৰ নাৰী একচিত্ত কৰি
ভাগৱত কথা সাৰ।
লম্বা নাহি আত অমৃত সাক্ষাত
ইসে মুকুতিৰ দ্বাৰ॥
তথাপি ইহাত মতি নাহি যাৰ
সি সি জন যমদূত।
শিৱৰ উত্তৰ আপুনি শুনিলা
কহিবো কিবা বহুত॥
অমৃতক ত্যজে বিষয়ক ভুঞ্জে
ইঠাৱতে দেখি তাক।
জানি তাক ত্যজি হৰি পদে ভজি
যনে ছাড়া হৰি ডাক॥